

DZIENNIK URZĘDOWY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Katowice, dnia 23 października 2018 r.

Poz. 6522

UCHWAŁA NR LXXIV/918/18 RADY MIEJSKIEJ W BYTOMIU

z dnia 15 października 2018 r.

w sprawie przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Bytomia na lata 2018-2021”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2018 r. poz. 994, z późn. zm.) w związku z art. 87 ust. 1, 3, 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187, z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Opieki nad Zabytkami Miasta Bytomia na lata 2018-2021”, zaopiniowany pozytywnie przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach.

§ 2. „Program Opieki nad Zabytkami Miasta Bytomia na lata 2018-2021” stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Mariusz Janas

Załącznik do uchwały Nr LXXIV/918/18

Rady Miejskiej w Bytomiu

z dnia 15 października 2018 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BYTOMIA

NA LATA 2018–2021

BYTOM 2017

SPIS TREŚCI

Wstęp

I. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Ochrony nad Zabytkami

II. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce

- II.1. Międzynarodowe dokumenty określające zasady i metody ochrony dziedzictwa kulturowego
- II.2. Krajowe prawo powiązane z ochroną zabytków
- II.3. Zadania i kompetencje organów gminnych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

III. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

- III.1. Polityka państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
- III.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z programami i dokumentami strategicznymi wykonanymi na poziomie województwa
- III.3. Obszary Strategicznej Interwencji

IV. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

- IV.1. Dokumenty o charakterze strategicznym i programowym
- IV.2. Opracowania wyznaczające kierunki polityki przestrzennej gminy
- IV.3. Inne dokumenty o charakterze pomocniczym, informacyjnym i sondażowym
- IV.4. Bytom jako Obszar Strategicznej Interwencji

V. Charakterystyka krajobrazu kulturowego Bytomia

- V.1. Charakterystyka miasta
- V.2. Krajobraz kulturowy Bytomia
- V.3. Dziedzictwo niematerialne Bytomia
- V.4. Instytucje i stowarzyszenia związane z opieką i ochroną dziedzictwa kulturowego miasta
- V.5. Obiekty zabytkowe stanowiące własność gminy Bytom

VI. Ocena szans i zagrożeń dla środowiska kulturowego Bytomia

VII. Założenia GPOnZ dla gminy Bytom

VIII. Instrumentarium realizacji GPOnZ

IX. Monitorowanie realizacji GPOnZ

X. Źródła finansowania GPOnZ

XI. Realizacja i finansowanie zadań z zakresu ochrony zabytków

XII. Postanowienia końcowe

Materiały wykorzystane w tekście

Aneks:

ZAŁĄCZNIK NR 1: Gminna Ewidencja Zabytków

WSTĘP.

Pojęcie *dziedzictwa kulturowego* kształtowało się przez lata, ewoluując i poszerzając swoje znaczenie i objętość. W rozumieniu Konwencji UNESCO z 1972 r.¹ *dziedzictwo kulturowe* to zabytki, zespoły i miejsca zabytkowe, wyróżniające się uniwersalną, wyjątkową wartością z punktu widzenia historii, sztuki, lub nauki. W następnych latach, definicję tę wzbogacano o nowe znaczenia. Wyodrębnione zostało pojęcie „dziedzictwa materialnego” i „dziedzictwa niematerialnego” a do składników dziedzictwa kulturowego włączono także krajobraz historyczny i kulturowy².

Współcześnie, pojęciem *dziedzictwa kulturowego* określamy „odziedziczony z przeszłości, wartościowy zasób, obejmujący wszystkie aspekty oddziaływania w czasie człowieka na jego otoczenie, który różne społeczności uznają za odbicie i wyraz swoich wartości, wierzeń, sztuki, historii, wiedzy i tradycji, godne przekazania następnym pokoleniom”.

Na terenie Śląska krzyżowały się z dawien dawna główne trakty łączące północ z południem oraz zachód ze wschodem Europy. Takie usytuowanie sprawiło, że kontakty ziem śląskich z mieszkańcami różnych części kontynentu były niezwykle ożywione, co zaowocowało swoistą mieszanką narodów, kultur i religii. Wielokulturowość ziem Śląska przetrwała do tej pory, ujawniając się zarówno w wytworach materialnych stanowiących dzieło rąk ludzkich, jak i mniej uchwytnych wartościach duchowych – wierzeniach, obrzędowości, zwyczajach, tradycjach, języku, czy zjawiskach historycznych i kulturowych. Wymienione elementy są niezastąpionym źródłem informacji o życiu i działaniach dawnych mieszkańców tych ziem, są wartością decydującą o tożsamości miejsca. Pielęgnacja, ochrona i opieka nad tym zasobem zapewnia zachowanie łączności pomiędzy przeszłymi i przyszłymi pokoleniami.

Złożoność i różnorodność działań ochronnych wymaga strategicznego zarządzania zabytkami opartego na długookresowej wizji rozwoju. Narzędziem umożliwiającym ich realizację są programy opieki nad zabytkami – dokumenty określające całościowo problematykę dziedzictwa kulturowego i problemów związanych z jego ochroną na danym terenie. Baza, jaką stanowi rzetelnie opracowany GPOnZ umożliwia prowadzenie przez władze samorządowe efektywnej polityki na tym polu³.

Zasady określone w Ustawie włączają ochronę zabytków w Polsce w europejski system ochrony dziedzictwa kulturowego zakładający wykorzystywanie walorów i potencjału dziedzictwa kulturowego w różnych działach gospodarki. Projekty finansowane z europejskich funduszy strukturalnych traktowane są jako istotny czynnik ekonomiczny wpływający na wzrost konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców. Kultura, w tym zabytki, traktowana jest tym samym jako istotny element wspierania rozwoju regionu, podnoszenie jego atrakcyjności, tworzenie miejsc pracy, generowanie dochodów, itd.

¹ podstawowy dokument UNESCO w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturowego, przyjęta w Paryżu 16 listopada 1972 r.

² uznano że zagrożenia dla zachowania krajobrazów kulturowych w Polsce są na tyle istotne, że ich ochronę zagwarantowano odrębną ustawą – tzw. ustawą krajobrazową (ustawa z dn. 25 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu)

³ ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) nakłada na samorządy obowiązek cyklicznego opracowywania programów opieki nad zabytkami (art. 87, ust. 1)

Ustawa ustala także zasady monitorowania realizacji programów⁴. Prowadzony rzetelnie monitoring umożliwi bowiem ocenę podjętych działań i daje asumpt do ewentualnych korekt, czy zmian, które należy wprowadzić w następnych programach.

Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Bytomia w latach 2014-2015⁵ potwierdziło potrzebę i celowość tworzenia dokumentów ujmujących wszechstronnie problematykę dziedzictwa kulturowego na danym terenie. Dowiodło również prawidłowości nakreślonych w Programie na lata 2013–2017 kierunków rozwoju i podjętych w ich ramach działań, których następstwem były konkretne efekty, np. poprawa stanu technicznego zabytków.

Niniejsze opracowanie stanowi drugi już dokument podejmujący problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego miasta Bytomia. Obecny Program jest kontynuacją głównych założeń swego poprzednika⁶.

Autorzy położyli w nim nacisk na aktualizację części prawnej dokumentu, w związku z istotnymi zmianami jakie nastąpiły na poziomie legislacji krajowej⁷. W dokumencie przedstawiono również aktualny stan i zasób obiektów dziedzictwa oraz inicjatywy władz na rzecz poprawy stanu zachowania obiektów zabytkowych, aktywizacji miejscowej społeczności i upowszechniania roli dziedzictwa niematerialnego w kształtowaniu świadomości lokalnej mieszkańców.

*

Ileokroć w tekście pojawia się określenie Program oznacza to *Program Opieki nad Zabytkami Miasta Bytom na lata 2018–2021*. Za każdym razem, kiedy w tekście występuje określenie Ustawa, oznacza ono *ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz.U. z 2003 r., nr 162, poz. 1568 z późn. zm.).

Do Programu dołączono aneks z aktualnymi danymi na temat obiektów zabytkowych Bytomia, udostępnionymi przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Katowicach⁸.

⁴ obowiązek prowadzenia monitoringu realizacji programu opieki nad zabytkami wynika z art. 87 ust. 5 i 6 Ustawy

⁵ sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu nad Zabytkami Miasta Bytomia w latach 2014–2015, Bytom 2016; dokument zawiera szereg szczegółowych danych na temat przeprowadzonych prac i działań łącznie z ich kosztami i sposobem finansowania

⁶ Program Opieki nad Zabytkami miasta Bytomia na lata 2014-2017, przyjęty uchwałą Nr XXXI/425/14 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 kwietnia 2014 r.

⁷ m. in.: ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw i tzw. "ustawa krajobrazowa"

⁸ stan na dzień 31.08.2017

I. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BYTOMIA.

Opracowanie programu opieki nad zabytkami jest ustawowo określoną powinnością władz samorządu terytorialnego wszystkich szczebli. Podstawowy akt prawny regulujący problem ochrony zabytków w Polsce – *ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 1446) – nakłada na władze administracji publicznej obowiązek prowadzenia wojewódzkich i gminnych ewidencji zabytków⁹, które mają stanowić podstawę do opracowania lokalnych programów opieki nad zabytkami¹⁰. Obowiązek ten podtrzymuje znowelizowana ustawa, która weszła w życie we wrześniu obecnego roku¹¹.

Wg Ustawy zarząd województwa, zarząd powiatu oraz wójt (burmistrz, prezydent miasta) powinni sporządzić raz na 4 lata program opieki nad zabytkami znajdującymi się na podległym im terenie. Zgodnie z założeniami ustawodawcy programy mają na celu w szczególności:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

⁹ Ustawa: art. 22, ust. 2 i 4.

¹⁰ *ibidem*: art. 87:

¹¹ ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 25.08.2017, poz. 1595)

II. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE.

Ochrona dziedzictwa kulturowego zagwarantowana została w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*. Najważniejszy państwowy akt prawny traktuje dziedzictwo kulturowe jako jedną z naczelných wartości obok niepodległości, nienaruszalności granic, bezpieczeństwa i praw człowieka, podkreślając jego znaczenie w utrwalaniu tożsamości narodowej i w rozwoju narodu polskiego. W art. 5 ustawy zasadniczej czytamy:

„Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

Artykuł 6 natomiast mówi:

*„Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”.*¹²

Szczegółowe określenie konstytucyjnych obowiązków państwa wobec dziedzictwa kulturowego, wraz z podziałem kompetencji na poszczególne organy administracji publicznej i instytucje państwowe, następuje na poziomie ustawodawstwa zwykłego.

Zagadnienia te, jak wspomniano wcześniej, reguluje ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, która powiązała ochronę zabytków z ochroną szeroko pojętego dziedzictwa kulturowego, umieszczając to zagadnienie w kontekście naszego uczestnictwa w kulturze i historii Europy. Pojawiające się w trakcie działania Ustawy nowe kwestie wymagające regulacji, uwzględnione zostały w późniejszych nowelizacjach, które uchwalano już kilkakrotnie na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat. Dwa z tych dokumentów: nowelizacja z 18 marca 2010 r.¹³ oraz wchodząca właśnie w życie, nowelizacja z 22 czerwca 2017 r.¹⁴, mają szczególne znaczenie. W obu dokonano zmian, które przez uzupełnienie przepisów o nowe elementy lub zmianę charakteru części zapisów wzmacniają narzędzia ochronne i przystosowują istniejące prawo do codziennej praktyki konserwatorskiej, precyzują także obowiązki, kompetencje i sposób wyboru służb konserwatorskich oraz aktualizują przepisy, dostosowując je ostatecznie do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej.

¹² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej w dniu 16 lipca 1997 r..

¹³ ustawa z dnia 18 marca 2010 r. *o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2010 r. nr 75, poz. 474)

¹⁴ ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. *o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U. z 25.08.2017, poz. 1595)

II.1. MIĘDZYKARODOWE DOKUMENTY OKREŚLAJĄCE ZASADY I METODY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.

Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego doczekała się licznych uregulowań w prawie międzynarodowym. Standardy i normy międzynarodowe w tej dziedzinie określone są w *konwencjach*, *rekomendacjach* lub *deklaracjach*. Dokumenty te stanowią zbiór wskazań, które państwa-sygnatariusze, w tym Polska, uwzględniają w ustawodawstwie swojego kraju¹⁵.

Konwencja, po ratyfikowaniu, jest dokumentem o wiążącej mocy prawnej dla państwa-strony. *Rekomendacje* i *deklaracje* UNESCO dotyczą, m.in.: opieki nad tradycyjną kulturą i folklorem, zabezpieczenia ruchomych obiektów dziedzictwa kulturowego, ochrony historycznych przestrzeni oraz ochrony piękna i charakteru krajobrazów kulturowych i miejsc historycznych, określają międzynarodowe reguły badań archeologicznych, zwracają uwagę na zjawiska umyślnej destrukcji dziedzictwa, podkreślają szacunek do kulturowego różnicowania społeczeństw, podkreślają wagę odpowiedzialności współczesnej generacji wobec przyszłych pokoleń w aspekcie pielęgnacji dziedzictwa kulturowego.

II.2. KRAJOWE PRAWO POWIĄZANE Z OCHRONĄ ZABYTKÓW

Problem ochrony zabytków w prawie polskim reguluje ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1446). Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów zajmujących się ochroną zabytków.

Dokument definiuje pojęcie „zabytku”¹⁶, precyzuje pojęcia ochrony zabytków¹⁷, która jest domeną organów władzy publicznej i opieki nad zabytkami¹⁸, do której są zobowiązani właściciele obiektów zabytkowych.

¹⁵ I. Akty prawne UNESCO i innych instytucji europejskich:

1) Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego z późn. zm., podpisana w Hadze dnia 14 maja 1954 r. 2) Konwencja dotycząca środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury, sporządzona w Paryżu dnia 17 listopada 1970 r. 3) Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji. 4) Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 r. 5) Konwencja UNESCO sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r. w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego. 6) Europejska Konwencja Kulturalna, sporządzona w Paryżu dnia 19 grudnia 1954 r. 7) Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Architektonicznego Europy, sporządzona w Grenadzie dnia 3 października 1985 r. 8) Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego (poprawiona), sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. 9) Europejska Konwencja Krajobrazowa, sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r. 10) Konwencja ramowa Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa, Faro 27 października 2005 r.

II. Międzynarodowe dokumenty doktrynalne:

Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych (Karta Wenecka), Wenecja 1964; Międzynarodowa Karta Ogrodów IFLA-ICOMOS (Karta Florencka), Florencja 1981; Międzynarodowa Karta Ochrony Miast Historycznych ICOMOS, Toledo-Waszyngton 1987; Karta Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym, Lozanna 1990; Karta Ochrony i Zarządzania Podwodnym Dziedzictwem Kulturowym, Sofia 1996; Międzynarodowa Karta Turystyki Kulturowej, Mexico 1999; Zasady Ochrony Historycznych Budynków Drewnianych, Mexico 1999; Charter on the Built Vernacular Heritage, Mexico 1999; Charter on principles for the analysis, conservation and structural restoration of architectural heritage, Victoria Falls 2003; Zasady ochrony i konserwacji malowideł ściennych, Victoria Falls 2003; Principles for the recording of monuments, groups of buildings and sites, Sofia 1996; Xi'an Declaration on the Conservation of the Setting of Heritage Structures, Sites and Areas, Xi'an 2005; The Burra Charter - The Australia ICOMOS charter for the conservation of places of cultural significance, Burra 1979.

¹⁶ definicje pojęć związanych z dziedzictwem kulturowym zawarto w art. 3 ust. Ustawy; wg Ustawy zabytek to: *nieruchomość lub rzecz ruchoma, jej części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową*

Ustawodawca określił prawne formy ochrony zabytków, których liczbę ustalił na cztery¹⁹. Ustawa nakłada na władze administracji publicznej, wspomniane wyżej, obowiązek prowadzenia ewidencji zabytków²⁰ oraz sporządzania przez samorządy wszystkich szczebli programów opieki nad zabytkami²¹.

Przyjęta 18 marca 2010 ustawa *o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw*²² (Dz.U. z 2010 r., nr 75, poz. 474) wprowadza istotne zmiany, częściowo determinowane wymogami umów międzynarodowych (m.in. konwencji dotyczącej środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury), częściowo – potrzebą synergii, doprecyzowania i zunifikowania przepisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego w różnych ustawach, co ma ogromne znaczenie dla codziennej praktyki służb konserwatorskich i organów samorządowych zajmujących się tą problematyką.

W nowej wersji Ustawa poddaje weryfikacji kilka grup zagadnień. Wiele miejsca poświęcono problemowi wywozu obiektów zabytkowych za granicę – zapisy w tej kwestii uległy gruntownej zmianie i zostały dostosowane do przepisów Unii Europejskiej. Jednak z punktu widzenia władz samorządowych istotniejsze są unormowania dotyczące gminnej ewidencji zabytków i programu opieki nad zabytkami oraz nowe zasady ustalania ochrony w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Przede wszystkim ustawodawca rozszerzył katalog form ochrony zabytków, określony w art. 7 ust. 4, o ustalenia ochrony w decyzji o podjęciu inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, itp.²³. Ponadto, do art. 19 Ustawy dodany został ustęp wskazujący zabytki, których ochrona musi być bezwarunkowo uwzględniona w decyzjach, o których wyżej mowa. Są to zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków i ich otoczenie oraz inne zabytki nieruchome

¹⁷ Ustawa: art. 4: Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

¹⁸ ibidem: art. 5: Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

¹⁹ ibidem: art. 7, pkt 1–4: formy ochrony zabytków: 1) wpis do rejestru zabytków, 2) uznanie za pomnik historii, 3) utworzenie parku kulturowego, 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Sytuację tę zmieniła ostatnia nowelizacja Ustawy, dodając piątą formę prawnej ochrony zabytków, którą jest wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa – patrz niżej.

²⁰ ibidem: art. 22.

²¹ ibidem: art. 87 ust. 2.

²² nowelizacja ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła również zmiany w ustawie *Prawo budowlane* oraz ustawie *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*

²³ pierwotny zapis obejmował tylko ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków²⁴. Ustawa wzmacnia więc rolę i znaczenie gminnej ewidencji zabytków. Znowelizowany zapis doprowadził do zmiany jej charakteru prawnego – traktowana dotychczas wyłącznie jako materiał informacyjno-dokumentacyjny, zyskuje obecnie status instrumentu ochrony prawnej obiektów zabytkowych na danym terenie²⁵. W zakresie sposobu prowadzenia ewidencji zabytków nowelizacja określa, jakie zabytki powinny być w niej ujęte. W praktyce wygląda to następująco:

przepis art. 22 ust. 4 Ustawy stanowi, że wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy. Zgodnie z ust. 5 tego samego artykułu, w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Gminna ewidencja zabytków ma charakter zbioru otwartego, co oznacza możliwość włączania i ewentualnego wyłączenia (tylko w wyjątkowych, uzasadnionych wypadkach) z tego zbioru kolejnych obiektów, ale zawsze musi się to odbywać w porozumieniu z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków, co oznacza uzyskanie zgodnego stanowiska organu prowadzącego ewidencję gminną oraz organu współdziałającego.

Nowelizacja Ustawy wprowadziła również zmiany w ustawie *Prawo budowlane* oraz w ustawie *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, polegające na rozszerzeniu ochrony o obiekty historyczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków, tym samym nakładając obowiązek uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków planowanych przy nich działań inwestycyjnych i remontowych.

Kolejne nowelizacje²⁶ Ustawy, uchwalone w latach 2015–2017 r., wprowadzają szczególny reżim ochrony prawnej najcenniejszych zabytków ruchomych. Znowelizowane przepisy Ustawy przewidują utworzenie Listy Skarbów Dziedzictwa²⁷, jako piątej formy ochrony prawnej zabytków²⁸, która prowadzona jest przez ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego, co stanowi novum wobec dotychczasowych form ochrony, gdzie moc decyzyjną posiadają samorzady lub państwowe służby konserwatorskie. Lista jest prowadzona w systemie teleinformatycznym udostępnionym w Biuletynie

²⁴ Ustawa: art. 19, ust. 1a

²⁵ artykuły od 21 do 24 ustawy *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* poświęcone są ewidencji zabytków. Zgodnie z art. 21. ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami. Celem ewidencji jest rozpoznanie obiektów zabytkowych w terenie i ich udokumentowanie przez zebranie o nich podstawowych informacji merytorycznych. Zbiór ten obejmuje obiekty architektoniczne, zespoły budowlane, zespoły urbanistyczne i ruralistyczne, stanowiska archeologiczne oraz zabytkowe parki i cmentarze. Rzetelnie prowadzona ewidencja, stanowi podstawowe narzędzie do planowej polityki konserwatorskiej w zakresie wpisów do rejestru zabytków, współpracy konserwatora przy opracowywaniu planów zagospodarowania przestrzennego, prac remontowo-budowlanych, dofinansowania prac konserwatorskich, przygotowywania szczegółowej dokumentacji wybranych obiektów zabytkowych, tworzenia zbioru informacji o zabytkach na określonym terenie. Ewidencja, rozumiana jako stały monitoring zasobu zabytkowego, jest działaniem ciągłym.

²⁶ ustawa z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o muzeach (Dz.U. 2015 nr 0 poz. 1330 z 25.11.2016), ustawa o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o muzeach z dnia 4 listopada 2016 r. (Dz.U. 2016 nr 0 poz. 1887 z 25.11.2016) oraz ustawa o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw z 22 czerwca 2017 (Dz.U. 2017 nr 0 poz. 1446 z 09.09.2017)

²⁷ Ustawa: art. 7, ust. 1a

²⁸ obecny stan prawny przewiduje pięć form prawnej ochrony obiektów zabytkowych: 1) wpis do rejestru zabytków, 1a) wpis na listę Skarbów Dziedzictwa, 2) uznanie na Pomnik Historii, 3) utworzenie parku kulturowego, 4) ustalenia wymogów ochrony w mpzp lub w decyzji lokalizacyjnej

Informacji Publicznej na stronie podmiotowej ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego²⁹.

Na Liście Skarbów Dziedzictwa znajdują się zabytki ruchome o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, zaliczane do jednej z kategorii określonych w art. 14a ust. 2 Ustawy. Minister dokonuje wpisu obiektu na Listę decyzją wydaną z urzędu lub na wniosek właściciela zabytku ruchomego. Wpis rodzi określone konsekwencje dla właściciela zabytku. Jest on zobowiązany, m.in.: do powiadomienia ministra o przypadku uszkodzenia, kradzieży, zmiany miejsca przechowywania zabytku, itp.³⁰ Sam obiekt powinien być odpowiednio zabezpieczony przed kradzieżą, pożarem i innymi zagrożeniami. Warunki zabezpieczenia obiektu określono w art. 37i Ustawy. Ma on być przechowywany w pomieszczeniu wyposażonym w zabezpieczenia techniczne na wypadek kradzieży, pożaru i innych zagrożeń lub mającym zapewnioną bezpośrednią stałą ochronę fizyczną w rozumieniu ustawy o ochronie osób i mienia. W przypadku istotnego nie dającego się usunąć zagrożenia, zabytek może być czasowo zabezpieczony lub w szczególnych przypadkach przejęty za odszkodowaniem na rzecz Skarbu Państwa³¹.

Właściciel albo posiadacz zabytku wpisanego na Listę może otrzymać na swój wniosek dotację celową z MKiDN na wyposażenie pomieszczenia, w którym zabytek ten będzie przechowywany, nawet w wysokości 100% koniecznych nakładów³²). Osoba dysponująca zabytkiem wpisanym na Listę będzie mogła ubiegać się także o przyznanie dotacji celowej na dofinansowanie prac konserwatorskich lub restauratorskich³³. Uprawnienie kontrolne ministra kultury i dziedzictwa narodowego w stosunku do zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa określają artykuły: 29 w ustępie 3 i 38 w ustępie 1, w punktach 1a i 1b. Minister ma uprawnienie do badania zabytku w miejscu, w którym się on znajduje. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Kontrola taka w odniesieniu do zabytku wpisanego na Listę będzie prowadzona przynajmniej raz na 2 lata, przy czym przeprowadzenie takiej kontroli minister kultury może zlecić w każdym czasie.

Artykuły 51–57 Ustawy określają dokładnie warunki wywozu obiektów zabytkowych za granicę. W przypadku zabytków z Listy Skarbów Dziedzictwa przepisy te zostały znacznie zaostrzone. Zakłada się możliwość wywożenia takich obiektów na podstawie jednorazowego pozwolenia na wywóz, jednak nie na dłużej niż trzy lata. Kolejne pozwolenie może być wydane po konsultacji z Radą Ochrony Zabytków, ma zawierać warunki, sposób eksponowania i przechowywania obiektu oraz wykonywania kontroli jego stanu. Zabytki z Listy nie mogą być objęte wielokrotnym pozwoleniem indywidualnym na czasowy wywóz.

Ustawa zapowiada utworzenie, postulowanego od lat przez środowisko konserwatorów i historyków sztuki, państwowego celowego funduszu przeznaczonego na ochronę zabytków³⁴. Dysponentem Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Zgromadzone środki będą przeznaczone na ratowanie zniszczonych lub uszkodzonych zabytków, np. w wyniku

²⁹ Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 kwietnia 2017 r. w sprawie Listy Skarbów Dziedzictwa (Dz.U. 2017 nr 0 poz. 928 § 2)

³⁰ Ustawa: art. 43 ust. 2, 3; art. 45 ust. 2

³¹ ibidem: art. 50, ust. 4 pkt 1a

³² ibidem: art. 83a

³³ ibidem: art. 80

³⁴ ibidem: art. 83b

powodzi lub pożarów, na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytkach wpisanych na Listę Skarbów Dziedzictwa i przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Wpływy Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków zapewnią administracyjne kary pieniężne nakładane w wypadkach, które dotychczas stanowiły wykroczenia, oraz nawiązki orzekane za przestępstwa zniszczenia lub uszkodzenia zabytku.

W znowelizowanej Ustawie znalazły się przepisy zmieniające organizację organów ochrony zabytków. Celem zmian było stworzenie spójnego systemu służb konserwatorskich i zapewnienie niezależności wojewódzkim konserwatorom od nacisków wynikających z lokalnych układów. Dlatego też wzmocnione zostały kompetencje Generalnego Konserwatora Zabytków³⁵, który zyskuje decydujący wpływ na obsadę stanowisk wojewódzkich konserwatorów zabytków oraz kierowników delegatur wojewódzkich urzędów ochrony zabytków³⁶. Zgodnie z nowymi przepisami, wojewódzcy konserwatorzy zabytków są powoływani wyłącznie na wniosek Generalnego Konserwatora Zabytków³⁷, który ma również obowiązek koordynacji i kontroli ich działalności. Może ustalać ogólne kierunki ich działania, wydawać instrukcje i wytyczne określające sposoby postępowania oraz żądać od konserwatorów sprawozdań z działalności. Przywraca się więc podległość wojewódzkich konserwatorów zabytków ministrowi kultury zamiast dotychczasowego podporządkowania ich wojewodom.

Kolejną zmianą w znowelizowanej ustawie będzie instytucja „ochrony tymczasowej”, która zakłada objęcie zabytków ochroną od momentu wszczęcia postępowania o wpis do rejestru zabytków (art.10a) lub na Listę Skarbów Dziedzictwa (art. 14aa). Rozwiązanie to zapobiegnie m.in. wyburzaniu zabytków i celowemu ich niszczeniu np. dla pozyskania działki budowlanej pod zabudowę. Ponadto, Ustawa usprawni procedurę uzyskiwania pozwolenia na usunięcie drzew i krzewów z terenu nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków. Wymagane będzie jedno pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków, zamiast dotychczasowych dwóch, wynikających z odmiennych ustaw: o ochronie przyrody oraz o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Artykuły 107a–107i Ustawy stanowią katalog kar finansowych przewidzianych za przekroczenie przepisów administracyjnych dotyczących ochrony zabytków, które będą zasilają Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków.

Znowelizowana ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadza zmiany w ustawie z dn. 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody i w ustawie o gospodarce nieruchomościami z dnia 21 sierpnia 1997 r.³⁸

Rozporządzenia ministerialne. Działanie znowelizowanej ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami precyzują akty wykonawcze, zawarte m.in. w następujących rozporządzeniach ministerialnych:

1. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.U. 2017 nr 0, poz. 1674)

³⁵ stanowisko podsekretarza stanu w MKiDN

³⁶ ibidem: art. 90

³⁷ ibidem: art. 91, ust. 1, 1a

³⁸ Dz.U. 2017 poz. 1595, art. 2, art. 3

2. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12 lipca 2017 r. w sprawie sposobu ustalania wysokości i rozliczania dotacji celowej na wyposażenie w zabezpieczenia techniczne pomieszczenia, w którym będzie przechowywany zabytek wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa ((Dz.U. 2017 nr 0, poz. 1384))

3. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 czerwca 2017 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2017 nr 0, poz. 1265)

4. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 kwietnia 2017 r. w sprawie Listy Skarbów Dziedzictwa (Dz.U. 2017 nr 0, poz. 928)

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 września 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie udzielania pomocy na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020 (Dz.U. 2017 nr 0, poz. 1800)

Inne ustawy, w których porusza się kwestię ochrony dziedzictwa kulturowego. Uzupełnieniem treści Ustawy są zapisy w innych ustawach i rozporządzeniach, związane tematycznie z zagadnieniami ochrony dziedzictwa, zarówno materialnego jak i duchowego. Całość stanowi kompleksową regulację prawną tej dziedziny życia.

W 2015 r. weszła w życie długo oczekiwana tzw. „**ustawa krajobrazowa**”³⁹, dająca władzom samorządowym kolejne instrumenty ułatwiające działania na rzecz zachowania historycznych krajobrazów kulturowych i wnosząca istotne zmiany w zapisach kilku ustaw odnoszących się w sposób bezpośredni lub pośredni do problematyki ochrony dziedzictwa⁴⁰.

Dokument wprowadza konieczność przeprowadzenia na poziomie regionalnym tzw. „audytów krajobrazowych”⁴¹, których istotnym celem jest zdefiniowanie obszarów krajobrazów priorytetowych. Przez **pojęcie krajobrazu priorytetowego**⁴² należy rozumieć krajobraz szczególnie cenny dla społeczeństwa ze względu na swoje wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne lub estetyczno-widokowe i, jako taki, wymagający zachowania lub określenia zasad i warunków jego kształtowania. Sejmik województwa ma możliwość ustalania norm i wytycznych dotyczących wysokości i kształtu budynków, stosowania miejscowych materiałów budowlanych, bądź form tradycyjnej architektury dla obiektów powstających na terenach cennych pod względem kulturowym. Na poziomie lokalnym ustawa daje samorządom gminnym możliwość uchwalenia "uchwał krajobrazowych" w randze prawa miejscowego,

³⁹ ustawa z dn. 25 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu

⁴⁰ zmiany dotyczą następujących ustaw: o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, z dnia 17 czerwca 1966 r., Kodeks wykroczeń, z dnia 20 maja 1971 r.; o drogach publicznych, z dnia 21 marca 1985 r.; o podatkach i opłatach lokalnych, z dnia 12 stycznia 1991 r.; Prawo budowlane, z dnia 7 lipca 1994 r.; Prawo ochrony środowiska, z dnia 27 kwietnia 2001 r.; o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, z dnia 27 marca 2003 r.; o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, z dnia 23 lipca 2003 r.; o ochronie przyrody, z dnia 16 kwietnia 2004 r.; o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, z dnia 3 października 2008 r.

⁴¹ ustawa z dn. 25 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, art.6; audyt krajobrazowy identyfikuje krajobrazy występujące na całym obszarze województwa, określa ich cechy charakterystyczne oraz dokonuje oceny ich wartości

⁴² ibidem art. 7 pkt 1): definicje pojęć: reklama, tablica reklamowa, urządzenie reklamowe, krajobraz, krajobraz priorytetowy

wprowadzających lokalny „kodeks reklamowy”⁴³, w którym określone zostaną, m.in. zasady sytuowania nośników reklam, pobierania opłat reklamowych oraz nakładania kar za niestosowanie się do przepisów miejscowych, łącznie z usunięciem reklam. Przepisy ustawy stwarzają szansę na uporządkowanie i opanowanie chaosu informacyjnego w przestrzeni publicznej, likwidację natłoku reklam oraz zachowanie walorów kulturowych i architektonicznych regionów.

Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego została uwzględniona również w innych aktach prawnych, m.in.:

1. ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. *Prawo budowlane* (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 290);
2. ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. *o gospodarce nieruchomościami* (Dz.U. z 2015 r., poz. 782);
3. ustawa z dnia 27 marca 2003 r. *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1073);
4. ustawa z dnia 13 marca 2017 r. *Prawo ochrony środowiska* (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 519);
5. ustawa z dnia 23 grudnia 2016 r. *o ochronie przyrody* (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 2134);
6. ustawa z dnia 25 października 1991 r. *o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej* (tekst jedn. Dz.U. z 2012 r., poz. 406 z późn. zm.);
7. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. *o działalności pożytku publicznego i wolontariacie* (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 239);
8. ustawa z dnia 21 lipca 2017 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1405);
9. ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. *o muzeach* (tekst jedn. Dz.U. z 2012 r., poz. 987);
10. ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. *o bibliotekach* (tekst jedn. Dz.U. z 2012 r., poz. 642);
11. ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. *o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach* (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 1446);
12. ustawa z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym* (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 446);
13. ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. *o podatkach i opłatach lokalnych* (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 849 z późn. zm.);
14. ustawa z dnia 14 kwietnia 2017 r. *o lasach* (Dz.U. z 2017 r., poz. 788);
15. rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 26 sierpnia 2003 r. *w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego* (Dz.U. z 2003 r. Nr 164, poz. 1587);
16. rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 28 kwietnia 2004 r. *w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy* (Dz.U. z 2004 r. Nr 118, poz. 1233);
17. rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 26 sierpnia 2003 r. *w sprawie sposobu ustalania wymagań dotyczących nowej zabudowy i zagospodarowania terenu w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego* (Dz.U. z 2003 r. Nr 164, poz. 1588).

⁴³ ibidem, art. 7 pkt 5)

Dziedzictwo niematerialne. Niematerialne dziedzictwo kulturowe to wszystkie przekazane nam przez przodków, nieuchwytnie przejawy tego, co tworzy naszą grupową, narodową, etniczną bądź religijną tożsamość. Wzmacnia poczucie przynależności do społeczności lokalnej czy też narodowej. Są to więc odziedziczone po przeszłych pokoleniach praktyki, wiedza, wyobrażenia, idee i wartości, umiejętności, przekazy, ale też związane z nimi artefakty, przedmioty czy też miejsca. Wiedza na ten temat została nam przekazana przez naszych dziadków, rodziców, w szkole, w trakcie świąt i uroczystości.

Ratyfikowana przez Polskę Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego⁴⁴. nakłada na Państwa–Strony obowiązek inwentaryzacji przejawów tego dziedzictwa znajdujących się na ich terytoriach zgodnie z zaleceniami i standardami Konwencji. Dziedzictwo niematerialne zagrożone jest bowiem przez liczne zjawiska pojawiające się we współczesnym świecie. Wśród tych zjawisk należy wymienić: globalizację, migracje ludności, postępujący proces urbanizacji i industrializacji, osłabienie więzi międzypokoleniowych, nadmierny ruch turystyczny.

Kluczowym celem Konwencji UNESCO z 2003 r. jest ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Dokument nakłada na Państwa–Strony obowiązek: identyfikacji, dokumentacji, badania, zachowania, zabezpieczenia, promowania i przekazywanie, w szczególności przez edukację, jak również rewitalizację różnych aspektów tego dziedzictwa.

Niematerialne dziedzictwo kulturowe przejawia się między innymi w pięciu wyodrębnionych przez UNESCO obszernych domenach. Działający przy Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego Zespół ds. Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego przystosował domeny do specyfiki polskiej tak, aby odzwierciedlały fenomeny istniejące na terenie naszego kraju.

1. Tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego (przysłowia, zagadki, opowieści, rymowanki, legendy, mity, poematy i pieśni epickie, zaklęcia, modlitwy, śpiewy, recytacje, wyliczniki, przedstawienia dramatyczne, bajki, przysłowia, oracje, opowieści wspomnieniowe i wierzeniowe, historie, przemowy, lamenty pogrzebowe oraz zawołania pasterskie i handlowe).

2. Sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne (muzykę wokalną i instrumentalną, taniec, teatr, pantomimę, poezję śpiewaną, widowiska religijne, karnawałowe i doroczne).

3. Praktyki społeczno-kulturowe (Zwyczaj, rytuały i obrzędy świąteczne religijne i świeckie: chrzcziny, wesela, pogrzeby; ceremonie lokalne i środowiskowe; zwyczaje odpustowe i pielgrzymki; gry i zabawy; folklor dziecięcy)

4. Wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata (np.: meteorologia ludowa; wiedza i praktyki dotyczące przyrody, tradycyjne sposoby leczenia, zamawiania miłosne)

5. Wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym (Rzemiosło i rękodzieło tradycyjne, dotyczy przede wszystkim umiejętności i wiedzy, których rzemiosło to wymaga, a nie samych wykonanych produktów).

Przejawem działań ochronnych w naszym kraju jest **Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego**, która ma charakter informacyjny i stanowi realizację wymogu Konwencji poprzez dokumentację

⁴⁴ Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, Paryż 2003

żywego narodowego dziedzictwa niematerialnego. Lista jest spisem przejawów usankcjonowanej tradycją działalności człowieka i w przyszłości będzie stanowiła podstawę do formułowania wniosków o zamieszczenie elementów dziedzictwa z terenu naszego Kraju na międzynarodowych listach prowadzonych w ramach Konwencji przez UNESCO. Zawiera opis zamieszczonych na niej zjawisk, ich rys historyczny, informacje o miejscu występowania, znaczeniu dla praktykujących je społeczności, a także materiały fotograficzne. Krajową listę prowadzi Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przy współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa.

Wszystkie środowiska związane z praktykowaniem tradycji, zwyczajów, obyczajów, wykonywaniem tradycyjnego rzemiosła i rękodzieła, kultywujące pamięć historyczną, przechowujące wiedzę tradycyjną i wierzenia, zajmujące się tradycjami muzycznymi, widowiskowymi, językowymi i wszelkimi innymi przejawami usankcjonowanej tradycją działalności człowieka mogą zgłaszać tego typu zjawiska do wpisu na Listę.

Kryteria wpisu na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego:

1. Element jest zgodny z definicją niematerialnego dziedzictwa kulturowego Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (art. 2 pkt 1 i 2 Konwencji).

2. Element jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i stale odtwarzany przez wspólnoty i grupy, które uznają go za część swojego dziedzictwa.

3. Opracowano plan ochrony służący zabezpieczeniu elementu i podtrzymaniu jego żywotności.

4. Element został zgłoszony do wpisu przy jak najszerszym możliwym udziale i zaangażowaniu zainteresowanej wspólnoty, grupy, a w niektórych przypadkach także jednostek, które tworzą, utrzymują i przekazują dany element dziedzictwa niematerialnego oraz za ich uprzednią świadomą zgodą.

Polska Krajowa lista dziedzictwa niematerialnego liczy chwili obecnej 25 pozycji, wśród których brak jest niestety zjawisk charakterystycznych dla, tak bogatej w tradycje, ziemi górnośląskiej. Wśród propozycji wpisu na Listę mogłyby znaleźć się np.; tradycje związane z noszeniem munduru górniczego, zwyczaj spotkań górników w karczmach piwnych, zwyczaje związane z codziennym życiem rodzin górniczych, tak wspaniale zobrazowane w śląskiej trylogii filmowej Kazimierza Kutza, itp.

Planowanie przestrzenne. Ustawa *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* zawiera istotne uregulowania dotyczące zagospodarowania przestrzennego terenów. Dbanie o ład przestrzenny jest zadaniem samorządów⁴⁵, które wraz z przepisami ustawy, w art. 19, otrzymały wytyczne dla opracowania studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Tak więc w studiach i planach miejscowych uwzględnia się ochronę:

- 1) zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

⁴⁵ ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 486 z późn. zm.); ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1868); ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1875)

Ochrona zabytków wpisanych do rejestru i ujętych w GEZ obowiązuje również przy wydawaniu decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

W uchwałach określających zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, oprócz wymienionych wyżej obiektów rejestrowych i obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, uwzględnia się również wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

Przy opracowywaniu studiów i planów uwzględnia się ustalenia, które zostały zapisane w gminnym programie opieki nad zabytkami, jeśli gmina taki posiada. A gdy zachodzi potrzeba, w dokumentach tych ustala się strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Służby konserwatorskie właściwe dla danej gminy, zobowiązane są do wydania wniosków konserwatorskich zarówno do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jak również miejscowych planów. Celem tych wniosków jest umożliwienie samorządom realizacji obowiązku wprowadzenia do opracowań planistycznych zasad ochrony wartości zabytkowych obiektów i obszarów znajdujących się na obszarze działania tego samorządu.

II.3. ZADANIA I KOMPETENCJE ORGANÓW GMINY W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI

Państwo realizuje swoje obowiązki względem zabytków między innymi za pośrednictwem organów samorządowych różnego szczebla. W tym względzie władzom gminy przypisana została istotna rola w kreowaniu ochrony dziedzictwa kulturowego na podległym terenie. Gminy z jednej strony są właścicielem dóbr kultury materialnej, z drugiej strony dysponują aparatem administracyjnym umożliwiającym prowadzenie właściwej polityki względem tej sfery życia publicznego.

Zakres działania i zadania samorządu gminnego w kwestii ochrony dziedzictwa kulturowego określają ustawy: z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym*⁴⁶, *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*.⁴⁷ oraz tzw. „ustawa krajobrazowa”⁴⁸.

Ustawa *o ochronie zabytków* daje władzom samorządowym do ręki instrumenty zapewniające konkretny wpływ na poprawę stanu obiektów zabytkowych istotnych dla krajobrazu kulturowego gminy. Po pierwsze w gestii władz gminnych pozostają dwie spośród pięciu form ochrony prawnej zabytków, a mianowicie: utworzenie parku kulturowego oraz wprowadzenie stref chronionych pod względem konserwatorskim do opracowań planistycznych. Po drugie samorząd gminny otrzymał możliwość udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, na zasadach określonych w uchwale podjętej przez organ stanowiący gminy. Zakres prac podlegających dotacjom

⁴⁶ tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1875

⁴⁷ Ustawa: art. 16 – 20; art. 87; art. 81; art. 22 ust. 4, 5; art. 96 ust. 2.

⁴⁸ ustawa z dn. 25 kwietnia 2015 r. *o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu*

i zasady ich udzielania określono szczegółowo w art. 77 i 78 Ustawy. Obejmuje on szeroki wachlarz działań ratunkowych, rewaloryzatorskich i zabezpieczających.

Gminy mające w swoim posiadaniu obiekty zabytkowe, zobowiązane są do opieki nad nimi, tzn. utrzymywania ich we właściwym stanie, prowadzenia prac konserwatorskich i restauratorskich, inicjowania badań naukowych i dokumentacyjnych oraz popularyzowania ich roli w lokalnej społeczności.

W Ustawie duży nacisk kładzie się na działalność edukacyjną i popularyzatorską promującą lokalną kulturę oraz materialne i niematerialne przejawy życia poprzednich pokoleń. Edukacja powinna objąć jak najszersze kręgi społeczne i w następstwie wzmocnić świadomość i tożsamość kulturową lokalnych społeczności. Ustawodawca zobowiązuje także władze samorządowe do działań zwiększających atrakcyjność obiektów zabytkowych, co sprzyja rozwojowi turystyki, która w wielu regionach ma szansę stać się alternatywą dla tradycyjnych gałęzi gospodarki.

Z kolei, dzięki przepisom „ustawy krajobrazowej” samorzady gminne zyskują konkretne narzędzie, pozwalające na egzekwowanie porządku "reklamowego" na swoim terenie⁴⁹.

⁴⁹ ustawa z dn. 25 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu art.7 pkt 5) wprowadza, m.in. zmiany w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r. poz. 199 i 443), ustanawiające gminy decydem w sprawie ustalania w formie uchwały zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabarytów, standardów jakościowych oraz rodzajów materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane

III. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.

Ochrona zabytków i opieka nad nimi stanowi jedno z zadań własnych samorządów. Obowiązek ustawowy w tym względzie określają ustawy o samorządzie gminnym, powiatowym i wojewódzkim⁵⁰. Władze samorządowe prowadzą politykę ochrony dziedzictwa kulturowego na swoim terenie w oparciu o wytyczne państwa, zawarte w dokumentach strategicznych opracowanych na poziomie krajowym.

III.1. POLITYKA PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI

Ustawowy obowiązek cyklicznego opracowywania programów opieki nad zabytkami spoczywa na władzach samorządowych wszystkich szczebli, dotyczy także Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który jako organ odpowiedzialny za politykę państwa w kwestii ochrony zabytków, opracował Krajowy Program Opieki nad Zabytkami.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami przyjęty został uchwałą nr 125/2014 Rady Ministrów w dniu 24 czerwca 2014 r. Program przygotowany przez sekretarza stanu w MKiDN i Generalnego Konserwatora Zabytków dotyczy lat 2014-2017 i oparty został na założeniu sformułowanym we wcześniejszych dokumentach programowych i strategicznych dotyczących ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego w Polsce⁵¹. Założeniem tym było **uznanie sfery dziedzictwa za podstawę rozwoju i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów, służący wzrostowi ich konkurencyjności dla turystów, inwestorów i mieszkańców**. Na realizację programu przeznaczano ponad 26,5 mln zł do wykorzystania w ciągu czterech lat (2014-2017) jego obowiązywania.

Treść dokumentu porządkują przyjęte zagadnienia priorytetowe, do których należą:

1. podniesienie sprawności i skuteczności działań organów ochrony zabytków, w tym jakości merytorycznej decyzji administracyjnych (szkolenia, standaryzacja działań, itp.),
2. porządkowanie rejestru zabytków oraz stworzenie wiarygodnej metodologicznie diagnozy stanu zachowania zabytków nieruchomych,
3. zwiększenie uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; budowanie przez organy ochrony zabytków partnerskich relacji z obywatelami, jak i propagowanie postaw współodpowiedzialności społecznej za zachowanie zabytków (współpraca z mediami, wykorzystywanie mediów elektronicznych, konkursy, itp.),
4. wdrożenie procesów kształtowania postawy krajobrazowej wśród organów ochrony zabytków,
5. zwiększenie zaangażowania samorządów, ze szczególnym uwzględnieniem gmin, w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków, w tym

⁵⁰ ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 596 z późn. zm.); ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 595 z późn. zm.); ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 594 z późn. zm.)

⁵¹ dotychczasowa polityka państwa w dziedzinie ochrony dziedzictwa narodowego opierała się na dokumencie pod nazwą Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013, przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.; w 2005 r. opracowano Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020.

propagowanie parków kulturowych (ich stanowienie jest władczą kompetencją rad gmin) jako skutecznej formy ochrony zabytków.

W ostatnim punkcie zawarta jest idea aktywizacji władz samorządowych, których zaangażowanie w ochronę lokalnego dziedzictwa kulturowego stanowi podstawę wszelkich działań. Samorząd powinien odgrywać zasadniczą rolę w kwestii rozpoznania zasobu dziedzictwa i stanu jego zachowania na swoim terenie oraz w kwestii pozyskiwania funduszy na utrzymywanie go w dobrym stanie technicznym. Działalność ta musi być oparta na ścisłej współpracy ze służbami konserwatorskimi. Im bardziej owocna to współpraca, tym skuteczniejszy jej efekt.

Niemniej ważnym zadaniem władz samorządowych są działania na polu edukacji społeczności lokalnych, podkreślające wartości miejscowych obiektów dziedzictwa kulturowego – wartości nie tylko historyczne ale również ekonomiczne, dające wymierne korzyści materialne i przekładające się na jakość życia mieszkańców. Z badań przeprowadzonych przez Narodowy Instytut Dziedzictwa⁵² wynika bowiem, że 14 proc. społeczeństwa deklaruje całkowity brak zainteresowania zabytkami. Co dziesiąty badany uważa, że zabytki w żaden sposób nie wpływają na poprawę życia lokalnych społeczności, zdaniem 7% respondentów zabytki mają negatywny wpływ na standard życia, bo wymagają ciągłych wydatków, a 4 proc. ankietowanych uważa, że zabytki ograniczają rozwój infrastruktury regionu. Aż 20 proc. uczestników badania nie знаło żadnego zabytku w okolicy, gdzie mieszka. W powszechnym odczuciu bowiem, polskie dziedzictwo kulturowe kojarzone jest z wielkimi symbolami historii narodowej, takimi jak Zamek Wawelski, czy malarstwo Jana Matejki, ewentualnie z wielkimi kościołami, klasztorami i pałacami, czasami również – z grupami obiektów, jak kościoły drewniane. Społeczna świadomość, że zabytki są obecne w codziennym życiu jest niewielka. A one, wtopione w codzienne otoczenie, w dalszym ciągu pełnią funkcje użytkowe, niosąc ze sobą jednocześnie nieuświadomione często treści historyczne i estetyczne. To np., pogardzane do niedawna, kamienice czynszowe w miastach, czy charakterystyczna dla różnych regionów kraju zabudowa wiejska z układem wsi, zagród i kompozycją całego krajobrazu. Dane przytoczone w opracowaniu NID-owskim pokazują, że konieczne są działania budujące w społeczeństwie świadomość potrzeby ochrony także tych zabytków. Chodzi bowiem o ochronę i zachowanie czegoś, co potocznie nazywa się „tradycją”. Respondenci biorący udział w badaniu, obarczają odpowiedzialnością za stan zasobu dziedzictwa głównie podmioty administracji państwowej oraz samorządowej, pomijając aspekt odpowiedzialności obywatelskiej.

Uruchomienie potencjału dziedzictwa kulturowego zależy od pomysłowości władz i zaangażowania społeczności lokalnej.

Priorytety określone w Krajowym Programie Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami znajdują potwierdzenie w działaniach Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które corocznie ogłasza programy ministerialne, wspierane finansowo i organizacyjnie przez państwo. W 2016 r., podobnie jak w latach wcześniejszych, znalazł się wśród nich program pod nazwą Dziedzictwo Kulturowe, w ramach którego zakreślono następujące, objęte dotacjami priorytety:

- *Ochrona zabytków.*

⁵² Społeczno-gospodarcze oddziaływanie dziedzictwa kulturowego. Raport z badań społecznych., Narodowy Instytut Dziedzictwa Warszawa 2013

- *Wspieranie działań muzealnych.*
- *Kultura ludowa.*
- *Ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą.*
- *Ochrona zabytków archeologicznych.*
- *Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego.*

III.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z PROGRAMAMI I DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA

Program Opieki nad Zabytkami Miasta Bytomia, biorąc pod uwagę specyfikę, zasoby i stan miasta, nawiązuje do założeń wytyczających kierunki rozwoju województwa śląskiego, zawartych w wojewódzkich programach rozwojowych.

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”⁵³. Opracowanie przedstawia wizję rozwoju województwa, cele oraz sposoby ich osiągnięcia, w kontekście występujących uwarunkowań w perspektywie 2020 r. Kwestie dziedzictwa kulturowego znalazły swoje miejsce w obszarze priorytetowym C – PRZESTRZEŃ i w obszarze priorytetowym D – RELACJE Z OTOCZENIEM. Cel strategiczny pierwszego wymienionego obszaru brzmi: *„Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni”*. Wśród składających się na ten cel czynników wyznaczono również następujący: *„Wysoki poziom ład przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni”*. Do osiągnięcia wymienionego celu przyczyni się: rewitalizacja terenów i obiektów, w tym poprzemysłowych i zdegradowanych, poprawa jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych, szczególnie centrów miast i centrów dzielnic, rewitalizacja obszarów zieleni urządzonej oraz terenów rekreacyjnych, przywracanie pozycji lub nadawanie nowych funkcji obiektom zabytkowym oraz symbolicznym w życiu społeczności lokalnych, rewitalizacja osiedli mieszkaniowych, w tym starych dzielnic. Cel strategiczny dla drugiego obszaru to: *„Województwo śląskie – region otwarty, będący istotnym partnerem rozwoju Europy”*. Jednym z celów operacyjnych w tym zakresie jest: *„Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego”*. Osiągnięcie tego celu umożliwi, m.in.: promowanie województwa śląskiego jako miejsca atrakcyjnego dla mieszkańców, inwestorów, studentów, turystów oraz promocja miejsc i obiektów o wartości historycznej, symbolicznej, architektonicznej i przyrodniczej.

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Śląskiego⁵⁴ jest dokumentem programowym określającym obszary działań, jakie organy samorządu wojewódzkiego podejmują na rzecz wspierania rozwoju regionu. RPO WSL na lata 2014–2020, wśród trzynastu osi priorytetowych, na piątym miejscu wymienia: *Ochronę środowiska i efektywne wykorzystanie jego zasobów*, w której wytyczono Działanie 5.3: *Dziedzictwo kulturowe*⁵⁵ z opisem działań i poddziałań, których celem ma być zwiększenie atrakcyjności obiektów kulturowych regionu

⁵³ przyjęta przez Sejmik Województwa Śląskiego Uchwałą nr IV/38/2/2013 z dnia 01.07.2013 r.

⁵⁴ projekt RPO WSL 2014-2020 został przyjęty przez Zarząd Województwa Śląskiego i przekazany do Komisji Europejskiej w dniu 10 kwietnia 2014 r. Następnie zaakceptowany został przez Komisję Europejską 18 grudnia 2014 r. 28 grudnia 2016 roku Zarząd Województwa Śląskiego przyjął zaktualizowany Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych RPO WSL 2014-2020 wersja 8; zmiany wprowadzone w SZOOP wynikają z dopasowania zapisów SZOOP RPO WSL 2014-2020 do aktualnie obowiązujących wytycznych

⁵⁵ ibidem, str. 133-137

W ramach 1. typu projektu wsparcie skierowane będzie na inwestycje obejmujące prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane dotyczące zabytków nieruchomych, wpisanych do rejestru zabytków województwa śląskiego, nie będą natomiast dofinansowane inwestycje dotyczące zabytków ruchomych oraz zabytków archeologicznych. Wsparcia nie uzyskają przedsięwzięcia polegające na odnowie, przebudowie zabytkowych cmentarzy, jak również przedsięwzięcia dotyczące wyłącznie zabytkowych parków i innych form zaprojektowanej zieleni. W ramach 2. typu projektu dofinansowane będą inwestycje obejmujące prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane dotyczące obiektów przynależnych do Szlaku Zabytków Techniki. Wsparcie nie obejmie inwestycji dotyczących zabytków ruchomych, nie obejmie także przedsięwzięć polegających wyłącznie na odnowie, przebudowie parków i innych form zaprojektowanej zieleni. W ramach 1. i 2. typu projektu wsparciem objęte będą obiekty przeznaczone na cele kulturalne. Maksymalna wartość pojedynczego projektu w działaniu wynosi 5 mln euro kosztów całkowitych. Prace związane z dostosowaniem obiektów dziedzictwa kulturowego do potrzeb osób niepełnosprawnych, a także prace związane z zabezpieczeniem obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń (np. monitoring, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe itp.) będą możliwe do realizacji jako elementy szerszych inwestycji polegających na przeprowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych w obiektach dziedzictwa kulturowego. W ramach działania 5.3. kwalifikowalne będą prace w otoczeniu obiektu do kwoty 200 000 zł. Nie jest możliwe dofinansowanie projektu polegającego wyłącznie na zagospodarowaniu otoczenia. Wsparcie nie będzie kierowane na budowę od podstaw nowej infrastruktury kulturalnej. Możliwe natomiast będą inwestycje infrastrukturalne mające na celu niezbędne dostosowanie istniejącego obiektu do nowych funkcji kulturalnych. Nie będą finansowane projekty dotyczące organizacji imprez o charakterze kulturalnym, takich jak wystawy, festiwale, które nie przynoszą efektów w dłuższej perspektywie czasowej. Wyklucza się wspieranie obiektów zabytkowych lub ich części przeznaczonych na cele mieszkaniowe, będących siedzibami szkół, służby zdrowia, poczty, administracji publicznej lub spełniającymi cele administracyjne.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego⁵⁶. Dokument definiuje cztery główne cele polityki przestrzennej województwa, wymieniając wśród nich kwestię „przestrzeni” jako ograniczonego dobra, wymagającego zrównoważonego wykorzystywania zasobów środowiska naturalnego i kulturowego. W świetle wzrastającego zapotrzebowania na wszystkie zasoby środowiska, rozwiązywanie takiego problemu wiąże się z równoważeniem sprzecznych interesów użytkownika terenu z wymaganiami jego ochrony i zachowania równowagi ekologicznej. Współczesne podejście do problemu środowiska życia człowieka nie ogranicza się wyłącznie do zachowania krajobrazów odziedziczonych z przeszłości i zapobiegania niepożądanym ich zmianom (ochrona bierna), ale na wywoływaniu zmian przekształcających (ochrona czynna), które oprócz zachowania stanu istniejącego obejmują również jego twórcze wzbogacenie i tym samym powiększenie krajobrazu kulturowego, który jest integralną częścią środowiska naturalnego i przekształconego.

Dla realizacji celu przyjmuje się następujące kierunki polityki przestrzennej:

1. Ochrona zasobów środowiska.

⁵⁶ Sejmik Województwa Śląskiego przyjął Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+ uchwałą Nr V/26/2/2016 z dnia 29 sierpnia 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Śl. z dnia 13.09.2016r., poz.4619).

2. Kształtowanie krajobrazów kulturowych w obszarach miejskich.

3. Kształtowanie krajobrazów kulturowych w obszarach wiejskich.

Jeśli chodzi o cele interesujące nas z punktu widzenia niniejszego Programu, przyjęto katalogi działań. Wśród nich, m.in.:

- kreowanie przestrzeni publicznych umożliwiających wspólne spędzanie czasu i integrację społeczności lokalnych;
- zachowanie tożsamości kulturowo-krajobrazowej, w tym zachowanie identyfikatorów krajobrazu, charakterystycznych dla danego obszaru wraz z ich adaptacją do nowych funkcji; kształtowanie terenów zieleni miejskiej pełniących funkcje rekreacyjne, zdrowotne, estetyczne przyrodnicze;
- kształtowanie systemu zielonych pierścieni wokół miast w oparciu o lasy, parki regionalne i tereny otwarte;
- rewitalizacja zdegradowanej tkanki miejskiej;
- rekultywacja, rewitalizacja i kształtowanie terenów zdegradowanych (w tym przemysłowych, powojennych, pokolejowych) z wykorzystaniem ich na tereny o funkcjach komercyjnych i publicznych (ekologicznych, turystycznych, kulturowych, usługowych i społeczno-gospodarczych);
- wielofunkcyjny rozwój na obszarach wiejskich o niskim potencjale glebowym przy zachowaniu walorów przyrodniczych i tradycyjnego krajobrazu rolniczego;
- rozwój rolnictwa ekologicznego, agroturystyki oraz przetwórstwa produktów lokalnych i tradycyjnych na obszarach o wysokim potencjale przyrodniczym;

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Śląskiego na lata 2014-2017.⁵⁷ Program formułuje następującą misję działań na rzecz ochrony środowiska kulturowego na terenie województwa śląskiego:

Dobrze zachowane, zadbane zabytki stanowiące o tożsamości regionu kluczowym czynnikiem budowy kapitału społecznego województwa, rozwoju gospodarczego województwa oraz jego promocji w kraju i na świecie.

Realizacji misji mają służyć dwa cele strategiczne określone w programie.

Cel Strategiczny I. Kształtowanie kulturowego obrazu województwa.

Dla kształtowania kulturowego obrazu województwa konieczne jest stworzenie warunków do włączenia zabytków w procesy gospodarcze. Można to osiągnąć na drodze integracji działań społeczno-gospodarczych na rzecz zabytków, wykorzystania zabytków dla celów gospodarczych, rewitalizacji obszarów zdegradowanych i przemysłowych oraz kształtowania krajobrazów kulturowych z poszanowaniem tradycji miejsca. Dla celu strategicznego sformułowano trzy cele operacyjne

Cel operacyjny I.1. Ustalenie potencjału zasobów zabytkowych województwa

Cel operacyjny I.2. Budowa systemu zarządzania zabytkami województwa

Cel operacyjny I.3. Włączenie zabytków w procesy gospodarcze.

Cel Strategiczny II. Kształtowanie pozytywnych postaw społeczeństwa wobec dziedzictwa kulturowego regionu.

⁵⁷ program został sporządzony przez Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego w Katowicach i przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego nr IV/48/7/2014 z dnia 10 marca 2014 roku

Poszanowanie dla zabytków, historii i tradycji regionu wynika z wiedzy i identyfikacji z daną przestrzenią. Jedynie wysoka świadomości społeczna o wartościach zabytków i tradycji oraz potrzeba ich zachowania dla przyszłych pokoleń są w stanie zapewnić kształtowanie obrazu kulturowego województwa z poszanowaniem jego historii i według zasad zrównoważonego rozwoju. Osiągnięcie tego celu wymaga propagowania wiedzy o zabytkach oraz aktywizacji społeczeństwa na rzecz opieki nad zabytkami. Cele te można osiągnąć przez szeroko zakrojone działania edukacyjne oraz popularyzację i promocję wiedzy o zabytkach, a także wspieranie działań zachęcających do poznawania dziedzictwa kulturowego regionu i stosowanie zachęt do pracy na rzecz opieki nad zabytkami przez nagradzanie przykładów dobrych praktyk.

Dla drugiego celu strategicznego sformułowano dwa cele operacyjne:

Cel operacyjny II.1 – Propagowanie wiedzy o zabytkach oraz sposobach opieki nad zabytkami

Cel operacyjny II.2 – Aktywizacja społeczności lokalnych na rzecz opieki nad zabytkami.

III.3. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego wprowadziła definicję Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), czyli obszarów, do których w sposób szczególny będzie adresowana polityka regionalna. Obszary te wymagają interwencji rządu ze względu na obciążenia, których region sam nie jest w stanie udźwignąć, które ze względów społecznych, gospodarczych lub środowiskowych mogą wywierać istotny wpływ na rozwój kraju. W ramach *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju* wskazywane są obszary wymagające szczególnego wsparcia tzw. obszary problemowe, będące obszarami szczególnych zjawisk z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych.

Zgodnie z zapisami KPZK 2030 Bytom kwalifikuje się do miejsc zdefiniowanych jako obszary degradacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i środowiskowej. Kwalifikację tę uzyskał, jako miasto tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze, wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji⁵⁸. Taki stan miasta spowodowała długoletnia eksploatacja górnicza i procesy likwidacyjne w przemyśle wydobywczym i hutniczym. Wskutek tych czynników doszło do masowych zniszczeń i dewastacji obiektów, w tym przemysłowych, znacznego zanieczyszczenia środowiska oraz dekapitalizacji substancji mieszkaniowej, czego efektem stało się powiększanie się obszaru biedy i wykluczenia społecznego wśród mieszkańców.

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego ŚLĄSKIE 2020+ wskazuje Bytom jako ośrodek o pilnej potrzebie interwencji w zakresie rewitalizacji oraz obszar o najwyższym natężeniu problemów w województwie śląskim.

Trudną sytuację Bytomia podkreślono w *Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*: „... Alokacja dedykowana OSI zostanie skoncentrowana na ośrodkach o największym natężeniu problemów społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych, do których należą w szczególności: Miasto Bytom (oraz funkcjonalnie powiązany z nim Radzionków będący

⁵⁸ upadek przemysłu ciężkiego spowodował ubytek od 30 do 50 tysięcy miejsc pracy, wg różnych szacunków oraz spadek liczby ludności z ok. 240 do 170 tysięcy mieszkańców. Prognozy wskazują, że do 2035 roku liczba bytomian może się zmniejszyć do 140 tysięcy; bezrobocie w Bytomiu wynosiło na pocz. 2017 r. ponad 15% i mimo zaznaczającej się tendencji spadkowej, jest najwyższe w województwie

niegdyś dzielnicą Bytomia), charakteryzujący się oprócz wysokiego bezrobocia, występowaniem znacznych szkód pogórnich, które powodują m.in. zawalenia budynków, a także postępującym wyludnieniem i dekapitalizacją obiektów w centrum miasta... Na obszarze Bytomia i Radzionkowa realizowane będą zintegrowane działania w zakresie rewitalizacji. Głównym sposobem preferencji dla projektów w ramach OSI (Miasto Bytom oraz Miasto Radzionków) w przypadku EFRR, będzie dofinansowanie projektów w trybie pozakonkursowym.”

IV. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.

Treści zawarte w *Programie Opieki nad Zabytkami Miasta Bytomia na lata 2018–2021* korespondują z wytycznymi zawartymi w innych opracowaniach i diagnozach stanu miasta sporządzonych na zlecenie władz samorządowych. Większość dokumentów strategicznych i programowych sięgających roku 2020 została zaktualizowana, co związane jest z wystąpieniem szeregu przesłanek wewnętrznych i zewnętrznych oddziałujących na zakres i sposób wdrażania obowiązującego dokumentu. Jedną z głównych przesłanek uwzględnionych w procesie aktualizacji jest nowy okres programowania w Unii Europejskiej i zmiany kierunków polityki wsparcia dla podmiotów lokalnych. Wynikiem tych zmian jest, m.in. pojawienie się nowych instrumentów kształtowania polityki miejskiej, w tym Zintegrowane Inwestycje Terytorialne oraz Obszary Strategicznej Interwencji Państwa. Zmieniło to radykalnie sytuację Bytomia, który obok Łodzi i Wałbrzycha został uznany za miasto – Obszar Strategicznej Interwencji i objęty rządowym programem pilotażowym w zakresie rewitalizacji.

IV.1. DOKUMENTY O CHARAKTERZE STRATEGICZNYM I PROGRAMOWYM

Strategia Rozwoju Miasta. Bytom 2020+⁵⁹. Dokument skupia się na kilku grupach problemów, wśród których, oprócz demografii, regresu gospodarczego, konieczności poprawy jakości życia, wymieniono również konieczność przemian w przestrzeni miasta i jego rewitalizację. W związku z trudnymi kwestiami społecznymi, wykazano potrzebę działań zapobiegających redukcji funkcji gospodarczych, spadkowi witalności miasta, regresowi funkcjonalnemu kluczowych przestrzeni publicznych oraz działań wzmagających poprawę sytuacji ekonomicznej mieszkańców i zmniejszających skalę ubóstwa i wykluczenia społecznego a także wzrost popytu na funkcje wyższego rzędu. W przypadku problemów zagospodarowania przestrzennego, wskazano konieczność odbudowy wartości przestrzeni miasta i jego tkanki architektonicznej oraz realizację procesu odnawiania tej przestrzeni przy zachowaniu zabytkowego charakteru zabudowy. Zachowanie wartości kulturowo-przyrodniczych i poprawa stanu przestrzeni, związane są ściśle z codziennym życiem mieszkańców oraz z funkcją miasta jako ośrodka kulturotwórczego, stąd propozycja oparcia rewitalizacji na zintegrowanych działaniach w sferze społecznej, gospodarczej i środowiskowej.

Jeśli chodzi o dziedzictwo kulturowo-przyrodnicze i nasycenie zabytkami, Bytom jest miastem przodującym w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Wśród atutów miasta w kwestii dziedzictwa kulturowego wymieniono: wielokulturowość, układ urbanistyczny i mnogość zabytków, życie kulturalne, stanowiące rezultat działalności instytucji kultury, także o znaczeniu ponadregionalnym, szkolnictwo artystyczne o wieloletniej tradycji. Wykorzystanie tych atutów ograniczają jednak zjawiska niekorzystne, a wśród nich: degradacja substancji architektonicznej, rozbieżność między ofertą kulturalną a możliwościami korzystania z niej przez mieszkańców i zagrożenie obniżenia rangi bytomskich instytucji kultury.

Problematykę dziedzictwa kulturowego potraktowano kompleksowo. Podkreślono konieczność

⁵⁹ obecnie obowiązujący dokument, wytworzony w 2014 r., stanowi aktualizację strategii przyjętej uchwałą nr XLVI/640/09 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 maja 2009 r. i został przyjęty uchwałą Rady Miasta nr Nr XXXVI/501/14 z dnia 22 września 2014 r.

rewitalizacji przestrzeni publicznych, ochrony i odnowy terenów zielonych, przekształcenie terenów przemysłowych w tereny użyteczności publicznej o wysokiej wartości przyrodniczej, powstrzymania degradacji historycznych zasobów architektonicznych, wspierania bytomskich środowisk twórczych i wspierania działalności turystycznej.

W celu realizacji zamierzonych celów autorzy proponują powołanie klastra podmiotów zajmujących się rekultywacją terenów, renowacją zabytków, rehabilitacją osiedli mieszkaniowych, rewitalizacją przestrzeni.

Gminny Program Rewitalizacji. Bytom 2020+⁶⁰. Autorzy dokumentu przedstawili wszechstronną charakterystykę Bytomia i poddali dogłębnej analizie całokształt zjawisk występujących we wszystkich sferach życia społecznego i gospodarczego, wymieniając czynniki negatywne, wpływające destrukcyjnie na sytuację w mieście i stanowiące główne problemy, którym należy poświęcić szczególną uwagę przy jego rewitalizacji. Z drugiej strony wykazano elementy pozytywne, stanowiące o dużym, często nieuświadomionym społecznym potencjale miasta, wskazując jednocześnie sposoby ich wykorzystania w procesach rewitalizacyjnych.

Wśród pozytywów o dużym potencjale wskazano:

- organizacje pozarządowe, które posiadają doświadczenie i zasoby mogące ułatwić i wzmocnić działania rewitalizacyjne,
- lokalizację na obszarze rewitalizacji ważnych obiektów kultury,
- atrakcyjne założenia przestrzenne, architekturę i zabytki,
- tereny zieleni.

Określono cele strategiczne i operacyjne rewitalizacji⁶¹. Każdy z nich, także te poświęcone głównie sprawom społeczno-gospodarczym, dotyczą w pewnym stopniu kwestii tradycji i dziedzictwa kulturowego, jako czynników integrujących lokalne społeczności. Bezpośrednio dziedzictwa kulturowego dotyczy jednak ostatni, czwarty cel strategiczny: *ożywienie terenów zdegradowanych przez dostarczenie funkcji i udogodnień umożliwiających mieszkańcom rozwój społeczny i ekonomiczny*. Następujące cele operacyjne mają umożliwić jego realizację:

1. zrekultywowanie terenów przemysłowych i przygotowanie ich na przyjęcie nowych funkcji ważnych dla poprawy sytuacji społecznej i rozwoju rynku pracy;
2. przywrócenie wartości obiektów historycznych, kulturowych, krajobrazowo-przyrodniczych przyczyniających się do wzmacniania tożsamości społeczności lokalnych.

W pierwszym przypadku położono nacisk na przywróceniu funkcjonalności zdegradowanym terenom przemysłowym, przyciągnięcie tu inwestorów z różnych sfer gospodarczych, utworzenie nowych miejsc pracy i miejsc rekreacyjno-sportowych służących wypoczynkowi i integracji mieszkańców. W drugim – określono trzy kierunki działań, wśród których znalazły się: *renowacja budynków o znaczeniu*

⁶⁰ przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 lutego 2017 nr XXXVIII/487/17; gminny program rewitalizacji powstał przy dofinansowaniu ze środków europejskich w ramach projektu „BYTOM odNOWA”

⁶¹ GPR, str. 135-136: *cel strategiczny 1*: utworzenie konkurencyjnej struktury gospodarczej, opartej na przedsiębiorczości mieszkańców, zapewniającej atrakcyjne miejsca pracy;

cel strategiczny 2: pogłębienie spójności społecznej i ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych;

cel strategiczny 3: utworzenie funkcjonalnych i atrakcyjnych przestrzeni publicznych, integrujących społeczność lokalną, stanowiących wizytówkę miasta;

cel strategiczny 4: ożywienie terenów zdegradowanych dostarczając funkcji i udogodnień umożliwiających mieszkańcom rozwój społeczny i ekonomiczny

*kulturowym/historycznym istotnych dla wizerunku miasta oraz wykorzystanie miejsc o wysokiej wartości przyrodniczo-krajobrazowej lub kulturowej do kreowania całorocznych miejsc spotkań, rekreacji oraz różnych form spędzania czasu wolnego*⁶².

Na liście planowanych zamierzeń rewitalizacyjnych w ramach Celu Operacyjnego 4.2, znalazły się następujące przedsięwzięcia:

- rewitalizacja obiektów po byłym zakładzie naprawczym zabytkowej Górnośląskiej Kolei Wąskotorowej,
- uratowanie przed rozbiórką i rewitalizacja zespołu dawnej kopalni „Rozbark” wpisanej do rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego, poprzez utworzenie unikatowego w skali kraju centrum sportów wspinaczkowych i siłowych,
- renowacja zabytkowego kościoła św. Wojciecha w Bytomiu,
- remont budynku kościoła p.w. Świętej Trójcy,
- prace renowacyjne przy kościele parafialnym p.w. Wniebowzięcia NMP,
- prace remontowe przy kościele filialnym p.w. Ducha Świętego,
- renowacja budynku i pomieszczeń Młodzieżowego Domu Kultury Nr 1,
- konserwacja i zachowanie zabytkowego kościoła św. Małgorzaty,
- remont konserwatorski elewacji budynku plebani kościoła p.w. Świętej Trójcy,
- rewitalizacja starego domu katechetycznego przy ul. ks. Koziółka,
- kompleksowa rewitalizacja EC Szombierki wraz z otoczeniem – utworzenie Innowacyjnego Parku Muzycznego,
- rewaloryzacja zespołu pałacowego Thiele-Wincklerów w Bytomiu-Miechowicach,
- renowacja zabytkowego kościoła Świętego Krzyża,
- uporządkowanie ruchu turystycznego na terenie Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego Żabie Doły celem ochrony przyrody i bioróżnorodności oraz przystosowanie obszaru na cele edukacyjne i rekreacyjno – wypoczynkowe,
- rewitalizacja terenów przemysłowych dzielnic Szombierki i Łagiewniki w dolinie rzeki Bytomki.

Program rewitalizacyjny kładzie szczególny nacisk na zaangażowanie w procesy odnowy i przywracania do życia miasta jak największej liczby środowisk. Największym wyzwaniem wydaje się być pobudzenie zaangażowania mieszkańców zdegradowanych obszarów miasta, tak aby przez swoje włączenie się w działania rewitalizacyjne poczuli się współautorami i sprawcami zmian a w konsekwencji współgospodarzami miasta, dbającymi o jego nowy wizerunek i zaangażowanymi w dalszy rozwój i nowe przedsięwzięcia poprawiające jakość życia mieszkańców.

Aktualizacja programu ochrony środowiska dla miasta Bytomia na lata 2012-2015 z perspektywą lat 2016-2019⁶³. Program ustalił hierarchię problemów środowiskowych Bytomia, z których większość jest konsekwencją działalności przemysłowej. Wśród nich najistotniejsze z punktu widzenia ochrony dziedzictwa kulturowego są:

⁶² ibidem: Tabela 32: Cele operacyjne, a kierunki działań rewitalizacyjnych, str. 141

⁶³ przyjęty uchwałą Nr IX/94/13 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 stycznia 2013 r.

- zagrożenie powierzchni ziemi deformacjami wywołanymi działalnością wydobywczą;
- znaczny udział terenów przemysłowych w granicach miasta;
- zaniedbanie i degradacja terenów zieleni kształtowanej.

W dalszej części programu wyróżniono trzy cele główne polityki ekologicznej:

Cel 1. Działania o charakterze systemowym.

Cel 2. Ochrona zasobów naturalnych.

Cel 3. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

Wśród działań o charakterze systemowym następujące propozycje mają istotne znaczenie w ochronie zabytków i dziedzictwa kulturowego:

1. *Wykorzystanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego dla podniesienia atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej miasta.* Działania w tym obszarze powinny być dwukierunkowe i dotyczyć zarówno inwestycji, jak i promocji na rzecz turystycznego i rekreacyjnego wykorzystania zasobów przyrodniczo-kulturowych. Bytom bowiem, mimo że od lat kojarzony z przemysłem ciężkim a w ostatnich latach – z obszarem klęski ekologicznej, porośnięty jest w 20% powierzchni lasami. Kolejne, ponad 23 procenty powierzchni miasta, zajmują inne tereny zielone (pola, łąki, pastwiska oraz obszary zieleni kształtowanej). Na terenie Bytomia znajduje się sześć parków (z tego część zabytkowych) oraz cenne przyrodniczo obszary, m.in. rezerwat Segiet, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (Żabie Doły) a na granicy Bytomia i Zabrze usytuowane są Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie, wchodzące w skład obszarów chronionych NATURA 2000. Są to wyrobiska po eksploatacji rud srebra, cynku i ołowiu o wyjątkowej wartości przyrodniczej i historycznej, które powstawały od XII do XX w.

2. *Wykorzystanie narzędzi planistycznych w kształtowaniu ładów środowiskowego miasta.* Pokrycie newralgicznych obszarów miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego umożliwiłoby określenie polityki przestrzennej Bytomia, ustalenie przeznaczenia terenów o różnych funkcjach oraz określenie obszarów cennych krajobrazowo, kulturowo i przyrodniczo, co w efekcie dałoby podstawę do objęcia ich ochroną. Ważny problem architektoniczny stanowi oczyszczanie terenów przemysłowych ze zbędnej infrastruktury. Nadawanie terenom przemysłowym nowych funkcji będzie warunkowało dynamiczny rozwój nowych inwestycji w omawianym obszarze. Zgodnie z zapisem w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Bytomia na lata 2007–2020, jedną z domen aktywności strategicznej władz miejskich jest urbanistyczna rewitalizacja zaniedbanych dzielnic miejskich oraz przebudowa substancji mieszkaniowej. Do obiektów podlegających rewitalizacji należą obszary przestrzeni publicznej, budynki użyteczności publicznej, zasoby mieszkaniowe oraz tereny zielone i przemysłowe.

3. *Wykorzystanie terenów przemysłowych w równoważeniu rozwoju miasta.* Warunkiem urzeczywistnienia tego postulatu jest przeprowadzenie wszechstronnej rewitalizacji terenów dawnych kopalń, hut i innych, nieczynnych już zakładów na terenie miasta.

Program opieki nad zabytkami Miasta Bytomia na lata 2014-2017⁶⁴. W części opisowej Programu przedstawiono otoczenie prawne głównego aktu zajmującego się ochroną dziedzictwa kulturowego w Polsce –

⁶⁴ przyjęty uchwałą nr XXXI/425/14 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 kwietnia 2014 r.

ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. i zwrócono uwagę na znaczenie nowelizacji ustawy⁶⁵ z 2010 r., która wzmocniła rolę gminnej ewidencji zabytków, nadając jej funkcję instrumentu ochrony prawnej obiektów zabytkowych. Program sublimuje czynniki, które wpłynęły na taki a nie inny kształt krajobrazu kulturowego miasta, zawiera opis środowiska kulturowego i podaje przykłady rozwiązań urbanistycznych, ciekawych budowli i zespołów zabudowy i zieleni. W części programowej dokumentu ustalono trzy priorytety, którymi powinien kierować się samorząd miasta w kwestii ochrony lokalnego dziedzictwa kulturowego⁶⁶:

Priorytet I: **Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego miasta.**

Priorytet II: **Sprawne zarządzanie zasobem dziedzictwa kulturowego.**

Priorytet III: **Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego i rozwój tożsamości regionalnej.**

Na następnych stronach przedstawiono w ujęciu tabelarycznym kierunki działań i szczegółowe zadania, wpływające na realizację każdego z priorytetów.

Większość zaproponowanych cztery lata temu rozwiązań pozostaje aktualna do dziś. Priorytety, dość oczywiste ze względu na zamierzone efekty i zgodne z prowadzonymi powszechnie działaniami mającymi na celu ochronę dziedzictwa kulturowego, zostają utrzymane i dzisiaj. Zmieniło się jednak otoczenie w jakim będą realizowane. A szczególny wpływ na to ma objęcie Bytomia programem rządowym w następstwie uznania miasta Obszarem Strategicznej Interwencji.

⁶⁵ ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r. nr 75, poz. 474)

⁶⁶ Program opieki nad zabytkami Miasta Bytomia na lata 2014–2017, str. 62

IV.2. OPRACOWANIA WYZNACZAJĄCE KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ GMINY

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bytom⁶⁷ stanowi dokument strategiczny, wytyczający kierunki kształtowania i realizacji polityki przestrzennej miasta. Tworzy też bazę informacyjną o przestrzeni, umożliwiając koordynację planowania strategii rozwoju społecznego i gospodarczego w zgodności z uwarunkowaniami środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz zasadami kształtowania ładu przestrzennego w mieście i gminie.

W rozdziałach studium poświęconych uwarunkowaniom środowiska kulturowego Bytomia, określono jego zasób i omówiono zasady ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. Wymieniono najważniejsze elementy krajobrazu kulturowego decydujące o indywidualności miasta. Są to:

1) struktura przestrzenna miasta, wyraźnie narastająca i podlegająca, przez ostatnie około 750 lat, transformacjom wraz z charakterystycznymi dla poszczególnych okresów formami zagospodarowania i zabudowy;

2) strefa centrum miasta wypełniona zabudową miejską, w znacznym stopniu XIX-wieczną o charakterze pierzejowym, kamienicznym, z dala od Rynku nabierająca charakteru coraz większego rozproszenia;

3) wartościowa substancja zabytkowa i kulturowa;

4) cmentarze o historycznym rodowodzie;

5) układ komunikacyjny oparty na historycznym zarysie dróg;

6) wartości niematerialne, np. postaci historyczne i współczesne, które odegrały rolę w kształtowaniu kultury i historii, związane z miastem poprzez swój rodowód, pobyt i tworzone dzieła.

W obrębie granic miasta Bytomia znajdują się następujące zabytki objęte formami ochrony na mocy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

1) układ urbanistyczny;

2) zabytki architektury sakralnej, mieszkaniowej oraz przemysłowej, objęte wpisem do rejestru zabytków nieruchomych;

3) zabytki architektury sakralnej, mieszkaniowej oraz przemysłowej, wskazane do ochrony prawem miejscowym;

4) stanowiska archeologiczne.

Studium w części dotyczącej kierunków zagospodarowania przestrzennego, wskazuje do ochrony 48 zespołów zabudowy mieszkaniowej o wartościach zabytkowych, reprezentujących cechy historyzmu i secesji, modernizmu, funkcjonalizmu i socrealizmu, 39 obiektów sakralnych, pochodzących z różnych etapów rozwoju miasta, od gotyckiego kościoła Wniebowzięcia NMP, po XX-wieczne kościoły przy koloniach robotniczych, 36 budynków związanych ze szkolnictwem i oświatą, począwszy od budynku szkoły muzycznej z 1870 r., przez budynki z przełomu wieków, po budowle modernistyczne, z l. 30. i 40. XX w., 12 obiektów użyteczności

⁶⁷ obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bytom przyjęte uchwałą nr XVI/204/11 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 sierpnia 2011 r. ze zmianami przyjętymi uchwałą nr X/120/13 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 25 lutego 2013 r. i uchwałą nr XXXVIII/485/17 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 lutego 2017 r. Załączniki do uchwały nr XXXVIII/485/17 stanowią ujednoliconą wersję ww. Studium

publicznej, w tym budynki Urzędu Miejskiego z 1900 i 1910 r., 4 obiekty związane z kulturą i sportem (gmachy: zakładu kąpielowego, Muzeum Górnośląskiego, Opery Śląskiej, Biblioteki Miejskiej), 7 zabytkowych obiektów służby zdrowia, od ok. 1870 (szpital na ul. Żeromskiego) do 1915 (szpital na Alei Legionów). Ponadto wskazuje się do ochrony, zachowane jeszcze fragmenty trzech zespołów zabudowy przemysłowej, która w l. 90. XX w. w wyniku restrukturyzacji przemysłu została w znacznym stopniu zdewastowana: fragment obszarów huty Bobrek, elektrowni Szombierki i kopalni Szombierki. Wskazania ochrony dotyczą także zespołów zieleni komponowanej – parków, zieleńców, skwerów i cmentarzy – w studium wyznaczono 16 takich obiektów oraz grupy 5 obiektów obronnych, stanowiących pozostałość zespołu umocnień Obszaru Warownego Śląsk, tzw. punkt oporu „Łagiewniki”. W dalszej części określono zasady ochrony wymienionych obiektów i wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej: dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków, zabytkowych układów urbanistycznych, zabytkowych zespołów architektury przemysłowej, zabytkowych układów zieleni komponowanej. Osobnym zapisem objęto strefy ochrony historycznego krajobrazu zurbanizowanego oraz strefy ochrony dominant (głównie wież kościelnych, także wież wyciągowych, szybowych i wodnej). W strefie ochrony ekspozycji ustala się zasady lokalizacji reklam i małej architektury. Na koniec wyznaczono strefy ochrony archeologicznej i strefy obserwacji archeologicznej, mające na celu zapewnienie zabezpieczenia znalezisk archeologicznych przez badania wyprzedzające przed wszelkimi działaniami inwestycyjnymi, związanymi z prowadzeniem robót ziemnych.

Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego. Bytom objęty jest planami miejscowymi w ponad 38% powierzchni miasta⁶⁸. Plany obejmują wrażliwe obszary miasta, określając przeznaczenie, warunki zagospodarowania i zabudowy terenu. Obowiązująca ustawa *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* ustanawia zapis obiektu zabytkowego w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego formą ochrony prawnej obiektu⁶⁹, z wszelkimi rygorami, wynikającymi z tego faktu.

Obowiązujące plany zagospodarowania przestrzennego:

1. Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Bytomia dla terenu położonego wzdłuż ulic: Wrocławskiej, Miechowickiej, Ks.Frenzla i Stolarzowickiej (wprowadzenie linii tramwajowej) (Uchwała nr XLV/853/2002 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 22 maja 2002r.).
2. Zmiana ustaleń fragmentu miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Bytomia dla terenu w obrębie działek nr 255/13, 256/13, 263/13 położonych przy ul.Siemianowickiej w Bytomiu (Uchwała nr V/55/03 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 29 stycznia 2003r.).
3. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego śródmieścia Bytomia pod nazwą „Plan Rewitalizacji i Rozwoju Śródmieścia (ReRoŚ)” (Uchwała nr XXIX/458/2004 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 25 sierpnia 2004r.).
4. Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego śródmieścia Bytomia „Planu Rewitalizacji i Rozwoju Śródmieścia (ReRoŚ)” dla terenu położonego pomiędzy ul. Przemysłową i ul. Składową (Uchwała nr IX/121/07 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 25 kwietnia 2007r.).
5. Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego śródmieścia Bytomia „Planu Rewitalizacji i Rozwoju Śródmieścia (ReRoŚ)” dla kwartału położonego pomiędzy ul. Jainty, ul. Webera i ul. Kwietniewskiego (Uchwała nr IX/122/07 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 25 kwietnia 2007r.).

⁶⁸ należy mieć na uwadze, że ponad 40% powierzchni miasta zajmują tereny zielone, planami miejscowymi objęto większą część zabudowanych obszarów miejskich

⁶⁹ Ustawa, art. 7 pkt 4

6. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w dzielnicy Miechowice, obejmującego zabudowę pomiędzy ulicami Ks. Jana Frenzla i Jana Dzierżonia (Uchwała nr XLV/627/09 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 kwietnia 2009 r.). Zmiana 1 – Leszczynowa: Uchwała nr XXVIII/371/16 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 29 sierpnia 2016r.
7. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego na północ od ul. Powstańców Śląskich, obejmującego obszar w rejonie ulicy Dworskiej i al. Jana Pawła II, zwany planem „Dworska – Wschód” (Uchwała nr XLV/628/09 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 kwietnia 2009 r.).
8. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulicy Kędzierzyńskiej (Uchwała nr XLV/629/09 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 kwietnia 2009 r.).
9. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego północnej części dzielnicy Miechowice (Uchwała nr LIII/759/09 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 października 2009 r.). Zmiana 1 – Miechowice 5: Uchwała nr VIII/114/15 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 kwietnia 2015r. Zmiana 2 - Daleka: Uchwała nr XX/266/16 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 25 stycznia 2016r.
10. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu obszaru Rozbarku (Uchwała nr LIV/786/09 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 25 listopada 2009 r.).
11. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu „Starych Miechowic” (Uchwała nr VIII/87/11 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 23 lutego 2011 r.). Zmiana 1 – Karbowska: Uchwała nr XXVIII/370/16 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 29 sierpnia 2016r.
12. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego południowej części dzielnicy Miechowice (Uchwała nr XVII/216/11 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 września 2011r.). Zmiana 1 - Elektrownia: Uchwała nr XVIII/237/15 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 23 listopada 2015r.
13. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ulic Dworskiej i Strzelców Bytomskich, zwany planem „Dworska - Zachód” (Uchwała nr XVII/217/11 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 września 2011r.).
14. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego w rejonie węzła planowanej autostrady A1, zwany planem „Dąbrowa Miejska” (Uchwała nr XVII/218/11 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 września 2011r.). Zmiana 1 – Dąbrowa Miejska: Uchwała nr VI/53/15 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 23 lutego 2015r.
15. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego w południowej części miasta Bytomia, zwany planem „Łagiewniki – Zachód” (Uchwała nr XXI/286/11 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 grudnia 2011r.).
16. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu dawnej KWK „Rozbark” (Uchwała nr XXVIII/418/12 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 25 kwietnia 2012r.).
17. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego na przemysłowych terenach południowej części miasta Bytomiu, zwany planem „Szombierki - Południe” (Uchwała nr XXXVI/485/12 Pełniącej Funkcje Organów Miasta Bytom działającej za Radę Miejską z dnia 30 lipca 2012r.).
18. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego na wschód od ul. Ogrodowej (Uchwała nr XLII/516/12 Pełniącej Funkcje Organów Miasta Bytom działającej za Radę Miejską z dnia 14 września 2012r.).
19. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru Bobrka (Uchwała nr X/119/13 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 25 lutego 2013r.).
20. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego w południowej części Bytomia, zwany planem „Szombierki-Zachód” (Uchwała nr XXVI/350/14 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 stycznia 2014r.).
21. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu byłej KWK „Powstańców Śląskich” (Uchwała nr XXXVI/503/14 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 22 września 2014r.).
22. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego północnej części miasta Bytomia, zwany planem „Błachówka” (Uchwała nr VIII/113/15 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 kwietnia 2015r.).
23. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru Karbia (Uchwała nr IX/129/15 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 maja 2015r.). Zmiana 1 – Konstytucji, Św Elżbiety: Uchwała nr XLIII/523/17 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 kwietnia 2017r.

24. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ul. Leśnej (Uchwała nr XXVI/345/16 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 20 czerwca 2016r.).
25. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego północnej części miasta Bytomia, zwany planem „Blachówka” – rejon ulic: Polnej i Blachówki (Uchwała nr XXVIII/368/16 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 29 sierpnia 2016r.).
26. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w rejonie ulic: Witolda Gombrowicza i Tadeusza Boya-Żeleńskiego w Bytomiu (Uchwała nr XXVIII/369/16 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 29 sierpnia 2016r.).
27. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla sześciu terenów położonych w Bytomiu w rejonach ulic: Józefa Nickla i Leśnictwo (teren nr 1), Józefa Nickla i Relaksowej (teren nr 2), Stolarzowickiej i Alojzego Felińskiego (teren nr 3), Stolarzowickiej i Kasztanowej (teren nr 4), Nowej (teren nr 5), Reptowskiej (teren nr 6) (Uchwała nr XXXIII/435/16 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 listopada 2016r.).
28. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w rejonie ulicy Hutniczej w Bytomiu (Uchwała nr XXXVIII/481/17 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 lutego 2017r.).

IV.3. INNE DOKUMENTY O CHARAKTERZE POMOCNICZYM, INFORMACYJNYM I SONDAŻOWYM.

Raporty o stanie miasta. Lata 2014, 2015, 2016. Raporty to dokumenty podsumowujące całokształt zjawisk zachodzących w mieście w poszczególnych latach. Porównanie szczegółowych danych zawartych w raportach pozwala zorientować się w tendencjach, które ujawniają się w różnych aspektach życia w mieście. Monitorowanie tych tendencji stwarza możliwość identyfikacji i reakcji na zjawiska niekorzystne. Daje również odpowiedź na to, czy wdrożone wcześniej działania i przeznaczone na nie środki skutkują zamierzonymi efektami, czy też należy wprowadzić korekty do wcześniejszych założeń. Taki monitoring prowadzi się również w sferze kultury. Bytomskie samorządowe instytucje kultury - Miejska Biblioteka Publiczna, Bytomski Teatr Tańca i Ruchu Rozbark - cały czas uatrakcyjniają swoją ofertę, zwiększając ilość wystaw, spektakli, imprez i innych wydarzeń kulturalnych, rozszerzając pole zainteresowania widzów o nowe zjawiska w kulturze i sztuce. Sądząc po, przeprowadzonych w poszczególnych latach podsumowaniach, sytuacja ulega stałej poprawie, tak pod względem ilości, jak i różnorodności i jakości proponowanych imprez. Jednak liczba uczestników tych wydarzeń sukcesywnie spada, za co należy winić wszechobecność kultury popularnej a także łatwość w dostępie do kultury bardziej wysublimowanej, zapewniony w coraz większym stopniu przez współczesne technologie. Większą ilość odbiorców kultury zapewniają jedynie, z roku na rok coraz bardziej popularne wydarzenia cykliczne, takie jak np. „noc muzeów”.

IV.4. BYTOM JAKO OBSZAR STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

Miasto Bytom, zaliczone obok Wałbrzycha i Łodzi, w poczet miast – obszarów strategicznej interwencji, zyskało znaczne wsparcie finansowe dla szeroko zakrojonych działań restrukturyzacyjnych. Warunkiem uruchomienia środków finansowych pochodzących z europejskich funduszy strukturalnych, znajdujących się w gestii Marszałka Województwa Śląskiego i zagwarantowanych w RPO WSL, było opracowanie szczegółowego programu rewitalizacji miasta. W projektowanie przyszłości Bytomia zaangażowało się wiele środowisk: przedstawiciele miejskich instytucji, trzeciego sektora, spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych. Złożono wiele projektów, z których wybrano te, które najbardziej odpowiadają

założeniom rewitalizacji miasta i wytycznym Urzędu Marszałkowskiego, nadzorującego wydatkowanie otrzymanej z Unii Europejskiej dotacji. Obecnie, na liście podstawowej projektów rewitalizacyjnych w GPR jest 47 projektów inwestycyjnych i 80 nieinwestycyjnych. Ponadto w dokumencie jest lista przedsięwzięć uzupełniających – wskazujących pożądane kierunki działań, ale nie są to projekty wymienione z tytułu.

Uchwałą Rady Miasta z dnia 29 marca 2016 r.⁷⁰ wyznaczony został obszar rewitalizacji, na który składa się sześć obszarów zamieszkałych i dziewięć niezamieszkałych. Taka konfiguracja podobszarów wynika z analiz przeprowadzonych na etapie delimitacji.

Sformułowano cztery cele strategiczne rewitalizacji, które mają doprowadzić do spełniania wizji obszaru rewitalizacji Bytomia. Odpowiadają one na problemy zidentyfikowane w diagnozach obszaru rewitalizacji i w trakcie szeroko zakrojonych konsultacji społecznych prowadzonych w zamieszkałych podobszarach. Zaproponowane w trakcie tych prac cele pogrupowano i uszczegółowiono:

CEL STRATEGICZNY 1: utworzenie konkurencyjnej struktury gospodarczej, opartej na przedsiębiorczości mieszkańców, zapewniającej atrakcyjne miejsca pracy;

CEL STRATEGICZNY 2: pogłębienie spójności społecznej i ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych;

CEL STRATEGICZNY 3: utworzenie funkcjonalnych i atrakcyjnych przestrzeni publicznych, integrujących społeczność lokalną, stanowiących wizytówkę miasta;

CEL STRATEGICZNY 4: ożywienie terenów zdegradowanych dostarczając funkcji i udogodnień umożliwiających mieszkańcom rozwój społeczny i ekonomiczny.

Dla każdego z celów strategicznych określono cele operacyjne, które umożliwią ich osiągnięcie. Niezbędnym fundamentem realizacji celów jest współpraca wszystkich uczestników działań rewitalizacyjnych: przedstawicieli władzy lokalnej, mieszkańców, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych. Z punktu widzenia ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego najbardziej interesujący jest cel strategiczny czwarty, w którym, jednym z celów operacyjnych jest:

przywrócenie wartości obiektom historycznym, kulturowym, krajobrazowo-przyrodniczym, które przyczyni się do wzmocnienia tożsamości społeczności lokalnych.

W celu realizacji powyższego założenia proponuje się przyjąć następujące kierunki działań:

1. wykorzystanie miejsc o wysokiej wartości przyrodniczo-krajobrazowej lub kulturowej do kreowania całorocznych miejsc spotkań, rekreacji oraz różnych form spędzania czasu wolnego,
2. renowacja budynków o znaczeniu kulturowym/historycznym istotnych dla wizerunku miasta,
3. prowadzenie działań mających na celu ochronę przyrody i bioróżnorodności.

Głównym celem, na który trafią środki w ramach Obszaru Strategicznej Interwencji jest rewitalizacja śródmieścia Bytomia. Prezydent miasta wybrał pod tym kątem 35 inwestycji wartych ponad 220 mln zł. Z pieniędzy w ramach OSI skorzysta również siedem kościołów, budynek plebanii i domu katechetycznego.

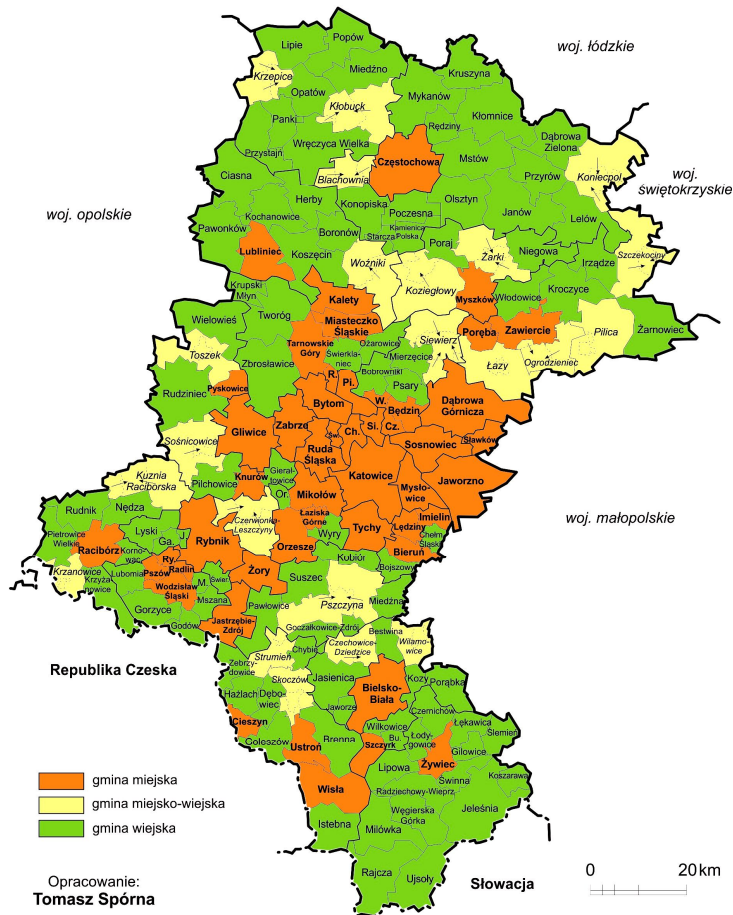
⁷⁰ uchwała nr XXIII/300/16 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 29 marca 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Bytom

Największe zadanie, dotyczące ściśle dziedzictwa kulturowego to „*Rewaloryzacja zespołu pałacowo-parkowego Tiele-Wincklerów w Miechowicach*” (za 7,4 mln zł).

V. CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

BYTOMIA.⁷¹

V.1. CHARAKTERYSTYKA MIASTA.

Położenie Bytomia na mapie woj. śląskiego [źr.: http://ibrbs.pl/mediawiki/index.php/Plik:Wojewodztwo_ryc1.jpg]

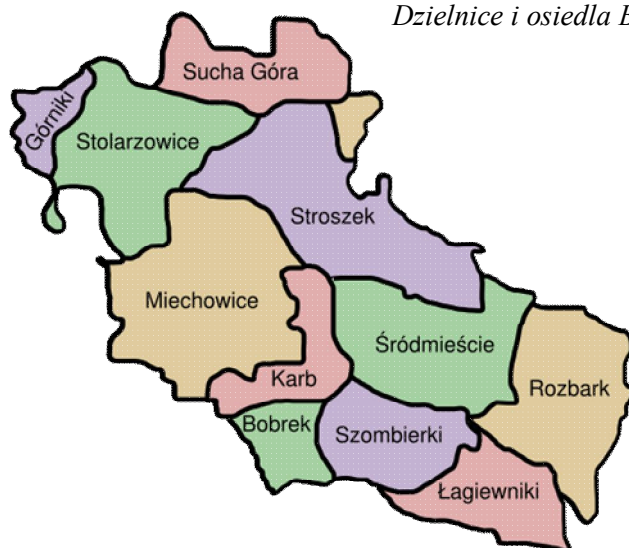
Położenie i podstawowe dane. Bytom – miasto na prawach powiatu, położone w środkowej części Wyżyny Śląskiej, na Wyżynie Miechowskiej, w centrum konurbacji górnośląskiej. Położenie geograficzne Bytomia wyznaczają współrzędne: 50°19' i 50°26' szer. geograficznej pn. i 18°47' i 18°58' dł. geograficznej wsch. Miasto rozciąga się na zróżnicowanym, pofałdowanym terenie, który jest poprzecinany dolinami niewielkich cieków wodnych (Bytomka, Segiet, Szalejka) i urozmaicony kilkudziesięcioma stawami pochodzenia antropomorficznego. Bytom graniczy z Chorzowem, Piekarami Śląskimi, Radzionkowem, Rudą Śląską, Świętochłowicami, Tarnowskimi Górami, Zabrzem i Zbroslawicami. Podłoże Wyżyny Miechowskiej, na której leży Bytom, stanowią łupki i piaskowce z pokładami węgla kamiennego i rudy żelaza. W pn. części wyżyny zalegają skały piaskowca i wapienia muszlowego z dolomitami, w których zalegają złoża cynku, ołowiu i żelaza. Te właśnie czynniki stanowiły podstawę dla XIX-wiecznej industrializacji miasta, dając mu z jednej strony niesamowity impuls rozwojowy, z drugiej strony, będąc przyczyną upadku miasta w czasach współczesnych

⁷¹ wersja zaktualizowana i poprawiona rozdziału "Charakterystyka krajobrazu kulturowego Bytomia" z „Programu opieki nad zabytkami miasta Bytomia na lata 2014–2017”

Bytom jest piątym co do wielkości miastem Aglomeracji Górnośląskiej. Miasto zajmuje obszar 69,44 km². Użytki rolne i lasy stanowią dominujący sposób użytkowania terenów (ponad 43% powierzchni miasta), podczas gdy tereny zajęte pod zabudowę mieszkaniową i przemysłową zajmują odpowiednio: 15,4% oraz ponad 12,7% ogólnej powierzchni gruntów. W wyniku działalności górniczej wiele naturalnych form ukształtowania terenu uległo przekształceniom (hałdy górnicze, zapadliska terenu, stawy).

Statystyki⁷² wykazują utrzymywanie się niekorzystnej tendencji demograficznej polegającej na systematycznym spadku liczby ludności: 2013 r. – 173 439, 2014 r. – 172 306, 2015 r. – 170 761 mieszkańców. Na ten stan wpływa rosnący w kolejnych latach ujemny przyrost naturalny, znacznie niższy niż średnia województwa śląskiego: w 2015 r. -4,2 wobec -1,9 średniej wojewódzkiej i znaczne ujemne saldo (-5,7) migracji ludności.

Gęstość zaludnienia wynosiła w 2015 r. 2 459 osób na km². Lokalna społeczność jest mocno zróżnicowana, co jest skutkiem ruchów migracyjnych ostatniego stulecia, spowodowanych zmianami historyczno-geograficznymi w tej części Europy. Bytom „zaadoptował” po ostatniej wojnie światowej dużą

Dzielnice i osiedla Bytomia

grupę repatriantów z dawnych kresów II Rzeczypospolitej, którzy zadomowili się w nim i wnieśli znaczny wkład w powojenne życie miasta. To, z jednej strony przyczyniło się do znacznego zróżnicowania kulturowego, z drugiej – spowodowało problemy z określeniem tożsamości – przenikające się wpływy nie uległy jeszcze całkowitej homogenizacji.

Komunikacja. Bytom leży na przecięciu głównych szlaków komunikacyjnych o znaczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Oprócz dogodnych połączeń z miastami konurbacji górnośląskiej i z ważniejszymi ośrodkami w kraju, dysponuje również połączeniami komunikacyjnymi z Czechami, Słowacją, Ukrainą, Niemcami. Infrastrukturę komunikacyjną tworzy, oprócz dróg kołowych (w tym autostrad A1 i A4 oraz Drogowej Trasy Średnicowej), dobrze rozwinięta sieć transportu kolejowego. Przez miasto przebiegają ważne dla regionu trasy tranzytowe w kierunku Wrocławia, Poznania, Krakowa, Katowic.

Sieć kolejowa zapewnia połączenia Bytomia z Częstochową, Gliwicami, Katowicami, Przemyślem, Kołobrzegiem, Świnoujściem, Lublińcem, Ostrowem Wielkopolskim, Krakowem, Poznaniem, Szczecinem i Tarnowskimi Górami. Ponadto z Bytomia do Miasteczka Śląskiego przez Tarnowskie Góry kursuje sezonowo i okazjonalnie Górnośląska Kolej Wąskotorowa, która oprócz istotnej funkcji transportowej, pełni jednocześnie funkcję atrakcji turystycznej miasta.

System połączeń komunikacyjnych miasta uzupełnia Międzynarodowy Port Lotniczy Katowice w Pyrzowicach (oddalony od miasta o 23 km), w pobliżu, w odległości 80 km na pd., znajduje się również

⁷² źródło danych: Urząd Statystyczny w Katowicach, dostęp elektroniczny: http://katowice.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_slaskie/portrety_miast/miasto_bytom.pdf

lotnisko Kraków-Balice, największy regionalny port lotniczy w kraju. Sieć transportową miasta uzupełnia Kanał Gliwicki, niegdyś najważniejsza linia transportowa, łącząca przemysłowy Górny Śląsk z Odrą i rozległym terytorium państwa niemieckiego.

Gospodarka. Bytom był do niedawna kojarzony prawie wyłącznie z przemysłem ciężkim, głównie górnictwem i hutnictwem, w mieście działało niegdyś 11 kopalń i 2 huty żelaza. Dziś z przemysłu ciężkiego w mieście została tylko KWK Bobrek-Centrum. Po przemianach gospodarczych lat 90-tych XX w. i restrukturyzacji przemysłu, baza ekonomiczna miasta uległa znacznej redukcji. Zlikwidowano 5 bytomskich kopalń i 2 huty (najwięksi lokalni pracodawcy) oraz szereg zakładów okołogórnicznych. Zaistniała sytuacja wymusza zmiany w profilu życia gospodarczego miasta. Z roku na rok rośnie liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w sferze usług i handlu. Władze miasta dokładają wszelkich starań, aby pobudzić inicjatywę gospodarczą mieszkańców i stworzyć dobre warunki do rozwoju przedsiębiorczości. Pozyskuje się fundusze unijne na poprawę infrastruktury miejskiej, co sprzyja rozwojowi przedsiębiorczości, przystosowuje się tereny poprzemysłowe pod działalność produkcyjną, handlową, usługową czy budownictwo mieszkaniowe. Obecnie handel i usługi są głównymi filarami gospodarki Bytomia. Na terenie dawnych zakładów górniczo-hutniczych „Orzeł Biały” powstał Bytomski Park Przemysłowy. Z drugiej strony władze Bytomia stawiają na naukę (rozwój szkolnictwa wyższego), kulturę (Opera Śląska, Bytomski Teatr Tańca i Ruchu ROZBARK, Muzeum Górnośląskie i Bytomskie Centrum Kultury) oraz sport (zaplecze sportowo-rekreacyjne: liczne boiska, kryte i odkryte pływalnie, korty tenisowe, sztuczne lodowisko, stadiony, hale sportowe), rekreację i turystykę (kompleks rekreacyjno-sportowy Dolomity Sportowa Dolina, tereny o unikalnych walorach przyrodniczych: Żabie Doły, rezerwat Segiet, liczne zabytki i miejsca historyczne) co ma stanowić dobrą i nowoczesną alternatywę dla sfery produkcyjno-przemysłowej.

Walory przyrodniczo-krajobrazowe.⁷³ Cechą wyróżniającą Bytom wśród innych miast Aglomeracji Górnośląskiej jest znaczący udział terenów zielonych o dużych walorach przyrodniczych i rekreacyjnych w ogólnej powierzchni miasta. Ponad 43% tej powierzchni zajmują lasy, parki, cmentarze i zieleńce, obszary cenne przyrodniczo, tereny obejmujące uprawy rolne, łąki i pastwiska, itp. Wśród terenów zielonych przeważa zwarty kompleks leśny o powierzchni ok. 1436 ha, stanowiący ponad 20% powierzchni miasta, obejmujący m.in.: dolinę potoku Rokitnickiego i potoku Segiet, Las Piekielec, Las Hipolit, Rezerwat Leśny Segiet, wyrobisko dolomitu „Błachówka”, Dolinę Trzech Stawów.

Wśród terenów zielonych należących do miasta znaleźć można obszary o znacznych wartościach przyrodniczych. Najcenniejsze ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych są: rezerwat „Segiet”, stanowisko dokumentacyjne przyrody „Błachówka” i zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Żabie Doły”.

Ważną rolę w krajobrazie miasta pełnią również obszary zieleni niezorganizowanej, powstające na różnego rodzaju nieużytkach i rozległych terenach związanych z dawną działalnością górniczą. Są one ostoją lokalnej bioróżnorodności

⁷³ podrozdział napisany z wykorzystaniem informacji zawartych w Aktualizacji programu ochrony środowiska dla miasta Bytomia na lata 2012-2015 z perspektywą lat 2016-2019

W mieście znajduje się 7 parków, wśród których 4 posiadają wartość historyczną i są wpisane do rejestru zabytków:

- Park Miejski – 43 ha (wpisany do rejestru zabytków),
- Park Fazaniec – 18,1 ha (wpisany do rejestru zabytków),
- Park Ludowy w Miechowicach – 13,95 ha (wpisany do rejestru zabytków),
- Park Mickiewicza – 8,9 ha,
- Park Łagiewnicki – 3,4 ha,
- Park Grota w Suchej Górze – 2,6 ha,
- Park na Górze Gryca w Miechowicach – 1,7 ha (wpisany do rejestru zabytków).

Część terenów zielonych znajduje się na obszarach działalności górniczej i ulega jej szkodliwym skutkom: niekontrolowanej deformacji terenu, zaburzeniom stosunków wodnych i innym niekorzystnym zjawiskom. Przyroda i krajobraz miasta ulegające przez stulecia degradacji spowodowanej działalnością osadniczą człowieka, największej destrukcji i przeobrażeń doznały w wyniku gwałtownego rozwoju przemysłu ciężkiego, szczególnie wydobywczego, który zapoczątkowany w 2 poł. XIX w., trwał do lat 80-tych 2 poł. XX w., a w ograniczonym stopniu trwa do chwili obecnej.

Jednym z głównych niekorzystnych skutków tej sytuacji, oprócz tych najbardziej oczywistych, po części wymienionych powyżej, jest rozproszenie objętych różnymi formami ochrony terenów, które nie tworzą spójnego i ciągłego systemu pomiędzy terenami zagospodarowanymi.

Stąd wynika, zawarty w programie ochrony środowiska postulat takiego gospodarowania przestrzenią miasta, które umożliwi odtworzenie jego ciągłości przestrzeni przyrodniczej.

Walory środowiskowe Bytomia stanowią bowiem podstawę dla rozwoju jego funkcji rekreacyjnych i turystycznych, które wg nowej strategii rozwojowej i programu rewitalizacji mają stać się w przyszłości jedną z podstaw funkcjonowania miasta⁷⁴. Przykładem wykorzystania potencjału przyrodniczego Bytomia a także jego dziedzictwa poprzemysłowego może być, wspomniane już, centrum narciarskie i snowboardowe Dolomity Sportowa Dolina w Suchej Górze.

Historia Bytomia. Pierwsze wzmianki pisane o osadzie *Bitom* pochodzą z lat 1123–1125 ze spisu dochodów opactwa benedyktynów w podkrakowskim Tyńcu. Wiadomo jednak, że ok. 1020 r. istniał tu już gród założony przez Bolesława Chrobrego, który stał się w XII w. siedzibą kasztelanii. Gród ze względów obronnych wybudowano na naturalnym wzniesieniu, z jednej strony chronionym przez opływającą je rzekę Bytomkę, z pozostałych przez podmokłe łąki. Jednocześnie, jego lokalizacja przy szlaku handlowym z Wrocławia do Krakowa, stanowiącym odcinek jednego z najważniejszych szlaków handlowych średniowiecznej Europy (Via Regia, która urosła współcześnie do rangi symbolu zjednoczonej Europy), stanowiła gwarancję rozwoju gospodarczego powstałej w pobliżu osady targowej (dzisiejsze centrum miasta).

⁷⁴ Strategia rozwoju Bytomia na lata 2009–2020 – aktualizacja strategii przyjętej uchwałą nr XLVI/640/09 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 maja 2009 r., przyjęta uchwałą Rady Miasta nr Nr XXXVI/501/14 z dnia 22 września 2014 r.; Gminny program rewitalizacji Bytom 2020+, przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 lutego 2017 nr XXXVIII/487/17

Po rozbiciu dzielnicowym Bytom znalazł się w granicach senioralnej dzielnicy krakowskiej. W 1177 r. ziemia bytomska została przejęta przez księcia raciborskiego Mieszka I Płatonogiego i, na trwałe, odłączona od Małopolski i przyłączona do Śląska. Aspiracje księcia do zdobycia Krakowa skutkowały licznymi utarczkami zbrojnymi i doprowadziły do całkowitego zniszczenia kasztelanii bytomskiej. Odbudowa nastąpiła ok. 1200 r. W 1254 r., za czasów księcia opolsko-raciborskiego Władysława I, nastąpiła lokacja miasta na prawie magdeburskim. Od tego momentu dawny gród zaczął tracić znaczenie na rzecz szybko rozwijającego się miasta. Podstawą szybkiego rozwoju gospodarczego, przemysłowego i handlowego było odkrycie złóż srebra i ołowiu i rozpoczęcie ich eksploatacji.

Po śmierci księcia Władysława powstało księstwo bytomskie pod władaniem jego syna Kazimierza, który w 1289 r. złożył hołd lenny królowi czeskiemu. W następnych latach nadszedł niekorzystny czas dla miasta, które zniszczone pożarami i najazdem husytów, uległo również długotrwałej stagnacji gospodarczej z powodu załamania się ok. poł. XIV w. górnictwa kruszcowego, stanowiącego podstawę jego bytu.

W 1629 r. cesarz austriacki Rudolf II oddał Bytom w dziedziczne władanie spiskiemu rodowi Henkel von Donnersmarcków. Wkrótce uzyskał on status wolnego państwa stanowego. Bytom pozostawał miastem prywatnym do 1808 r., w międzyczasie zmieniając przynależność państwową z austriackiej na pruską⁷⁵.

Po okresie upadku spowodowanego zniszczeniami wojennymi (wojny śląskie, kampania napoleońska), nastąpił gwałtowny rozwój przemysłu, który ułatwiły reformy administracyjne i gospodarcze Fryderyka Wielkiego. W Bytomiu powstają pierwsze zakłady przemysłowe: huty cynku – Klara i Rosamunda, kopalnia rudy żelaza Magdalena, huty żelaza – Pokój i Zgoda. W 2 poł. XIX w. następuje dalsza industrializacja – w Europie wzrasta popyt na węgiel kamienny, na którego złożach zlokalizowane jest miasto – w Bytomiu powstaje kilka kopalń węgla kamiennego, co zadecydowało ostatecznie o górniczym charakterze miasta.

Od poł. XIX w. Bytom był też ośrodkiem polskiego ruchu narodowego na terenie Górnego Śląska. Miasto brało aktywny udział w powstaniach śląskich, tu miał siedzibę Polski Komisariat Plebiscytowy z Wojciechem Korfantym na czele, tutaj również podpisano porozumienie kończące II powstanie śląskie. Po plebiscytach miasto pozostało jednak w granicach Niemiec.

II wojna zakończyła się dla Bytomia zdobyciem miasta przez Armię Czerwoną 27 stycznia 1945 r. Po jego zajęciu Rosjanie przystąpili do demontażu, grabieży i wywozu w głąb Rosji obiektów i infrastruktury przemysłowej a część męskiej ludności internowano i także wywieziono do ZSRR. W końcu 1945 r. rozpoczął się napływ do miasta Polaków – repatriantów z Kresów Wschodnich II Rzeczypospolitej, Bytom stał się jednym z największych na Śląsku skupisk Kresowiaków, do końca roku przybyło ich tu już 29 tys. Stanowili 27,5% populacji miasta, które z liczbą 110 tysięcy osób mieszkańców w 1948 r. znalazło się w czołówce ówczesnych miast polskich.

W ostatnich trzech dekadach Bytom odczuł skutki daleko idących przekształceń gospodarczych. Miasto dąży do zmiany swojego dotychczasowego przemysłowego image'u, wciąż silnego w świadomości mieszkańców i przyjezdnych, zwracając się ku swojej najdawniejszej historii, której ślady odnaleźć można np., w średniowiecznym układzie starego miasta. Jednocześnie zwraca się uwagę na czasy XIX- i XX-wiecznej

⁷⁵ w wyniku wojen śląskich, Śląsk w 1742 r. przeszedł ostatecznie pod panowanie Prus

światności budowlanej w mieście oraz współczesne osiągnięcia kulturalne, wśród których szczególną rolę odgrywają bogate tradycje muzyczne, śpiewacze i taneczne, kultywowane przez działalność Opery Śląskiej i Bytomskiego Teatru Tańca i Ruchu ROZBARK, który znalazł siedzibę w rewitalizowanych obiektach dawnej kopalni. Osiągnięcia na polu edukacyjnym w tym zakresie określa wieloletnia owocna działalność Ogólnokształcącej Szkoły Baletowej im. L. Różyckiego oraz uruchomienie w roku akademickim 2007/2008 Wydziału Teatru Tańca, filii zamiejscowej PWST w Krakowie (obecnie Wydział Teatru Tańca Akademii Sztuk Teatralnych).

Z miastem związani byli znani kompozytorzy, dla których Bytom był miejscem urodzenia, a także światowej sławy śpiewacy. Pierwsze miejsce wśród nich zajmuje **Grzegorz Gerwazy Gorczycki**, wł. G. Gorczyca (ok. 1665-1734) – polski kompozytor muzyki barokowej, nazwany „polskim Händlem”, kapelmistrz i duchowny katolicki, który studiował w Pradze i Wiedniu a na stałe osiadł w Krakowie i tam też zmarł. Gorczycki był głównie twórcą muzyki religijnej. Jego imię nosi międzynarodowy festiwal muzyczny, którego XII edycja odbędzie się w listopadzie bieżącego roku. Kolejny kompozytor, tym razem pochodzenia niemieckiego, **Heinrich Schulz-Beuthen** (1838-1915), początkowo studiował chemię, filozofię i literaturę na uniwersytecie wrocławskim, potem przeniósł się do lipskiego konserwatorium, które ukończył w 1864 r. Zaliczany jest do grupy kompozytorów szkoły nowoniemieckiej, pozostającej w kręgu oddziaływań Lista i Wagnera. Komponował symfonie, poematy symfoniczne, jest autorem trzech oper, oratoriów, psalmów, pieśni. Oprócz rdzennych bytomian, z miastem związali się na swojej drodze artystycznej: **Adam Didur** (1874-1946), światowej sławy bas, urodzony koło Sanoka, wielce zasłużony dla kultury polskiej założyciel Opery Śląskiej, dla uczczenia którego, od 1979 organizuje się Międzynarodowy Konkurs Wokalistyki Operowej im. Adama Didura oraz **Wiesław Ochman**, urodzony w Warszawie, tenor liryczny, który studiował śpiew w Krakowie, a od 1960 r., przez trzy sezony zatrudniony był w Operze Śląskiej, po czym rozpoczął karierę światową występując z najlepszymi muzykami na najsłynniejszych scenach operowych.

Bogate życie muzyczne uzupełniają inne dziedziny sztuki, propagowane przez liczne placówki kulturalne⁷⁶. Znaczące miejsce w życiu bytomian zajmuje historia, tradycja i bogate dziedzictwo kulturowe, którego wartość wciąż nie jest do końca odkryta i doceniona.

V.2. MATERIALNE DZIEDZICTWO KULTUROWE MIASTA.

W porównaniu z innymi miastami Aglomeracji Górnośląskiej, Bytom posiada najwięcej obiektów zabytkowych. Do **gminnej ewidencji zabytków** w 2016 r. wpisanych było **2851 obiektów**, z których **69** objęto dodatkowo ochroną na mocy **wpisu do rejestru zabytków**. Oprócz indywidualnych budowli znalazły się wśród nich układy urbanistyczne, zespoły zabudowy osiedlowej, przemysłowej, sakralnej, zespoły zieleni kształtowanej (parki, cmentarze), pozostałości murów miejskich i elementy fortyfikacji oraz jedno stanowisko archeologiczne. Spośród umieszczonych w wykazie obiektów zabytkowych, ponad 1700 zlokalizowanych jest w Śródmieściu.⁷⁷

⁷⁶ do najważniejszych należą: Opera Śląska, Bytomskiego Teatru Tańca i Ruchu ROZBARK, Muzeum Górnośląskie, Bytomskie Centrum Kultury, Centrum Sztuki Współczesnej „Kronika”, Miejska Biblioteka Publiczna, liczne galerie sztuki

⁷⁷ pełne wykazy obiektów zabytkowych na terenie Bytomia zamieszczono w załącznikach do niniejszego programu

Wśród zabytków architektonicznych, obiektami wyróżniającymi się w krajobrazie kulturowym miasta są:

- kościoły: Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (Rynek), św. Wojciecha (pl. Klasztorny), św. Jacka (ul. Witeczaka), św. Trójcy (ul. Piekarska), kaplica św. Ducha (ul. Krakowska);
- budynki użyteczności publicznej: Poczta Główna (ul. Piekarska), Sąd Rejonowy (ul. Piekarska 1) i Areszt Śledczy (ul. Wrocławska 4), Opera Śląska (ul. Stanisława Moniuszki 21/23), Muzeum Górnos Śląskie (pl. Sobieskiego 2);
- zespół zabudowy wielkomiejskiej – kamienice w rejonie ul. Dworcowej, Rynku, pl. Kościuszki.

Większość istniejących zabytków Bytomia pochodzi z okresu XIX i XX w.

Zabudowa średniowieczna w czystej postaci reprezentowana jest szczątkowo. Jej przykładami są: piwnice dawnego domu Gorywodów przy Rynku czy fragmenty murów miejskich. Archeologiczne badania ratownicze poprzedzające inwestycje w centrum dowodzą, że część relikwów dawnej zabudowy (ratusz miejski, waga miejska, bramy i mury miejskie) zachowana jest pod obecnymi poziomami użytkowymi. Najstarsze zachowane budowle – gotyckie kościoły pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i św. Wojciecha – zostały przebudowane w późniejszych latach. Z okresu baroku, w prawie niezmienionej formie zachował się natomiast kościół Św. Ducha wraz z prawie kompletnym wyposażeniem. Pozostałe obiekty sakralne prezentują formy neostylowe lub modernistyczne.

W architekturze świeckiej miasta dominuje budownictwo mieszczańskie, reprezentowane przez kamienice czynszowe z przełomu XIX i XX w. wznoszone w różnych stylach historycznych, eklektyczne i secesyjne. Wyróżniają się secesyjne realizacje Karla Bruggera z wielobarwnej cegły glazurowanej oraz kamienice projektowane przez bytomskich, śląskich, berlińskich i wiedeńskich architektów. Wysokie walory architektoniczne prezentują obiekty modernistyczne: zakład kąpielowy, gmach muzeum, kościół św. Barbary.

Specyficzną grupę zabytków stanowią dawne zespoły przemysłowe i zabytki techniki oraz towarzyszące im mieszkalne kolonie i osiedla robotnicze (Bobrek i Kolonia Zgorzelec w Łagiewnikach). Na terenie miasta zewidencjonowano 72 zabytkowe obiekty związane z przemysłem. Do najwybitniejszych należą: modernistyczne zespoły dawnej oczyszczalni ścieków przy ul. Łagiewnickiej projektu Karla Bruggera, elektrociepłowni „Szombierki” wraz z wyposażeniem sali konferencyjnej, projektu Georga i Emila Zillmanów, dawna cechownia kopalni „Rozbark” oraz budynek nadszybia dawnego szybu „Bończyk” tejże kopalni, wieża wyciągowa dawnego szybu „Krystyna” kopalni „Szombierki” oraz zespół dawnych warsztatów naprawczych kolei wąskotorowych przy ul. Brzezińskiej.

Bytom prócz zabytkowej architektury posiada również zabytkowe układy komponowanej zieleni. Wymienić należy krajobrazowy Park Miejski założony około 1840 r. w którym w 1898 urządzono ogród zoologiczny, park leśny Fazaniec, park dworski w dawnej posiadłości Thiele-Wincklerów w Miechowicach. Na terenie miasta znajdują się także zabytkowe cmentarze: katolicki Mater Dolorosa, z zachowanym zespołem rzeźby nagrobnej i kaplic grobowych pochodzących z okresu od końca XIX w. do lat 20-tych XX w. oraz ewangelicki i żydowski.

Wśród **zabytków ruchomych** przeważają obiekty sakralne stanowiące wyposażenie kościołów św. Ducha, Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, św. Jacka, św. Trójcy, Krzyża Świętego. W przestrzeni

publicznej miasta znaleźć można liczne rzeźby i pomniki plenerowe, w większości pochodzące z czasów powojennych, z wyjątkiem pomnika Górnika Waltera Tuckermana przy kopalni Centrum i popiersia Fryderyka Chopina na Pl. gen. Sikorskiego, pochodzące z lat 30 XX w. Wyjątkową pozycję w tej grupie obiektów posiada, odzyskana niedawno rzeźba–odlew Śpiącego lwa Teodora Khalidego z 1873 r. oraz krzyż pokutny przy ul. Cyryla i Metodego w Łagiewnikach, które zostały wpisane do rejestru zabytków.

Liczba, wartość i urozmaicenie zabytków stanowią niezaprzeczalny atut Bytomia. Poważnym problemem jest jednak stan tych zabytków oraz skala koniecznych działań naprawczych. Jako zły należy określić stan zachowania większości czynszowej zabudowy z przełomu XIX i XX wieku. Budynki są silnie zniszczone (długotrwały brak remontów, wpływy szkód górniczych), słabo wyposażone (ogrzewanie piecowe, brak sanitariatów w mieszkaniach). W najgorszym stanie są budynki oficynowe – one też mają najniższy standard. Standard wyposażenia stanowi też główny problem w wypadku budynków kolonii robotniczych.

W znacznie lepszym stanie są budowle sakralne, z których większość przez cały czas funkcjonowała zgodnie ze swoim przeznaczeniem i poddawana była okresowym pracom remontowym i zabezpieczającym. Jako obiekty kultu, otoczone szacunkiem, znajdowały się pod pieczę wszystkich członków lokalnych społeczności. Dobry stan zachowania prezentuje także większość obiektów użyteczności publicznej. Zmiany w tych obiektach dotyczą przede wszystkim wnętrz, które ulegały przekształceniom, adaptacjom i modernizacjom, dostosowującym je do obowiązujących standardów.

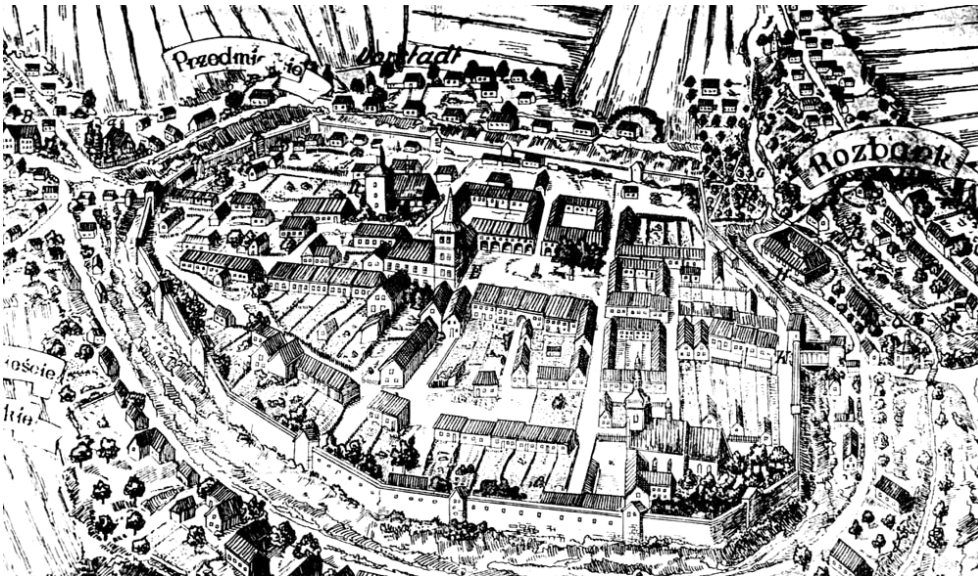
Najbardziej zniszczone są zabytki przemysłowe, a w szczególności obiekty znajdujące się na terenach zlikwidowanych kopalń i hut. Są one trudne do adaptacji, a ich sytuacja własnościowa jest często skomplikowana. Procesy likwidacyjne zakładów przemysłowych powodują, że duża liczba zabytkowych zespołów przemysłowych uległa zniszczeniu.

V.2.1. Zabytki nieruchome Bytomia. W myśl ustawy *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, za zabytki nieruchome uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji⁷⁸.

Układ urbanistyczny miasta. Najcenniejszym elementem zabytkowego Bytomia jest zachowany do dziś, owalnicowy układ urbanistyczny miasta średniowiecznego. Jest typowy dla ówczesnych miast europejskich, lokowanych na prawie niemieckim. Z rogów prostokątnego rynku wybiegały pod kątem prostym po dwie ulice, a ponadto dwie – w połowie dłuższych boków, z pierzei północnej i południowej.

⁷⁸ Art. 6 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. 2003 Nr 162 poz. 1568 z późn. zm.).

Stare miasto w Bytomiu. 1922

Bytom ok. 1800 r. [zr.: www.BytomCity.prv.pl]

Kościół farny ulokowany był poza rynkiem, co przemawia za jego przedlokacyjnym pochodzeniem.

Dzisiejszy wygląd rynku - mocno odbiegający od pierwotnego - jest wynikiem przebudów po II wojnie

światowej. Główna zmiana to wyburzenie ogromnego kwartału zabudowy w pierzei zachodniej, co spowodowało, że dzisiejszy rynek jest dwa razy większy od średniowiecznego! Właśnie w tej pierzei stał ostatni z bytomskich ratuszy, pochodzący z 1877 r.

Pod koniec XIII wieku miasto otrzymało mury obronne z łamanego kamienia, z lupinowymi basztami. Fortyfikacje wzmocniono w XVI wieku wałem ziemnym. W skład fortyfikacji wchodził zamek książęcy. Mury miejskie wyburzono w pierwszej połowie XIX w., do dziś zachowały się małe fragmenty. Wynikiem rozwoju urbanistycznego Bytomia w XIX i XX w. jest ciąg dużych placów od Rynku poprzez plac Grunwaldzki, plac Sobieskiego do placu Akademickiego, uzupełniony leżącym nieco na uboczu placem Słowiańskim. Archiwalne pocztówki ukazują że północne rejony Bytomia powstawały całymi kwartałami, jako spójne i jednorodne stylistycznie części śródmieścia.

Zakład św. Ducha (Woj. Szpital Specjalistyczny) [Źr.: <http://katowice.wyborcza.pl/katowice/5,35063,18860043.html?i=5>]

Place Bytomia. Intensywny rozwój urbanistyczny Bytomia w XIX w., stanowiący konsekwencję rozwoju gospodarczego, stał się możliwy dzięki wyburzeniu murów miejskich. Koncepcję rozbudowy miasta oparto na utworzeniu kilku placów, tworzących wnętrza urbanistyczne organizujące różne sfery życia społecznego. Każdy z nich ma swój odrębny charakter i wyróżnia się indywidualną, niepowtarzalną zabudową. Na pd. od centrum utworzono dzisiejszy plac gen. Sikorskiego jako centrum kulturalno-edukacyjne, z malowniczą zabudową eklektyczną, gmachem Teatru Muzycznego i szkołami, na pn. powstał plac Jana III Sobieskiego – targowy i defiladowy, na zach. plac Kościuszki – centrum reprezentacyjno-handlowe z wystawnymi restauracjami, kamienicami i hotelami. Mały plac Grunwaldzki ma, jak sądzą badacze, jeszcze wczesnośredniowieczną proveniencję – tu zapewne, znajdował się zamek Piastów bytomskich. I wreszcie dwa place z zabudową mieszkaniową, o jakże jednak zróżnicowanym charakterze: wąski prostokątny plac Słowiański, otoczony kamienicami z 1 ćw. XX w. i obszerny plac Akademicki, z łukowato ukształtowanymi pierzejami zabudowanymi prostymi modernistycznymi blokami mieszkalnymi, zamknięty od pn. gmachem policji (dziś Akademickie Centrum Stomatologii i Medycyny Specjalistycznej Sp. z o.o.).

Pierzeja Placu Słowiańskiego (fot. J. Sawiński)

Plac Akademicki (źr.:wikimedia.commons)

Architektura sakralna. W tej grupie znajdują się najstarsze kościoły o gotyckiej proveniencji: Wniebowstąpienia NMP z poł. XIII w., wielokrotnie przebudowywany i regotytyzowany w latach 1851–57 i św. Wojciecha z ok. 1480 w., gruntownie przebudowany w 1783 i po 1833 r. (w ołtarzu głównym rzeźba i sceny z życia św. Wojciecha autorstwa Ludwika Konarzewskiego juniora).

Kościół Wniebowstąpienia NMP

Kościół św. Wojciecha

Znacznie liczniej reprezentowane są budowle sakralne z XIX i XX w., m.in. neogotycki kościół Trójcy Św. P. Jackischa z l. 1883–86, czy neoromański kościół św. Jacka z lat 1908–11 M. Giemsy oraz kościoły modernistyczne: św. Barbary z l. 1928–29, proj. A. Kicktona, wyb. przez Bytomianina T. Ehla, Podwyższenia Krzyża Św. O. Lindnera, O. Hammerlinga, T. Ehla z 1937 r.

Kościół św. Barbary

Kościół Podwyższenia Krzyża Św.

Budowle użyteczności publicznej stanowią zawsze obiekty atrakcyjne pod względem architektonicznym, często odznaczają się okazałymi gabarytami i wyszukaną formą, wyróżniając się na tle typowego budownictwa miejskiego. Wśród nich wymienić można budynki szkolne i szpitalne, dworzec kolejowy, a także Poczta Główną z 1908 r., gmachy modernistycznego Muzeum z 1931 r. i szkoły dla chłopców z 1938 r., proj. Brücka i neoklasycystycznej Opery Śląskiej, dawnego Teatru Miejskiego (1899–1901, proj. A. Böhm) a także neogotyckie koszary wojskowe projektu królewskiego inspektora budowlanego Brooka z lat 1890–92.

Koszary wojskowe (fot. J. Sawiński)

Szkoła dla chłopców (fot. J. Sawiński)

Kamienice. Przełom XIX i XX w. był dla Bytomia okresem prosperity. Wraz z rozwojem przemysłu i wzrostem znaczenia gospodarczego miasta, gwałtownie rosła liczba jego ludności, co z kolei, spowodowało znaczne ożywienie budowlane. Po wyburzeniu murów miejskich uzyskano nowe tereny, które przeznaczono na intensywną zabudowę mieszkalną. Małomiasteczkowa architektura przedmieść przekształcała się szybko w zabudowę wielkomiejską. Jej dominującym elementem była mieszczańska kamienica czynszowa. Kamienice bytomskie tworzą liczną, zróżnicowaną stylowo i formalnie grupę budynków, pochodzących z okresu od 2 poł. XIX do lat 30 XX w. Budynki prezentują formy neostylowe, secesyjne i secesyjno-modernistyczne o różnej proweniencji. Kamienice bytomskie budowali architekci miejscowi i przyjezdni, z terenu całej Rzeszy: Paul Jackisch, Wilhelm Mokross, którego dziełem są secesyjne budowle przy Jainty 20, Czarnieckiego 9 i Kościelnej 2, Albert Böhm z Berlina, autor budynków eklektycznych, cechujących się bogatym wystrojem fasad, o formach nawiązujących do różnych stylów architektonicznych (ul. Józefczaka 4, 8, Rynek 8,

Krakowska 8), bracia Ehrlichowie z Wrocławia, którzy do swoich secesyjnych realizacji wprowadzali elementy ekspresjonizmu i modernizmu (Rynek 26), Frank Zödler (Mickiewicza 5), Johann Juretko (Miarki 11), Karl Bittmann (Mickiewicza 7), Karl Kozlik (piękna kamienica na Jagiellońskiej 30), to architekci prezentujący w swoich budowlach różne odmiany tendencji modernistycznych.

Eklektyczne kamienice Śródmieścia (fot. J. Sawiński)

Kamienica podcieniowa na ul. Żeromskiego (fot. J. Sawiński)

Parki i zieleń kształtowana. *Park Miejski im. Franciszka Kachla.* Jego początkiem było подарowane w 1840 r. przez Huberta von Tiele-Wincklera na rzecz mieszkańców Bytomia 330 mórg lasu dworskiego z aleją drzew i bocznymi ścieżkami. W następnych latach obszar parku został powiększony o nieużytki po dawnej kopalni galmanu w celu odizolowania centrum miasta od kopalni węgla kamiennego. Wykorzystanie zieleni dla funkcji izolacyjnych było w tamtych latach innowacją. Część zachodnia pełni funkcje rekreacyjne a wschodnia stanowi część reprezentacyjną parku. Na terenie parku zlokalizowano w 1930 r. funkcjonalistyczną krytą pływalnię proj. C. Schmidta. *Park Fazaniec w Szombierkach* – założony w drugiej połowie XIX w. jako park prywatny, przy wykorzystaniu istniejącego lasu grądowego z niewielką domieszką dębów. *Park Mickiewicza* – zajmuje powierzchnię 8,9 ha. Utworzony około 1930 roku, przed wojną nosił nazwę parku Goethego. *Park Ludowy w Miechowicach* – zajmujący pow. 13,95 ha, założony na początku XIX w. jako park pałacowy. W latach 1840-1850 ogród pałacowy połączono z przylegającym do niego lasem, zachowując układ kompozycyjny. *Park Łagiewnicki* – krajobrazowy, założony w 1938 r.

Plan Parku Miejskiego

W tej kategorii obiektów zabytkowych mieszczą się także **cmentarze**. W centrum Bytomia, przy ul. Piekarskiej, znajduje się kilka zabytkowych cmentarzy: cmentarz katolicki i ewangelicki, katolicki Mater

Dolorosa, założony w 1882 r.⁷⁹ oraz żydowski, założony w 1866 r. z zachowanymi zespołami zabytkowych nagrobków i rzeźby nagrobkowej.

Cmentarz Mater Dolorosa (fot. archiw.)

Cmentarz Żydowski (fot. J. Sawiński)

Architektura rezydencjonalna. Jej przykładem są pozostałości zabudowy pałacowej siedziby rodziny Thiele-Wincklerów w Miechowicach. Pałac wzniesiono w 1817 r. w stylu klasycystycznym a przebudowano w l. 1855–59 w stylu neogotyckim wg. proj. R. Lucae.

Miechowice. Pałac 1857-83 [A. Duncker, Die ländlichen Wohnsitze]

Kolonia robotnicza Zgorzelec (fot. J. Sawiński)

Osiedla i kolonie domów robotniczych. To charakterystyczna forma zabudowy towarzysząca architekturze przemysłowej, szczególnie rozpowszechniona na Górnym Śląsku. W Bytomiu zlokalizowano

⁷⁹ miejsce spoczynku wybitnych Bytomian, m.in. architekta Paula Jackischa

kilka takich zespołów urbanistycznych, m.in.: osiedle robotnicze „Kolonja Bobrek”, które powstało w l. 1912–20 przy kopalni Gräfin Johanna (Bobrek) i osiedle Nowa Kolonia Robotnicza przy hucie Julia, z l. 1907–22, oba należące do koncernu Schaffgotschów. Kolonia Zgorzelec z kolei, zbudowana została w l. 1897–1901 w Łagiewnikach dla robotników huty Zygmunta.

Architektura przemysłowa i zabytki techniki. Na terenie Bytomia znajdują się aż 72 obiekty zabytkowe mieszczące się w tej kategorii. Wśród nich obiekty w zespołach kopalń: Bobrek, Rozbark, Centrum, Szombierki, Powstańców Śl., Miechowice i Orzeł Biały, a także huta Zygmunta. Oprócz tego: budynki i zachowana infrastruktura kolejowa kolei wąskotorowej Bytom-Karb, budynki zakładów drobiarskich i rzeźni miejskiej oraz systemy fortyfikacyjne z czasów II wojny światowej. Szczególnie wart zainteresowania jest zespół elektrociepłowni Szombierki wzniesiony wg proj. braci Zillmannów w latach 1916–20. Obiekt w 2017 r. został zakupiony przez spółkę Rezonator S.A., która planuje urządzić tu muzyczne centrum rozrywki. Nowy właściciel stara się o unijne dofinansowanie do projektu w ramach RPO WSL. Powstały już projekty prac konserwatorskich, obejmujących dachy i elewacje obiektów elektrociepłowni, autorstwa architekta z Bytomia, P. Maryńczuka, które uzyskały akceptację Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Elektrociepłownia Szombierki

Architektura warowna. Jedynym przedstawicielem architektury obronnej znajdującym się na terenie Bytomia jest fragment Punktu Oporu „Łagiewniki” Obszaru Warownego „Śląsk”, budowanego w latach 1936–1939. Zachowały się następujące obiekty umocnień: dwukondygnacyjny ciężki schron bojowy, połowy schron piechoty, dwukondygnacyjny trasyator, jednokondygnacyjny ciężki schron bojowy, dwukondygnacyjny schron bojowy dla broni maszynowej. Punkt oporu „Łagiewniki” miał być jednym z najsilniejszych odcinków obrony na Śląsku. Został bowiem umieszczony na najkrótszym trakcie łączącym Bytom z Katowicami a tym samym, na najbardziej prawdopodobnym kierunku niemieckiego natarcia. Ponadto schrony łagiewnickie miały strzec linii kolejowej Bytom–Chorzów i wybudowanej po podziale Śląska, omijającej Bytom, linii Tarnowskie Góry–Chorzów.

W Miechowicach, w czerwcu 2016 r. został udostępniony do zwiedzania niemiecki schron przeciwlotniczy typu LSR z 1941-42 r. Obiekt został wyremontowany przez Stowarzyszenie *Pro Fortalicium*, przy pomocy Urzędu Miasta Bytomia i prywatnych sponsorów. Urządzono w nim ekspozycję multimedialną dotyczącą historii Miechowic.

Schron bojowy [zr.: <http://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?t=3028>]Wnętrze schronu [zr.: <http://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?t=3028>]

V.2.2. Zabytki archeologiczne Bytomia.

Na terenie gminy Bytom odnotowano 70 stanowisk archeologicznych w tej liczbie jedno – grodzisko wczesnośredniowieczne w dzielnicy Szombierki – zostało wpisane do rejestru zabytków województwa śląskiego. Grodzisko powstało w XI w. i użytkowane było do początku wieku XIV. Obecnie na majdanie dawnego grodziska znajduje się kościół Świętej Małgorzaty oraz cmentarz przykościelny. Najwięcej stanowisk zlokalizowano na terenie śródmieścia (31), gdzie, w okolicach rynku odkryto relikty średniowiecznego miasta. Po latach poszukiwań, badań i sporów, natrafiono również, w okolicach dzisiejszego Placu Grunwaldzkiego, na pozostałości zamku piastowskiego księcia Kazimierza Bytomskiego. W ostatnim czasie, podczas prac prowadzonych w związku z modernizacją sieci ciepłowniczej, odkryto fragmenty synagogi z 1869 r., która została zburzona w czasie Nocy Kryształowej⁸⁰. W dzielnicy Stolarzowice zidentyfikowano 20 stanowisk. Są to, przede wszystkim, ślady osadnicze pochodzące z okresu kamienia a także, znacznie młodsze cmentarzysko z okr. XVI-XVII w.

W pozostałych dzielnicach miasta zewidencjonowano: 5 stanowisk – Miechowice (ślady osadnicze z neolitu, okr. halsztackiego i średniowiecza); 4 stanowiska – Górniki (ślady osadnicze z epoki kamienia, starożytności i średniowiecza); 3 stanowiska – Bobrek (ślady osadnicze z neolitu, okr. halsztackiego i brązu); 1 stanowisko – Sucha Góra (cmentarzysko kult. łużyckiej).

V.2.3. Zabytki ruchome Bytomia.

Do tzw. ruchomaliów, a więc obiektów wyposażenia wewnątrz zalicza się również monumenty, rzeźby i elementy plastyczne umieszczone w przestrzeni publicznej. Wśród nich na uwagę zasługują dowody głębokiej pobożności Górnoszlązaków, która wyrażała się także w wystawianiu przydrożnych kapliczek i krzyży. Oprócz najlepiej poznanych obiektów artystycznego wyposażenia obiektów sakralnych, warte zainteresowania są, przepiękne i unikalne ale często niezauważane, elementy wystroju kamienic bytomskich, a wśród nich: balustrady schodowe, sztukatorka ścian i stropów, malowidła ściennie, zabytkowe piece, witraże, elementy ślusarskie i kowalskie w postaci artystycznych zamków, klamek, balustrad balkonowych. Tylko w jednym przypadku, wpis do rejestru zabytków nieruchomości miasta Bytomia uwzględnia *expressis verbis* zabytkowe wyposażenie sklepu, znajdującego się w przyziemiu kamienicy przy ul. Jainty 12. Do tej grupy zabytków zaliczyć także należy zabytkowe nagrobki i mauzolea na bytomskich cmentarzach, np. wpisane do rejestru

⁸⁰ archeologiczne badania ratownicze przeprowadzone zostały pod nadzorem pracowników Muzeum Górnoszląskiego w 2017 r.

zabytków wraz z zabytkowym założeniem, ogrodzeniem i kaplicami, obiekty sepulkralne na cmentarzu Mater Dolorosa przy ul. Piekarskiej. W 2017 r. Muzeum Górnośląskie otrzymało od Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Katowicach cenny dar w postaci księgozbioru liczącego 402 woluminy i elementów domu modlitewnego wraz z wyposażeniem⁸¹. W trakcie prowadzonych obecnie prac konserwatorskich natrafiono na rodzaj ukrytego schowka, w którym znajdowało się 113 woluminów modlitewników i tekstów religijnych. Być może odkryty księgozbiór to bytomska „geniza” – w tradycji żydowskiej miejsce przy synagodze, w którym przechowywane są teksty wycofane z użytku, a których przez wzgląd na święte słowa, nie wolno było wyrzucić. Dalsze badania nad księgozbiorem z domu modlitewnego w Bytomiu prowadzone będą w listopadzie i grudniu tego roku.

V.2.4. Kulturowe szlaki turystyczne i trasy rowerowe na terenie gminy.

Bytom jest położony przy dawnym, głównym paneuropejskim trakcie handlowym z zachodu na wschód Europy, zwanym **Drogą Królewską (Via Regia)**, którego fragmenty pokrywają się z dawnym szlakiem pielgrzymkowym – **Drogą św. Jakuba**, wiodącą z Europy wschodniej do Santiago de Compostela w Hiszpanii. Szlak oznaczony jest znakiem muszli, atrybutem św. Jakuba Starszego – . Na terenie Diecezji Gliwickiej szlak biegnie na długości 35 km i wpada od strony Radzionkowa, biegnąc przez: Bytom – Suchą Górę, Repty Śląskie, Ptakowice, Zbrosławice, Księży Las, Łubie, Zacharzowice, Toszek. Opuszcza teren diecezji w Pawłowicach i kieruje się na Górę św. Anny. Architekturę drewnianą reprezentował w Bytomiu ewangelicki **kościół w Bobrku** z 1932 r., który zniszczony przez pożar w 2014 r., został przeniesiony do Górnośląskiego Parku Etnograficznego w Chorzowie i tam zrekonstruowany. Tym samym Bytom stracił jedyny obiekt, który włączony był w **Szlak Architektury Drewnianej**. Na **Szlaku Zabytków Techniki** położone są dwa obiekty bytomskie: **elektrociepłownia w Szombierkach** i **Obiekty Górnośląskiej Kolei Wąskotorowej**. Jej trasa prowadzi ze stacji Bytom Główny Wąskotorowy do stacji Miasteczko Śląskie Wąskotorowe. Kolejka kursuje regularnie w lipcu i sierpniu (soboty, niedziele i święta) wg stałego rozkładu jazdy, zatrzymując się na każdej stacji. Jej długość wynosi 21 km, a czas przejazdu to godzina i 10 minut. Przystanki kolejki znajdują się niedaleko takich atrakcji turystycznych, jak: lokomotywnia kolejki na stacji Bytom Karb Wąskotorowy, Dolomity Sportowa Dolina, zabytkowa kopalnia srebra czy zalew Nakło-Chechło. Organizatorzy oferują również możliwość wynajmu pociągu na zamówienie w dowolnej relacji.

Jednym z działań promujących turystykę było wdrożenie projektu „Bytom na szóstkę”, polegającego na wytyczeniu i oznakowaniu 6 tras turystycznych w mieście⁸². Projekt stanowił realizację działania 3.4. Promocja Turystyki, w ramach PRIORYTETU III. TURYSTYKA, określonego w RPO WSL na lata 2007–2013.

Obecnie na terenie Bytomia czynnych jest kilkanaście atrakcyjnych tras związanych tematycznie z szeroko rozumianym dziedzictwem kulturowym.

Szlaki spacerowe.

⁸¹ umowa przekazania została podpisana przez strony 22 sierpnia 2017 r.

⁸² wycieczki promocyjne z przewodnikiem organizowane były od czerwca do września 2010 r. W każdym miesiącu odbyła się jedna wycieczka na każdej z 6 tras (łącznie 24 - w każdej uczestniczyło około 20 osób). Informacja o organizowanych wycieczkach była ogólnodostępna, a udział w nich bezpłatny. Była to okazja do poznania miasta zarówno przez mieszkańców jak i turystów z kraju i zagranicy, a także ciekawa propozycja na czas wakacji

1. „Spacer po starym mieście” – znaki czerwone (dwa trójkąty tworzące kwadrat: biały i czerwony): Rynek – ul. Podgórna – pl. Grunwaldzki – ul. Rycerska – ul. Krakowska – ul. Józefczaka – pl. Klasztorny – ul. Józefczaka – ul. Gliwicka – pl. Kościuszki – kościół św. Trójcy – ul. Jainty – kościół NMP – Rynek.
2. „Bytom szlakiem tradycji i kultury” – znaki zielone (dwa trójkąty tworzące kwadrat: biały i zielony): Rynek – ul. Podgórna – pl. Grunwaldzki – pl. Jana III Sobieskiego – ul. Korfantego – ul. Żeromskiego – kościół św. Jacka – ul. Sokoła – ul. Korfantego – ul. Krakowska – ul. Józefczaka – pl. Klasztorny – ul. Józefczaka – ul. Gliwicka – ul. Piastów Bytomskich – pl. Sikorskiego – ul. Moniuszki – ul. Jagiellońska – pl. Wolskiego – ul. Zabrska – wzgórze Małgorzaty – dworzec PKP – pl. Wolskiego – ul. Dworcowa – pl. Kościuszki – kościół św. Trójcy – ul. Wrocławska – ul. Chrzanowskiego – ul. Strzelców Bytomskich – Al. Legionów – ul. Piekarska – ul. Piłsudskiego – ul. Webera – ul. Murarska – kościół NMP – Rynek.
3. Staromiejski (układ urbanistyczny, przebieg murów obronnych, miejsca bram miejskich, kościoły św. Wojciecha, św. Ducha, WNMP, architektura secesyjna i historyzująca, kino Gloria): Rynek 7 – ul. Podgórna – pl. Grunwaldzki – ul. Korfantego – ul. Krakowska – kościół św. Ducha – ul. J. Józefczaka – pl. Klasztorny – ul. Szymanowskiego – Rynek – ul. Gliwicka – pl. Kościuszki – ul. Orłąt Lwowskich – ul. Jainty – ul. Webera – ul. Mariacka – ul. ks. Koziółka – Rynek.
4. Na wzgórzu św. Małgorzaty (historia kolei i dworców, Opera Śląska, IV Liceum Ogólnokształcące, szkoła muzyczna, ciekawe architektonicznie kamienice): Rynek 7 – ul. Piastów Bytomskich – pl. Władysława Sikorskiego – ul. Moniuszki – ul. Jagiellońska – ul. Karola Miarki – wiadukt pod linią kolejową – ul. Zabrzańska – ul. Małgorzaty (na wzgórze św. Małgorzaty i z powrotem) – przejście pod dworcem kolejowym – pl. Wolskiego – ul. Powstańców Warszawskich – ul. Moniuszki – ul. Dworcowa – pl. Kościuszki – ul. Gliwicka – Rynek.
5. Do Rozbarku (budynek Starostwa Powiatowego, neormkański kościół św. Jacka, Muzeum Górnośląskie, II LO): Rynek 7 – ul. Podgórna – pl. Jana III Sobieskiego – Muzeum Górnośląskie – ul. Piłsudskiego – ul. Korfantego – ul. Żeromskiego – ul. Matejki – kościół św. Jacka – ul. Witczaka – ul. Musialika – ul. Rodziewiczówny – ul. Konopnickiej – ul. Floriańska – pl. Św. Barbary – ul. Św. Kingi – ul. Rodziewiczówny – ul. Brzezińska – ul. Witczaka – ul. Piłsudskiego – ul. Matejki – ul. Szkolna – ul. Korfantego – ul. Rycerska – Rynek.
6. „Bytom z okresu 1870-1945” (kościół św. Trójcy, Podwyższenia Krzyża Św., cmentarze bytomskie, budowle secesyjne, historyzujące, modernistyczne): Rynek 7 – ul. Jainty – ul. Piekarska (do poczty i z powrotem) – ul. Wrocławska – Urząd Miejski – ul. Chrzanowskiego – ul. Strzelców Bytomskich (do LO nr I i z powrotem) – al. Legionów – ul. Piekarska (do cmentarzy: Mater Dolorosa i żydowskiego i z powrotem) – ul. Piłsudskiego – ul. Strażacka – Rynek.
7. Północna część miasta (wieża ciśnień, tramwaj nr 38, modernistyczne osiedla z końca lat 20. XX w, kościół św. Barbary): Rynek 7 – ul. Strażacka – ul. Piłsudskiego – pl. Sobieskiego – ul. Żołnierza Polskiego pl. Akademicki – ul. Prusa – ul. Mickiewicza – ul. Powstańców Śląskich – ul. Piotra Woźniaka – ul. Akacyjowa – aleja Marka – ul. Artura Grottgera – kościół Św. Barbary – ul. Czarnieckiego – pl. Słowiański – ul. Chrobrego – ul. Webera – ul. Murarska – ul. ks. Koziółka – Rynek.

Ścieżki dydaktyczne.

1. Postindustrialna trasa rowerowa (Bolko Loft, pozostałości huty „Bobrek”, szyb „Krystyna”, elektrociepłownia „Szombierki”, stacja kolei wąskotorowej w Bytomiu-Karbiu)
2. W Łagiewnikach – Obszar Warowny „Śląsk”. Punkty oporu Łagiewniki i Godula. Prowadzi przez fragment polskich fortyfikacji granicznych z lat 1936-1939. Długość ok. 7 km. (znak ścieżki: biały kwadrat z przekątnym niebieskim paskiem).
3. W Miechowicach – „Ciekawe drzewa Lasu Bytomskiego”. Pokazuje pospolite i egzotyczne, czasem bardzo sędziwe drzewa w zachodniej części lasu w okolicy leśniczówki Miechowice. Długość ok. 2 km. (znak ścieżki: biały kwadrat z przekątnym czerwonym paskiem).
4. W Miechowicach - „Szlakiem Matki Ewy”. Szlak upamiętniający Ewę von Tiele-Winckler, zwaną Matką Ewą, która poświęciła się działalności charytatywnej. Obejmuje pięć obiektów w Miechowicach.
5. W Suchej Górze – „Las Segiecki”. Przedstawia florę i faunę oraz wpływ człowieka na ekosystem rezerwatu przyrody Segiet. Długość ok. 4 km. (Znak ścieżki: biały kwadrat z przekątnym żółtym paskiem).
6. W Szombierkach i Bobrku – „Szlak Karola Goduli”. Bytomski odcinek ścieżki, prowadzącej przez miejscowości związane z biografią jednego z pionierów przemysłu na Górnym Śląsku. Długość 60 km. (znak ścieżki: kwadrat przedzielony poprzecznie na trójkąty czerwony i biały).

V.3. DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE BYTOMIA.

Bardzo ważną częścią dziedzictwa kulturowego, oprócz jego przejawów materialnych: obiektów architektury i budownictwa, wyposażenia wnętrz, malarstwa, rzeźby, dzieł sztuki jest jego warstwa niematerialna – tradycja, a więc odziedziczone i przekazywane kolejnym pokoleniom przejawy przynależności do danej grupy narodowościowej, etnicznej czy społecznej. Do składników dziedzictwa niematerialnego można zaliczyć: język, gwara; tradycje i przekazy ustne: bajki, przysłowia, pieśni, wierzenia; tradycje muzyczne, widowiska religijne, karnawałowe, świąteczne; praktyki społeczno-kulturowe: zwyczaje, rytuały i obrzędy, folklor dziecięcy, gry i zabawy, sposoby świętowania; wiedzę i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata; tradycyjne sposoby leczenia; wiedzę i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Dla okolic Bytomia charakterystyczny jest typ ludowego stroju śląskiego zwanego strojem rozbarsko-bytomskim, który noszono we wschodniej, uprzemysłowionej części historycznego Górnego Śląska. Jego nazwa pochodzi od wsi Rozbark – od 1927 r. dzielnicy Bytomia. W wielu przypadkach noszeniem miejscowego stroju manifestowano przynależność do narodowości polskiej. Ubieranie się „po chłopsku” znaczyło tu tyle, co „po polsku”, „po śląsku” i było przeciwwagą procesów germanizacyjnych. Istniało wiele wersji stroju kobiecego na różne okazje, pory roku, a niekiedy nawet i pory dnia. Wpływ na jego wygląd miał także kalendarz liturgiczny. Szczytowy okres rozwoju stroju kobiecego przypada na przełom XIX i XX w. W okolicach Radzionkowa, Piekar i Dąbrówki zwyczaj noszenia stroju zachował się wyjątkowo długo, bo do lat 70-tych ubiegłego wieku. Po dwudziestoletniej przerwie nastąpiła próba reaktywacji obyczaju noszenia strojów, przynajmniej z okazji uroczystości.

Od 2 poł. XIX w. oblicze miasta kształtował, przede wszystkim, przemysł górnictwa węgla kamiennego. Wywarło to ogromny i wszechstronny wpływ na życie mieszkańców, także przez ukształtowanie odrębnego światopoglądu, kodeksu honorowego, sposobu zachowania i życia górniczych rodzin, na co wpływ

miała specyfika niebezpiecznej pracy górniczej. Życie i zwyczaje górnośląskich rodzin górniczych pięknie ukazał Kazimierz Kutz w swojej trylogii filmowej – „Sól ziemi czarnej”, „Paciorki jednego różańca” i „Pierścionek z orłem w koronie”, składając hołd prostemu, pracowitemu i uczciwemu, a nierzadko pełnemu dramatów i tragedii, życiu rodzin na Górnym Śląsku.

Bytomianie, podobnie jak mieszkańcy innych starych miast, mają swoje legendy i podania, których zbiory opracowywano już przed wojną⁸³. Najbardziej znane to: *Karol Pistulka*, *Legenda o czarnym psie*, *Legenda o dobrym sercu Pistulki*, *Legenda o skarbniku*, *Legenda o utopcu z Żabich Dołów*, *O zbójnikach z Bytomia i okolic*, *Legenda o Walentym Dyngosie*. Ta ostatnia, podobnie, jak legenda o Pistulce opowiada o postaciach historycznych, z którymi związane są konkretne miejsca, np. tzw. Wieszałdo, czyli miejsce kaźni rozbójnika Dyngusa, upamiętnione dziś krzyżem.

Sposobem upamiętnienia znanych Bytomian jest, m.in. nadawanie ulicom ich nazwisk. Tak się stało w 2016 r. w przypadku Ignatza Hakuby, przedsiębiorcy, filantropa i mecenasa sztuki, najbogatszego obywatela Bytomia przełomu XIX i XX wieku.⁸⁴ Jego imieniem nazwano ulicę w KSSE zlokalizowanej przy autostradzie A1. Przed 2016 r. upamiętniono innych znanych bytomian nadając ulicom i placom ich imiona – ul. Matki Ewy, pl. Karin Stanek, skwer Leopolda Kobierskiego.

Po II wojnie światowej nastąpiła częściowa wymiana ludności miasta. Znaczna część repatriantów z dawnych Kresów Wschodnich osiadła w Bytomiu, przywożąc ze sobą własne zwyczaje, zachowania, język. Powstał tygiel kulturowy, który do tej pory nie uległ całkowitej homogenizacji choć proces poszukiwania punktów stykowych między obiema, tak różnymi społecznościami trwał od samego początku. Przykładem przenikania się wpływów bytomskich i lwowskich jest klub sportowy Polonia Bytom. Pierwszy klub powstał w 1920 r., reaktywowany po wojnie, w 1945 r., wrócił do pierwotnej nazwy, przejął jednak czerwono-niebieskie, tradycyjne barwy i herb Pogoni Lwów, której piłkarze i szkoleniowcy przez wiele lat po wojnie stanowili trzon zespołu. Podobnie było z Operą Śląską, której zespół powojenny stanowili śpiewacy z dawnej Opery Lwowskiej, pracujący przez wiele lat pod kierownictwem zasłużonego dla bytomskiego życia muzycznego Adama Didura.

V.4. INSTYTUCJE I STOWARZYSZENIA ZWIĄZANE Z OPIEKĄ I OCHRONĄ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA.

Instytucje kultury i organizacje pozarządowe działające w tej sferze odgrywają ogromną rolę w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego. Ich działania mogą być bezpośrednie (wystawy i lekcje muzealne, przedstawienia teatralne, propagowanie wiedzy o sztuce, historii i tradycji, promowanie postaw kulturotwórczych i poznawczych wobec dziedzictwa kulturowego, itd.). Mają również wpływ pośredni, przez swoje działania, aktywizują społeczności, pobudzają ich zainteresowania, integrują przedstawicieli różnych środowisk, kształcąc przedsiębiorczego, ciekawego świata i swojego najbliższego otoczenia członka społeczności, gotowego do podejmowania różnych aktywności.

⁸³ A. Perlick, *Sagen der Stadt Beuthen*, Beuthen 1926, s. 14-15; R. Wrodarczyk, *Legendy starego Bytomia i okolic*, Bytom 1994

⁸⁴ Ignatz Hakuba (1841-1904) – handlarz i eksporter piwa, generalny przedstawiciel Tyskich Browarów Książęcych, na piwie dorobił się majątku szacowanego na 2 miliony marek; angażował się w działalność społeczną – fundator stypendiów dla ubogiej młodzieży gimnazjalnej, organizator fundacji finansujących studia, założyciel funduszu wsparcia dla weteranów wojennych, fundował również wyposażenie kościołów; pochowany na cmentarzu Mater Dolorosa.

W Bytomiu działa kilka ośrodków kulturalnych o znaczeniu ponadregionalnym i międzynarodowym. Są to: Opera Śląska, Muzeum Górnośląskie, Bytomski Teatr Tańca i Ruchu ROZBARK, Bytomskie Centrum Kultury (BeCeK), Centrum Sztuki Współczesnej KRONIKA.

V.4.1. Muzeum Górnośląskie jest jedną z najstarszych placówek muzealnych na Górnym Śląsku. Jego początki sięgają 1910 r., kiedy to grupa miłośników dziejów Bytomia założyła Bytomskie Towarzystwo Historyczno-Muzealne. Dziś Muzeum Górnośląskie to poważna placówka o bogatych zbiorach, poważnym dorobku naukowym i autonomicznym programie. W Muzeum funkcjonuje siedem działów merytorycznych: Dział Archeologii, Dział Etnografii, Dział Historii, Dział Przyrody, Dział Sztuki, Dział Edukacji, Dział Promocji i Wydawnictw oraz Biblioteka. Muzeum, dzięki swoim zbiorom i prowadzeniu lekcji muzealnych, odgrywa ogromną rolę w upowszechnianiu wiedzy na temat tradycji i niematerialnego dziedzictwa kulturowego ziemi górnośląskiej. Ekspozycje muzeum składają aktualnie z trzech się z wystaw stałych:

- *Z życia ludu śląskiego XIX -XX wieku*
- *Galeria Malarstwa Polskiego*
- *Przyroda Górnego Śląska. Wody i mokradła*

i z czterech wystaw czasowych: „Radą i czynem. Luteranie w Bytomiu w XIX i XX wieku”, „Z głową w chmurach? Czepce, czepki i półczepce”, „Inwazja u bram”, „Archeologiczne odkrywanie Górnego Śląska. Profesor Jerzy Szydłowski – sylwetka Mistrza”.

Zbiory *Działu Archeologii* liczą około 293 000 pozycji inwentarzowych i obejmują różne okresy: od paleolitu po średniowiecze i renesansu. Najliczniej reprezentowana jest epoka brązu i okres halszacki. Ekspozyty pochodzą z badań wykopaliskowych prowadzonych na osadach i cmentarzyskach ludności kultury łużyckiej. Ze stanowisk tych w zbiorach działu znajduje się znaczna ilość ceramiki, narzędzi, ozdób. Niezwykle cennym zabytkiem są multanki – dęty instrument muzyczny uznawany za najstarszy tego typu obiekt na terenie Polski. Coraz lepiej udokumentowany jest okres późnego średniowiecza i renesansu, zasilany stałym napływem materiałów pochodzących z badań zespołu miejskiego Bytomia. Na uwagę zasługuje zbiór gotyckich i renesansowych kafli.

Wśród 20 000 *muzealiów etnograficznych* zgromadzonych w Muzeum Górnośląskim wyróżnia się kolekcja strojów ludowych wszystkich subregionów Górnego Śląska. Wiele uwagi poświęcono gromadzeniu zabytków związanych z podstawowymi zajęciami ludności: rolnictwem, hodowlą, górnictwem i popularnymi na Śląsku rzemiosłami: kowalstwem, plecionkarstwem, bednarstwem, szewstwem, kołodziejstwem, rymarstwem. Obrazu śląskiej kultury ludowej dopełniają elementy wyposażenia tradycyjnych wnętrz mieszkalnych Ślązaków – a więc meble, drobne sprzęty, wyroby ceramiczne, metalowe, tkaniny.

Dział *Historii Muzeum Górnośląskiego* jest w posiadaniu zróżnicowanej kolekcji zabytków, z których najstarsze pochodzą z XVI w. Są to księgi cechowe, dokumenty procesowe, sprawozdania rady miejskiej. Trzon zbioru stanowią jednak zabytki nowsze pochodzące z XIX w. oraz w większości z XX wieku. Istotną jego częścią jest zespół zabytków dotyczących powstań śląskich i plebiscytów z lat 1919-1921: duży zbiór zdjęć powstańczych (oddziały powstańcze, sprzęt, uzbrojenie, zdjęcia portretowe) oraz mundury i sztandary powstańcze. Wśród muzealiów historycznych wyróżniają się zabytki ikonograficzne i kartograficzne z XVIII, XIX i XX w. (grafiki, mapy, plany, zdjęcia i pocztówki, dotyczące zarówno całego Śląska, jak i samego

Bytomia). W zbiorach działu znajdują się też cenne obiekty związane ze społecznością Kresowiaków bytomskich.

Dział Przyrody posiada bogatą kolekcję owadów, liczącą około 350 000 okazów, obszerna jest również kolekcja ornitologiczna. Zbiory uzupełniają niewielkie kolekcje ssaków, pajęczaków i muszli mięczaków oraz zbiór 1000 szklanych klisz fotograficznych z okresu międzywojennego, dokumentujących florę i faunę regionu.

Obszerny *Dział Sztuki* tworzą kolekcje: malarstwa polskiego od końca XVIII w. do czasów najnowszych; malarstwa europejskiego XVI-XX w.; rysunku polskiego XIX-XX w. (m.in. Piotr Michałowski, Witold Wojtkiewicz, Jerzy Hulewicz, Eugeniusz Zak, Tadeusz Kulisiewicz); grafiki polskiej XVIII-XX w. (m.in. Jan Piotr Norblin, Aleksander Orłowski, Michał Płoński, Józef Pankiewicz, Leon Wyczółkowski, Jan Lebenstein, Roman Opałka); grafiki europejskiej XVI-XX w.: szkoły włoskiej (m.in. Agostino Carracci, Giovanni Battista Piranesi), szkoły niderlandzkiej (m.in. Hendricks Goltzius), szkoły francuskiej (m.in. Jacques Callot, Charles François Daubigny), grafiki niemieckiej (m.in. Albrecht Dürer, Louis Corinth); nowoczesnej rzeźby polskiej (m.in. Henryk Kuna, Xawery Dunikowski, Stanisław Szukalski); rzemiosła artystycznego – kolekcja ceramiki polskiej XVIII-XXw., wyroby manufaktur śląskich; wyroby kowalskie i ślusarskie; wyroby z cyny; odlewy Huty Gliwickiej; szkło polskie oraz meble, zegary, tkaniny, wyroby ze srebra.

Galeria Malarstwa Polskiego w Muzeum Górnośląskim powstała w 1946 roku i obejmuje kolekcję obrazów od początku XIX wieku do połowy XX wieku. Ekspozycja ta ma układ chronologiczno-problemowy przedstawiający rozwój sztuki i jej kierunki.

Ostatnie lata to znaczne ożywienie działalności Muzeum Górnośląskiego, które podejmuje nowe inicjatywy i organizuje nowe wydarzenia. Spektakularną zmianę przeszła Galeria Malarstwa Polskiego – poddana remontowi zyskała nowoczesną aranżację, zaproponowano również pomysły w sposobie ekspozycji dzieł. "Malarski deser", to prezentacja tych dzieł, których do tej pory nie można było tu zobaczyć. W ramach cyklu, co miesiąc będzie można zobaczyć wyjątkowe obrazy, należące do Muzeum. W październiku będą to: *Portret dr Drucknera Józefa Mehoffera*, *Portret Eweliny Markus Romana Kramsztyka* i *Paź Anny Bilińskiej-Bohdanowiczowej*.

Muzeum Górnośląskie dołączyło również do inicjatywy muzeów narodowych w Warszawie i Krakowie oraz Muzeum Sztuki w Łodzi i uczestniczyć będzie w programie prezentacji dokonań polskiej awangardy w rocznicę jej pierwszej znaczącej manifestacji. W ramach obchodów 100-lecia Awangardy, Muzeum Górnośląskie przygotowuje wystawę awangardowego rysunku i malarstwa ze zbiorów własnych. Ekspozycji, której otwarcie planowane jest na październik bieżącego roku, poza katalogiem towarzyszyć będzie cykl spotkań przybliżających polskie życie artystyczne w międzywojniu na tle wydarzeń ogólnoeuropejskich, a także szereg zajęć edukacyjnych.

V.4.2. Organizacje pozarządowe. W Bytomiu działają organizacje pozarządowe, które prowadzą różnorodne działania dla wszystkich grup wiekowych mieszkańców miasta. Mieszkańcy miasta związani są z historią i kulturą Bytomia dostrzegają atrakcyjność miasta, wynikającą z ciekawej historii, a także bogactwa i różnorodności dziedzictwa kulturowego. Z drugiej strony, miłośnicy historii są świadomi niebezpieczeństw na jakie narażone są zabytki. Są również świadkami, obserwatorami i uczestnikami radykalnych przemian,

zachodzących w mieście, które także ich dotyczą bezpośrednio. W związku z tym organizują się w grupy podobnych sobie entuzjastów i zajmują się badaniem przeszłości, odkrywaniem i dokumentowaniem dawnych wydarzeń, ochroną i opieką nad zabytkami i dziedzictwem miasta. Działalność stowarzyszeń spotyka się z życzliwością i wsparciem władz samorządowych, które promuje ich działania i udziela wsparcia organizacyjnego. W Bytomiu działają następujące stowarzyszenia, których działalność wiąże się z dziedzictwem kulturowym:

1. Bractwo Kurkowe Grodu Bytomskiego (zakres działania: kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, cel działania: popularyzowanie tradycji oręża polskiego i sportów strzeleckich, szczególnie wśród dzieci i młodzieży oraz szerzenie idei kurkowych bractw strzeleckich wynikających z tysiącletniej historii państwa polskiego i jego chrześcijańskich korzeni).
2. Fundacja Historii Kobiet (zakres działania: kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, cel działania: badanie dziedzictwa kulturowego i społecznego kobiet w historii oraz promowanie tej wiedzy).
3. Inicjatywa ulicy Mickiewicza (zakres działania: kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, cel działania: poprawa wizerunku ulicy Mickiewicza i okolic, wypracowanie rozwiązań problemów charakterystycznych dla kamienicznej zabudowy ulicy Mickiewicza).
4. Stowarzyszenie Angel (zakres działania: kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, cele działania: na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego zamieszkujących w Bytomiu-Bobruku).
5. Stowarzyszenie Liga Kobiet Nieobojetnych (zakres działania: promocja bytomskiej kultury, historii, walorów turystycznych, promocja nowego wizerunku Bytomia, atrakcyjnego dla inwestorów i turystów, inicjowanie działań na rzecz idei „czysty Bytom”).
6. Stowarzyszenie Górnośląskich Kolei Wąskotorowych (zakres działania: kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, cel działania: utrzymanie w dobrym stanie zachowanych obiektów, taboru i linii Górnośląskich Kolei Wąskotorowych oraz prowadzenie ruchu pociągów, głównie w sezonie letnim. Stowarzyszenie jest licencjonowanym przewoźnikiem kolejowym)
7. Stowarzyszenie Na Rzecz Zabytków Fortyfikacji „Pro Fortalicium” (zakres działania: kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, cele działania m.in. renowacja zabytkowych budowli i dzieł architektury militarnej oraz zabytkowych militariów).
8. Stowarzyszenie Ochrony Zabytków Architektury i Techniki (zakres działania: kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, cel działania: czynna i bierna ochrona zabytków architektury i techniki oraz edukacja w zakresie ich ochrony).
9. Stowarzyszenie „PRO-ARTE” (zakres działania: kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, cele działania: propagowanie kultury tanecznej, wspomaganie i promowanie młodych talentów z Bytomskiej Szkoły Baletowej).
10. Stowarzyszenie zwykle „Monitoring Zabytków” (zakres działania: kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego cel działania: propagowanie prawidłowych zachowań w zakresie ochrony opieki i konserwacji zabytków).

11. Towarzystwo im. Ignatza Hakuby (zakres działania: kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, cel działania: propagowanie korzystnych dla zrównoważonego i harmonijnego rozwoju rozwiązań urbanistycznych, architektonicznych itp.).
12. Towarzystwo Miłośników Bytomia (zakres działania: kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego cel działania: rozwijanie zainteresowań społeczeństwa historią Bytomia, ochroną pomników, pamiątek i zabytków, utrwalanie pamięci ludzi, którzy przysłużyli się rozwojowi gospodarczemu i kulturalnemu miasta).
13. Oddział Śląski Towarzystwa Opieki Nad Zabytkami w Bytomiu (zakres działania: kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego cel działania: propagowanie potrzeby opieki nad zabytkami i krajobrazem kulturowym oraz krzewienie wiedzy o zabytkach i promowanie wiedzy historycznej poprzez turystykę).
14. Bytomskie Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznej (zakres działania: odtwarzanie życia i kultury materialnej przelomu XIV i XV wieku, organizacja i udział w turniejach i lekcjach żywej historii).
15. Fundacja Brama Cukermana (nagrodzona w bieżącym roku Medalem Miasta Bytomia za szczególne zasługi dla miasta w dziedzinie kultury).
16. Bytomskie Towarzystwo Historyczno-Muzealne.
17. Stowarzyszenie na Rzecz Monitoringu Zabytków Sakralnych.
18. Stowarzyszenie „Pałac Winklerów”.
19. Stowarzyszenie Dawno temu w Bytomiu.

V.5. OBIEKTY ZABYTKOWE STANOWIĄCE WŁASNOŚĆ GMINY BYTOM

Władze samorządowe realizują zasady ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego zgodnie z przepisami zawartymi w ustawie o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, jako gospodarz terenu, nad którym sprawują władzę. Jednocześnie jednak gmina często jest właścicielem obiektów zabytkowych. Na władzę gminną spadają wówczas obowiązki właścicielskie, związane z opieką nad zabytkiem⁸⁵. Gmina Bytom posiada prawo własności do dziewięciu obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków znajdujących się na jej terenie. Oprócz tego, gmina jest współwłaścicielem 678 kamienic miejskich w ramach wspólnot mieszkaniowych, posiadając w nich różnej wysokości udziały. Większa część z nich ujęta jest w gminnej ewidencji zabytków. Wobec tych obiektów władze Bytomia zobowiązane są do sprawowania opieki właścicielskiej, polegającej w szczególności na zapewnieniu warunków do: naukowego badania i dokumentowania zabytku, prowadzenia prac konserwatorskich i robót budowlanych, zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie, korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości, popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku i jego znaczeniu dla kultury.

Obiekty rejestrowe stanowiące własność gminy Bytom charakteryzują się dużą różnorodnością. Są to zarówno zespoły komponowanej zieleni wraz z elementami architektonicznymi, jak i pojedyncze obiekty

⁸⁵ rozróżnienie pojęć „ochrony zabytków” i „opieki nad zabytkami” – patrz: Ustawa, art. 4 i 5

architektoniczne a także zespoły zabudowy o zróżnicowanej funkcji – od mieszkaniowej, poprzez publiczną, do przemysłowej. Wszystkie te obiekty odgrywały i nadal odgrywają istotną rolę w życiu dawnych i współczesnych mieszkańców miasta.

Park krajobrazowy Fazaniec w Bytomiu-Szombierkach. Granica wschodnia parku przebiega wzdłuż ogródków działkowych, północna i zachodnia przylega do nieużytków, południowo-wschodnia wyznaczona jest ulicą Orzegowską. Park założony został w połowie XIX w. przez hrabiego Ulricha Schaffgotscha jako park prywatny. Nazwa wskazuje, że pierwotnie przeznaczony był do hodowli bażantów (niem. Fasan – bażant). Bażaniarnia funkcjonowała do 1928 r. Dopiero w 1933 r. właścicielem parku stała się gmina. Park zajmuje powierzchnię 18,1 ha o zróżnicowanym ukształtowaniu terenu. Tworzą go dwa wąwozy, ułożone w kształt litery V, na dnie których płyną strumienie zasilające znajdujący się na południu staw. Obszar między nimi zajmuje wyniesienie z łąką. Roślinność wykształciła się na siedlisku łąkowym, a park porastają głównie dęby, choć nie brak innych gatunków drzew: jesiony, jawory, lipy, klony.

Park Miejski im. Franciszka Kachla, o pow. 43 ha, jest jednym z najstarszych tego typu obiektów na Górnym Śląsku. Znajduje się w centrum miasta między ulicami: Tarnogórką, Wrocławską i Olimpijską. Jego początkiem było 330 mórg lasu dworskiego подарowane w 1840 r. przez Huberta von Tiele-Wincklera mieszkańcom. Niegdyś tworzył zwarty areal, w okresie międzywojennym rozcięła go na dwie części ul. Chrzanowskiego. Część zachodnia pełni funkcje rekreacyjne, wschodnia stanowi część reprezentacyjną. W obrębie tej części zlokalizowano gmach sądu, obecnie siedzibę Urzędu Miasta Bytom oraz kryte kąpielisko miejskie. Ten fragment parku prezentuje kompozycję regularną, o wyraźnym charakterze geometrycznym, z centralnym podkowiastym podjazdem przed budynkiem urzędu. Swobodna kompozycja zachodniej części parku charakteryzuje się promienistym układem ścieżek, urozmaicona jest stawami i skupiskami drzew, podkreślającymi ciągi spacerowe. Otaczającymi malownicze polanki. Centralną oś parku stanowiła aleja zwana Promenadą, którą dochodziło się do stawu gondolowego. Nieco na północ znajdował się „Bärenzwinger” - miniaturowy ogród zoologiczny. Ufundował go bytomski bogacz i filantrop Ignatz Hakuba, W zachodniej części parku zlokalizowano duży staw ze spinającym jego brzegi mostem, zwany stawem łabędzim. W parku znalazł się również sztuczny tor saneczkowy, pokopalniana hałda przekształcona w „Górę Miłości”, urządzona na wzór dziewiętnastowiecznych parków romantycznych, korty tenisowe oraz boisko.

Park na Górze Gryca mieści się w zachodniej części miasta, w Miechowicach, w rejonie ulic Wysokiej, Warszawskiej i Drobczyka. Jest jednym z najstarszych parków publicznych na Górnym Śląsku. Powstał w połowie XIX w. z inicjatywy ówczesnego właściciela Miechowic Franza Wincklera. Początkowo obejmował teren wzgórza wraz z aleją prowadzącą na szczyt wzniesienia (307 m n.p.m.) do kaplicy św. Barbary. W okresie międzywojennym ubiegłego stulecia został rozbudowany w kierunku zachodnim.

IV LO im. Bolesława Chrobrego, Pl. Sikorskiego 1, dawna katolicka szkoła realna. Budynek wzniesiony w 1901-02 r. wg projektu **Karła Bruggera**, secesyjny, na rzucie podkowy, 3-kondygnacyjny, z centralną okrągłą wieżą zegarową. Elewacje rozczłonkowane falistymi ryzalitami środkowymi, które zwieńczone falistymi szczytami, licowane różnobarwną glazurowaną cegłą, z której ułożone dekoracyjne motywy ornamentalne, herb Bytomia i napis: „Hier streb' die Jugend mit Fleiß und Tugend” („Tutaj trudzi się

młodzież z pilnością i cnotą”). Granice ochrony obejmują całość obiektu w ramach parceli budowlanej oraz wystrój i wyposażenie wnętrza.

IV LO im. Bolesława Chrobrego

Zakład Kąpielowy, ulica Parkowa 1. Zbudowany w latach 1929–1932 wg projektu Karla Schmidta w stylu funkcjonalizmu, w duchu Neues Bauen. Konstrukcja żelbetowa i stalowa, wykończona cegłą klinkierową i glazurowanymi płytkami. Budynek o zróżnicowanej bryle, 3-, 4- i 6-kondygnacyjny z wewnętrznym dziedzińcem i 4-boczną wieżą w części pn. pd ściana basenu i zadaszenie przeszklone. Kompleks mieścił kryty basen pływacki, baseny solankowe, dział masaży, łaźnie tradycyjne z wannami, saunę oraz liczne inne pomieszczenia z urządzeniami służącymi do zabiegów przyrodoleczniczych.

W przyziemiu działała kawiarenka z dużym tarasem otwartym od strony budynku Urzędu Miejskiego.

Bytomski Zakład kąpielowy

Budynek Szpitala Specjalistycznego nr 1, dawny Städtliches Krankenhaus, ul. S. Żeromskiego 7. Budowla została wzniesiona w 1897 r., wg. projektu znanego bytomskiego architekta Paula Jackischa. Pierwotny budynek prezentował styl eklektyczny. W następnych latach przebudowany, najpierw ok. 1905 w stylu secesyjnym, następnie – ok. roku 1930, w stylu modernistycznym. Budowla na rzucie prostokąta, zwarta, 3-kondygnacyjna, na wysokiej kondygnacji piwnic, nakryta dwuspadowym dachem ze smukłymi szczytami wieńczącymi jednoosiowe ryzality. Elewacje licowane cegłą okładzinową urozmaicone ceramicznym detalem architektonicznym. W wyniku rozbudowy budynek uzyskał dodatkowe dwie osie od strony wsch. Wpisem do rejestru zabytków objęta została bryła budynku, elewacje, klatka schodowa, dawna kaplica z wystrojem architektonicznym i witrażami.

Kamienica mieszkalna, ob. siedziba MDK Nr 1, ul. Powstańców Warszawskich 12. Dwie sąsiadujące kamienice (nr 10 i 12), znacznie zróżnicowane stylowo, wybudowane w 1906 r., zostały zaprojektowane przez tego samego architekta – Hugo Grünfelda, dla tego samego inwestora – Felixa Benjamina, dyrektora "Eisenhandelsfirma Rawack & Grünfeld". Kamienica pod numerem 12 prezentuje spokojne i statyczne formy klasycyzujące, w przeciwieństwie do swojej secesyjnej sąsiadki. Nawiązania do działalności firmy właściciela obu budynków, widoczne są na płaskorzeźbach zdobiących fasadę i klatkę schodową neoklasycyzującej kamienicy nr 12. Firma zajmowała się handlem materiałami żelaznymi a twórca projektów, Hugo Grünfeld, był szwagrem Benjamina.

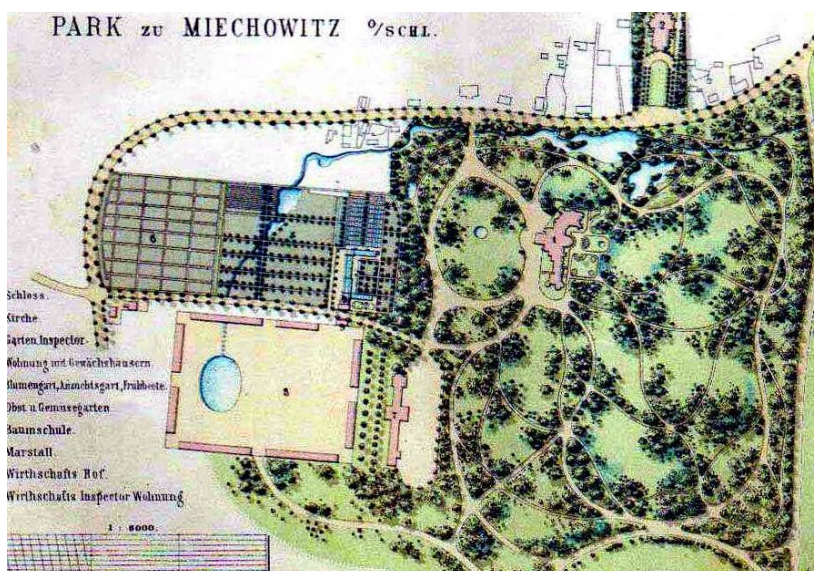

Kamienica Powstańców Warszawskich 12

Zespół osiedla robotniczego Kolonia Zgorzelec (niem. *Skorzeletz*), który tworzą budynki numer 1, 2 oraz numery 6 – 37. Zespół powstał w latach 1897–1901. Osiedle wybudowała Katowicka Spółka Akcyjna Górnictwa i Hutnictwa dla robotników zatrudnionych w Hucie Zygmunta w Bytomiu-Łagiewnikach. Na kolonię składają się 34 familoki dwurodzinne i czterorodzinne, obecnie w części niezamieszkałe. Zachowały się pojedyncze komórki lokatorskie. Budynki jedno- i dwukondygnacyjne z użytkowymi poddaszami, podpiwniczone, licowane czerwoną cegłą okładzinówką, o zwartych kubicznych bryłach, nakryte dachami dwuspadowymi o małym kącie nachylenia połaci. W skład zespołu wchodził również budynek usługowy – pralnia. Kolonia stanowi przykład zespołu urbanistyczno-architektonicznego z okresu największego rozwoju przemysłu na terenie Górnego Śląska.

Założenie pałacowo-parkowe Thiele-Wincklerów – obecnie Park Ludowy, którego integralnymi elementami są: układ kompozycyjny, zespół dendroflory, ruina oficyny pałacowej, pozostałości pałacu Thiele-Wincklerów. Granice ochrony obejmują cały układ Parku Ludowego Bytom – Miechowice pomiędzy ulicami Racjonalizatorów, Dzierżonia i księdza Jana Frenzla. Budowa pałacu miechowskiego trwała w latach 1812–1817. W jej wyniku powstała klasycystyczna budowla – prezent dla Marii, córki inicjatora budowy, kupca Ignacego Domesa, która po latach wyszła za mąż za Franza Winklera. Wówczas, po roku 1844, nastąpiła przebudowa i rozbudowa pałacu w stylu gotyku tudorowskiego. Kolejna przebudowa miała miejsce około 1860 r.

Założenie pałacowo-parkowe w Miechowicach.

Dobudowano wówczas prawe i lewe skrzydło pałacu, który był już wówczas własnością córki Franza Wincklera z pierwszego małżeństwa - Waleski von Winckler i jej męża Huberta von Tiele. Postacią silnie związaną z historią Miechowic i miechowskiego pałacu jest córka Waleski von Winckler i Huberta von Tiele - Ewa von Tiele Winckler znana jako Matka Ewa. Pałac pozostawał własnością rodziny Tiele Winckler do roku 1925, kiedy to hrabia Klaus Tiele Winckler odsprzedał go spółce akcyjnej Preussengrube AG. Historia miechowskiego pałacu kończy się wraz z wkroczeniem do Bytomia armii czerwonej w styczniu 1945 r., która doszczętnie go zdewastowała i spaliła. Do dziś pozostały jedynie ruiny pałacowej oficyny i okazały, choć zaniedbany park otaczający budowlę. Park ukształtowany został jako park pałacowy dla rodu Thiele-Wincklerów na początku XIX wieku w typie ogrodu krajobrazowego tzw. pretzel-garten. W latach 1840-1850 ogród poszerzono, włączając otaczający las grądowy z zachowaniem dotychczasowego układu kompozycyjnego.

Zespół zabudowy rejonu głównego dawnej kopalni Rozbark (*daw. Heinitzgrube*), Bytom–Rozbark ul. Chorzowska 12. W skład zespołu wchodzi następujące obiekty oraz ich najbliższe otoczenie: budynek dawnej cechowni, budynek kotłowni, budynek maszynowni szybu *Bończyk*, mur oporowy. Kopalnia założona została w 1860 r. przez Otto Friedländera, w 1887 r. uległa zatopieniu, po czym przeszła w ręce koncernu Giesche-Gesellschaft. Jej niemiecka nazwa odnosi się do pruskiego ministra górnictwa i hutnictwa Friedricha Antona v. Heinitza. Zespół kopalni był kilkakrotnie gruntownie rozbudowywany i przebudowywany. Szczególnie cenne są budynki pochodzące z pocz. XX w. Cechownia – modernistyczna z elementami secesji, na rzucie prostokąta, w układzie bazylikowym, z alternacyjnym układem pełnołukowych i owalnych okien i wklęsło-wypukłym szczytem wsch.

Budynek nadszybia szybu *Bończyk*

Budynek nadszybia szybu *Bończyk* – modernistyczny z elementami neogotyku, założony na rzucie prostokąta, z elewacjami rozczłonkowanymi lizenami i ostrołukowymi 3-dzielnymi oknami, dekorowanymi zieloną cegłą glazurowaną.

VI. OCENA SZANS I ZAGOŻEŃ DLA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO BYTOMIA.

Obecnie w Gminnej Ewidencji Zabytków Bytomia figuruje ponad 2 800 obiektów zabytkowych. Duże nasycenie miasta substancją zabytkową wyróżniają Bytom w regionie. Wielki problem stanowi jednak stan tych zabytków oraz skala koniecznych działań rewaloryzacyjnych, choć w stosunku do lat 2014-17 nastąpiła pewna poprawa.

Górnictwo węgla kamiennego oraz rud cynku i ołowiu tworzyło przez wiele wieków bazę rozwoju ekonomicznego miasta, generując jednak obok efektów pozytywnych także szereg zjawisk niepożądanych. Eksploatacja górnicza koncentrowała się pod gęstą zabudową miejską co oprócz tradycyjnych zaniedbań związanych z utrzymaniem budynków w odpowiednim stanie przyczyniło się do uszkodzeń budowlanych całych kwartałów Bytomia. Kumulacja dużej ilości budynków wiekowych w złym stanie na niewielkim obszarze jest sytuacją trudną. Środki finansowe potrzebne do poprawy stanu zabudowy przekraczają możliwości władz samorządowych. Niewystarczające są również krajowe środki pomocowe.

W złym stanie znajduje się większość czynszowej zabudowy z końca XIX i początku XX wieku. Budynki są zaniedbane a niektóre poważnie zniszczone. Złożyły się na to wpływy szkód górniczych oraz długotrwały brak remontów. Jeśli chodzi o obiekty należące do osób prywatnych zaniedbania są także wynikiem zaniechań właścicieli. Takie obiekty są zwykle słabo wyposażone. Do tej pory funkcjonuje tam ogrzewanie piecowe, i występuje często brak łazienek i ubikacji w mieszkaniach. Duży stopień zużycia budynków, ich wiek, niewystarczająca w stosunku do potrzeb wysokość środków finansowych przeznaczana przez lata na ich utrzymanie powodują liczne awarie, wymuszające przeprowadzenie doraźnych działań interwencyjnych i remontowych, umożliwiających ich funkcjonowanie, niekoniecznie jednak korzystnych dla estetyki i wartości historycznej obiektów.

W przypadku zabudowy czynszowej, w dalszym ciągu, w stosunku do minionego czterolecia, w najgorszym stanie są budynki oficynowe – one też posiadają najniższy standard. Ten sam problem występuje w wypadku budynków kolonii robotniczych. Spełniają one jedynie warunki lokali socjalnych.

W związku z istniejącymi preferencyjnymi warunkami nabywania na własność lokali lub całych obiektów przez dotychczasowych najemców, systematycznie maleje udział gminy w budynkach będących dotąd wyłącznie jej własnością. Rozszerza się natomiast zakres funkcjonowania wspólnot mieszkaniowych, które samodzielnie, coraz intensywniej gospodarują mieniem.

Administratorzy budowli sakralnych są w lepszej sytuacji. Budynki mają często duże wartości historyczne, są miejscem zgromadzeń społecznych, w związku z tym parafie posiadają większe możliwości dofinansowań i dotacji. Budowle są poddawane bieżącej konserwacji, choć często zakres niezbędnych działań przewyższa możliwości finansowe administratorów obiektów. Niektóre obiekty są w trakcie remontów, w niektórych remonty są planowane.

W najlepszym stanie znajdują się obiekty użyteczności publicznej, które były stale użytkowane.

Troską władz Bytomia jest polepszanie stanu nie tylko obiektów architektonicznych, ale także dróg, zieleni miejskiej i szeroko pojętej przestrzeni publicznej, która, w części objęta jest ochroną prawną na mocy wpisu do rejestru zabytków.

Jeśli chodzi o stanowiska archeologiczne trzeba pamiętać, że oprócz już zidentyfikowanych, zawsze istnieje możliwość ujawnienia nowych faktów osadniczych. Należy więc wykazywać się ostrożnością przy prowadzeniu wszelkich robót ziemnych. Dla stanowisk i zabytków archeologicznych, tak jak wszędzie zagrożeniem są inwestycje: budowa domów, dróg, melioracje, wodociągi, itp. Zabytkom archeologicznym grozi również kradzież i wywóz za granicę, stanowią bowiem one coraz bardziej pożądane przez kolekcjonerów eksponaty.

Większość zabytków ruchomych to obiekty sztuki sakralnej. W tym przypadku mamy do czynienia nie tylko z zabezpieczeniem przed dalszą degradacją substancji zabytkowej, ale najczęściej administratorzy parafii idą dalej i we współpracy ze służbami konserwatorskimi starają się podjąć fachowej renowacji obiektów rejestrowych.

Tak jak w poprzednich latach władze Bytomia dążą do zatrzymania procesu niszczenia substancji zabytkowej, a przypadku najwartościowszych obiektów, do pełnej rewitalizacji lub nadania im nowych funkcji. Jednak należy się liczyć z wieloma trudnościami napotykanymi na tej drodze. Trzeba równocześnie zaznaczyć, że w tej ciężkiej sytuacji można znaleźć również pewne pozytywne aspekty, które mogą mieć wpływ na możliwości rewitalizowania dóbr kultury oraz ich ochronę. Na następnych stronach przedstawiono w formie tabelarycznej zestawienie różnorodnych czynników, mogących mieć wpływ na aktualny stan dziedzictwa kulturowego, na perspektywy rozwoju ochrony i opieki nad dziedzictwem oraz na sposoby jego wykorzystania w życiu społeczno-gospodarczym regionu. Zestawienie ma formę analizy SWOT, nazywanej tak od pierwszych liter angielskich wyrazów wartościujących czynniki wpływające na opisywane sfery życia i mających odpowiedniki w polskich określeniach, użytych w poniższej tabeli.

Analizę SWOT można stosować do budowania planów strategicznych gminy, a także do wypracowania priorytetowych kierunków działań dostosowanych do osiągnięcia zamierzonych celów. Poniżej zestawiono czynniki analizy dla gminy Bytom, które mogą mieć wpływ na możliwości rewitalizowania dóbr kultury oraz ich ochronę.

ANALIZA SWOT

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE MAJĄCE WPŁYW NA DZIEDZICTWO KULTUROWE BYTOMIA	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ korzystne położenie miasta w dużej aglomeracji śląskiej (w pobliżu Międzynarodowy Port Lotniczy Katowice) ▪ położenie miasta na szlaku kolejowym Górny Śląsk-Poznań-Pomorze ▪ dobre połączenia komunikacyjne ▪ rozwinięta baza edukacyjna ▪ rozwinięta współpraca terytorialna (samorządowa i zagraniczna) ▪ bogata i barwna historia miasta i regionu ▪ liczne obiekty zabytkowe ▪ działalność organizacji pozarządowych związanych z dziedzictwem kulturowym, regionem i powstawanie inicjatyw lokalnych ▪ udzielanie przez Gminę Bytom dotacji do prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków nie będącym własnością Gminy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wizerunek Śląska jako regionu niezbyt ciekawego turystycznie, kojarzonego głównie z funkcjami gospodarczymi ▪ degradacja części zabytków i obiektów kultury ▪ niewystarczające oznakowanie obiektów zabytkowych ▪ niska świadomość właścicieli zabytkowych obiektów nt. ograniczeń związanych ze stosowaniem niektórych technologii remontowych i rewaloryzacyjnych ▪ bierność społeczna, mała aktywność obywatelska ▪ trudności z zaangażowaniem mieszkańców w działania rewitalizacyjne ▪ wymogi Państwowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ wykorzystanie propozycji Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, wg której Bytom ma zostać beneficjentem specjalnej puli unijnych środków, udostępnionych dla tzw. Obszarów Strategicznej Interwencji. ▪ wizerunek miasta kojarzący się jako silny ośrodek kulturalny (Opera Śląska, Bytomski Teatr Tańca i Ruchu-Rozbark, Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna im. Fryderyka Chopina, Ogólnokształcąca Szkoła Baletowa im. Ludomira Różyckiego, Wydział Teatru Tańca Akademii Sztuk Teatralnych) ▪ położenie nacisku na rozwój turystyki edukacyjnej i kulturowej (Górnośląska Kolejka Wąskotorowa) ▪ zwiększenie dostępności informacji dla mieszkańców o możliwościach uzyskania dofinansowania dla inwestycji związanych z rewaloryzacją dóbr kultury ▪ akcja edukacyjna i propagatorska skierowana do społeczności lokalnych ▪ aktywizacja społeczności lokalnych ▪ akcja promocyjna skierowana na zewnątrz (wydawnictwa promocyjne, reklama medialna) ▪ remonty obiektów zabytkowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ konkurencja oraz skomplikowane i długotrwałe procedury w aplikowaniu o środki pozabudżetowe, w tym z funduszy strukturalnych UE i MF EOG ▪ małe możliwości uzyskiwania środków na renowację obiektów zabytkowych ▪ pogłębiająca się degradacja zabytków ▪ brak środków własnych gminy oraz wspólnot mieszkaniowych na remonty obiektów zabytkowych ▪ nieuwzględnianie charakteru regionalnej architektury w nowych inwestycjach ▪ starzenie się lokalnej społeczności ▪ silna presja części inwestorów nastawionych na maksymalizację zysku z inwestycji kosztem atrakcyjności przestrzeni kulturowej miasta

VII. ZAŁOŻENIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA BYTOMIA.

Niniejszy program opieki nad zabytkami jest programem kierunkowym, uwzględniającym także założenia ogólnych planów i opracowań strategicznych, dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego Bytomia i jest kontynuacją programu wyznaczonego na lata 2014 – 2017. Program obecny, tak jak poprzedni wyznacza w zamierzeniach cele, których realizacja powinna, m. in. doprowadzić w przyszłości do wzmocnienia wizerunku miasta, jako znaczącego pod względem kulturowym i turystycznym członka największej polskiej aglomeracji. Z drugiej strony, ideą nadrzędną programu jest wzmocnianie tożsamości kulturowej i tworzenie silnych związków mieszkańców z ich „małą ojczyzną”. Priorytety i kierunki działań sformułowane są w perspektywie wieloletniej i wykraczają często poza 4-letni okres obowiązywania programu, który zakłada ich kontynuację w następnych okresach.

W programie obecnym postanowiono zachować priorytety programu z lat 2014 - 2017, "wykreślając" jedynie te zadania, które zdołano zrealizować w mijającym okresie, a których opis znajduje się w sprawozdaniu z realizacji Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Bytomia na lata 2014 – 2015 oraz w rozdziale XI. Dodano natomiast działania, których realizacji powinny podjąć się władze samorządowe w okresie 2018 - 2021. Poniżej przytoczono ogólne założenia polityki Miasta w kwestii opieki nad dobrami kultury zaczerpnięte z opracowania z roku 2014, podkreślając ich aktualność w nadchodzącym czterolecium :

- konsekwentne i planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu gminnego poprzez wdrażanie niniejszego programu opieki
- umożliwienie i wspieranie racjonalnego wykorzystania środków finansowych na ratowanie obiektów o szczególnych wartościach historycznych
- zachowanie lokalnych walorów dziedzictwa kulturowego i zaadaptowanie ich do wymogów współczesnego miasta
- rygorystyczna ochrona unikatowych wartości krajobrazu kulturowego miasta, w tym zachowanie jego charakterystycznych elementów zabytkowych i przyrodniczych
- wspieranie aktywności lokalnej w działaniach mających na celu poszanowanie materialnego dziedzictwa oraz wspieranie powstawania inicjatyw z zakresu kultury
- stymulowanie zasad partnerstwa publiczno-prywatnego na rzecz konserwacji, rewaloryzacji i zagospodarowania obiektów zabytkowych i przestrzeni układu urbanistycznego starego miasta
- opracowywanie i aktualizacja prawnych i merytorycznych podstaw ochrony zabytków oraz zasad finansowania i pozyskiwania środków na jej realizację.

Jak już wspomniano działania wymienione w programie opieki są długofalowe. Możliwy jest podział realizacji zadań na dwuletnie podokresy w powiązaniu z obowiązkiem złożenia po 2 latach przez władze gminy sprawozdania z wykonania programu opieki.

Uwzględniając perspektywę wieloletnią, samorząd miasta, podobnie jak w minionym czterolecium w kwestii dziedzictwa kulturowego powinien kierować się wymienionymi poniżej priorytetami.

W zestawieniu tabelarycznym przedstawiono kierunki działań i zadania, prowadzące do osiągnięcia zamierzonych celów.

PRIORYTET I: REWALORYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA	
kierunki działań	zadania
Działania zmierzające do poprawy stanu zachowania obiektów zabytkowych	<ul style="list-style-type: none"> • realizacja zadań własnych Miasta w kwestii poprawy stanu utrzymania obiektów zabytkowych, będących jego własnością; • zlecenie lub dofinansowywanie niezbędnych prac studialnych, projektowych oraz badań konserwatorskich; • zlecenie robót budowlanych i prac konserwatorskich w obiektach zabytkowych, do których Miasto posiada tytuł prawny; • prowadzenie działań pielęgnacyjnych i rewaloryzacyjnych zabytkowych parków i cmentarzy (oferty pracy sezonowej w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych i porządkowych); • rewaloryzacja obszarów i obiektów zabytkowych przemysłowych z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji • planowane dalsze prace rewaloryzacyjne w zespole pałacowo-parkowym w Miechowicach; Planowane wsparcie w ramach Obszaru Strategicznej Interwencji RPO WSL na lata 2014-2020; • wsparcie prac przy budynkach zlokalizowanych w Bytomiu, przy ul. Sądowej 1 i 2 - siedziba Prokuratury Rejonowej w Bytomiu – w ramach Obszaru Strategicznej Interwencji RPO WSL na lata 2014-2020; realizacja planowana na lata 2018-2019; • kontynuowanie bieżących napraw w wodociągowej wieży ciśnień przy ul. Oświęcimskiej ; • kontynuowanie bieżących napraw w wieży ciśnień przy ul. Gombrowicza; • remont budynku spalarni śmieci i maszynowni dawnej oczyszczalni ścieków oraz komina, usytuowanych przy ul. Zabrzeńskiej i Łagiewnickiej; • rewitalizacja zabytkowych osiedli robotniczych – Łagiewniki, Bobrek, Kolonia robotnicza Zgorzelec; • zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych do nowych funkcji; • coroczne zwiększanie, w miarę możliwości, budżetu przeznaczonego na dotowanie przez gminę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, nie będącym własnością gminy; • zapoznanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych z możliwościami uzyskania dotacji i środków pozabudżetowych na określone zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami; • organizacja spotkań z właścicielami obiektów zabytkowych mających na celu promowanie standardów w zakresie rewaloryzacji obiektów zabytkowych (w tym szkolenia nt. ograniczeń związanych ze stosowaniem niektórych technologii rewaloryzacyjnych); • przenoszenie na grunt lokalny międzynarodowych doświadczeń w dziedzinie rewaloryzacji dziedzictwa kulturowego;
Podjęmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb turystycznych i edukacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> • znakowanie obiektów zabytkowych oraz pomników przyrody; • zaopatrzenie zabytków w tablice informujące o ich historii i znaczeniu dla regionu; • oświetlenie ważniejszych zabytków (na przykładzie Opery Śląskiej) • udostępnianie kolejno remontowanych obiektów zabytkowych dla ruchu turystycznego

PRIORYTET II: SPRAWNE ZARZĄDZANIE ZASOBEM DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	
kierunki działań	zadania
Działania organizacyjne związane z ochroną zabytków i dziedzictwa kulturowego.	<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie monitoringu możliwości pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych, w tym również z różnych programów i inicjatyw europejskich, przeznaczonych na działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego (m. in. monitorowanie możliwości pozyskania unijnych środków ze specjalnej puli, dla tzw. Obszarów Strategicznej Interwencji); • okresowa aktualizacja „Planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”; • współpraca z policją, służbami konserwatorskimi i służbami celnymi w sprawie kradzieży i nielegalnego wywozu obiektów zabytkowych (w tym również obiektów archeologicznych) za granicę oraz ochrony p/poż. (szkolenie nt. zabezpieczania obiektów zabytkowych); • propagowanie działań mających na celu zwrócenie uwagi na niszczenie stanowisk archeologicznych przez nielegalne prace poszukiwawcze; • promocja działań społecznych w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego; • uregulowanie praw własnościowych działek w celu umożliwienia realizacji planu zagospodarowania terenów zabytkowych (szczególnie na terenach przemysłowych); • postulowanie przyspieszenie prac nad planami zagospodarowania dla kolejnych obszarów miasta; • korelowanie zapisów Gminnej Ewidencji Zabytków z zapisami w obowiązujących Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu; • uszczegóławianie zaleceń w Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego dot. działań rewaloryzatorskich wraz z odpowiednią adnotacją adresową; • okresowa weryfikacja Gminnej Ewidencji Zabytków; • zabezpieczenie w budżecie MKZ środków na uzupełnienie GEZ o stanowiska archeologiczne; wykonanie w/w zadania w 2018 r. • digitalizacja zbiorów dawnego archiwum Policji Budowlanej w Bytomiu
Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej związanej z zabytkami	<ul style="list-style-type: none"> • kontrola oznakowania szlaków turystycznych; • uaktualnienie szczegółowej koncepcji ścieżek turystycznych uwzględniających edukację historyczną oraz edukację ekologiczną; • utworzenie szlaku zabytków przemysłowych; • rozważenie postulatu Stowarzyszenia „Pro Fortalicium” stworzenia w Bytomiu sieci podziemnych izb muzealno-edukacyjnych zlokalizowanych w centrum miasta; • wspieranie rozwoju turystyki rowerowej związanej z zabytkami regionu; • skonkretyzowanie działań wspólnych Wydziału Kultury i Sportu i Wydziału Promocji ze Śląską Organizacją Turystyczną ;

PRIORYTET III: PROMOCJA REGIONALNEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ROZWÓJ TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ	
kierunki działań	zadania
Edukacja społeczności lokalnej w kwestii znaczenia dziedzictwa dla regionu	<ul style="list-style-type: none"> • realizowanie kolejnych edycji akcji pt.: „Zwiedzaj Bytom z przewodnikiem”; • upowszechnianie informacji na temat dobrych praktyk konserwatorskich; • organizowanie i wspieranie organizacji konkursów, wystaw, imprez, kiermaszy, rajdów i festynów kulturowych z dziedzictwem kulturowym w tle; • dalsze wprowadzanie i upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji szkolnej poprzez organizowanie odpowiednich zajęć i konkursów; • kontynuacja edukacji regionalnej w szkołach – współpraca z instytucjami i organizacjami propagującymi edukację regionalną, udział uczniów w konkursach o tematyce regionalnej; • promowanie najlepiej przeprowadzonych prac w obiektach zabytkowych; • wspieranie inicjatyw obywatelskich służących zachowaniu tradycji lokalnych;
Zapewnienie szerokiego dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym regionu i zabytkach miasta	<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie bazy danych o zabytkach; • udostępnianie na stronach internetowych Urzędu Miasta informacji o zabytkach; • aktywna współpraca z mediami w celu promocji zabytków i upowszechniania działań związanych z opieką nad zabytkami; • udziału w dwuletnim projekcie p.n.: <i>Powrót do korzeni</i> z 11 miastami europejskimi w programie Europa dla Obywateli - przygotowanie konferencji dotyczącej rocznicy zakończenia I wojny światowej m.in. w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego Bytomia i regionu;
Popularyzacja dziedzictwa kulturowego regionu	<ul style="list-style-type: none"> • współpraca z Muzeum Górnos Śląskim; • wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych dziedzictwu kulturowemu i historii regionu; • reklama w mediach elektronicznych i tradycyjnych dorocznych imprez związanych z dziedzictwem regionu; • współpraca gminy z GZM-em w ramach tworzonego Śląskiego Systemu Informacji Turystycznej: opracowywanie publikacji (przewodniki i mapki); • współpraca i nadzór Biura Organizacji Pozarządowych nad stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ochroną zabytków i dziedzictwa kulturowego; • wspieranie imprez kulturalnych, popularyzujących dziedzictwo kulturowe miasta; • wspieranie działań mających na celu popularyzację dziedzictwa archeologicznego; • wspieranie imprez popularyzujących tradycje sąsiednich regionów; • współpraca kulturalna z miastami partnerskimi (Vsetin, Recklinghausen, Dmitrow, Drohobycz, Butte-Silver Bow, Ormož, Żytomierz);

VIII. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI BYTOMIA.

Zadania określone w poprzednim rozdziale będą realizowane za pomocą następującego instrumentarium, którego podstawę stanowią obowiązujące przepisy prawne:

- *instrumenty prawne* – wynikające z przepisów ustawowych (m.in.: wykonywanie decyzji administracyjnych, np. śląskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków, uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, powoływanie parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, itp.);
- *instrumenty finansowe* (m.in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje na remonty obiektów wpisanych do rejestru zabytków, inne subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych);
- *instrumenty koordynacji* (oddziałujące m.in. poprzez realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami z innymi jednostkami samorządowymi, z organizacjami wyznaniowymi, z właścicielami zabytków);
- *instrumenty społeczne* (w sferze działania samorządu, m.in.: systemy szkoleń, doksztalcanie profesjonalne, interdyscyplinarny model pracy; w sferze budowania powiązań między władzami samorządowymi a społeczeństwem: system konsultacji i dyskusji publicznych, działania edukacyjne, promocyjne, współpraca z organizacjami pozarządowymi);
- *instrumenty kontrolne* (m.in. weryfikacja GEZ, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, monitoring realizacji GPOnZ).

IX. MONITOROWANIE REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI BYTOMIA.

Obowiązek prowadzenia kontroli stanu realizacji Programu Opieki nad Zabytkami wynika z art. 87 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Zgodnie z cytowaną ustawą władza samorządowa ma obowiązek sporządzenia sprawozdania ze stanu realizacji Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Bytom na lata 2018–2021 i przedstawienia go Radzie Miasta w cyklu dwuletnim (*monitoring mid-term i monitoring ex post*).

Celem monitoringu jest zbieranie i analiza informacji dotyczących realizacji Programu na każdym etapie wdrażania. Proces monitorowania polega na przyglądaniu się zmianom, jakie zachodzą w wyniku realizacji celów programu przez zdefiniowane w nim kierunki działań, na analizie zebranych danych i opracowaniu sprawozdań. Stanowi on podstawę oceny uzyskanych efektów oraz podejmowania ewentualnych inicjatyw korygujących i propozycji zmian.

Kryteria prowadzenia oceny realizacji programu opieki będą następujące:

W ramach priorytetu I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego miasta:

- poziom (w %) wydatków budżetu miasta na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- poziom (w %) wykorzystania środków pochodzących z OSI
- wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom,
- zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- działania podjęte w celu rewitalizacji najważniejszych obiektów zabytkowych,
- wysokość dofinansowań do remontów rejestrowych obiektów zabytkowych nie będących własnością gminy,
- sposoby i formy informowania o możliwościach uzyskania dotacji na zadania z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- stan iluminacji najważniejszych zabytków.

W ramach priorytetu II: Sprawne i nowoczesne zarządzanie zasobem dziedzictwa kulturowego:

- liczba prac studialnych i ewidencyjnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej, itp.),
- liczba opracowanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- stan gminnej ewidencji zabytków i rejestru zabytków w zakresie zabytków nieruchomych i ruchomych,
- sposoby uzgodnionej współpracy z policją i strażą pożarną w sprawie ochrony p/poż. i ochrony elementów zabytkowych przed kradzieżą i nielegalnym wywozem,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych, ścieżek edukacyjnych, przyrodniczych, itp.,
- stan oznakowania szlaków turystycznych i obiektów zabytkowych,

- ilość utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej,

W ramach priorytetu III: Działania edukacyjne skierowane do społeczności lokalnych w celu budowania tożsamości kulturowej oraz promocja zewnętrzna wartości kulturowych regionu:

- liczba i rodzaj zrealizowanych wystaw, kiermaszy, festynów, rajdów z dziedzictwem kulturowym w tle,
- sposób wprowadzenia kwestii dziedzictwa kulturowego regionu do systemu edukacji szkolnej,
- liczba wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, map, przewodników) związanych z historią i dziedzictwem kulturowym gminy,
- przeprowadzone konkursy na wsparcie realizacji zadań publicznych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- liczba prelekcji oraz imprez popularyzatorskich dla lokalnej społeczności na temat najcenniejszych wartości lokalnego dziedzictwa kulturowego,
- sposoby nagradzania właścicieli zabytków za najlepiej przeprowadzony remont,
- sposoby i zakres współpracy z mediami w celu promocji zabytkowego zasobu gminy,
- ilość zainstalowanych punktów informacji turystycznej,
- ilość inicjatyw obywatelskich na niwie ochrony dziedzictwa kulturowego (stowarzyszenia i organizacje pozarządowe, sposoby ich współpracy z samorządem),
- działania podjęte w sprawie reklamy i promocji imprez ponadlokalnych.

X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami oraz ochronę dziedzictwa kulturowego realizuje się w Polsce ze środków prywatnych (osoby fizyczne, fundacje, osoby prawne, kościelne) i publicznych (budżet państwa, budżety jednostek samorządów terytorialnych wszystkich szczebli). Zasadniczo obowiązek utrzymania obiektów zabytkowych spoczywa na właścicielach i użytkownikach tych obiektów.

Finansowanie zabytków z budżetu państwa odbywa się na zasadzie współfinansowania prac przy obiektach zabytkowych, w oparciu o zapisy Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Dotacje są realizowane poprzez corocznie organizowane nabory wniosków⁸⁶. Dofinansowanie udzielane jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac. Beneficjentami mogą być osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego, inne jednostki organizacyjne, będące właścicielami bądź posiadaczami zabytku wpisanego do rejestru lub posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.

Dotacje **Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków**. Jedną z kompetencji WKZ jest udzielanie dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa. Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków udziela rokrocznie dotacji na takie prace prowadzone na terenie województwa śląskiego. Zasady udzielania dotacji określa rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.U. z 2017 r. , poz. 1674). Wniosek należy złożyć do 28 lutego roku, w którym ma być udzielona dotacja na dofinansowanie prac, które zostaną przeprowadzone, względnie do 30 czerwca roku, w którym dotacja ma być udzielona na dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego ogłosił programy, w ramach których w latach 2014–2017 były finansowane zadania z zakresu kultury. Wśród nich znalazł się **program Dziedzictwo Kulturowe**, w ramach którego określono następujące, objęte dotacjami priorytety:

1. *Ochrona zabytków*, w którym dofinansowanie może dotyczyć prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;

2. *Wspieranie działań muzealnych*.

3. *Kultura ludowa i tradycyjna*. Dofinansowaniu podlegały następujące rodzaje zadań:

▪ edukacyjne, w tym warsztaty, kursy i szkolenia dotyczące zagadnień szeroko pojętej kultury ludowej, w tym niematerialnego dziedzictwa kulturowego;

⁸⁶ zasady udzielania dotacji i obszerny katalog prac, na które mogą zostać przyznane środki finansowe przedstawia art. 77 Ustawy

- z zakresu szeroko pojętej animacji kulturowej i społecznej prowadzonej w oparciu o niematerialne dziedzictwo kulturowe, wspomagających lokalne społeczności w twórczych działaniach nawiązujących do miejscowych tradycji;
- publikacje książkowe z zakresu dziedzictwa kultury ludowej;
- prace dotyczące dokumentacji, archiwizacji i udostępniania unikalnych zjawisk z zakresu dziedzictwa kultury ludowej, w tym sztuki i rękodzieła ludowego, gwary, muzyki, tańca, śpiewu, obrzędowości, obyczajowości;
- popularyzujące unikalne i żywe elementy kultury ludowej, w tym konkursy, przeglądy, festiwale sztuki i rękodzieła ludowego;
- dotyczące ochrony architektury regionalnej;
- działania o charakterze artystycznym, inspirowanych tradycyjną twórczością ludową;
- projekty badawcze i popularyzatorskie z zakresu antropologii kulturowej, etnologii i etnografii.

4. *Ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą.*

5. *Ochrona zabytków archeologicznych.* Dotacja obejmowała:

- ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz weryfikacja badań dotychczasowych;
- nieinwazyjne badania archeologiczne, nie związane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne metody i sprzęt;
- opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

6. *Miejsca Pamięci Narodowej.* Celem priorytetu jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości.

Poprzedni okres ministerialnych dotacji programowych dobiega końca wraz z końcem bieżącego roku. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego ogłosił na razie kontynuację w roku 2018 programu *Ochrona zabytków*.

Pierwszy termin naboru będzie trwał do 31 października 2017 r. i będzie dotyczył wyłącznie prac planowanych do wykonania w roku 2018. Drugi termin naboru odbywać się będzie do 31 marca 2018 r. i będzie dotyczył zarówno prac planowanych do wykonania w roku 2018 jak i refundacji poniesionych kosztów za prace przeprowadzone w latach 2015-2017.

Celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Działania, na które będą mogły być udzielone dofinansowania i zasady ich przydzielania pozostają bez zmian.

Poza trybem określonym w Programach, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego realizuje również dotacje na badania archeologiczne, jeżeli ich przeprowadzenie jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków w przypadku:

- prowadzenia robót budowlanych przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru, objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo,
- prowadzenia robót ziemnych lub zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić, może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego.

Dotację na przeprowadzenie badań archeologicznych otrzymać może osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna zamierzająca realizować te działania, w przypadku gdy koszt planowanych badań archeologicznych i ich dokumentacji będzie wyższy niż 2% kosztów planowanych do przeprowadzenia działań⁸⁷.

Na stronach internetowych ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego www.mkidn.gov.pl, znajdują się wyczerpujące informacje na temat ogłaszanych programów operacyjnych i zasad przyznawania dotacji na ich realizację.

Minister Nauki, na zasadach określonych w przepisach o regułach finansowania nauki, może także przyznać środki finansowe na badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne lub inne badania naukowe związane z prowadzeniem prac konserwatorskich i restauratorskich przy obiektach zabytkowych⁸⁸.

Inne fundusze państwowe. Ważna rola przypada **Narodowemu Funduszowi Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**⁸⁹, ze środków którego dofinansowuje się, m.in., prace konserwatorskie przy zabytkowych założeniach parkowych. Wnioski o dofinansowanie zadań ze środków Funduszu można składać w dowolnym terminie. Jednym z kryterium selekcji jest „Ochrona przyrody oraz krajobrazu i leśnictwo – zachowanie cennych elementów przyrody oraz krajobrazu przez przywracanie walorów zabytkowym założeniom parkowym, pałacowo-ogrodowym i ogrodom”.

Remonty obiektów sakralnych wpisanych do rejestru zabytków wspomagane mogą być także dotacjami krajowego **Funduszu Kościelnego** (dotacje nie obejmują zabytkowego wyposażenia wnętrza), który usytuowany jest w strukturze Departamentu Wyznań i Mniejszości Narodowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Dotacje z Funduszu Kościelnego przyznawane są na wniosek osób prawnych, kościołów i innych związków wyznaniowych lub z inicjatywy własnej Zarządu Funduszu Kościelnego. Przy podejmowaniu decyzji o przyznaniu dotacji zarząd korzysta z opinii przedstawicielstw, jakie przy funduszu mogą tworzyć osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych oraz bezpośrednio władz kościelnych.

⁸⁷ zasady udzielania określone są w art. 82a i 82b ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz w rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne.

⁸⁸ art. 83 Ustawy: Na zasadach określonych w przepisach o zasadach finansowania nauki, minister właściwy do spraw nauki może przyznać środki finansowe na badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne lub inne badania naukowe związane z prowadzeniem prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach.

⁸⁹ Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) – publiczna instytucja finansowa, działająca od 1989 r., najpierw jako fundusz celowy, a od 2010 – jako państwowa osoba prawna. Głównym celem działania jest udzielanie finansowego wsparcia przedsięwzięciom służącym ochronie środowiska i gospodarce wodnej. NFOŚiGW wraz z 16 niezależnymi (podlegającymi samorządom wojewódzkim) wojewódzkimi funduszami stanowią trzon polskiego systemu finansowania przedsięwzięć służących ochronie środowiska, wykorzystujący środki krajowe jak i zagraniczne. Podstawy prawne działalności NFOŚiGW określają artykuły 400 – 411a ustawy z dnia 27 kwietnia Prawo ochrony środowiska z 2001 (Dz. U. z 2013 r. poz. 1232 r. (z późn. zmianami)

Finansowanie ochrony zabytków w Polsce odbywa się przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej. Strona internetowa <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/> dostarcza aktualnych informacji na temat europejskich funduszy strukturalnych i działających w ich ramach programów rozwojowych, dotyczących wszystkich aspektów życia społeczno-gospodarczego. W latach 2014–2020 w ramach funduszy strukturalnych będą działały następujące programy rozwojowe:

‣ Infrastruktura i Środowisko.

Zawarta w programie, VIII oś Priorytetowa: „Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury” ma na celu ochronę i rozwój dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego, jak i niematerialnego, a także rozwój zasobów kultury. W ramach priorytetu będzie można realizować projekty przede wszystkim z zakresu zachowania dziedzictwa kulturowego: renowacji zabytków wraz z otoczeniem, konserwacji zabytków ruchomych, zabytkowych parków i ogrodów. Ponadto, dofinansowanie będą mogły uzyskać projekty mające na celu przebudowę czy rozbudowę instytucji kultury oraz szkół i uczelni artystycznych z przeznaczeniem ich na cele kulturalne.

‣ Inteligentny Rozwój.

‣ Wiedza. Edukacja. Rozwój.

‣ Polska Cyfrowa.

‣ Polska Wschodnia.

‣ Europejska Współpraca Terytorialna i Europejski Instrument Sąsiedztwa.

‣ Pomoc Techniczna.

‣ Regionalne Programy Operacyjne.

Zgodnie z zapisami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 Bytom został zakwalifikowany do obszarów zdefiniowanych, jako obszary degradacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i środowiskowej. W związku z tym, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 zagwarantowano dodatkową pulę środków finansowych na rewitalizację Bytomia w ramach Obszaru Strategicznej Interwencji (OSI). Środki na projekty inwestycyjne będą przyznawane w trybie pozakonkursowym.

Projekty planowane do dofinansowania w ramach OSI muszą spełniać kilka warunków:

- kwalifikować się do wsparcia w ramach RPO WSL 2014-2020 (projekty mieszczące się w priorytetach i działaniach wskazanych przez Urząd Marszałkowski, w których przyznana została alokacja),
- składać się na kompleksową rewitalizację miasta i wynikać z lokalnego programu rewitalizacji,
- mieć zapewniony wymagany wkład własny na minimalnym poziomie 15% kosztów kwalifikowanych,
- być ujęte w kompleksowych wiązkach.

Ponadto dla projektów muszą być spełnione dodatkowe warunki:

- beneficjent musi posiadać prawo do dysponowania obiektem/terenem na cele budowlane lub na czas realizacji projektu oraz w okresie jego trwałości (co najmniej 5 lat);
- uzasadnieniem dla projektów inwestycyjnych podejmowanych w zakresie rewitalizacji jest planowana realizacja projektu „miękkiego” (finansowanego z EFS), przy czym najbardziej oczekiwane są projekty przeciwdziałające zjawisku wykluczenia społecznego;

- nie będzie możliwości budowania nowych obiektów, dopuszczalna jest jedynie adaptacja i rozbudowa obiektów już istniejących;
- dla każdego projektu będzie musiał być przygotowany wniosek o dofinansowanie wraz ze wszystkimi załącznikami, jak w trybie konkursowym;
- wnioski składane będą w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego w Katowicach, gdzie poddawane zostaną ocenie formalnej i merytoryczno-technicznej;
- uchwałę o wyborze projektów do dofinansowania podejmuje Zarząd Województwa Śląskiego.

Środki w wysokości 100 mln euro wyasygnowane zostały przez Komisję Europejską z europejskich funduszy strukturalnych i pozostają w dyspozycji Marszałka Województwa Śląskiego.

W ustalonym na poziomie RPO WSL 2014-2020 podziale alokacji OSI, na zachowanie, ochronę, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego przeznaczono 20 000 000,00 PLN.

Obszar rewitalizacji w Bytomiu został podzielony na sześć podobszarów zamieszkałych i dziewięć podobszarów niezamieszkałych (w większości przemysłowych), na których realizowane będą działania mające przyczynić się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym zidentyfikowanym na tych obszarach. Wśród tych działań znalazły się zarówno projekty nieinwestycyjne (tzw. miękkie) mające na celu głównie aktywizację społeczną i zawodową mieszkańców, jak i projekty inwestycyjne, m.in. wskazane poniżej:

1. Rewitalizacja Śródmieścia.
2. Rewitalizacja Rozbarku.
3. Renowacja zabytkowego kościoła Świętego Wojciecha.
4. Remont budynku kościoła p.w. Świętej Trójcy.
5. Prace renowacyjne przy kościele parafialnym p.w. Wniebowzięcia NMP.
6. Prace remontowe przy kościele filialnym p.w. Ducha Świętego.
7. Renowacja budynku i pomieszczeń Młodzieżowego Domu Kultury Nr 1.
8. Remont konserwatorski elewacji budynku plebani kościoła p.w. Świętej Trójcy przy ul. Kwietniewskiego 1.
9. Rewitalizacja starego domu katechetycznego przy ul. ks. Koziółka 3.
10. Rewitalizacja obiektów po byłym zakładzie naprawczym zabytkowej Górnośląskiej Kolei Wąskotorowej.
11. Rewitalizacja podobszaru 19 - Bytom zabytkowe osiedle Kolonia Zgorzelec.
12. Uratowanie przed rozbiórką i rewitalizacja zespołu dawnej kopalni „Rozbark” wpisanej do rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego poprzez utworzenie unikatowego w skali kraju centrum sportów wspinaczkowych i siłowych w Bytomiu przy ul. Chorzowskiej.
13. Konserwacja i zachowanie zabytkowego kościoła św. Małgorzaty w Bytomiu.
14. Rewitalizacja terenów przemysłowych dzielnic Szombierki i Łagiewniki w dolinie rzeki Bytomki.
15. Rewaloryzacja zespołu pałacowego Thiele-Wincklerów zlokalizowanego w Parku Ludowym przy ul. Dzierżonia w Bytomiu-Miechowicach.
16. Renowacja zabytkowego kościoła Świętego Krzyża w Bytomiu.

17. Uporządkowanie ruchu turystycznego na terenie Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego Żabie Doły celem ochrony przyrody i bioróżnorodności oraz przystosowania obszaru na cele edukacyjne i rekreacyjno-wypoczynkowe.

Środki samorządowe. Samorządy lokalne mają możliwość dofinansowywania prac remontowych i konserwatorskich przy obiektach zabytkowych na swoim terenie. Taką możliwość stwarza art. 81 Ustawy. Sposób i zasady udzielania dotacji określone są uchwałami przyjmowanymi przez organ stanowiący jednostki samorządowej.

Z **budżetu województwa** udzielane mogą być dotacje celowe na realizację zadań w związku z prowadzonymi pracami konserwatorskimi, restauratorskimi lub robotami budowlanymi przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, znajdującym się na obszarze województwa śląskiego, posiadającym istotne znaczenie kulturowe. O dotację celową w zakresie sprawowania opieki nad zabytkami może ubiegać się osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie nakładów koniecznych na wykonanie prac, które wnioskodawca zamierza wykonać w roku złożenia wniosku. Podstawą udzielenia dotacji jest wniosek o jej przyznanie.

Środki prywatne. Istotnym źródłem finansowania opieki nad zabytkami mogą być **środki pozyskane od firm, fundacji, czy stowarzyszeń lub osób prywatnych**. Stosunkowo niewielki stopień wykorzystania tego źródła dla wspomagania zadań publicznych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego może znacząco wzrosnąć dzięki zasadom partnerstwa publiczno-prywatnego.

Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej. Jedną z dziedzin, będących w kręgu zainteresowania Fundacji jest ochrona i zachowanie wspólnego dziedzictwa kulturowego. O dotacje mogą ubiegać podmioty posiadające osobowość prawną. W swojej działalności dotacyjnej FWPN określiła kilka priorytetów. Jeden z nich zatytułowany został: Społeczeństwo, gospodarka, środowisko. Obejmuje on Projekty dotyczące aktualnej tematyki, istotnych problemów związanych z funkcjonowaniem społeczeństwa, gospodarki i ochroną środowiska w Polsce, Niemczech, UE ewent. w wybranych krajach czy regionach. Projekty mające wpływ na rozwój społeczeństwa obywatelskiego, w tym projekty realizowane w ramach partnerskiej współpracy samorządów lokalnych, także związane z kulturą i wspólnym dziedzictwem. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie fundacji: www.fwbn.org.pl.

XI. REALIZACJA I FINANSOWANIE ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW.

W oparciu o art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2001 r. nr 142, poz. 1951 z późn. zm.), w związku z art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. nr 162, poz. 1568, z późn. zm.) i § 4 ust. 1 i ust. 2 uchwały nr XXXVIII/584/05 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 23 lutego 2005 r. w sprawie trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz z § 1 ust. 3 i § 2 ust. 1 uchwały nr XXXVIII/585/05 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 23 lutego 2005 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. Urz. Woj. Śl. z 2005 r. nr 39, poz. 1060) władze samorządowe posiadają możliwość dofinansowywania prac przy najcenniejszych obiektach na terenie miasta. Środki finansowe przeznaczane na dotacje są corocznie gwarantowane w budżecie miasta (budżet Biura Miejskiego Konserwatora Zabytków). Dotacja może być udzielona każdemu, kto posiada tytuł prawny do zabytku wpisanego indywidualnie do rejestru zabytków. Dotacja może być udzielona m.in. na dofinansowanie zabezpieczenia zabytku, odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych, odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, dachu, wykonanie izolacji przeciwwilgociowej, zakup i montaż instalacji zabezpieczających oraz zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru. Podmioty ubiegające się o udzielenie dotacji składają wnioski o dotację do Prezydenta Bytomia za pośrednictwem Miejskiego Konserwatora Zabytków. Poniżej zamieszczono tabelę z wyszczególnionymi jednostkami, którym udzielono dotacji w latach 2014-17.

Rzymskokatolicka parafia pw. św. Trójcy w Bytomiu	ul. Kwietniewskiego 1	Remont nawierzchni ścieżek cmentarnych na cmentarzu Mater Dolorosa w Bytomiu przy ul. Piekarskiej 71	50 000,00
Rzymskokatolicka parafia pw. św. Trójcy w Bytomiu	ul. Kwietniewskiego 1	Remont i odbudowa fragmentu muru ogrodzeniowego cmentarza Mater Dolorosa w Bytomiu przy ul. Piekarskiej 71	50 000,00

Rzymskokatolicka parafia pw. św. Trójcy w Bytomiu	ul. Kwietniewskiego 1	Konserwacja elewacji północnej - nawy głównej części niższej wątku ceglanego i kamiennego detalu architektonicznego budynku kościoła pw. św. Trójcy w Bytomiu	50 000,00
Rzymskokatolicka parafia pw. Krzyża Świętego w Bytomiu - Miechowicach	ul. ks. Jana Frenzla 14	Konserwacja portalu wejścia głównego do budynku kościoła pod wezwaniem św. Krzyża w Bytomiu	21 427,69
Rzymskokatolicka parafia pw. św. Trójcy w Bytomiu	ul. Kwietniewskiego 1	Konserwacja części elewacji północnej - nawy głównej części wyższej i prezbiterium - wątku ceglanego i detalu kamiennego budynku kościoła pw. św. Trójcy w Bytomiu	40 000,00

Ponadto w działalność poszczególnych wydziałów Urzędu Miejskiego Bytomia oraz komórek organizacyjnych i jednostek budżetowych zarządzających mieniem komunalnym i wspólnotami mieszkaniowymi wpisane są m. in. zadania wynikające z bieżącego programu opieki nad zabytkami.

Informacje dotyczące realizacji tych zadań w mijającym czterolecu zebrano na podstawie danych uzyskanych z wydziałów i jednostek budżetowych. Część z tych informacji zawarta jest w Sprawozdaniu z Realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Bytomia w latach 2014-15 opracowanym w 2016 r.

Biuro Rewitalizacji i Funduszy Europejskich.

W oparciu o zapisy ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777 z późn. zm.) oraz w zgodności z Wytycznymi Ministra Rozwoju „Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020” z dnia 2 sierpnia 2016 r. opracowano „Gminny Program Rewitalizacji. Bytom 2020+”, a podstawę prawną niniejszego dokumentu stanowi uchwała Nr XXXVIII/487/17 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Rewitalizacji. Bytom 2020+”. W marcu 2017 r. niniejszy dokument wpisany został do wykazu programów rewitalizacji województwa śląskiego (https://rpo.slaskie.pl/czytaj/wykaz_programow_rewitalizacji_wojewodztwa_slaskiego). Opracowany Program Rewitalizacji Bytomia obejmuje perspektywę programowania funduszy Unii Europejskiej na lata 2014-2020 oraz jest jednym z obligatoryjnych załączników do wniosków o dofinansowanie projektów, realizowanych w ramach „Regionalnego Programu

Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020”. Program ten jest opracowaniem traktującym całokształt problemów dotyczących Bytom i można w nim znaleźć tylko ogólne zapisy mówiące o ochronie zabytków na terenie miasta. Przeważa w nim raczej opis sytuacji już istniejącej a nie ma konkretnych popartych szczegółowymi propozycjami działań czy możliwościami pozyskania funduszy przeznaczanych na konserwację obiektów zabytkowych, a także inne działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego. Powiązania GPR z ochroną zabytków zostały omówione na str. 26 w rozdziale IV niniejszego opracowania.

Biuro Rozwoju Miasta i Współpracy Zagranicznej.

Biuro koordynuje działalność miasta dotyczącą kwestii ochrony dziedzictwa kulturowego na poziomie międzynarodowym. W latach 2016-2017(do końca 07/2017 r.) w ramach współpracy z miastami partnerskimi miały miejsce następujące działania:

- wizyta gości z Ukrainy w ramach organizacji koncertu *Kolędniczy z Żytomierza* w dniu 17.01.2016 r. i 17.01.2017 w kościele św. Jacka w Bytomiu – zwiedzanie zabytku oraz okolicy;
- przygotowanie, organizacja i przeprowadzenie konferencji w projekcie *Sieci miast partnerskich*, realizowanym w unijnym programie *Europa dla Obywateli*, prowadzonym przez miasto Recklinghausen pt.: *Unia Europejska jako projekt pokoju - oczywistość albo wyzwanie?* Spotkanie poświęcone gospodarce komunalnej oraz funkcjonowaniu mediów społecznościowych odbyło się w Bytomiu w dniach 30.06-02.07.2016 r. – w ramach konferencji goście mogli zwiedzić centrum miasta – kościoły św. Trójcy i Mariacki, zapoznać się z dziedzictwem kulturowym Bytomia a szczególnie dzielnicą Rozbark - kościół św. Jacka, kamienice;
- przygotowanie i organizacja wystawy fotograficznej: *Bytom w Europie, Europa w Bytomiu*, prezentowanej podczas Bytomskich Spotkań Europejskich;
- przygotowanie części wstępnej wydarzenia kończącego międzynarodowe spotkania młodzieży w Bytomiu, tj. koncertu *Peace for the world* we współpracy z kompozytorem z Recklinghausen Kaynem Leiminem, przy udziale Polskiej Młodzieżowej Orkiestry Symfonicznej uczniów Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej I i II stopnia im. F. Chopina w Bytomiu, w ramach koncertu finałowego Dni Diecezji organizowanych w Bytomiu;
- zorganizowanie spotkań grupy młodzieży z miasta Recklinghausen z mieszkańcami miasta podczas Dni Diecezji w Bytomiu w dniach 18.07-24.07.2016 r., organizowanych przez Wydział Kultury i Sportu oraz Wydział Edukacji w ramach Światowych Dni Młodzieży 2016 – goście zwiedzali Wzgórze św. Małgorzaty, gdzie mieli okazję poznać początki miasta, ponadto zwiedzili średniowieczne centrum, gdzie zapoznali się z historią Bytomia oraz dzielnicę Miechowice – szlakami turystycznymi Bytomia oprowadzał pielgrzymów przewodnik PTTK-u, oddział bytomski;
- przygotowanie i organizacja I Międzynarodowego Festiwalu NGO w Bytomiu odbywającego się w dniach 08.09.-11.09.2016 r.- głównie wydarzenia odbywały się w centrum miasta – goście mieli okazję zapoznać się z architekturą Bytomia i poznać jego dziedzictwo kulturowe; warsztaty

odbywały się także w Miechowicach, gdzie uczestnicy delegacji z miast partnerskich mieli okazję poznać historie Pałacu Miechowickiego oraz schron z II wojny światowej;

- udział delegacji z miast partnerskich w III Bytomskim Jarmarku Średniowiecznym organizowanego podczas I Międzynarodowego Festiwalu NGO w Bytomiu – działania edukacyjne;
- przygotowanie i organizacja wystawy fotograficznej: Festiwal NGO – Wspomnienia, zrealizowanej w ramach projektu I Międzynarodowy Festiwal NGO w Bytomiu, w dniach 20.06.-24.07.2017 r. w Biurze Promocji Bytomia;
- przygotowanie do wydarzenia pn.: Heimattreffen – Spotkania Bytomian w Recklinghausen, współpraca ze Stowarzyszeniem Liga Kobiet Nieobojętnych oraz przygotowanie do wydarzenia pn.: Wystawa o Matce Ewie w Ratingen realizowanego we współpracy z Muzeum Górnośląskim w Bytomiu jako przykład działalności edukacyjnej na rzecz dziedzictwa kulturowego regionu;
- organizacja międzynarodowej konferencji pn.: *Rola organizacji samorządowych w rozwoju miast europejskich* w Bytomiu w dniach 09.06.-10.06.2017 r. i podpisanie umowy partnerskiej ze słoweńskim miastem Ormož, dnia 09.06.2017r. w Teatrze Tańca i Ruchu ROZBARK – goście mieli okazję poznać historię miasta, zapoznać się z architekturą średniowiecznej jego części oraz poznać historię dzielnicy Rozbark i poszerzyć wiedzę na temat dziedzictwa industrialnego Bytomia;

W ramach współpracy z zagranicą miały miejsce następujące działania:

- współorganizacja z Urzędem Marszałkowskim Województwa Śląskiego koncertu kolęd w wykonaniu artystów z Żytomierza, w kościele pw. św. Jacka w Bytomiu, w ramach współpracy województwa śląskiego z okręgiem żytomierskim na w dniu 19.01.2016 r.;
- pomoc w organizacji międzynarodowego turnieju bokserskiego im. Leszka Błażyńskiego w zakresie zaproszenia zawodników z miast partnerskich Bytomia – turniej odbył się w Teatrze Tańca i Ruchu Rozbark w związku z czym goście z zagranicy mieli okazję poznać historię tego miejsca i zapoznać się z dziedzictwem kulturowym;
- przyjęcie delegacji z Mołdawii, Słowenii, Rumunii oraz Białorusi w Bytomiu w dniu 16.06.2016 r. w ramach cyklu spotkań *Regionalizm wobec integracji europejskiej* – zwiedzanie średniowiecznej części miasta;
- udział delegacji z miasta Ormož (Słowenia) w I Międzynarodowym Festiwalu NGO w Bytomiu, XII Bytomskich Dniach Organizacji Pozarządowych oraz II Bytomskiej Senioriadzie, zorganizowanych w ramach I Międzynarodowego Festiwalu NGO w Bytomiu organizowanym w dniach 08.09-11.09.2016 r. – goście mieli okazję poznać kulturę i historię Bytomia oraz zapoznać się z architekturą centrum, dzielnicy Miechowice i Rozbark;
- całoroczna działalność Punktu Informacji Partnerstwa Wschodniego i Współpracy z Regionem Bałkanów, prowadzona w ramach działań podejmowanych przez Stowarzyszenie Gmin Regionu Południowo - Zachodniego Mazowsza we współpracy z miastem Bytom – Punkt mieści się w Biurze Organizacji Pozarządowych Rynek 26, w związku z tym goście mają okazję

zapoznawać się z dziedzictwem architektonicznym miasta, są zachęceni do zapoznania się z jego historią - często zwiedzają pobliskie kościoły, oglądają kamienice itp.;

- całoroczna współpraca z Punktem Informacyjnym Europa dla Obywateli oraz udział przedstawicieli miasta Bytom w seminarium pn. *Połącz siły*, organizowanym przez wymieniony Punkt w dniach 05.10-06.10.2016 r. – dyrekcja punktu informacyjnego odwiedziła Bytom zapoznając się z jego historią i architekturą;
- współpraca z Przedstawicielstwem Komisji Europejskiej w Polsce w ramach organizacji Bytomskich Spotkań Europejskich 2017, odbywających się pod honorowym patronatem Przedstawicielstwa, całoroczna (tj. w 2016 r.) współpraca z Przedstawicielstwem Komisji Europejskiej w Polsce – informacje o Bytomiu dot. wydarzeń edukacyjnych znalazły się na stronach komisji przedstawiające zdjęcia obiektów zabytkowych centrum miasta;
- współorganizacja projektu edukacyjnego, współfinansowanego w ramach sprawowania opieki Senatu RP nad Polonią i Polakami za granicą pn.: *Lato z Polską*, w dniach 19.06-23.06.2017., realizowanego przez Górnośląski Oddział Stowarzyszenia Wspólnota Polska – goście z Ukrainy (tj. dzieci i młodzież) zapoznali się z dziedzictwem kulturowym miasta poprzez lekcje historii i kultury miasta, wycieczki i konkursy przygotowane przez Szkołę Podstawowa nr 51 będącą koordynatorem merytorycznym projektu;
- kontynuacja uczestnictwa miasta Bytom w projekcie *Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej Ukrainy oraz konkurencyjności regionów* realizowanego przez Ministerstwo Rozwoju w ramach Programu Polskiej Pomocy Rozwojowej poprzez udział bytomskiej delegacji w wizycie studyjnej w Kijowie, Żytomierzu i Czerkasach w dniach 10.04-14.04.2017 r. oraz przyjęcie wizyty studyjnej w Bytomiu dniach 09.05-12.05.2017r. – goście zapoznali się z architekturą centralnej części miasta zwiedzając kościół Mariacki, podziwiając zabytki na Rynku, ul. Piekarskiej, Palcu Grunwaldzkim oraz ul. Dworcowej.

Działalność edukacyjna:

- Bytomskie Spotkania Europejskie cz. I (Bytomska Majówka Europejska) organizowane we współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną, Państwowymi Szkołami Budownictwa - Zespołem Szkół w Bytomiu i Zespołem Szkół Zawodowych i Technicznych, Technikum nr 6 w Bytomiu, w dniach 20.05-31.05.2016 r. jako cykl spotkań edukacyjnych realizowanych w formie warsztatowo-wykładowej;
- przygotowanie cyklu spotkań historycznych - współpraca ze Stowarzyszeniem Gmin Regionu Południowo-Zachodniego Mazowsza, w zakresie organizacji prelekcji związanych z historią europejską w powiązaniu z historią Bytomia;
- Bytomskie Spotkania Europejskie cz. II zorganizowana w formie debaty dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych, prelekcji z okazji *20. Rocznicy wstąpienia Polski do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju* oraz warsztatów dla nauczycieli, wychowawców i rodziców, wydarzeniach odbywających się w dniach 30.11-01.12.2016 r.;

- organizacja finału konkursu miejskiego we współpracy z organizatorem konkursu tj. Szkołą Podstawową nr 5 pn. *Ruszamy w świat* – konkurs uwzględnia tematykę regionalną związaną z historią i kulturą Bytomia – jest lekcją w terenie o historii, kulturze miasta i regionu, a od 2016 r. został poszerzony o zakres europejski;
- od 4 lat organizowany jest w Bytomiu miejski konkurs multimedialny pn. *Ruszamy w świat* - ZPA w ramach organizacji Bytomskich Spotkań Europejskich jest współorganizatorem finału od 2015 r.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi, fundacjami i stowarzyszeniami zajmującymi się kulturą i dziedzictwem ziemi bytomskiej:

- współpraca z Towarzystwem Miłośników Bytomia (współpracujemy przy okazji projektów edukacyjnych np. *Lato z Polską*; współpraca przy konkursie *Ruszamy w świat*);
- Towarzystwo Opieki nad Zabytkami (współpraca przy konkursie *Ruszamy w świat*);
- Bytomskie Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznej LEO CORDE (organizator Jarmarku Średniowiecznego - współpraca przy I Międzynarodowym Festiwalu NGO w 2016) <https://pl-pl.facebook.com/LeoCordeBSRH/>;
- Górnośląskie Koleje Wąskotorowe (współpraca przy I Międzynarodowym festiwalu NGO w Bytomiu w 2016 r. oraz Dniach Diecezji w 2016 r. w ramach Świątowych Dni Młodzieży);
- współpraca ze Stowarzyszeniem na Rzecz Zabytków Fortyfikacji PRO FORTALICIUM <http://www.profort.org.pl/stowarzyszenie/aktualnosc/schron-przeciwlotniczy-w-bytomiu-miechowicach>.

Wydział Promocji Bytomia i Kontaktów z Mediami.

Rok 2016 - Promocja Gminy Bytom przez zorganizowanie i przeprowadzenie spotkania promującego prace licencjackie i magisterskie w Biurze Promocji Bytomia - 800 zł dla Towarzystwa Miłośników Bytomia. Rok 2017 - w ramach działań własnych wydział zrealizował III edycję akcji pt.: „Zwiedzaj Bytom z przewodnikiem”. Wycieczki były organizowane we wszystkie soboty oraz wybrane niedziele w lipcu i sierpniu. Dzięki spotkaniom uczestnicy poznali historię oraz architekturę Bytomia. W wycieczkach wzięło udział prawie 600 osób.

Wydział Edukacji.

W latach 2016-17 wspierano wykonanie zadań publicznych związanych z kulturą minioną i współczesną wraz z przyznaniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji (konkursy ofert):

Lp.	Nazwa organizacji/podmiotu	Nazwa zadania	Przyznane kwoty
1.	Towarzystwo Miłośników Bytomia	XVII edycja konkursu wiedzy o historii Bytomia dla uczniów szkół bytomskich wszystkich typów	6.000
2.	Wolne Stowarzyszenie Zielonych Artystów	Bytom Keyboard Ton 2016	7.500
3.	Wolne Stowarzyszenie Zielonych Artystów	Klub Klopsztanga 2016	10.000
4.	Orkiestra Muzyki Nowej	Muzyka jest ważna	8.000

Na podstawie art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie przyznano dofinansowanie tzw. „**małe granty**” następującym podmiotom:

Lp.	Nazwa organizacji/podmiotu	Nazwa zadania	Przyznane kwoty
1.	Centrum Misji i Ewangelizacji Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP	Śladami przeszłości	4.000
2.	ZHP Komanda Hufca Bytom	Program edukacyjny „Kartka z kalendarza”	3.500

Edukacja regionalna jest realizowana na lekcjach historii i często na lekcjach wychowawczych. Najczęstsza tematyka lekcji to: Bytom średniowieczny, Bytom w czasie rewolucji przemysłowej i kultura Miasta Bytomia. W czasie lekcji wychowawczych organizowano prelekcje dotyczące historii, tradycji i kultury miasta i regionu (często ze współpracą z Muzeum Górnośląskim). Przeprowadzano cykle lekcji w ramach działu „Moja mała ojczyzna” dotyczących historii miasta, gwary, obyczajów, tradycji, legend z nim związanych. W szkołach działały koła historyczne organizujące imprezy i uroczystości związane z lokalną tradycją. Organizowane są zajęcia dodatkowe, np. uczniowie mają możliwość udziału w lekcjach muzealnych. W programie szkolnym w roku 2016/2017 uwzględniano również tematykę związaną z przybliżeniem sylwetek postaci ważnych dla miasta i regionu. Szkoły prowadzą też zajęcia artystyczne: przygotowywanie spektakli - prezentacji strojów ludowych, tańców, gwary.

Szkoły organizowały bądź współorganizowały konkursy związane z dziedzictwem kulturowym miasta i regionu. Były to m. in. konkursy nt. patronów ulic Bytomia, gwary śląskiej, historii regionu, lokalnych tradycji. Organizowano konkursy plastyczne a także tzw. gry terenowe.

Ważnym elementem edukacji młodzieży były liczne wycieczki szkolne m. in. do Muzeum Węgla w Zabrze, Muzeum Górnośląskiego, Szlakiem Matki Ewy, na cmentarz Mater Dolorosa, do Parku etnograficznego w Chorzowie, Muzeum Chleba, Muzeum Śląskiego w Katowicach, do Zabytkowej Kopalni Srebra w Tarnowskich Górach. Zwiedzano Nikiszowiec. Organizowano rajdy piesze z przewodnikami i spacerów edukacyjne ulicami Bytomia.

Wydział Kultury i Sportu.

Wydział Kultury i Sportu współpracuje z samorządem Województwa Śląskiego w zakresie rozwoju i promocji Szlaku Zabytków Techniki. W latach 2016-2017 imprezy związane ze Świętem Szlaku Zabytków Techniki „Industriada” były wspierane licznymi dotacjami (w 2017 r.: „Postindustrialne Serce Bytomia – udział elektrociepłowni Szombierki w Święcie Szlaku Zabytków Techniki – INDUSTRIADA – 8 000 zł, „Industriada 2017 - Święto Szlaku Zabytków Techniki Bytomiu (Stowarzyszenie Górnośląskich Kolei Wąskotorowych) – 15 000 zł, w roku 2016: „Industriada 2016 - Święto Szlaku Zabytków Techniki Bytomiu (Stowarzyszenie Górnośląskich Kolei Wąskotorowych) – 20 000 zł. Przez Wydział Kultury i Sportu wspierana jest też bieżąca, merytoryczna działalność Stowarzyszenia Górnośląskich Kolei Wąskotorowych: „Letnie pociągi turystyczne na Górnośląskich Kolejach Wąskotorowych” – 10 000 zł w 2017 r., „Letnie pociągi turystyczne na Górnośląskich Kolejach Wąskotorowych” – 21 500 zł w 2016 r. Współpraca z innymi samorządami ma charakter doraźny i odbywa się głównie na forum działalności regionalnych organizacji turystycznych.

W zakresie działań edukacyjnych i popularyzatorskich na rzecz dziedzictwa kulturowego regionu w 2017 r. Gmina Bytom wsparła dotacjami w trybie tzw. „małych grantów”: Stowarzyszenie Fabryka Inicjatyw Lokalnych kwotą 1500 zł na wydanie publikacji „Projekt: Nikiszowiec - Rozbark, na wspólnym szlaku” oraz Fundację „Kruszce Śląska” kwotą 3 000 zł na wydanie publikacji „Wilhelm Heller i jego secesyjne projekty dla Bytomia”.

Wydział Polityki Społecznej.

W przypadku obiektów zabytkowych, w których funkcjonują jednostki podległe wydziałowi, w latach 2016-2017 wykonano opracowania:

1) budynek przy ul. Dworcowej 7 – budynek Domu Pomocy Społecznej dla Dorosłych. W 2017 r. opracowany został audyt energetyczny (nakłady 28.290,00 zł) niezbędny do złożenia wniosku o dofinansowanie ze środków UE projektu pn. „Zmiana efektywności energetycznej budynków Domu Pomocy Społecznej dla Dorosłych wraz z budową instalacji OZE”, który planowany jest do realizacji w latach 2017-2019.

2) budynek przy ul. K. Miarki 10 – budynek Centrum Integracji Społecznej – w 2016 r. opracowana została dokumentacja projektowo-kosztorysowa (nakłady 170.000,00 zł), a w III kwartale 2017 r. wykonane zostaną analizy studialne: techniczna, finansowa, ekonomiczna, wrażliwości i ryzyka projektu (nakłady 12.300,00 zł). Dokumentacje te są niezbędne w celu złożenia wniosku o dofinansowanie ze środków UE

projektu pn. „Przebudowa i adaptacja budynku przy ul. Karola Miarki 10 na potrzeby Centrum Integracji Społecznej”.

Wydział Realizacji Inwestycji i Remontów.

W roku 2016 poniesiono następujące wydatki związane z obiektami zabytkowymi:

Nazwa zadania	Wydatki	Zakres robót
Rewaloryzacja zespołu pałacowo- parkowego Thiele -Wincklerów zlokalizowanego przy ul. Dzierżonia w Bytomiu - Miechowicach	139 525,00	Zakończono prace projektowe dotyczące wykonywania dokumentacji projektowo-kosztorysowej rewitalizacji zabytkowego zespołu pałacowego Thiele-Wincklerów. Uzyskano wszelkie niezbędne opinie i uzgodnienia warunkujące rozpoczęcie zadania inwestycyjnego, w tym pozwolenie konserwatorskie i pozwolenie na budowę. Wykonano I etap robót: zabezpieczenie, usztywnienie obiektu poprzez zamurowanie wszystkich otworów. Zadanie planowane jest do wsparcia w ramach Obszaru Strategicznej Interwencji RPO WSL na lata 2014-2020.
Termomodernizacja budynków zlokalizowanych w Bytomiu, przy ul. Sądowej 1 i 2 - siedziby Prokuratury Rejonowej w Bytomiu	89 300,00	Zakończono prace projektowe dotyczące wykonywania dokumentacji projektowo-kosztorysowej termomodernizacji i przebudowy pomieszczeń po dawnym kinie zlokalizowanych w Bytomiu przy ul. Sądowej 1 i 2. Uzyskano wszelkie niezbędne opinie i uzgodnienia warunkujące rozpoczęcie zadania inwestycyjnego, w tym pozwolenie na budowę. Z Prokuraturą Okręgową w Katowicach zawarto porozumienie w sprawie finansowania kosztów realizacji zadania. Zadanie planowane jest do wsparcia w ramach Obszaru Strategicznej Interwencji RPO WSL na lata 2014-2020
Remonty w szkołach podstawowych - SP 9 ul. Matejki 9	27 924,08	wymieniono stolarkę okienną drewnianą na PCW w pomieszczeniach kuchni, jadalni i świetlicy szkolnej
Adaptacja pomieszczeń na sanitariaty w Technikum nr 4 - Józefczaka 40	27 979,67	Instalacje wewn. Glazura ścian i podłogi.
Adaptacja lokali mieszkalnych z przeznaczeniem dla podopiecznych Placówki Opiekuńczo - Wychowawczej "Bezpieczny Dom" w Bytomiu, w związku z koniecznością zmiany struktury organizacyjnej placówki - Piekarska 77/3	131 900,00	wymiana stolarki okiennej oraz drzwiowej, renowacja drzwi, wymiana podłóg, naprawa oraz częściowa wymiana tynków, montaż sufitów podwieszanych, wymiana instalacji c.o., wod-kan, gazowej oraz elektrycznej, kafelkowanie kuchni oraz łazienek, malowanie pomieszczeń
Adaptacja lokali mieszkalnych z przeznaczeniem dla podopiecznych Placówki Opiekuńczo - Wychowawczej "Bezpieczny Dom" w Bytomiu, w związku z koniecznością zmiany struktury organizacyjnej placówki - Moniuszki 16/7	149 410,99	wymiana stolarki okiennej oraz drzwiowej, renowacja drzwi, wymiana podłóg, naprawa oraz częściowa wymiana tynków, montaż sufitów podwieszanych, wymiana instalacji c.o., wod-kan, gazowej oraz elektrycznej, kafelkowanie kuchni oraz łazienek, malowanie pomieszczeń

Termomodernizacja budynku IV LO pl. Sikorskiego 1	212 234,83	Wymiana okien na elewacji wschodniej, północnej i południowej
---	------------	---

Planowane wydatki w roku 2017:

Nazwa zadania	Plan	Planowany zakres robót
Termomodernizacja budynków zlokalizowanych w Bytomiu, przy ul. Sądowej 1 i 2 - siedziby Prokuratury Rejonowej w Bytomiu	370 000,00	Planowane przesunięcie środków na 2018r
Adaptacja pomieszczeń na potrzeby Centrum Usług Wspólnych - ul. Smolenia 35	226 907,00	Wymiana: stolarli okiennej i drzwiowej, podłóg, częściowa wymiana tynków, sufitów, wymiana instalacji c.o. elektrycznej. Malowanie pomieszczeń. Remont łazienek: wymiana instalacji wod-kan c.o. Elektrycznej. Ułożenie glazury ściennej i podłogowej. Ścianki systemowe.
Modernizacja kuchni w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 7 - ul. Siemiradzkiego 9	200 000,00	Remont pomieszczeń, wentylacja, wymiana sprzętu i wyposażenia
Termomodernizacja Szkoły Podstawowej nr 4 - ul. Chrobrego 9	15 000,00	Audyt energetyczny. Dokumentacja projektowo-kosztorysowa termomodernizacji budynku
Termomodernizacja Szkoły Podstawowej nr 5 - al. Legionów 5	15 000,00	Audyt energetyczny. Dokumentacja projektowo-kosztorysowa termomodernizacji budynku
Remonty w przedszkolach miejskich - PM 29 ul. Czarnieckiego 2	2 474,91	remont instalacji odgromowej, częściowa wymiana uziumów, wymiana odprowadzeń zwodów pionowych, wymiana złączy kontrolnych
Remonty w przedszkolach miejskich - PM 30 ul. Czarnieckiego 6	4 466,67	remont instalacji odgromowej, częściowa wymiana uziumów, wymiana odprowadzeń zwodów pionowych, wymiana złączy kontrolnych
Remonty w przedszkolach miejskich - PM 31 ul. Pułaskiego 15	19 576,54	Naprawa elewacji oraz balkonu w przedszkolu
Modernizacja sanitariatów w Przedszkolu Miejskim nr 15 - Szymbark 122	111 230,00	Przebudowa 4 węzłów sanitarnych dla dzieci na parterze i I piętrze. Wymiana stolarki drzwiowej i okiennej, wymiana instalacji wod-kan i elektrycznej, naprawy tynków, ułożenie glazury ściennej i podłogowej. Biały montaż.
Rewaloryzacja zespołu pałacowo-parkowego Thiele -Wincklerów zlokalizowanego przy ul. Dzierżonia w Bytomiu -Miechowicach	597 388,00	Planowane przesunięcie środków na 2018r.
Termomodernizacja bud Zesp. Szkół Specjalnych nr 3 - Konstytucji 20-22	20 000,00	Audyt energetyczny. Dokumentacja projektowo-kosztorysowa termomodernizacji budynku
Termomodernizacja Zespołu Szkół Mechaniczno-Elektrycznych pl. Sobieskiego 1	20 000,00	Audyt energetyczny. Dokumentacja projektowo-kosztorysowa termomodernizacji budynku

Termomodernizacja Zespołu Szkół Gastronomiczno-Hotelarskich - ul. Chrobrego 13	15 000,00	Audyt energetyczny. Dokumentacja projektowo-kosztorysowa termomodernizacji budynku
Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Administracyjno-Ekonomicznych i Ogólnokształcących - ul. Webera 6	20 000,00	Audyt energetyczny. Dokumentacja projektowo-kosztorysowa termomodernizacji budynku
Modernizacja lokalu przy ul. Jagiellońskiej 9	150 000,00	wymiana stolarki okiennej oraz drzwiowej, wymiana podłóg, naprawa oraz częściowa wymiana tynków, montaż sufitów podwieszanych, wymiana instalacji c.o., wod-kan, gazowej oraz elektrycznej, wydzielenie i kafelkowanie pom. wc, malowanie pomieszczeń
Adaptacja pomieszczeń na sale dydaktyczne dla Przedszkola Miejskiego nr 25 w Bytomiu	648 973,46	Modernizacja kuchni i sal dydaktycznych, wymiana stolarki okiennej oraz drzwiowej, wymiana podłóg, wymiana tynków, wymiana instalacji c.o., wod-kan, gazowej oraz elektrycznej, malowanie pomieszczeń
Remont lokalu mieszkalnego dla repatriantów w Bytomiu przy ul. Witczaka 95/5	102 000,00	W opracowaniu program funkcjonalno-użytkowy. W lokalu zostanie przeprowadzony remont polegający na wymianie stolarki okiennno- drzwiowej, instalacji wod-kan c.o., elektr. i gazowej. Remont podłóg, ścian oraz malowanie.

Wydział Architektury.

Obecnie 38,9 % powierzchni Bytomia jest pokryte obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Granice terenów objętych planami zagospodarowania przestrzennego jak również granice terenów, dla których podjęto uchwały o przystąpieniu do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dostępne są na stronie internetowej Bytomia: www.bytom.pl w zakładce *gospodarka–biznes–zagospodarowanie przestrzenne–mapa miasta–dokumenty planistyczne–profil inwestora*. Po „kliknięciu” w „profil inwestora” i zaznaczeniu warstwy: miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego – miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (obowiązujące i w przygotowaniu). Dane te są aktualizowane na bieżąco.

Bytomskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.

Spółka nie otrzymała w latach 2016-17 żadnej dotacji z budżetu miasta na prace związane z utrzymaniem obiektów zabytkowych. BPK jest właścicielem wieży ciśnień przy ul. Oświęcimskiej wpisanej do rejestru zabytków nieruchomych woj. śląskiego decyzją z dn. 16 marca 2016 r. pod numerem rejestracyjnym A/472/2016 oraz budynku spalarni śmieci i maszynowni dawnej oczyszczalni ścieków, komina oraz ich najbliższego otoczenia, a także elementów wyposażenia budynku spalarni, czyli sprężarki firmy „Zwickauer” oraz generatora tłokowego „Deutz” usytuowanych przy ul. Zabrzeńskiej i Łagiewnickiej, wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych woj. śląskiego pod numerem rejestracyjnym A/447/15 decyzją z dn. 4 listopada 2015 r. W roku 2017 spółka zabezpieczyła w budżecie kwotę 30 tys. zł netto w pozycji remonty wież wodnych.

Miejski Zarząd Zieleni i Gospodarki Komunalnej w Bytomiu.

W latach 2016-17 z budżetu Gminy Bytom przeznaczono 1 229 579,03 zł na prace przy obiektach zabytkowych, tj. Parku Miejskiego im. Franciszka Kachla, Parku Ludowego i Parku Fazaniec. W/w prace dotyczą rewitalizacji zabytkowych parków, a polegają na wycince i pielęgnacji drzewostanu, przebudowie cieków wodnych w Parku Fazaniec i przebudowie Góry Miłości w Parku Kachla.

Zakład Budynków Miejskich.

ZBM sp z o.o. wydatkował wskazane poniżej kwoty przeznaczone na remonty i konserwacje przez wspólnoty mieszkaniowe w których Gmina Bytom posiada udziały. Gmina poniosła wydatki zgodnie z wielkością posiadanych udziałów.

Rok 2016: konserwacje - 549 032,95 zł; remonty - 16 320 595,97 zł

Rok 2017: konserwacje - 329 863,46 zł; remonty - 4 757 378,54 zł (do czerwca 2017 r.)

Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków.

W 2016 r. udzielono dotację celową rzymskokatolickiej parafii pod wezwaniem św. Trójcy w Bytomiu w kwocie 50 000,00 zł. Pieniądze przeznaczone zostały na remont, odbudowę fragmentu muru ogrodzeniowego cmentarza Mater Dolorosa w Bytomiu przy ul. Piekarskiej 71, wpisanego do rejestru zabytków nieruchomości decyzją nr A/1354/87 z dnia 26.11.1987 r.

XI.2. FINANSOWANIE ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW PRZEZ WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW.

W latach 2014 - 2016 szereg podmiotów wystąpiło do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach z wnioskami o udzielenie dotacji lub refundacji związanych z pracami konserwatorskimi, restauratorskimi i robotami budowlanymi przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Pozytywnie zaopiniowano 13 wniosków, które przyjęto do dofinansowania. Wnioski charakteryzowały się dużą różnorodnością: dotyczyły zabytków o różnym statusie właścicielskim, zarówno ruchomych jak i nieruchomych, z planowanym bardzo różnorodnym zakresem i charakterem prac konserwatorskich. Poniżej zestawiono tabelarycznie przyznane dotacje w poszczególnych latach.

rok	Wnioskodawca	Obiekt	Zadanie	Przyznana dotacja
2014	Armada Development S.A. ul. Srebrna 1 41-907 Bytom	Wieża wyciągowa szybu "Krystyna" ul. Zabrzeńska 7 41-907 Bytom	Zabezpieczenie daszków bocznych nad poziomem +11 przylegających do PN. i pd. elewacji wieży	40 000,00
2015	Armada Development S.A. ul. Golfowa 3 41-907 Bytom	Wieża wyciągowa Szybu Krystyna ul. Zabrzeńska 7 Bytom	Prace zabezpieczające: zabezpieczenie otworów okiennych płytą OSB, zabezpieczenie otworów drzwiowych	10 790,09

2015	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Wniebowzięcia NMP ul. K. Koziółka 3 41-902 Bytom	Kościół p.w. Wniebowzięcia NMP ul. Ks. Koziółka 3 Bytom	Remont iglicy wieży kościelnej (naprawa więźby iglicy, przełożenie blachy miedzianej na całą powierzchnię iglicy, montaż nowego krzyża, pokrycie podestu iglicy papą termozgrzewalną) kościoła	40 000,00
2016	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Czarnieckiego 9 41-902 Bytom	Witraże z budynku ul. Czarnieckiego 2 Bytom	Konserwacja witraży klatki schodowej budynku usytuowanego w Bytomiu przy ul. Czarnieckiego 9	16 350,00
2016	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Dworcowa 22 41-902 Bytom	Budynek mieszkalny ul. Dworcowa 22 Bytom	Wymiana pokrycia dachowego wraz z naprawą więźby dachowej budynku usytuowanego przy ul. Dworcowej 22 w Bytomiu	100 000,00
2016	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Wniebowzięcia NMP ul. Koziółka 3 41-902 Bytom	Kościół	Remont elewacji północnej – etap V i VI prac remontowo – renowacyjnych przy elewacji kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP w Bytomiu przy ul. Koziółka 3	122 500,00

XII. POSTANOWIENIA KOŃCOWE.

1. Gminny Program Opieki nad Zabytkami przyjmuje Rada Miasta, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
2. Realizacja Programu poddana będzie ocenie Rady Miasta po upływie dwóch oraz czterech lat od jego uchwalenia.
3. Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest ogłaszany w Wojewódzkim Dzienniku Urzędowym.

W sprawach nie uregulowanych w programie mają zastosowanie obowiązujące przepisy prawa.

MATERIAŁY WYKORZYSTANE W TEKŚCIE:

1. Programy, strategie rozwojowe, dokumenty określające politykę przestrzenną miasta, inne dokumenty i opracowania o charakterze prognostycznym, sondażowym i pomocniczym udostępnione przez władze miasta Bytomia oraz dostępne w internecie, m.in.: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bytom, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, Strategia Rozwoju Miasta Bytom 2020+, Gminny Program Rewitalizacji. Bytom 2020+, Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, Program Ochrony Środowiska, raporty o stanie miasta i in.
2. Materiały udostępnione przez Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków w Bytomiu: Gminna Ewidencja Zabytków miasta Bytomia, dane na temat środowiska kulturowego miasta, wykazy i ewidencje obiektów zabytkowych
3. Materiały i dokumentacja udostępnione przez Śląski Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Katowicach, m. in.: karty ewidencyjne architektury i budownictwa, karty ewidencyjne zabytków ruchomych, karty ewidencyjne cmentarzy, Studium historyczno-urbanistyczne Bytomia.
4. W. MATZEL, Beuthen O.-S., Breslau ok. 1926
5. A. PERLICK, Geschichte der Stadt Beuthen in Oberschlesien., Beuthen 1926
6. M. R. GUTTMANN, Beuthen O/S., Opole 1996.
7. J. DRABINA, Historia Bytomia 1254-2000", Bytom 2000
8. Bytomskie zabytki., pr. zb. p.red. J. Drabiny, Bytom 2001
9. D. GŁAZEK, Domus celeberrima. Architektura sakralna przemysłowej części Górnego Śląska 1870-1914., Katowice 2003
10. Bytom i jego dziedzictwo. W 750-lecie nadania praw miejskich. (Materiały z interdyscyplinarnej konferencji naukowej w Bytomiu w dniach 18-19 listopada 2004 r.), Katowice 2004
11. Katalog zabytków sztuki w Polsce. Śląsk., Warszawa 2006
12. Oblicza secesji w Katowicach i na obszarze województwa śląskiego., Materiały z sesji SHS Oddz. Górnośląskiego w Katowicach 24 listopada 2005 r., p. red. T. Dudek-Bujarek, Katowice 2006
13. Internet, m.in. strony: www.pl.wikipedia.org, www.bytom.pl, <http://slaskie.fotopolska.eu/m1322>, Bytom.html, <http://bytom.blox.pl/html>, <http://architekturabytomia.org/mpl>, <http://architekturabytomia.org/mpl>, <http://slaskie.fotopolska.eu/m1322>, Bytom.html, www.bytom.webd.pl/index.php?menu=mapy&podstrona=mapy, <http://bytomski.pl/forum-bytomia/historia-miasta-i-zabytki/10912-mapy-bytomia-i-okolic>, www.bytominside.pl

GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW

L.p.	Adres	Nr rejestru	Nazwa	Styl	Data wzniesienia
1.	9-go Maja		grota Matki Boskiej w Parku Grota		1938 r.
2.	Adama Didura 5		dom, ogrodzenie	Modernizm	lata międzywojenne
3.	Adama Didura 6		willa w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
4.	Adama Didura 7		dom w ogrodzie	Modernizm	lata międzywojenne
5.	Adama Didura 8		willa w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
6.	Adama Didura 9		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
7.	Adama Didura 13		kamienica- specjalny ośrodek wychowawczy	Modernizm	1 ćw. XX w.
8.	Adama Didura 15		kamienica	Funkcjonalizm, Modernizm Późny	lata międzywojenne
9.	Adama Didura 17		kamienica	Funkcjonalizm, Modernizm Późny	lata międzywojenne
10.	Adama Didura 19		zespół bloków	Funkcjonalizm, Modernizm Późny	lata 30./40. XX w.
11.	Adama Didura 21		zespół bloków	Funkcjonalizm, Modernizm Późny	lata 30./40. XX w.
12.	Adama Mickiewicza 1		kamienica	Modernizm, secesja	ok. 1915
13.	Adama Mickiewicza 3		kamienica	Modernizm, secesja	ok. 1900
14.	Adama Mickiewicza 5		kamienica	Modernizm, secesja	1911
15.	Adama Mickiewicza 7		kamienica	Modernizm, secesja	ok. 1910
16.	Adama Mickiewicza 8		kamienica	Secesja	ok. 1925
17.	Adama Mickiewicza 9		kamienica	Modernizm, secesja	1907
18.	Adama Mickiewicza 10		kamienica	Neorenesans	1902
19.	Adama Mickiewicza 11		kamienica	Secesja	ok. 1900
20.	Adama Mickiewicza 12		kamienica	Secesja	1903
21.	Adama Mickiewicza 13		kamienica	Neogotyck	1904
22.	Adama Mickiewicza 14		kamienica	Secesja	ok. 1900
23.	Adama Mickiewicza 15		kamienica	Secesja	ok. 1910
24.	Adama Mickiewicza 16		kamienica	Secesja, historyzm	1904
25.	Adama Mickiewicza 17		kamienica	Secesja, historyzm	1905
26.	Adama Mickiewicza 18		kamienica	Eklektyzm	1902
27.	Adama Mickiewicza 19		kamienica	Secesja, historyzm	początek XX w.
28.	Adama Mickiewicza 20		kamienica	Modernizm	ok. 1930
29.	Adama Mickiewicza 21		kamienica	Secesja	1907

30.	Adama Mickiewicza 22		kamienica	Secesja	ok. 1900
31.	Adama Mickiewicza 23		kamienica	Secesja	1914
32.	Adama Mickiewicza 24		kamienica	Secesja, historyzm	1903
33.	Adama Mickiewicza 26		kamienica	Eklektyzm, secesja	1904
34.	Adama Mickiewicza 27		kamienica	Secesja, historyzm późny	ok. 1900
35.	Adama Mickiewicza 28		kamienica	Historyzm, secesja	ok. 1900
36.	Adama Mickiewicza 29		kamienica	Secesja	1907
37.	Adama Mickiewicza 30		kamienica	Modernizm	1910
38.	Adama Mickiewicza 31		kamienica	Modernizm	ok. 1930
39.	Adama Mickiewicza 32		kamienica	Historyzm późny	ok. 1930
40.	Adama Mickiewicza 33		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
41.	Adama Mickiewicza 34		kamienica	Secesja, historyzm	ok. 1905
42.	Adama Mickiewicza 35		kamienica	Modernizm	ok. 1930
43.	Adama Mickiewicza 36		kamienica	Secesja	1904
44.	Adama Mickiewicza 37		kamienica	Modernizm	ok. 1930
45.	Adama Mickiewicza 38		kamienica	Secesja	1905
46.	Adama Mickiewicza 39		kamienica	Modernizm	ok. 1930
47.	Adolfa Piątka 1		zespół kamienic familoków	Modernizm	lata międzywojenne
48.	Adolfa Piątka 2		kamienica/ familok	Historyzm ceglany prosty	Początek XX w.
49.	Adolfa Piątka 3		zespół kamienic/ familoków	Art deco (elementy), modernizm	lata międzywojenne
50.	Adolfa Piątka 4		zespół kamienic/ familoków	Historyzm ceglany prosty, art deco	Początek XX w.
51.	Adolfa Piątka 7		zespół kamienic/ familoków	Modernizm	lata 30. XX w.
52.	Adolfa Piątka 9		zespół kamienic/ familoków	Modernizm	lata 30. XX w.
53.	Adolfa Piątka 10		zespół kamienic/ familoków	Historyzm ceglany prosty	Koniec XIX w.
54.	Adolfa Piątka 12		zespół kamienic/ familoków	Historyzm ceglany prosty	Koniec XIX w.
55.	Adolfa Piątka 16		zespół kamienic/ familoków	Historyzm ceglany prosty	1889
56.	Adolfa Piątka 18		zespół kamienic/ familoków	Historyzm ceglany prosty, secesja	XIX/XX w.
57.	Adolfa Piątka 20		zespół kamienic/ familoków	Historyzm ceglany prosty, secesja	XIX/XX w.
58.	Adolfa Piątka 20a		zespół kamienic/ familoków	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.

59.	Adolfa Piątka 22		zespół kamienic/ familoków	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
60.	Adolfa Piątka 24		zespół kamienic/ familoków	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
61.	Akacyjowa 1		dom w zespole zabudowy	Modernizm	ok. 1930
62.	Akacyjowa 1a		dom w zespole zabudowy	Modernizm	ok. 1930
63.	Akacyjowa 1b		dom w zespole zabudowy	Modernizm	ok. 1930
64.	Akacyjowa 2		zespół budynków	Modernizm	ok. 1930
65.	Akacyjowa 3		dom w zespole zabudowy	Modernizm	ok. 1930
66.	Akacyjowa 3a		dom w zespole zabudowy	Modernizm	ok. 1930
67.	Akacyjowa 3b		dom w zespole zabudowy	Modernizm	ok. 1930
68.	Akacyjowa 4		zespół budynków	Modernizm	ok. 1930
69.	Akacyjowa 5		dom w zespole zabudowy	Modernizm	ok. 1930
70.	Akacyjowa 5a		dom w zespole zabudowy	Modernizm	ok. 1930
71.	Akacyjowa 5b		dom w zespole zabudowy	Modernizm	ok. 1930
72.	Akacyjowa 5c		dom w zespole zabudowy	Modernizm	ok. 1930
73.	Akacyjowa 6		zespół budynków	Modernizm	ok. 1930
74.	Akacyjowa 8		zespół budynków	Modernizm	ok. 1930
75.	Akacyjowa 10		zespół budynków	Modernizm	ok. 1930
76.	Akacyjowa 12		zespół budynków	Modernizm	ok. 1930
77.	Alberta 8		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
78.	Aleja Legionów 2		Polsko Japońska Wyższa Szkoła Technik Komputerowych	neogotyck	1900
79.	Aleja Legionów 4		willa Bruninga	Modernizm, secesja	1901
80.	Aleja Legionów 5		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
81.	Aleja Legionów 6		Szkoła Podstawowa nr 5	Modernizm, secesja	1900
82.	Aleja Legionów 7		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
83.	Aleja Legionów 8		zespół bloków	Socrealizm	lata 50. XX w.
84.	Aleja Legionów 8a		zespół bloków	Socrealizm	lata 50. XX w.
85.	Aleja Legionów 9		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930

86.	Aleja Legionów 10		zespół Centralnego Szpitala Górniczego, ogrodzenie	Modernizm, secesja	1910
87.	Aleja Legionów 11		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
88.	Aleja Legionów 13		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
89.	Aleja Legionów 15		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
90.	Aleja Legionów 17		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
91.	Aleja Legionów 19		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
92.	Aleja Legionów 31		zespół kamienic	Modernizm	ok. 1910
93.	Aleja Legionów 33		zespół kamienic	Modernizm	ok. 1910
94.	Aleja Legionów 35		zespół kamienic	Modernizm	ok. 1910
95.	Aleja Legionów 37		zespół kamienic	Modernizm	ok. 1910
96.	Aleja Legionów 39		zespół kamienic	Modernizm	ok. 1910
97.	Aleja Legionów 41		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
98.	Aleja Legionów 43		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
99.	Aleja Legionów 45		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
100.	Aleja Legionów 47		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
101.	Aleja Legionów 49		budynek Miejskiego Szpitala Zespołowego	Modernizm	ok. 1915
102.	Aleja Legionów 51		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
103.	Aleja Legionów 53		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
104.	Aleja Legionów 55		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
105.	Aleja Legionów 57		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
106.	Aleja Legionów 59		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
107.	Alojzjanów 1		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
108.	Alojzjanów 2		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
109.	Alojzjanów 6		szkoła	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w., nadbud. lata międzywojenne
110.	Alojzjanów 10		kamienica	Historyzm, modernizm	XIX/XX w.
111.	Alojzjanów 12		kamienica	Secesja, eklektyzm	ok. 1900
112.	Alojzjanów 13		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
113.	Alojzjanów 15		kamienica	Secesja, eklektyzm	ok. 1900
114.	Alojzjanów 16		kamienica	Eklektyzm	koniec XIX w.
115.	Alojzjanów 19		budynek sali gimnastycznej	Modernizm	ok. 1925
116.	Alojzjanów 21		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
117.	Alojzjanów 24		kamienica	Historyzm	ok. 1900

				(elementy)	
118.	Alojzjanów 26		kamienica	Modernizm (elementy), historyzm	ok. 1900
119.	Alojzjanów 27		dawny budynek Zakładowego Domu Kultury kopalni "Rozbark" (do 1939 zajazd Pawła Szewczyka, d. siedziba Komendy Powstańczej)	Modernizm, historyzm	początek XX w.
120.	Alojzjanów 28		kamienica	Modernizm, historyzm	ok. 1900
121.	Alojzjanów 29		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
122.	Alojzjanów 31		kamienica	Modernizm, historyzm	ok. 1900
123.	Alojzjanów 33		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
124.	Alojzjanów 40		dom	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
125.	Alojzjanów 48		kamienica	Secesja	pocz. XX w.
126.	Andrzeja Frycza-Modrzewskiego 2		kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa: kościół, ogrodzenie, figura Matki Boskiej, krucyfiks misyjny	Secesja, neogotyck, neoromanizm	1902 (kościół); pocz. XX w. (plebania, ogrodzenie); 1866 (figura MB); 1905 (krucyfiks)
127.	Andrzeja Frycza-Modrzewskiego 4		zespół kamienic	Modernizm	początek XX w.
128.	Andrzeja Frycza-Modrzewskiego 6		zespół kamienic /familoków	Historyzm (elementy)	1 ćwierć XX w.
129.	Andrzeja Frycza-Modrzewskiego 8		zespół kamienic /familoków	Historyzm (elementy)	1 ćwierć XX w.
130.	Andrzeja Frycza-Modrzewskiego 10		zespół kamienic /familoków	Historyzm (elementy)	1 ćwierć XX w.
131.	Andrzeja Frycza-Modrzewskiego 12		zespół kamienic /familoków	Historyzm (elementy)	1 ćwierć XX w.
132.	Andrzeja Frycza-Modrzewskiego 41		drewniany dom dawnej celnicy		
133.	Andrzeja Frycza-Modrzewskiego		zespół cmentarza parafialnego: kaplica, ogrodzenie, starodrzew		XIX/XX w.
134.	Antoniego Józefczaka 29	A/1504/92	budynek biurowy	Neobarok	1871 r.
135.	Antoniego Wolnego 1		kamienica	Historyzm ceglany prosty, neogotyck	XIX/XX w.

136.	Antoniego Wolnego 16		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
137.	Antoniego Wolnego 17		dom	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
138.	Antoniego Wolnego 29		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
139.	Antoniego Wolnego 29a		kiosk	Modernizm	lata międzywojenne
140.	Antoniego Wolnego 32		kamienica	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
141.	Antoniego Wolnego		krucyfiks drewniany przy skrzyżowaniu ulic Lipowej i Wolnego, naprzeciw budynku przy ul. Wolnego 17	Historyzm	początek XX w.
142.	Apteczna 2		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
143.	Apteczna 3		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
144.	Armii Krajowej 2		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
145.	Armii Krajowej 3		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
146.	Armii Krajowej 4		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
147.	Armii Krajowej 5		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
148.	Armii Krajowej 6		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
149.	Armii Krajowej 7		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
150.	Armii Krajowej 8		kamienica z oficyną	Historyzm	XIX/XX w.
151.	Armii Krajowej 9		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
152.	Armii Krajowej 10		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
153.	Armii Krajowej 11		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
154.	Armii Krajowej 13		zespół kościoła z plebanią	Historyzm	początek XX w.
155.	Armii Krajowej 14		kamienica z oficyną	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
156.	Armii Krajowej 15		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.

157.	Armii Krajowej 19		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
158.	Armii Krajowej 20		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
159.	Armii Krajowej 21		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
160.	Armii Krajowej 22		kamienica/familok z oficyną	Historyzm	XIX/XX w.
161.	Armii Krajowej 23		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
162.	Armii Krajowej 25		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
163.	Armii Krajowej 28		kamienica/familok	Modernizm, historyzm	początek XX w.
164.	Armii Krajowej 29		kamienica	Neogoty, Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
165.	Armii Krajowej 30		kamienica	Historyzm ceglany prosty	Początek XX w.
166.	Armii Krajowej 33		kamienica	Historyzm ceglany prosty	I ćwierć XX w., nadbudowana w latach międzywojenn ych
167.	Armii Krajowej 34		kamienica z oficyną	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
168.	Armii Krajowej 44		zespół bloków z komórkami gospodarczymi	Modernizm, historyzm	początek XX w.
169.	Armii Krajowej 46		zespół bloków z komórkami gospodarczymi	Modernizm, historyzm	początek XX w.
170.	Armii Krajowej 48		zespół bloków z komórkami gospodarczymi	Modernizm, historyzm	Początek XX w.
171.	Armii Krajowej 50		zespół bloków z komórkami gospodarczymi	Modernizm, historyzm	Początek XX w.
172.	Armii Krajowej 52		zespół bloków z komórkami gospodarczymi	Modernizm, historyzm	początek XX w.
173.	Armii Krajowej 54		zespół bloków z komórkami gospodarczymi	Modernizm, historyzm	początek XX w.
174.	Armii Krajowej		figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem przy skrzyżowaniu ulic Tulipanów i Armii Krajowej		

175.	Artura Grottgera 2		kamienica	Modernizm	ok. 1925
176.	Artura Grottgera 3		kamienica	Secesja, modernizm	ok. 1920
177.	Artura Grottgera 4		kamienica	Modernizm	ok. 1910
178.	Artura Grottgera 5		kamienica	Modernizm	ok. 1915
179.	Artura Grottgera 6		kamienica	Modernizm	1910
180.	Artura Grottgera 6a		kamienica	Modernizm	1925
181.	Artura Grottgera 6a		słup ogłoszeniowy	Modernizm	1925
182.	Artura Grottgera 6b		kamienica	Modernizm	1925
183.	Artura Grottgera 7		kamienica	Modernizm	ok. 1925
184.	Artura Grottgera 8		kamienica	Secesja	1914
185.	Artura Grottgera 9		kamienica	Modernizm	ok. 1925
186.	Artura Grottgera 10		willa	Modernizm	ok. 1930
187.	Artura Grottgera 11		willa	Modernizm	ok. 1920
188.	Artura Grottgera 12		willa	Funkcjonalizm	ok. 1930
189.	Artura Grottgera 13		willa	Modernizm	lata 20. XX w.
190.	Artura Grottgera 14		osiedle bloków	Modernizm późny	ok. 1930
191.	Artura Grottgera 17		budynek mieszkalny	Modernizm późny	ok. 1930
192.	Artura Grottgera 17a		budynek mieszkalny	Modernizm późny	ok. 1930
193.	Artura Grottgera 18		budynek mieszkalny	Modernizm późny	ok. 1930
194.	Artura Grottgera 19		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1935
195.	Artura Grottgera 21		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1935
196.	Artura Grottgera 23		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1935
197.	Artura Grottgera 25		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1935
198.	Artura Grottgera 25a		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1935
199.	Artura Grottgera 25b		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1935
200.	Biskupa Adriana Włodarskiego 6		zespół budynków	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
201.	Biskupa Adriana Włodarskiego 8		zespół budynków	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
202.	Biskupa Adriana Włodarskiego 12		zespół kamienic	Modernizm	początek XX w.
203.	Biskupa Adriana Włodarskiego 12a		zespół kamienic	Modernizm	początek XX w.
204.	Biskupa Adriana Włodarskiego 14		zespół kamienic	Modernizm	początek XX w.

205.	Biskupa Adriana Włodarskiego 16		zespół kamienic	Modernizm, secesja	początek XX w.
206.	Błachówka 23		dom	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
207.	Błachówka		krucyfiks obok nr 45	Historyzm	początek XX w.
208.	Bolesława Chrobrego 1		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
209.	Bolesława Chrobrego 2		kamienica	Eklektyzm	1897
210.	Bolesława Chrobrego 3		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
211.	Bolesława Chrobrego 4		kamienica	Secesja	pocz. XX w.
212.	Bolesława Chrobrego 8		kamienica	Secesja	1909
213.	Bolesława Chrobrego 9		budynek szkoły podstawowej nr 4	Secesja, modernizm, historyzm	koniec XIX w., początek XX w., lata 90. XX w.
214.	Bolesława Chrobrego 10		kamienica	neorenesans	1896
215.	Bolesława Chrobrego 13		budynek szkoły podstawowej nr 24	Secesja, modernizm, historyzm	koniec XIX w., początek XX w., lata 90. XX w.
216.	Bolesława Chrobrego 14		kamienica	Neorenesans	1896
217.	Bolesława Chrobrego 14a		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
218.	Bolesława Chrobrego 16		kamienica	Neorenesans	1896
219.	Bolesława Chrobrego 18		kamienica	Neorenesans	1896
220.	Bolesława Chrobrego 20		budynek mieszkalny	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
221.	Bolesława Chrobrego 22		kamienica	Secesja, eklektyzm	1905
222.	Bolesława Chrobrego 24		kamienica	Secesja, eklektyzm	1904
223.	Bolesława Chrobrego 26		kamienica	Secesja, eklektyzm	1904
224.	Bolesława Chrobrego 28		kamienica	Secesja, eklektyzm	1904
225.	Bolesława Chrobrego 30		kamienica	Secesja, eklektyzm	1907
226.	Bolesława Chrobrego 32		kamienica	Secesja, eklektyzm	1907
227.	Bolesława Chrobrego 34		kamienica	Modernizm, secesja	ok. 1915
228.	Bolesława Krzywoustego 3		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
229.	Bolesława Krzywoustego 5		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
230.	Bolesława Krzywoustego 8		kamienica	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
231.	Bolesława Krzywoustego 10		kamienica	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
232.	Bolesława Prusa 1		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
233.	Bolesława Prusa 2		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
234.	Bolesława Prusa 3		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30./40. XX

					w.
235.	Bolesława Prusa 4		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
236.	Bolesława Prusa 5		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
237.	Bolesława Prusa 6		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
238.	Bolesława Prusa 8		budynek mieszkalny	Funkcjonalizm	ok. 1930
239.	Bolesława Prusa 13		kamienica	Modernizm	ok. 1925
240.	Bolesława Prusa 14		kamienica	Eklektyzm	1903
241.	Bolesława Prusa 15		kamienica	Modernizm	ok. 1925
242.	Bolesława Prusa 16		kamienica	Secesja, modernizm	ok. 1910
243.	Bolesława Prusa 17		kamienica	Modernizm	ok. 1920
244.	Bolesława Prusa 18		kamienica	Secesja, modernizm	1906
245.	Bolesława Prusa 19		kamienica	Modernizm	ok. 1920
246.	Bolesława Prusa 20		kamienica	Secesja	ok. 1925
247.	Bolesława Prusa 21		kamienica	Art deco, modernizm	ok. 1925
248.	Bolesława Prusa 22		kamienica	Secesja, modernizm	ok. 1915
249.	Bolesława Prusa 23		kamienica	Art deco, modernizm	ok. 1925
250.	Bolesława Prusa 24		kamienica	Secesja, modernizm	ok. 1915
251.	Bolesława Prusa 25		kamienica	Art deco, modernizm	ok. 1925
252.	Bolesława Prusa 26		kamienica	Modernizm	ok. 1920
253.	Bolesława Prusa 27		kamienica	Modernizm	ok. 1915
254.	Bolesława Prusa 28		kamienica	Modernizm	ok. 1915
255.	Bolesława Prusa 30		kamienica	Secesja, modernizm	ok. 1910
256.	Bolesława Prusa 32		kamienica	Secesja, modernizm	ok. 1915
257.	Bolesława Prusa 34		kamienica	Secesja, modernizm	ok. 1911
258.	Bolesława Prusa 36		kamienica	Secesja, modernizm	1913
259.	Bolesława Prusa 38		kamienica	Modernizm	ok. 1910
260.	Bolesława Prusa 42		kamienica	Modernizm	ok. 1920
261.	Bolesława Prusa 44		kamienica	Secesja, modernizm	ok. 1920
262.	Bolesława Prusa 46		kamienica	Art deco, modernizm	ok. 1930
263.	Bronisława Czecha 33		dawna biblioteka w zespole osiedla	Modernizm późny	2 połowa lat 30. XX w.

264.	Bronisława Czecha 34		przedszkole w zespole osiedla	Modernizm późny	2 połowa lat 30. XX w.
265.	Browarniana, Józefa Jainty, Mariacka, Stanisława Webera	1351/87	dwa kwartały zabudowy ograniczone ulicami: 1.Jainty, Browarnianą, Webera 2.Jainty, Webera, Mariacką, księdza Koziołka		XVIII w. (Webera 2), przełom XIX/XX w. (Jainty 16), lata 80. XIX w. (Jainty 14), druga poł. XIX w. (Jainty 12), lata 80. ok. 1890 r. (Jainty 22), 1903 r. (Jainty 20), 1920 r. (Jainty 18),
266.	Brzezińska		rzeźba Rodzina na skwerze Szynol		1978 r.
267.	Brzezińska 2		kamienica	Secesja, modernizm	1911
268.	Brzezińska 3		kamienica	Secesja, historyzm	ok. 1900
269.	Brzezińska 4		kamienica z fontanną na podwórzu	Secesja, modernizm	1913
270.	Brzezińska 5		kamienica	Historyzm	ok. 1900
271.	Brzezińska 6		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
272.	Brzezińska 7		kamienica	Historyzm	ok. 1900
273.	Brzezińska 8		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
274.	Brzezińska 9		kamienica	Historyzm	1899
275.	Brzezińska 10		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
276.	Brzezińska 11		kamienica	Historyzm	1898
277.	Brzezińska 12		zespół bloków	Modernizm	ok. 1920
278.	Brzezińska 13		kamienica	Historyzm	1897
279.	Brzezińska 14		zespół bloków	Modernizm	ok. 1920
280.	Brzezińska 15		kamienica	Historyzm	XIX/XX w.
281.	Brzezińska 16		zespół bloków	Modernizm	ok. 1920
282.	Brzezińska 18		zespół bloków	Modernizm	ok. 1920
283.	Brzezińska 19		dwie kamienice z oficynami	Modernizm prosty	ok. 1920
284.	Brzezińska 20		zespół bloków	Modernizm	ok. 1920
285.	Brzezińska 21		dwie kamienice z oficynami	Modernizm prosty	ok. 1920
286.	Brzezińska 23		kamienica	Secesja, modernizm	ok. 1905
287.	Brzezińska 25		kamienica	Secesja, modernizm	ok. 1905

			zespół warsztatów kolejowych (Budynek mieszkalno-administracyjny zespołu dawnych warsztatów kolejowych, Hala napraw zespołu dawnych warsztatów kolejowych, Warsztaty zespołu dawnych warsztatów kolejowych, Hala warsztatów naprawczych zespołu dawnych warsztatów kolejowych, Szalety zespołu dawnych warsztatów kolejowych, Warsztaty z rozdzielnią zespołu dawnych warsztatów kolejowych, Magazyn zespołu dawnych warsztatów kolejowych, Budynek biurowy zespołu dawnych warsztatów kolejowych, Kotłownia zespołu dawnych warsztatów kolejowych, Warsztaty z łaźnią zespołu dawnych warsztatów kolejowych, Budynek mieszkalno-administracyjny zespołu dawnych warsztatów kolejowych)		
288.	Brzezińska 27			Historyzm, modernizm	XIX/XX w.
289.	Brzezińska 32		kamienica	Neorenesans	koniec XIX w.
290.	Brzezińska 33		kamienica	Neorenesans	ok. 1890

291.	Brzezińska 35		kamienica	Neorenesans	1906
292.	Brzezińska 36		kamienica	Historyzm	ok. 1900
293.	Brzezińska 37		kamienica	Historyzm	ok. 1900
294.	Brzezińska 39		kamienica	Historyzm	początek XX w.
295.	Brzezińska 41		kamienica	Modernizm	ok. 1910
296.	Brzezińska 43		kamienica	Historyzm, Modernizm (elementy)	1905
297.	Brzezińska 45		kamienica	Historyzm	1901
298.	Brzezińska 46		kamienica	Neorenesans	ok. 1900
299.	Brzezińska		krzyż drewniany obok nr 48		krzyż współczesny w miejscu poprzedniego z 1883 r. Z przeniesiona figurą Chrystusa
300.	Celna		krzyż drewniany obok nr 33		z 1 ćw. XX w.
301.	Chłodna 1		kamienica	Modernizm	1 ćw. XX w.
302.	Chorzowska		rzeźba Macierzyństwo przy nr 57		1978
303.	Chorzowska 5		kamienica	Historyzm	1877, przebud. XIX/XX w.
304.	Chorzowska 6		kamienica	Historyzm	1890
305.	Chorzowska 7		kamienica	Neorenesans	1895
306.	Chorzowska 8		kamienica	Neorenesans	1899
307.	Chorzowska 12	A/213/07	KWK Rozbark i najbliższe otoczenie Decyzja A/213/07 obejmuje zespół zabudowy rejonu głównego dawnej Kopalni ROZBARK w Bytomiu: 1) budynek dawnej cechowni (obecnie ul. Kilara 29), 2) budynek kotłowni, 3) budynek maszynowni szybu Bończyk (później warsztaty szkolne),		pocz. XIX w.

			4) mur oporowy.		
308.	Chorzowska 12		budynek dyrekcji dawnej KWK Rozbark		kon. XIX w.
309.	Chorzowska		park im. Mickiewicza: kompozycja krajobrazowa		
310.	Chorzowska		krucyfiks na cmentarzu parafialnym św. Jana Nepomucena		
311.	Daleka 2		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
312.	Daleka 10		dom	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
313.	Daleka 16		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
314.	Doktora Józefa Rostka 4		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
315.	Doktora Józefa Rostka 6		kamienica	Historyzm	ok. 1890
316.	Doktora Józefa Rostka 8		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
317.	Doktora Józefa Rostka 9		kamienica	Historyzm, modernizm	ok. 1910
318.	Doktora Józefa Rostka 10		kamienica	Modernizm, secesja	ok. 1910
319.	Doktora Józefa Rostka 11		kamienica	Modernizm, klasycyzm, historyzm	lata 70./80. XIX w., przebud.
320.	Doktora Józefa Rostka 13		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
321.	Doktora Józefa Rostka 14		dawny budynek Miejskiego Szpitala Zespolonego, dziś komisariat policji	Modernizm, secesja	ok. 1910
322.	Doktora Józefa Rostka 15		kamienica	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
323.	Doktora Józefa Rostka 16		dawny budynek Miejskiego Szpitala Zespolonego, dziś komisariat policji	Modernizm, secesja	ok. 1910
324.	Doktora Józefa Rostka 17	A/1541/93	kamienica	Historyzm	ok. 1878 r.
325.	Doktora Józefa Rostka 18	A/336/11	Powiatowa Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna w Bytomiu (dawniej Königliches Hygienishes Institut)		1902-1906, rozbudowa 1912 r.
326.	Doktora Józefa Rostka 20		kamienica	Historyzm, eklektyzm	1901

327.	Doktora Józefa Rostka 25		kamienica	Modernizm	początek XX w.
328.	Doktora Józefa Rostka 25a		kamienica	Modernizm	początek XX w.
329.	Doktora Józefa Rostka 27		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
330.	Doktora Józefa Rostka 29		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
331.	Doktora Józefa Rostka 30		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
332.	Doktora Józefa Rostka 31		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
333.	Doktora Józefa Rostka 32		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
334.	Doktora Józefa Rostka 33		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
335.	Doktora Józefa Rostka 34		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
336.	Doktora Józefa Rostka 35		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
337.	Doktora Józefa Rostka 36		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
338.	Doktora Józefa Rostka 37		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
339.	Doktora Józefa Rostka 38		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
340.	Doktora Józefa Rostka 39		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
341.	Doktora Józefa Rostka 40		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
342.	Doktora Józefa Rostka 41		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
343.	Doktora Józefa Rostka 42		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
344.	Doktora Józefa Rostka 43		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
345.	Doktora Józefa Rostka 44		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
346.	Dworcowa 1		kamienica	Eklektyzm	1893, nadbud. lata międzywojenne
347.	Dworcowa 2		kamienica	Neorenesans	1899
348.	Dworcowa 3		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
349.	Dworcowa 4		kamienica	Historyzm	koniec XIX w., przebud. lata międzywojenne
350.	Dworcowa 5		kamienica	Historyzm (elementy), modernizm	koniec XIX w., przebud. lata międzywojenne

351.	Dworcowa 6		kamienica	Neorenesans	lata 80. XIX w., przebud. lata międzywojenne
352.	Dworcowa 7		kamienica	Neorenesans	ok. 1880
353.	Dworcowa 8		kamienica	Modernizm, historyzm	1887
354.	Dworcowa 9		kamienica	Historyzm (elementy), art. deco, modernizm	ok. 1890
355.	Dworcowa 10	A/1665/97	kamienica	Secesja	1886
356.	Dworcowa 11		kamienica	Neorenesans	1889
357.	Dworcowa 12-14	A/1666/97	budynek hotelu Graf von Moltke (obecnie budynek mieszkalny)	Art deco (elementy), historyzm	1866, przeb. przełom lat 20./30. XX w.
358.	Dworcowa 13		kamienica	Modernizm, historyzm	1870, 1911
359.	Dworcowa 15		kamienica	Neorenesans	1893
360.	Dworcowa 16	A/1653/97	Hotel Bristol (dawny Hotel Sanssouci)	Secesja, klasycyzm	1858, przeb.: 1895, 1910
361.	Dworcowa 17		kamienica	Secesja	1904
362.	Dworcowa 18		kamienica	Modernizm	koniec XIX w., przebud. 1 ćw. XX w.
363.	Dworcowa 19	A/1654/97	budynek hotelu Reichof, od 1912 r. Hotel Europahof, po drugiej wojnie światowej Hotel Pionier (obecnie budynek mieszkalny)	Secesja	1905
364.	Dworcowa 20		kamienica	Modernizm, historyzm	koniec XIX w., przebud. lata 10./20. XX w.
365.	Dworcowa 21		kamienica	Modernizm (elementy)	2 poł. XIX w., przebud. lata międzywojenne
366.	Dworcowa 22	A/1667/97	kamienica	Secesja	1905
367.	Dworcowa 23		kamienica	Modernizm (elementy)	2 poł. XIX w., przebud. lata międzywojenne
368.	Dworcowa 24		kamienica	Eklektyzm	1894
369.	Dworcowa 25		kamienica	Historyzm	1891
370.	Dworcowa 26		kamienica	Historyzm (elementy), art. deco, modernizm	1871, 1928

371.	Dworcowa 27		kamienica	Historyzm	1891
372.	Dworcowa 28		kamienica	Eklektyzm	1873
373.	Dworcowa 29		kamienica	Eklektyzm, secesja	1901
374.	Dworcowa 30		kamienica	Historyzm	lata 70. XIX w., 1886, lata międzywojenne
375.	Dworcowa 31		kamienica	Historyzm	lata 70. XIX w., 1886, lata międzywojenne
376.	Dworcowa 32		kamienica	Historyzm (elementy)	2 poł. XIX w., przebud. lata międzywojenne
377.	Dworcowa 34		kamienica	Eklektyzm	1893
378.	Dworcowa 36		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
379.	Elektrownia 18		Kompleks biurowo- produkcyjny dawnej Elektrociepłowni Miechowice		1942 r.
380.	Elizy Orzeszkowej 1		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
381.	Elizy Orzeszkowej 2		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
382.	Elizy Orzeszkowej 3		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
383.	Elizy Orzeszkowej 4		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
384.	Elizy Orzeszkowej 5		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
385.	Elizy Orzeszkowej 6		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
386.	Emanuela Drobczyka, Warszawska, Wysoka	A/490/2017	park na wzniesieniu zwanym Górą Gryca (krzyż, kapliczka)		poł. XIX w.
387.	Emanuela Drobczyka 2		zespół domów w ogrodach, z garażami w głębi działek	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
388.	Emanuela Drobczyka 4		zespół domów w ogrodach, z garażami w głębi działek	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
389.	Emanuela Drobczyka 10		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
390.	Energetyki 1		blok mieszkalny	Modernizm	1 ćwierć XX w.
391.	Energetyki 1A		budynek mieszkalny	Modernizm	1 ćwierć XX w.

392.	Energetyki 3		budynek mieszkalny	Modernizm	lata międzywojenne
393.	Fabryczna		Schron bojowy Zespołu Fortyfikacji Obszaru Warownego "Śląsk" - Punkt Oporu Łagiewniki obok nr 29		1936 r.
394.	Fabryczna 1		magazyn elektryczny dawnej Huty Zygmunt		lata międzywojenne
395.	Fabryczna 1		były magazyn dawnej Huty Zygmunt		1919
396.	Fabryczna 1		portiernia dawnej Huty Zygmunt		1923 r.
397.	Fabryczna 1		budynek dyrekcji dawnej Huty Zygmunt		1912 r.
398.	Fabryczna 33		kamienica budynek dyrekcji dawnej Huty Zygmunt	Socrealizm	lata. 50 XX w.
399.	Falista 15		kamienica	Modernizm, historyzm	1 ćwierć XX w.
400.	Feliksa 5		kamienica	Modernizm	1 ćwierć XX w.
401.	Feliksa 7		kamienica	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
402.	Feliksa Musialika 1		kamienica	Secesja	1913
403.	Feliksa Musialika 2		budynek mieszkalny	Funkcjonalizm	ok. 1930
404.	Feliksa Musialika 2a		budynek mieszkalny	Funkcjonalizm	ok. 1930
405.	Feliksa Musialika 3		kamienica	Historyzm, modernizm	1907
406.	Feliksa Musialika 4		kamienica	Neorenesans	koniec XIX w.
407.	Feliksa Musialika 5		kamienica	Neorenesans	koniec XIX w.
408.	Feliksa Musialika 6		kamienica, w głębi działki stodoła	Secesja, historyzm, modernizm	1905
409.	Feliksa Musialika 12		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
410.	Feliksa Musialika 24		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
411.	Feliksa Musialika 31		kamienica	Neorenesans	koniec XIX w.
412.	Feliksa Musialika 33		kamienica	Neorenesans	koniec XIX w.
413.	Feliksa Musialika 36		kamienica	Modernizm	1911
414.	Feliksa Musialika 41		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.

415.	Feliksa Musialika 42		kamienica	Neorenesans	koniec XIX w.
416.	Feliksa Musialika		krzyż przy skrzyżowaniu z ul. Alojzjanów	Historyzm	pocz. XX w.
417.	Fryderyka Chopina 2		kamienica	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
418.	Fryderyka Chopina 3		kamienica	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
419.	Fryderyka Chopina 4		kamienica	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
420.	Fryderyka Chopina 5		dom w ogrodzie	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
421.	Fryderyka Chopina 6		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
422.	Fryderyka Chopina 7		dom w ogrodzie	Modernizm	lata międzywojenne
423.	Fryderyka Chopina 8		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
424.	Fryderyka Chopina 10		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
425.	Fryderyka Chopina 12		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
426.	Fryderyka Chopina 14		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
427.	Fryderyka Chopina 16		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
428.	Fryderyka Chopina 18		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
429.	Fryderyka Chopina 20		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
430.	Fryderyka Chopina 22		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
431.	Generała Grota-Roweckiego		rzeźba Tańczącej przy skrzyżowaniu z ul. Harcerską		1978
432.	Generała Henryka Dąbrowskiego 5		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
433.	Generała Henryka Dąbrowskiego 7		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
434.	Generała Niedźwiadka-Okulickiego 1		budynek Zakładów Odzieżowych Bytom	Art deco, funkcjonalizm	lata 30. XX w.
435.	Generała Niedźwiadka-Okulickiego 3		kamienica	Modernizm	1 ćw. XX w.
436.	Generała Niedźwiadka-Okulickiego 5		kamienica	Modernizm	1 ćw. XX w.
437.	Generała Niedźwiadka-Okulickiego 5a		kamienica	Modernizm	1 ćw. XX w.
438.	Generała Niedźwiadka-Okulickiego 6		kamienica	Modernizm	lata 20. XX w.
439.	Generała Niedźwiadka-Okulickiego 7		kamienica	Modernizm	1 ćw. XX w.
440.	Generała Niedźwiadka-Okulickiego 8		kamienica	Modernizm	ok. 1925
441.	Generała Niedźwiadka-Okulickiego 10		kamienica	Historyzm prosty, modernizm	początek XX w.
442.	Generała Niedźwiadka-Okulickiego 11		kamienica	Modernizm, art. deco	1 ćw. XX w.
443.	Generała Niedźwiadka-Okulickiego 12		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
444.	Generała Niedźwiadka-Okulickiego 12a		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930

445.	Generała Niedźwiadka-Okulickiego 14		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
446.	Generała Niedźwiadka-Okulickiego 16		dawny budynek biblioteki miejskiej	Modernizm	lata międzywojenne
447.	Generała Niedźwiadka-Okulickiego 18		budynek internatu	Modernizm, art. deco	lata międzywojenne
448.	Generała Władysława Andersa 2b		kamienica/familok	Modernizm prosty	lata międzywojenne
449.	Generała Władysława Andersa 6a		dom wielorodzinny	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
450.	Generała Władysława Andersa 8a		dom, budynek gospodarczy	Historyzm (elementy)	XIX/XX w.
451.	Generała Władysława Andersa 10		dom	Historyzm (elementy)	XIX/XX w.
452.	Generała Władysława Andersa 11		kamienica	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
453.	Generała Władysława Andersa 12		kamienica	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
454.	Generała Władysława Andersa 14		kamienica	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
455.	Generała Władysława Andersa 14a		kamienica	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
456.	Generała Władysława Andersa 15		dom z oficyną	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
457.	Generała Władysława Andersa 23		kamienica z oficyną	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
458.	Generała Władysława Andersa 23a		kamienica z oficyną	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
459.	Generała Władysława Andersa 26		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
460.	Generała Władysława Andersa 30		dom, budynek gospodarczy	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
461.	Generała Władysława Andersa 34		kamienica	Historyzm	XIX/XX w.
462.	Generała Władysława Andersa 38		kamienica	Historyzm ceglany prosty	Początek XX w.
463.	Generała Władysława Andersa		zespół cmentarza parafialnego: kaplica, krucyfiks, ogrodzenie	Historyzm	
464.	Generała Władysława Andersa		krucyfiks przy skrzyżowaniu z ul. Frenzla		XIX/XX
465.	Gliwicka 12	A/1512/92	kamienica	Neorenesans	1857 r., przeb.: 1865 r., 1919 r., 1928 r., 1938 r.
466.	Głęboka 1		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1925
467.	Głęboka 3		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1925
468.	Głęboka 5		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1925

469.	Głębocka 5a		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1925
470.	Głębocka 7		kamienica	Eklektyzm	1900-1906
471.	Głębocka 7a		kamienica	Eklektyzm	1900-1906
472.	Górnośląska 19		kamienica	Historyzm (elementy), modernizm	1 ćwierć XX w.
473.	Górnośląska 21		kamienica	Modernizm	1 ćwierć XX w.
474.	Grabowa 1		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
475.	Grabowa 2		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
476.	Grabowa 3		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
477.	Grabowa 4		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
478.	Grabowa 5		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
479.	Grabowa 6		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
480.	Grabowa 8		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
481.	Grabowa 10		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
482.	Gustawa Morcinka 1		kamienica	Neorenesans	1889
483.	Gustawa Morcinka 2		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
484.	Gustawa Morcinka 4		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
485.	Gustawa Morcinka 6		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
486.	Gustawa Morcinka 8		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
487.	Gustawa Morcinka 8a		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
488.	Gustawa Morcinka 9		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
489.	Gustawa Morcinka 10		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30. XX w.
490.	Gustawa Morcinka 11		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
491.	Gustawa Morcinka 12		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30. XX w.
492.	Gustawa Morcinka 13		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
493.	Gustawa Morcinka 14		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30. XX w.
494.	Gustawa Morcinka 15		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
495.	Gustawa Morcinka 16		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30. XX w.
496.	Gustawa Morcinka 18		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30. XX w.
497.	Gustawa Morcinka 19		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
498.	Gustawa Morcinka 21		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
499.	Gustawa Morcinka 23		zespół bloków	Modernizm,	ok. 1930

				funkcjonalizm	
500.	Gustawa Morcinka 25		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
501.	Gustawa Morcinka 27		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
502.	Gustawa Morcinka 29		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
503.	Gustawa Morcinka 31		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
504.	Gwarecka 1		kamienica	Modernizm	ok. 1925
505.	Gwarecka 3		kamienica	Modernizm, secesja	ok. 1920
506.	Gwarecka 5		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1935
507.	Gwarecka 5a		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1935
508.	Gwarecka 5b		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1935
509.	Gwarecka 5c		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1935
510.	Henryka Siemiradzkiego 2		zespół budynków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
511.	Henryka Siemiradzkiego 4		zespół budynków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
512.	Henryka Siemiradzkiego 6		zespół budynków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
513.	Henryka Siemiradzkiego 8		zespół budynków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
514.	Henryka Siemiradzkiego 9		budynek Szkoły Podstawowej	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
515.	Henryka Siemiradzkiego 10		zespół budynków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
516.	Henryka Siemiradzkiego 12		zespół budynków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
517.	Hugona Kołłątaja 1		zespół budynków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30. XX w.
518.	Hugona Kołłątaja 2		zespół budynków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30. XX w.
519.	Hugona Kołłątaja 4		zespół budynków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30. XX w.
520.	Hugona Kołłątaja 18		zespół budynków	Modernizm	lata 30. XX w.
521.	Hugona Kołłątaja 20		zespół budynków	Modernizm	lata 30. XX w.
522.	Hutnicza 2		kamienica	Secesja, modernizm	początek XX w.
523.	Hutnicza 5		kamienica	Modernizm	lata 20. XX w.
524.	Hutnicza 7		kamienica	Modernizm	lata 20. XX w.
525.	Huty Julia 2		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
526.	Huty Julia 2a		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany	początek XX w., uzupełnienia i

				prosty	kaplica: lata międzywojenne
527.	Huty Julia 4		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
528.	Huty Julia 4a		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
529.	Huty Julia 5		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
530.	Huty Julia 5a		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
531.	Huty Julia 6		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
532.	Huty Julia 6a		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
533.	Huty Julia 6b		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
534.	Huty Julia 7		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
535.	Huty Julia 7a		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
536.	Huty Julia 8		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne

537.	Huty Julia 9		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
538.	Huty Julia 9a		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
539.	Huty Julia 10		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
540.	Huty Julia 12		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
541.	Huty Julia 12a		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
542.	Ignacego Chrzanowskiego 1		kamienica	Art deco, modernizm	ok. 1920
543.	Ignacego Chrzanowskiego 1B		kamienica	Modernizm	ok. 1920
544.	Ignacego Chrzanowskiego 1c		kamienica	Neorenesans	1903
545.	Ignacego Chrzanowskiego 2		kamienica	Modernizm	ok. 1910
546.	Ignacego Chrzanowskiego 3		kamienica	Neorenesans	1902
547.	Ignacego Chrzanowskiego 4		kamienica	Historyzm	1895
548.	Ignacego Chrzanowskiego 5		kamienica	Historyzm	XIX/XX w.
549.	Ignacego Chrzanowskiego 6		kamienica	Modernizm	początek XX w.
550.	Ignacego Chrzanowskiego 7		zespół kamienic	Modernizm	ok. 1915
551.	Ignacego Chrzanowskiego 9		zespół kamienic	Modernizm	ok. 1915
552.	Ignacego Chrzanowskiego 10		budynek dyrekcji dawnej Rzeźni Miejskiej		kon. XIX w.
553.	Ignacego Chrzanowskiego 11		zespół kamienic	Modernizm	ok. 1915
554.	Ignacego Chrzanowskiego 12		budynek dyrekcji dawnej Rzeźni Miejskiej	Art deco	kon. XIX w.
555.	Ignacego Chrzanowskiego 13		zespół bloków	Socrealizm	lata 50
556.	Ignacego Chrzanowskiego 15		zespół bloków	Socrealizm	lata 50
557.	Ignacego Chrzanowskiego 17		kamienica	Secesja, modernizm	1911
558.	Ignacego Chrzanowskiego 19		kamienica	Secesja, modernizm	ok. 1910

559.	Ignacego Chrzanowskiego 21		budynek	Funkcjonalizm, socrealizm, modernizm, późny	lata 30. XX w., lata 50. XX w.
560.	Ignacego Chrzanowskiego 23 A		Budynek zakładu drobiarskiego dawnej Rzeźni Miejskiej		XIX w. / XX w.
561.	Ignacego Chrzanowskiego 23		budynek	Funkcjonalizm, socrealizm, modernizm, późny	lata 30. XX w. lata 50. XX w.
562.	Jacka Malczewskiego 1		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
563.	Jacka Malczewskiego 2		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
564.	Jacka Malczewskiego 3		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
565.	Jacka Malczewskiego 4		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
566.	Jacka Malczewskiego 5		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
567.	Jacka Malczewskiego 6		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
568.	Jagiellońska 2		kamienica	Historyzm	koniec XIX w., przebud.
569.	Jagiellońska 3		kamienica	Eklektyzm	koniec XIX w., nadbud. lata międzywojenne
570.	Jagiellońska 5		kamienica	Historyzm	lata 70. XIX w., przebud.
571.	Jagiellońska 6		kamienica	Eklektyzm, modernizm	1896, nadbud. lata międzywojenne
572.	Jagiellońska 7		kamienica	Historyzm (elementy)	koniec XIX w., przebud.
573.	Jagiellońska 9		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
574.	Jagiellońska 11		kamienica	Modernizm	początek XX w.
575.	Jagiellońska 12		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
576.	Jagiellońska 13		kamienica	Modernizm	początek XX w.
577.	Jagiellońska 14		kamienica	Eklektyzm	1889
578.	Jagiellońska 16		kamienica	Neorenesans	1908
579.	Jagiellońska 17		kamienica	Historyzm, secesja	ok. 1910
580.	Jagiellońska 18		kamienica	Secesja, eklektyzm	1910
581.	Jagiellońska 19		kamienica	Historyzm	ok. 1910
582.	Jagiellońska 20		kamienica	Eklektyzm	1909
583.	Jagiellońska 21		kamienica	Secesja	1905
584.	Jagiellońska 22		kamienica	Eklektyzm	1892
585.	Jagiellońska 23		kamienica	Secesja	1905, nadbud.

					lata międzywojenne
586.	Jagiellońska 24		kamienica	Ekлекtyzm	1892
587.	Jagiellońska 25		kamienica	Secesja	ok. 1905
588.	Jagiellońska 27		kamienica	Neorenesans	1887
589.	Jagiellońska 28		kamienica	Art deco, modernizm	koniec XIX w., przebud. lata 20. XX w.
590.	Jagiellońska 30		kamienica	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
591.	Jagiellońska 32		kamienica	Neorenesans	1885
592.	Jagiellońska 34		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
593.	Jagodnik 2		dom	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
594.	Jałowcowa 2		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	1 ćwierć XX w.
595.	Jałowcowa 3		kamienica/familok	Modernizm (elementy)	1 ćwierć XX w.
596.	Jałowcowa 5		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
597.	Jana Kasperka 2		zespół bloków	Socrealizm, funkcjonalizm, modernizm późny	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
598.	Jana Kasperka 4		zespół bloków	Socrealizm, funkcjonalizm, modernizm późny	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
599.	Jana Kasperka 6		zespół bloków	Socrealizm, funkcjonalizm, modernizm późny	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
600.	Jana Kasperka 8		zespół bloków	Socrealizm, funkcjonalizm, modernizm późny	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
601.	Jana Kasperka 10		zespół bloków	Socrealizm, funkcjonalizm, modernizm późny	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
602.	Jana Kasperka 12		zespół bloków	Modernizm (elementy)	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
603.	Jana Kasprowicza 1		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
604.	Jana Kasprowicza 2		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
605.	Jana Kasprowicza 3		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
606.	Jana Kasprowicza 4		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.

607.	Jana Kasprowicza 5		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
608.	Jana Kasprowicza 6		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
609.	Jana Kasprowicza 7		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
610.	Jana Kasprowicza 8		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
611.	Jana Kasprowicza 9		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
612.	Jana Kasprowicza 10		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
613.	Jana Kasprowicza 11		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
614.	Jana Kasprowicza 12		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
615.	Jana Kasprowicza 13		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
616.	Jana Kasprowicza 14		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
617.	Jana Kasprowicza 15		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
618.	Jana Kasprowicza 16		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
619.	Jana Kasprowicza 17		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
620.	Jana Kasprowicza 18		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
621.	Jana Kasprowicza 19		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
622.	Jana Kasprowicza 20		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
623.	Jana Kasprowicza 21		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
624.	Jana Kasprowicza 23		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
625.	Jana Kasprowicza 25		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
626.	Jana Kasprowicza 27		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
627.	Jana Kasprowicza 29		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
628.	Jana Kasprowicza 31		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
629.	Jana Kochanowskiego 7		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
630.	Jana Kochanowskiego 9		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
631.	Jana Kochanowskiego 11		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
632.	Jana Kochanowskiego 13		zespół bloków	Modernizm, eklektyzm	1 ćw. XX w.
633.	Jana Kochanowskiego 15		zespół bloków	Modernizm	ok. 1920

634.	Jana Kochanowskiego 17		zespół bloków	Modernizm	ok. 1920
635.	Jana Kochanowskiego 19		zespół bloków	Modernizm	ok. 1920
636.	Jana Kochanowskiego 21		Kamienica	Historyzm	ok. 1890
637.	Jana Matejki, Józefa Kwietniewskiego, Katowicka, Krakowska, Marszałka Józefa Piłsudskiego, pl. Tadeusza Kościuszki, Wojciecha Korfanteo	1152/70	układ urbanistyczny miasta Bytomia		
638.	Jana Matejki 1	1302/83, 1726/08 dec. 1726/08 z dn. 25.09.200 rozszerzono ochr. o ogrodzenie	kościół parafialny p.w. św. Jacka wraz z ogrodzeniem	Neoromanizm	1911- 1915
639.	Jana Matejki 1		plebania kościoła Św. Jacka	Neoromanizm	1908
640.	Jana Matejki 2		kamienica	Funkcjonalizm	1924-1927
641.	Jana Matejki 5		zespół bloków	Modernizm prosty	ok. 1925
642.	Jana Matejki 7		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
643.	Jana Matejki 9		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
644.	Jana Matejki 10		kamienica	Modernizm	ok. 1900
645.	Jana Matejki 11		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
646.	Jana Matejki 12		kamienica	Modernizm	ok. 1910
647.	Jana Matejki 14		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1935
648.	Jana Matejki 15		szkoła podstawowa nr 9	Secesja, modernizm	1910
649.	Jana Matejki 31		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1925
650.	Jana Matejki 33		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1925
651.	Jana Matejki 35		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1925
652.	Jana Matejki 37		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1925
653.	Jana Matejki 39		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1925
654.	Jana Matejki 40		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1925
655.	Jana Matejki 41		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1925
656.	Jana Matejki 42		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 20. XX w.
657.	Jana Matejki 44		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 20. XX w.
658.	Jana Matejki 46		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 20. XX w.
659.	Jana Matejki 48		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 20. XX w.
660.	Jana Matejki 50		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 20. XX w.
661.	Jana Matejki 52		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 20. XX w.
662.	Jana Matejki 54		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
663.	Jana Matejki 56		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
664.	Jana Nikodema Jaronia 1		kamienica	Modernizm	ok. 1930

665.	Jana Nikodema Jaronia 2		kamienica	Modernizm	ok. 1930
666.	Jana Nikodema Jaronia 3		kamienica	Modernizm	ok. 1930
667.	Jana Nikodema Jaronia 4		kamienica	Modernizm	ok. 1930
668.	Jana Nikodema Jaronia 5		kamienica	Modernizm	ok. 1930
669.	Jana Nikodema Jaronia 6		kamienica	Modernizm	ok. 1920
670.	Jana Nikodema Jaronia 7		kamienica	Modernizm	ok. 1930
671.	Jana Nikodema Jaronia 8		kamienica	Modernizm	ok. 1930
672.	Jana Smolenia 1		kamienica	Neorenesans	koniec XIX w., przebud.
673.	Jana Smolenia 2		kamienica	Neorenesans	1894
674.	Jana Smolenia 3		kamienica	Neorenesans	1893
675.	Jana Smolenia 4		kamienica	Neorenesans	1897
676.	Jana Smolenia 5		kamienica	Historyzm	ok.1890
677.	Jana Smolenia 6		kamienica	Neorenesans	1897
678.	Jana Smolenia 7		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
679.	Jana Smolenia 8		kamienica	Eklektyzm	1893
680.	Jana Smolenia 9		kamienica	Historyzm	1904
681.	Jana Smolenia 11		kamienica	Neorenesans	1895
682.	Jana Smolenia 12		kamienica	Neorenesans	1897
683.	Jana Smolenia 13		kamienica	Neorenesans	1895
684.	Jana Smolenia 14		kamienica	Neorenesans	1897
685.	Jana Smolenia 15		kamienica	Neorenesans	1896
686.	Jana Smolenia 16		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
687.	Jana Smolenia 17		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
688.	Jana Smolenia 18		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
689.	Jana Smolenia 20		budynek Zakładów Naprawczych Sprzętu Medycznego	Historyzm ceglany prosty	ok. 1890, rozbud. lata międzywojenne
690.	Jana Smolenia 25		kamienica	Eklektyzm, neorenesans	1897
691.	Jana Smolenia 26		budynek mieszkalny	Funkcjonalizm, modernizm późny	ok. 1930
692.	Jana Smolenia 27		kamienica	Eklektyzm, neorenesans	1897
693.	Jana Smolenia 28		budynek mieszkalny	Funkcjonalizm, modernizm późny	ok. 1930
694.	Jana Smolenia 29		kamienica	Neorenesans, eklektyzm	1897
695.	Jana Smolenia 30		kamienica	Neorenesans	1886
696.	Jana Smolenia 31		kamienica	Neorenesans	1892
697.	Jana Smolenia 32		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
698.	Jana Smolenia 33		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
699.	Jana Smolenia 34		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
700.	Jana Smolenia 35		budynek d. koszar	Neogotyck	1894
701.	Jana Smolenia 36		kamienica	Neorenesans	ok. 1890

702.	Janusza Korczaka 1		budynek szkoły podstawowej	Modernizm	początek XX w.
703.	Jaskółcza 5		kamienica/blok	Modernizm	lata 20. XX w.
704.	Jaskółcza 16		kamienica	Historyzm	lata 20. XX w.
705.	Jaworowa 1		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
706.	Jaworowa 2		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
707.	Jaworowa 3		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
708.	Jaworowa 4		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
709.	Jaworowa 5		zespół domów w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
710.	Jaworowa 6		zespół domów w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
711.	Jaworowa 7		zespół domów w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
712.	Jaworowa 8		zespół domów w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
713.	Jaworowa 9		zespół domów w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
714.	Jaworowa 10		zespół domów w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
715.	Jaworowa 11		zespół domów w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
716.	Jaworowa 12		zespół domów w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
717.	Jaworowa 13		zespół domów w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
718.	Jaworowa 14		zespół domów w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
719.	Jaworowa 15		zespół domów w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
720.	Jaworowa 16		zespół domów w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
721.	Jaworowa 16a		zespół domów w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
722.	Jaworowa 17		zespół domów w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
723.	Jaworowa 18		zespół domów dwurodzinnych w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
724.	Jaworowa 19		zespół domów w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
725.	Jaworowa 20		zespół domów dwurodzinnych w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
726.	Jaworowa 21		zespół domów w ogródkach	Modernizm	ok. 1930

727.	Jaworowa 22		zespół domów dwurodzinnych w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
728.	Jaworowa 23		zespół domów w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
729.	Jaworowa 24		zespół domów dwurodzinnych w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
730.	Jaworowa 25		zespół domów w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
731.	Jaworowa 26		zespół domów dwurodzinnych w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
732.	Jaworowa 28		zespół domów dwurodzinnych w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
733.	Jaworowa 30		zespół domów dwurodzinnych w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
734.	Jaworowa 32		zespół domów dwurodzinnych w ogródkach	Modernizm	ok. 1930
735.	Jerzego Ossolińskiego 2		zespół os. Wolność:	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
736.	Jerzego Ossolińskiego 4		zespół os. Wolność:	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
737.	Joachima Lelewela 1		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
738.	Joachima Lelewela 3		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
739.	Joachima Lelewela 5		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
740.	Joachima Lelewela 6		kamienica	Modernizm, funkcjonalizm	lata międzywojenne
741.	Joachima Lelewela 7		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
742.	Joachima Lelewela 8		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
743.	Joachima Lelewela 10		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
744.	Joachima Lelewela 12		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
745.	Józefa Chełmońskiego 2		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
746.	Józefa Chełmońskiego 3		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
747.	Józefa Chełmońskiego 4		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930

748.	Józefa Chełmońskiego 5		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
749.	Józefa Chełmońskiego 6		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
750.	Józefa Chełmońskiego 7		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
751.	Józefa Chełmońskiego 8		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
752.	Józefa Chełmońskiego 9		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
753.	Józefa Chełmońskiego 10		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
754.	Józefa Chełmońskiego 11		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
755.	Józefa Chełmońskiego 12		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
756.	Józefa Chełmońskiego 13		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
757.	Józefa Chełmońskiego 14		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
758.	Józefa Chełmońskiego 15		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
759.	Józefa Chełmońskiego 16		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
760.	Józefa Chełmońskiego 17		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
761.	Józefa Chełmońskiego 18		zespół kościoła z plebanią	Neoromanizm	1928-1929
762.	Józefa Chełmońskiego 19		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
763.	Józefa Chełmońskiego 20		zespół bloków	Modernizm późny	ok. 1930
764.	Józefa Chełmońskiego 21		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
765.	Józefa Chełmońskiego 22		zespół bloków	Modernizm późny	ok. 1930
766.	Józefa Chełmońskiego 23		zespół bloków	Modernizm późny,	ok. 1930

				funkcjonalizm	
767.	Józefa Chełmońskiego 25		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
768.	Józefa Chełmońskiego 27		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
769.	Józefa Chełmońskiego 29		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
770.	Józefa Chełmońskiego 31		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1935
771.	Józefa Chełmońskiego 33		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1935
772.	Józefa Chełmońskiego 35		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
773.	Józefa Chełmońskiego 37		zespół bloków	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
774.	Józefa Elsnera 5		kamienica	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
775.	Józefa Elsnera 7		kamienica	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
776.	Józefa Elsnera 10		kamienica	Secesja, modernizm	początek XX w.
777.	Józefa Elsnera 12		kamienica	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
778.	Józefa Gallusa 1		zespół bloków	Modernizm	ok. 1935
779.	Józefa Gallusa 3		zespół bloków	Modernizm	ok. 1935
780.	Józefa Gallusa 5		zespół bloków	Modernizm	ok. 1935
781.	Józefa Gallusa 7		zespół bloków	Modernizm	ok. 1935
782.	Józefa Gallusa 9		zespół bloków	Modernizm	ok. 1935
783.	Józefa Gallusa 11		zespół bloków	Modernizm	ok. 1935
784.	Józefa Gallusa 13		zespół bloków	Modernizm	ok. 1935
785.	Józefa Gallusa 15		zespół bloków	Modernizm	ok. 1935
786.	Józefa Gallusa 17		zespół bloków	Modernizm	ok. 1935
787.	Józefa Ignacego Kraszewskiego		Pomnik Czynu Powstańczego przy skrzyżowaniu z ul. Piłsudskiego		1967
788.	Józefa Ignacego Kraszewskiego 1		kamienica	Modernizm	1914
789.	Józefa Ignacego Kraszewskiego 2		kamienica		1912
790.	Józefa Ignacego Kraszewskiego 3		kamienica	Secesja, modernizm	1913
791.	Józefa Ignacego Kraszewskiego 4		kamienica	Modernizm	ok. 1915
792.	Józefa Ignacego Kraszewskiego 6		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
793.	Józefa Ignacego Kraszewskiego 7		kamienica	Modernizm	ok. 1930
794.	Józefa Ignacego Kraszewskiego 8		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
795.	Józefa Ignacego Kraszewskiego 9		kamienica	Modernizm	ok. 1930
796.	Józefa Ignacego Kraszewskiego 10		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930

797.	Józefa Ignacego Kraszewskiego 11		zespół bloków,	Modernizm	ok. 1930
798.	Józefa Ignacego Kraszewskiego 12		zespół bloków,	Modernizm	ok. 1930
799.	Józefa Ignacego Kraszewskiego 13		zespół bloków,	Modernizm	ok. 1930
800.	Józefa Ignacego Kraszewskiego 14		zespół bloków,	Modernizm	ok. 1930
801.	Józefa Ignacego Kraszewskiego 15		zespół bloków,	Modernizm	ok. 1930
802.	Józefa Ignacego Kraszewskiego 16		zespół bloków,	Modernizm	ok. 1930
803.	Józefa Ignacego Kraszewskiego 17		zespół bloków,	Modernizm	ok. 1930
804.	Józefa Ignacego Kraszewskiego 18		zespół bloków,	Modernizm	ok. 1930
805.	Józefa Jainty 19	A/323/10	kamienica wraz z 2 oficynami	Manieryzm (elementy), neorenesans	1886-1887
806.	Józefa Jainty 24	A/1668/97	kamienica	Art deco	1920 r.
807.	Józefa Kwietniewskiego 1	1345/87	kościół p.w. Św. Trójcy, plebania	Neogotyck	1883 - 1886
808.	Józefa Kwietniewskiego 3		kamienica	Neorenesans	lata 70./80. XIX w.
809.	Józefa Kwietniewskiego 5		kamienica	Neorenesans	lata 70./80. XIX w.
810.	Józefa Kwietniewskiego 11		kamienica	Eklektyzm, Secesja	1903
811.	Józefa Kwietniewskiego 17		kamienica	Historyzm	Koniec XIX w.
812.	Józefa Kwietniewskiego 19		kamienica	Funkcjonalizm (elementy)	lata 30. XX w.
813.	Józefa Kwietniewskiego 21		kamienica	Eklektyzm, secesja, modernizm	1907
814.	Józefa Kwietniewskiego 23		kamienica	Historyzm	Koniec XIX w.
815.	Józefa Kwietniewskiego 25		kamienica	Neorenesans	lata 90. XIX w.
816.	Józefa Ligęzy 1		kamienica	Modernizm późny	lata międzywojenne
817.	Józefa Ligęzy 2		kamienica	Modernizm późny	lata międzywojenne
818.	Józefa Ligęzy 3		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
819.	Józefa Ligęzy 4		kamienica	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
820.	Józefa Ligęzy 5		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
821.	Józefa Ligęzy 6		kamienica	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
822.	Józefa Ligęzy 7		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
823.	Józefa Ligęzy 8		kamienica	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
824.	Józefa Ligęzy 9		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
825.	Józefa Ligęzy 10		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata międzywojenne

826.	Józefa Ligęzy 12		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
827.	Józefa Rudzkiego 1		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
828.	Józefa Rudzkiego 2		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
829.	Józefa Rudzkiego 3		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
830.	Józefa Rudzkiego 4		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
831.	Józefa Rudzkiego 5		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
832.	Józefa Rudzkiego 6		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
833.	Józefa Rudzkiego 7		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
834.	Józefa Rudzkiego 8		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
835.	Józefa Rudzkiego 9		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
836.	Józefa Rudzkiego 10		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
837.	Józefa Rudzkiego 11		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
838.	Józefa Rudzkiego 12		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
839.	Józefa Rudzkiego 13		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
840.	Józefa Rudzkiego 14		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
841.	Józefa Rudzkiego 15		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
842.	Józefa Rudzkiego 16		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
843.	Józefa Rudzkiego 17		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
844.	Józefa Rudzkiego 18		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
845.	Józefa Rudzkiego 19		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
846.	Juliana Fałata		rzeźba Chłopiec na niedźwiedziu przy skrzyżowaniu z ul. Kraszewskiego		przedwojenne
847.	Juliana Fałata 1		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
848.	Juliana Fałata 2		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1930
849.	Juliana Fałata 2a		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1930
850.	Juliana Fałata 3		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
851.	Juliana Fałata 3a		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
852.	Juliana Fałata 4		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1930
853.	Juliana Fałata 5		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1925
854.	Juliana Fałata 5a		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1925
855.	Juliana Fałata 6		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1930

856.	Juliana Fałata 7		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1925
857.	Juliana Fałata 7a		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1925
858.	Juliana Fałata 8		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1930
859.	Juliana Fałata 9		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1925
860.	Juliana Fałata 9a		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1925
861.	Juliana Fałata 10		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1930
862.	Juliana Fałata 10a		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1930
863.	Juliana Fałata 10b		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1930
864.	Juliana Fałata 11		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1925
865.	Juliana Fałata 11a		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1925
866.	Juliana Fałata 12		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1930
867.	Juliana Fałata 13		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1925
868.	Juliana Fałata 13a		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1925
869.	Juliana Fałata 14		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1930
870.	Juliana Fałata 15		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1930
871.	Juliana Fałata 15a		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1930
872.	Juliana Fałata 16		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1930

873.	Juliana Fałata 17		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1930
874.	Juliana Fałata 18		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1940
875.	Juliana Fałata 19		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1930
876.	Juliana Fałata 19a		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco, funkcjonalizm	ok. 1930
877.	Juliana Fałata 20		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1940
878.	Juliana Fałata 20a		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1940
879.	Juliana Fałata 21		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
880.	Juliana Fałata 22		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1940
881.	Juliana Fałata 22a		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1940
882.	Juliana Fałata 23		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
883.	Juliana Fałata 24		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1940
884.	Juliana Fałata 24a		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1940
885.	Juliana Fałata 25		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
886.	Juliana Fałata 26		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1940
887.	Juliana Fałata 26a		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1940
888.	Juliana Fałata 27		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
889.	Juliana Fałata 28		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1940
890.	Juliana Fałata 28a		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1940
891.	Juliana Fałata 29		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
892.	Juliana Fałata 30		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1940
893.	Juliana Fałata 30a		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1940
894.	Juliana Fałata 31		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
895.	Juliana Fałata 32		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1940
896.	Juliana Fałata 32a		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1940
897.	Juliana Fałata 33		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
898.	Juliana Fałata 35		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
899.	Juliana Fałata 37		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
900.	Juliana Fałata 39		zespół kamienic	Modernizm, art. deco	ok. 1925
901.	Juliana Tuwima		krzyż z figurą Matki Boskiej przy skrzyżowaniu z ul. Kilara	Historyzm	1863 r.
902.	Juliana Tuwima 15c		KWK Rozbark-dawny budynek administracyjny -	Historyzm	pocz. XX w. - przebudowany

			obecnie bursa		
903.	Juliana Ursyna Niemcewicz 2		kamienica	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
904.	Juliana Ursyna Niemcewicz 4		kamienica	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
905.	Juliana Ursyna Niemcewicz 5		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
906.	Juliana Ursyna Niemcewicz 6		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
907.	Juliusza Kossaka 1		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
908.	Juliusza Kossaka 2		zespół bloków	Funkcjonalizm	1924-1927
909.	Juliusza Kossaka 3		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
910.	Juliusza Kossaka 4		zespół bloków	Funkcjonalizm	1924-1927
911.	Juliusza Kossaka 5		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
912.	Juliusza Kossaka 6		zespół bloków	Funkcjonalizm	1924-1927
913.	Juliusza Kossaka 7		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
914.	Juliusza Kossaka 8		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
915.	Juliusza Kossaka 9		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
916.	Juliusza Kossaka 10		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
917.	Juliusza Kossaka 11		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
918.	Juliusza Kossaka 12		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
919.	Juliusza Kossaka 13		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
920.	Juliusza Kossaka 14		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
921.	Juliusza Kossaka 15		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
922.	Juliusza Kossaka 16		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
923.	Juliusza Kossaka 17		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
924.	Juliusza Kossaka 18		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
925.	Juliusza Kossaka 19		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
926.	Juliusza Kossaka 20		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
927.	Juliusza Kossaka 21		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
928.	Juliusza Kossaka 22		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
929.	Juliusza Kossaka 24		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
930.	Juliusza Ligon 1		zespół bloków	Modernizm, secesja	1910
931.	Juliusza Ligon 2		zespół kościoła Podwyższenia Krzyża z plebanią, krucyfiks		pocz. XX w.
932.	Juliusza Ligon 3		zespół bloków	Secesja, modernizm	1910
933.	Juliusza Ligon 5		zespół bloków	Secesja, modernizm	1910

934.	Juliusza Ligonia 7		zespół bloków	Secesja, modernizm	1910
935.	Juliusza Ligonia 9		zespół bloków	Secesja, modernizm	1910
936.	Karbowska 13		kamienica/familok	Modernizm	1 ćwierć XX w.
937.	Karbowska 18		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
938.	Karbowska 22		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
939.	Karbowska 24		zespół domów w ogrodach	Modernizm	lata międzywojenne
940.	Karbowska 25		dom w ogrodzie	Modernizm	lata międzywojenne
941.	Karbowska 26		zespół domów w ogrodach	Modernizm	lata międzywojenne
942.	Karbowska		krucyfiks obok nr 27	Historyzm	ok. 1880 r.
943.	Karlika 1		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
944.	Karlika 2		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
945.	Karlika 3		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
946.	Karlika 4		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
947.	Karlika 5		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
948.	Karlika 6		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
949.	Karlika 8		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
950.	Karola Estreichera 1		kamienica	Modernizm późny	lata międzywojenne
951.	Karola Estreichera 2		kamienica	Modernizm późny, art deco	lata międzywojenne
952.	Karola Estreichera 3		kamienica	Modernizm późny, art deco	ok. 1930
953.	Karola Estreichera 4		kamienica	Modernizm późny, art deco	lata 20./30. XX w.
954.	Karola Estreichera 5		kamienica	Modernizm późny, art deco	ok. 1930
955.	Karola Estreichera 6		kamienica	Modernizm późny, art deco	lata 20./30. XX w.
956.	Karola Estreichera 7		zespół bloków	Socrealizm	lata. 50 XX w.
957.	Karola Estreichera 8		zespół bloków	Socrealizm	lata. 50 XX w.
958.	Karola Estreichera 9		zespół bloków	Socrealizm	lata. 50 XX w.
959.	Karola Estreichera 10		zespół bloków	Socrealizm	lata. 50 XX w.
960.	Karola Estreichera 12		zespół bloków	Socrealizm	lata. 50 XX w.
961.	Karola Jochymczyka 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13, Karola	1359/85, A/1554/94	Nowa Kolonia Robotnicza	Modernizm (elementy),	lata 20. XX w.

	Olszewskiego 1,3,4,5,6,7,8,9, 10,11,12,13,14,16,16,17,18,19,20, Konstytucji 56,58,60,62,66,68,70,72, Krzysztofa Kamila Baczyńskiego 4,6,8, Pawła Stalmacha 1,2,3,4,5, Piotra Czajkowskiego 2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,1 7,18,19,20, pl. N Bobrku 1,2,3,4,5,6,7,8,9, Wytrwałych 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13, Zabrzańska 13,15,17,19,21, Żwirowa 1,2,3,4,5,6,7,8,9			historyzm	
962.	Karola Miarki 1		kamienica	Neorensans	1903
963.	Karola Miarki 2	A/494/2018	poczta	Funkcjonalizm	1930
964.	Karola Miarki 3		kamienica	Modernizm	1914
965.	Karola Miarki 4		poczta	Modernizm późny, funkcjonalizm	lata 20./30. XX w.
966.	Karola Miarki 5		kamienica	Neorensans	1913
967.	Karola Miarki 7		kamienica	Modernizm	1912
968.	Karola Miarki 9		kamienica	Modernizm	1911
969.	Karola Miarki 10		przychodnia gruźlicza	Funkcjonalizm	1929
970.	Karola Miarki 11		kamienica	Modernizm	1910
971.	Karola Miarki 12		kamienica	Historyzm, neogoty, eklektyzm	1900
972.	Karola Miarki 13		kamienica	Modernizm	1910
973.	Karola Miarki 16		kamienica	Modernizm	początek XX w.
974.	Karola Miarki 18		kamienica	Modernizm	ok. 1915
975.	Karola Miarki 19		zespół kamienic	Modernizm późny, funkcjonalizm	lata 20. XX w.
976.	Karola Miarki 20		zespół kamienic	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
977.	Karola Miarki 21		zespół kamienic	Modernizm późny, funkcjonalizm	lata 30. XX w.
978.	Karola Miarki 22		zespół kamienic	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
979.	Karola Miarki 24		zespół kamienic	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
980.	Karola Miarki 29		zespół kamienic	Modernizm późny, funkcjonalizm	ok. 1930
981.	Karola Miarki 33		kamienica	Modernizm późny,	lata międzywojenne

				funkcjonalizm	
982.	Karola Miarki 36		kamienica	Historyzm, modernizm	ok. 1910
983.	Karola Miarki 37		budynek zespołu Szkół Mechaniczno- Samochodowych	Historyzm (elementy)	koniec XIX w.
984.	Karola Miarki 38		zespół kamienic	Modernizm późny, funkcjonalizm	lata 20. XX w.
985.	Karola Miarki 40		zespół kamienic	Modernizm późny, funkcjonalizm	lata 20. XX w.
986.	Karola Miarki 42		zespół kamienic	Modernizm późny, funkcjonalizm	lata 20. XX w.
987.	Karola Miarki 44		zespół kamienic	Modernizm późny, funkcjonalizm	lata 20. XX w.
988.	Karola Miarki 46		zespół kamienic	Modernizm późny, funkcjonalizm	lata 20. XX w.
989.	Karola Miarki 48		zespół kamienic	Modernizm późny, funkcjonalizm	lata 20. XX w.
990.	Karola Miarki 50		zespół bloków- kamienic	Historyzm	ok. 1890
991.	Karola Miarki 52		zespół bloków- kamienic	Funkcjonalizm	lata 20./30. XX w.
992.	Karola Miarki 54		zespół bloków- kamienic	Funkcjonalizm	lata 20./30. XX w.
993.	Karola Miarki 56		zespół bloków- kamienic	Funkcjonalizm	lata 20./30. XX w.
994.	Karola Miarki 58		zespół bloków- kamienic	Funkcjonalizm	lata 20./30. XX w.
995.	Karola Miarki 60		zespół bloków- kamienic	Funkcjonalizm	lata 20./30. XX w.
996.	Karola Miarki 62		zespół bloków- kamienic	Funkcjonalizm	lata 20./30. XX w.
997.	Karola Miarki 64		zespół bloków- kamienic	Funkcjonalizm	lata 20./30. XX w.
998.	Karola Miarki 66		zespół bloków- kamienic	Funkcjonalizm	lata 20./30. XX w.
999.	Karola Miarki 68		kamienica	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
1000.	Kasztanowa 3		plebania parafii rzymskokatolickie j p. w. Bożego Ciała	Modernizm	pocz. XX w.
1001.	Katowicka 2		kamienica	Historyzm, secesja	1875, przebud. początek XX w.

1002.	Katowicka 4		kamienica	Historyzm, modernizm	lata 70./80. XIX w., przebud. 1906
1003.	Katowicka 6		kamienica	Historyzm	koniec XIX w., przebud.
1004.	Katowicka 8		kamienica	Historyzm (elementy)	koniec XIX w., przebud. lata międzywojenne
1005.	Katowicka 10		kamienica	Historyzm (elementy)	koniec XIX w., przebud. lata międzywojenne
1006.	Katowicka 12		kamienica	Eklektyzm	1896
1007.	Katowicka 16		budynek przychodni	Historyzm	1893
1008.	Katowicka 18		budynek Przedsiębiorstwa Budowy Szybów	Modernizm, art. deco	lata międzywojenne
1009.	Katowicka 20		kamienica	Secesja	ok. 1900
1010.	Katowicka 22		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1011.	Katowicka 24		kamienica	Modernizm	ok. 1910
1012.	Katowicka 26		kamienica	Historyzm	lata 80. XIX w.
1013.	Katowicka 28		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
1014.	Katowicka 30		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
1015.	Katowicka 32		kamienica	Eklektyzm, secesja	1902
1016.	Katowicka 34		kamienica	Historyzm	1897
1017.	Katowicka 36		kamienica	Historyzm	lata 60./70. XIX w.
1018.	Katowicka 38		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1019.	Katowicka 40		kamienica	Eklektyzm	ok. 1890
1020.	Katowicka 42		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1021.	Katowicka 44		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1022.	Katowicka 45		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1023.	Katowicka 46		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1024.	Katowicka 47		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1025.	Katowicka 48		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1026.	Katowicka 48A		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1027.	Katowicka 49		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1028.	Katowicka 50		kamienica	Historyzm	ok. 1890, przebud. lata międzywojenne
1029.	Katowicka 51		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1030.	Katowicka 52		kamienica	Modernizm, historyzm	ok. 1890, przebud. lata międzywojenne
1031.	Katowicka 53		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.

1032.	Katowicka 54		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1033.	Katowicka 55		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1034.	Katowicka 56		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1035.	Katowicka 57		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1036.	Katowicka 58		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1037.	Katowicka 59		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1038.	Katowicka 60		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1039.	Katowicka 61		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1040.	Katowicka 62		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1041.	Katowicka 62a		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1042.	Katowicka 63		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1043.	Kazimierza Pułaskiego 1		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1044.	Kazimierza Pułaskiego 2		dom w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm	lata międzywojenne
1045.	Kazimierza Pułaskiego 3		willa, budynek Cechu Rzemiosł Różnych	Art deco, modernizm	lata międzywojenne
1046.	Kazimierza Pułaskiego 4		dom w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm	lata międzywojenne
1047.	Kazimierza Pułaskiego 5		budynek Przychodni Rejonowej w ogrodzie, ogrodzenie	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1048.	Kazimierza Pułaskiego 6		dom w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm	lata międzywojenne
1049.	Kazimierza Pułaskiego 7		dom w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm późny	lata międzywojenne
1050.	Kazimierza Pułaskiego 8		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
1051.	Kazimierza Pułaskiego 9		zespół kościoła p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa: kościół, plebania	Art deco, modernizm	1924-1925
1052.	Kazimierza Pułaskiego 10		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
1053.	Kazimierza Pułaskiego 12		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
1054.	Kazimierza Pułaskiego 13		budynek poczty	Modernizm	lata międzywojenne
1055.	Kazimierza Pułaskiego 14		kamienica, ogrodzenie	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne

1056.	Kazimierza Pułaskiego 15		budynek przedszkola w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm	lata międzywojenne
1057.	Kazimierza Pułaskiego 16		kamienica, ogrodzenie	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1058.	Kazimierza Pułaskiego 17		dom w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm	1 ćw. XX w.
1059.	Kazimierza Pułaskiego 19		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1060.	Kazimierza Pułaskiego 21		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1061.	Kazimierza Pułaskiego 22		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	brak zdjęcia
1062.	Kazimierza Pułaskiego 23		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1063.	Kazimierza Pułaskiego 24		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1064.	Kazimierza Pułaskiego 25		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1065.	Kazimierza Pułaskiego 27		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1066.	Kazimierza Pułaskiego 29		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1067.	Kazimierza Pułaskiego 31		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1068.	Kazimierza Pułaskiego 35		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1069.	Kazimierza Pułaskiego 37		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1070.	Kazimierza Pułaskiego 39		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1071.	Kazimierza Pułaskiego 41		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1072.	Kazimierza Pułaskiego 43		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1073.	Kazimierza Pułaskiego 45		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1074.	Kazimierza Pułaskiego 47		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1075.	Kazimierza Pułaskiego 49		budynek Sp. Pracy "Bytomska Odzież"	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1076.	Kazimierza Pułaskiego 55		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1077.	Kazimierza Pułaskiego 57		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1078.	Kazimierza Pułaskiego 59		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1079.	Kazimierza Pułaskiego 61		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.

1080.	Kazimierza Pułaskiego 63		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1081.	Kazimierza Pułaskiego 65		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1082.	Kazimierza Pułaskiego 67		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1083.	Kolejowa 2a		kamienica	Modernizm	ok. 1915
1084.	Kolejowa 4		dwie kamienice	Modernizm, art. deco	lata 20. XX w.
1085.	Kolejowa 6		dwie kamienice	Modernizm, art. deco	lata 20. XX w.
1086.	Kolejowa 8		zespół bloków	Socrealizm	lata 50. XX w.
1087.	Kolejowa 10		zespół bloków	Socrealizm	lata 50. XX w.
1088.	Kolonia Zgorzelec 1,2,6,7,8,10,11,12,13,14,15,16,17,18, 19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,30,31, 32,33,34,35,36,37	A/1553/94	zespół osiedla robotniczego "Kolonia Zgorzelec"		1897-1901
1089.	Kolonia Zygmunt		krucyfiks przydrożny z wykuta datą renowacji 1902 r		
1090.	Kołobrzeska 1		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1091.	Kołobrzeska 2		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1092.	Kołobrzeska 3		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1093.	Kołobrzeska 4		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1094.	Kołobrzeska 5		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1095.	Kołobrzeska 6		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1096.	Kołobrzeska 7		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1097.	Kołobrzeska 8		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1098.	Kołobrzeska 9		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1099.	Kołobrzeska 10		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1100.	Kołobrzeska 11		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1101.	Kołobrzeska 12		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1102.	Konstytucji		Popiersie Marii Konopnickiej na terenie parku		1961
1103.	Konstytucji		krucyfiks obok nr		

			90		
1104.	Konstytucji 1		budynek przedszkola (d. seminarium duchownego)	Modernizm	początek XX w.
1105.	Konstytucji 4		zespół domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	lata 30. XX w.
1106.	Konstytucji 5a		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
1107.	Konstytucji 5b		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
1108.	Konstytucji 6		zespół domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	lata 30. XX w.
1109.	Konstytucji 7a		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
1110.	Konstytucji 7b		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
1111.	Konstytucji 7c		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
1112.	Konstytucji 8		zespół osiedla robotniczego	Historyzm (elementy), modernizm	początek XX w.
1113.	Konstytucji 9		budynek Katolickiego Ośrodka "Dom Nadziei"	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1114.	Konstytucji 10		zespół osiedla robotniczego	Historyzm (elementy), modernizm	początek XX w.
1115.	Konstytucji 11		kamienica/familok z przylegającym krucyfiks z ok. 1900 r.	Historyzm (elementy), modernizm	XIX/XX w.
1116.	Konstytucji 12		zespół osiedla robotniczego	Historyzm (elementy), modernizm	początek XX w.
1117.	Konstytucji 14		zespół osiedla robotniczego	Historyzm (elementy), modernizm	początek XX w.
1118.	Konstytucji 16		zespół osiedla robotniczego	Historyzm (elementy), modernizm	początek XX w.
1119.	Konstytucji 17		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
1120.	Konstytucji 18		budynek szkoły podstawowej	Historyzm ceglany prosty	szkoła
1121.	Konstytucji 19		kamienica	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
1122.	Konstytucji 20		budynek szkoły podstawowej	Funkcjonalizm	szkoła
1123.	Konstytucji 21		kamienica	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
1124.	Konstytucji 22		budynek szkoły podstawowej	Historyzm (elementy),	1 ćwierć XX w.

			specjalnej	modernizm	
1125.	Konstytucji 24	A/246/09	kościół parafialny p.w. Świętej Rodziny, plebania, murowanie ogrodzenie od strony południowej i wschodniej oraz najbliższe otoczenie wymienionych obiektów	Neoromanizm	1900-1902 (kościół), 1910 (plebania)
1126.	Konstytucji 27		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
1127.	Konstytucji 28		kamienica	Art deco, modernizm	1 ćwierć XX w.
1128.	Konstytucji 29		kamienica	Funkcjonalizm	1900
1129.	Konstytucji 30		kamienica	Funkcjonalizm	1908
1130.	Konstytucji 35		kamienica	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
1131.	Konstytucji 38		kamienica	Secesja, modernizm	1910
1132.	Konstytucji 43		kamienica	Modernizm	1 ćwierć XX w.
1133.	Konstytucji 45		zespół osiedla robotniczego	Historyzm (elementy), modernizm	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
1134.	Konstytucji 46		kamienica	Modernizm	początek XX w.
1135.	Konstytucji 47		zespół osiedla robotniczego	Historyzm (elementy), modernizm	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
1136.	Konstytucji 48		kamienica	Historyzm (elementy), modernizm	1896
1137.	Konstytucji 49a		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
1138.	Konstytucji 50		kamienica	Historyzm (elementy), modernizm	1902
1139.	Konstytucji 50A		kamienica	Historyzm (elementy), modernizm	1902
1140.	Konstytucji 51		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
1141.	Konstytucji 52		kamienica	Historyzm (elementy), modernizm	1890

1142.	Konstytucji 53		kamienica	Historyzm (elementy), modernizm	koniec XIX w.
1143.	Konstytucji 63		blok	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
1144.	Konstytucji 65		blok	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
1145.	Konstytucji 74	A-1329/84	budynek siłowni dawnej Huty Bobrek	Neoromanizm	1900, 1907
1146.	Konstytucji 76		kotłownia dawnej KWK Bobrek, ob. budynek warsztatów mechanicznych	Modernizm	1908 r.
1147.	Konstytucji 76		budynek portierni dawnej KWK Bobrek	Modernizm późny, funkcjonalizm	1942 r.
1148.	Konstytucji 76		budynek stacji ratowniczej dawnej KWK Bobrek	Modernizm późny, funkcjonalizm	lata 1934 - 1935
1149.	Konstytucji 76		budynek starej łaźni dawnej KWK Bobrek	Modernizm późny, funkcjonalizm	1908, przebudowany lata 30-ste XX w.
1150.	Konstytucji 76		budynek warsztatów i kuźni dawnej KWK Bobrek	Historyzm ceglany prosty, modernizm	1907 - 1908, rozbudowa 1916 r.
1151.	Konstytucji 76		budynek hali maszyn wyciągowych i sprzężarek dawnej KWK Bobrek	Modernizm	1908 - 1909
1152.	Konstytucji 78		dom wielorodzinny	Modernizm	1 ćwierć XX w.
1153.	Konstytucji 80		dom wielorodzinny	Modernizm	1 ćwierć XX w.
1154.	Konstytucji 82		dom wielorodzinny	Modernizm	1 ćwierć XX w.
1155.	Konstytucji 84		blok	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
1156.	Konstytucji 92		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1157.	Konstytucji 94		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	
1158.	Konstytucji 96		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	
1159.	Konstytucji 101		blok	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30. XX w.
1160.	Konstytucji 101a		blok	Funkcjonalizm, modernizm	

1161.	Konstytucji 101b		blok	Funkcjonalizm, modernizm	
1162.	Konstytucji 123a		zespół szkoły	Historyzm ceglany prosty	1 ćwierć XX w.
1163.	Konstytucji 123b		zespół szkoły	Modernizm, Historyzm ceglany prosty	1 ćwierć XX w.
1164.	Konstytucji 123c		zespół szkoły	Modernizm, Historyzm ceglany prosty	1 ćwierć XX w.
1165.	Konstytucji 138		dom	Secesja (elementy), modernizm	początek XX w.
1166.	Konstytucji		zespół parku im. Konopnickiej, kompozycja krajobrazowa, amfiteatr, ogrodzenie		lata międzywojenne
1167.	Kopalniana 1		kamienica	Modernizm	1937
1168.	Kopalniana 2		kamienica	Modernizm	1937
1169.	Kopalniana 2a		kamienica	Modernizm	1937
1170.	Kopalniana 3		kamienica	Modernizm	1937
1171.	Kopalniana 3a		kamienica	Modernizm	1937
1172.	Kopalniana 4		kamienica	Modernizm	1937
1173.	Kopalniana 5		kamienica	Modernizm	1937
1174.	Kopalniana 5a		kamienica	Modernizm	1937
1175.	Kopalniana 6		kamienica	Modernizm	1937
1176.	Kopalniana 6a		kamienica	Modernizm	1937
1177.	Kosynierów 30	A/398/13	zespół zabudowy Elektrowni Bobrek (obecnie Elektrociepłowni Szombierki). W skład zespołu wchodzą: 1) kotłownia 2) pompownia 3) maszynownia 4) rozdzielnia prądu 5) budynek zarządu 6) wieża wodna, zwana zegarową 7) wieża węglowa 8) trzy kominy 9) wartownia 10) otoczenie wymienionych wyżej obiektów	Modernizm, klasycyzm	1916-1920

1178.	Kościelna 2	1362/88	kamienica	Secesja	ok.1905 r.
1179.	Krakowska 30		budynek szpitala	Historyzm, neogotyck, eklektyzm	koniec XIX w.
1180.	Krakowska 32		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1181.	Krakowska 38		kamienica	Modernizm, art. deco, historyzm	koniec XIX w., przebud. ok. 1925
1182.	Krakowska 40		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
1183.	Krakowska 44		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
1184.	Krakowska 46		kamienica	Modernizm, historyzm	koniec XIX w., przebud. lata międzywojenne
1185.	Krakowska 48		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1186.	Krakowska 50		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1187.	Krakowska		kapliczka Matki Boskiej przy skrzyżowaniu z ul. Korfantego		ok. 1891
1188.	Krakowska	1146/70	kościół filialny pod wezwaniem św. Ducha	Barok	XVIII w.
1189.	Krańcowa 1		kamienica	Modernizm	lata 30. XX w.
1190.	Krańcowa 2		kamienica	Modernizm	lata 30. XX w.
1191.	Krańcowa 3		kamienica	Modernizm	lata 30. XX w.
1192.	Krańcowa 4		kamienica	Modernizm	lata 30. XX w.
1193.	Krańcowa 5		kamienica	Modernizm	lata 30. XX w.
1194.	Krańcowa 8		kamienica	Modernizm	lata 30. XX w.
1195.	Krańcowa 9		kamienica	Modernizm	lata 30. XX w.
1196.	Krańcowa 11		kamienica	Modernizm	lata 30. XX w.
1197.	Krawiecka	A/1536/93	kamienica	Secesja (elementy)	1908 r.
1198.	Królowej Jadwigi 2		szkoła podstawowa nr 2	Modernizm	1910
1199.	Królowej Jadwigi 6		dwie kamienice	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1200.	Królowej Jadwigi 8		dwie kamienice	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1201.	Królowej Jadwigi 10		kamienica	Historyzm	XIX/XX w.
1202.	Królowej Jadwigi 11		kamienica	Historyzm, neorenesans	ok. 1890
1203.	Królowej Jadwigi 12		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
1204.	Królowej Jadwigi 13		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
1205.	Królowej Jadwigi 14		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
1206.	Królowej Jadwigi 15		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
1207.	Królowej Jadwigi 17		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
1208.	Królowej Jadwigi 21		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
1209.	Kruszcowa 4		budynek maszynowni i		początek XX wieku

			nadszybia dawnego Szybu Bolko KWK Orzeł Biały		
1210.	Krzysztofa Kamila Baczyńskiego 1		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1211.	Krzysztofa Kamila Baczyńskiego 5		zespół osiedla robotniczego	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1212.	Krzysztofa Kamila Baczyńskiego 11		zespół osiedla robotniczego	Modernizm	1907-1912
1213.	Krzysztofa Kamila Baczyńskiego 12		zespół osiedla robotniczego	Modernizm	1907-1912
1214.	Krzysztofa Kamila Baczyńskiego 13		zespół osiedla robotniczego	Modernizm	1907-1912
1215.	Krzysztofa Kamila Baczyńskiego 15		zespół osiedla robotniczego	Modernizm	1907-1912
1216.	Krzysztofa Kamila Baczyńskiego 17		zespół osiedla robotniczego	Modernizm	1907-1912
1217.	Krzyżowa przy torze kolei wąskotorowej, Chorzowska		schron bojowy Zespołu Fortyfikacji Obszaru Warownego "Śląsk" - Punkt Oporu Łagiewniki		1936 r.
1218.	Krzyżowa przy torze kolei wąskotorowej, Chorzowska		schron bojowy Zespołu Fortyfikacji Obszaru Warownego "Śląsk" - Punkt Oporu Łagiewniki		1936 r.
1219.	Krzyżowa		schron bojowy Zespołu Fortyfikacji Obszaru Warownego "Śląsk" - Punkt Oporu Łagiewniki		1936 r.
1220.	Krzyżowa		schron bojowy Zespołu Fortyfikacji Obszaru Warownego "Śląsk" - Punkt Oporu Łagiewniki		1936 r.
1221.	Krzyżowa 1		schron polowy Zespołu Fortyfikacji Obszaru Warownego "Śląsk" - Punkt		1939 r.

			Oporu Łagiewniki		
1222.	Krzyżowa 3		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w., nadbudowana lata międzywojenne
1223.	Krzyżowa 6		kamienica/familok	Modernizm	lata 20. XX w.
1224.	Krzyżowa 6a		kamienica/familok	Modernizm	lata 20. XX w.
1225.	Krzyżowa 6b		kamienica/familok	Modernizm	lata 20. XX w.
1226.	Krzyżowa 8		kamienica	Modernizm prosty	lata 20. XX w.
1227.	Krzyżowa 8a		kamienica	Modernizm prosty	lata 20. XX w.
1228.	Krzyżowa 14		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1229.	Księdza Feliksa Zielińskiego 1		familok, oficyna, komórki gospodarcze	Historyzm prosty	początek XX w.
1230.	Księdza Feliksa Zielińskiego 2		kamienice	Modernizm	1 ćwierć XX w.
1231.	Księdza Feliksa Zielińskiego 3		kamienica/familok	Modernizm	początek XX w.
1232.	Księdza Feliksa Zielińskiego 4		kamienica/familok	Modernizm	początek XX w.
1233.	Księdza Feliksa Zielińskiego 5		kamienica	Modernizm	1 ćwierć XX w.
1234.	Księdza Feliksa Zielińskiego 6		kamienice	Modernizm	1 ćwierć XX w.
1235.	Księdza Franciszka Nawrota 2		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1236.	Księdza Franciszka Nawrota 4		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1237.	Księdza Franciszka Nawrota 5		kamienica	Modernizm	ok. 1910
1238.	Księdza Franciszka Nawrota 6		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1239.	Księdza Franciszka Nawrota 7		kamienica	Modernizm, historyzm	ok. 1900
1240.	Księdza Franciszka Nawrota 8		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1241.	Księdza Franciszka Nawrota 9		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1242.	Księdza Franciszka Nawrota 10		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1243.	Księdza Franciszka Nawrota 11		kamienica	Modernizm, secesja	ok. 1890
1244.	Księdza Franciszka Nawrota 12		zespół bloków	Art deco, modernizm	ok. 1925
1245.	Księdza Franciszka Nawrota 14		zespół bloków	Art deco, modernizm	ok. 1925
1246.	Księdza Franciszka Nawrota 16		zespół bloków	Art deco, modernizm	ok. 1925
1247.	Księdza Franciszka Nawrota 17		kamienica	Art deco, modernizm	ok. 1900
1248.	Księdza Franciszka Nawrota 18		zespół bloków	Art deco, modernizm	ok. 1925
1249.	Księdza Franciszka Nawrota 19		kamienica	Art deco, modernizm	1901
1250.	Księdza Franciszka Nawrota 20		zespół bloków	Art deco, modernizm	ok. 1925

1251.	Księdza Franciszka Nawrota 21		kamienica	Art deco, modernizm	1900
1252.	Księdza Franciszka Nawrota 22		zespół bloków	Art deco, modernizm	ok. 1925
1253.	Księdza Franciszka Nawrota 23		kamienica	Historyzm, modernizm	ok. 1900, nadbud. lata międzywojenne
1254.	Księdza Franciszka Nawrota 24		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
1255.	Księdza Franciszka Nawrota 24a		budynek mieszkalny	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
1256.	Księdza Franciszka Nawrota 25		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
1257.	Księdza Franciszka Nawrota 26		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
1258.	Księdza Franciszka Nawrota 27		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
1259.	Księdza Franciszka Nawrota 28		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
1260.	Księdza Franciszka Nawrota 29		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
1261.	Księdza Franciszka Nawrota 30		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
1262.	Księdza Franciszka Nawrota 32		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
1263.	Księdza Jana Frenzla		rzeźba Misie II przy skrzyżowaniu z ul. Andersa		1979
1264.	Księdza Jana Frenzla 2		zespół domów robotniczych	Modernizm	lata międzywojenne
1265.	Księdza Jana Frenzla 4		zespół domów robotniczych	Modernizm	lata międzywojenne
1266.	Księdza Jana Frenzla 6		zespół domów robotniczych	Modernizm	lata międzywojenne
1267.	Księdza Jana Frenzla 7		kamienica	Modernizm, art. deco	lata międzywojenne
1268.	Księdza Jana Frenzla 8		zespół domów robotniczych	Modernizm	lata międzywojenne
1269.	Księdza Jana Frenzla 17		kamienica/familok	Historyzm	początek XX w.
1270.	Księdza Jana Frenzla 25		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
1271.	Księdza Jana Frenzla 30		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
1272.	Księdza Jana Frenzla 38a		dom	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
1273.	Księdza Jana Frenzla 48		kamienica	Modernizm	początek XX w.
1274.	Księdza Jana Frenzla 56		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
1275.	Księdza Jana Frenzla 58		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.

1276.	Księdza Jana Frenzla 60		kamienica	Modernizm	lata 20. XX w.
1277.	Księdza Jana Frenzla 62		kamienica	Modernizm	lata 20. XX w.
1278.	Księdza Jana Frenzla 93		dom	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
1279.	Księdza Jana Frenzla 94		blok, komórki gospodarcze	Modernizm	lata międzywojenne
1280.	Księdza Jana Frenzla Bytom	A/1612/95	park Ludowy, dawne założenie pałacowo- parkowe Thiele- Wincklerów: układ kompozycyjny, zespół dendroflory, ruina oficyny pałacowej, pozostałości pałacu		pocz. XIX w. (park), poł. XIX w. (oficyna, pałac)
1281.	Księdza Jana Frenzla Bytom	R/551/57	kościół p.w. Krzyża	Neogotyck	1. poł. XIX w.
1282.	Księdza Jana Frenzla Bytom		latarnia z ławeczką przy skrzyżowaniu z ul. Racjonalizatorów	Modernizm	lata międzywojenne
1283.	Księdza Jerzego Popiełuszki		zespół cmentarza parafialnego: układ czterokwaterowy,		
1284.	Księdza Jerzego Popiełuszki		pomnik mieszkańców Karbia poległych podczas I wojny światowej przy skrzyżowaniu z ul. Konstytucji		XX w.
1285.	Księdza Jerzego Popiełuszki 4	A/417/14	budynek kościoła parafialnego p.w. Dobrego Pasterza	Neogotyck	1907-1909 r.
1286.	Księdza Karola Koziołka 3	1147/70 (A/261/09)	kościół parafialny pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP	Gotycki	2 poł. XIII w., rozbudowa w wiekach XIV, XVI i XVII, przebudowa w XIX
1287.	Księdza Norberta Bończyka 2		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
1288.	Księdza Norberta Bończyka 4		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
1289.	Księdza Norberta Bończyka 5		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1290.	Księdza Norberta Bończyka 6		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.

1291.	Księdza Norberta Bończyka 10		dom	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1292.	Księdza Norberta Bończyka 14		zespół kamienic	Historyzm ceglany prosty, neogotyck	koniec XIX w.
1293.	Księdza Norberta Bończyka 15		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1294.	Księdza Norberta Bończyka 16		zespół kamienic	Historyzm ceglany prosty, neogotyck	koniec XIX w.
1295.	Księdza Piotra Ściegiennego 3		kamienica/familok	Modernizm	początek XX w.
1296.	Księdza Piotra Ściegiennego 5		kamienica/familok	Modernizm	początek XX w.
1297.	Księdza Piotra Ściegiennego 7		kamienica/familok	Modernizm	początek XX w.
1298.	Księdza Prymasa Stefana Wyszyńskiego		krzyż obok nr 19	Historyzm	lata międzywojenne
1299.	Leona Wyczółkowskiego 24		kamienica	Secesja, modernizm	1911
1300.	Leona Wyczółkowskiego 26		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	początek XX w.
1301.	Leona Wyczółkowskiego 28		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1302.	Leona Wyczółkowskiego 30		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1303.	Leona Wyczółkowskiego 32		kamienice bliźniacze	Art deco, modernizm	1 ćw. XX w.
1304.	Leona Wyczółkowskiego 34		kamienice bliźniacze	Art deco, modernizm	1 ćw. XX w.
1305.	Leona Wyczółkowskiego 36		kamienica	Art deco, modernizm	1 ćw. XX w.
1306.	Leona Wyczółkowskiego 38		kamienica	Art deco, modernizm	1 ćw. XX w.
1307.	Leopolda Staffa 2		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
1308.	Leopolda Staffa	A/208/07	cmentarz parafii rzymsko-katolickiej p.w. św. Jacka	Historyzm	pocz. XX w.
1309.	Lipowa 3		budynek mieszkalny	Modernizm	lata 30. XX w.
1310.	Ludowa 10		kamienica/familok	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1311.	Ludwika Chroboka 7		kamienica/familok	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1312.	Ludwika Chroboka 9		kamienica/familok	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1313.	Ludwika Chroboka 9a		kamienica/familok	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1314.	Ludwika Chroboka 13		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
1315.	Ludwika Chroboka 15		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne

1316.	Ludwika Chroboka 16		kamienica/familok	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1317.	Ludwika Chroboka 21		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
1318.	Ludwika Chroboka 23		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
1319.	Ludwika Chroboka 25		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
1320.	Ludwika Mierosławskiego 9		zespół osiedla robotniczego	Historyzm, modernizm	początek XX w.
1321.	Ludwika Mierosławskiego 10		zespół osiedla robotniczego	Historyzm, modernizm	początek XX w.
1322.	Ludwika Mierosławskiego 11		zespół osiedla robotniczego	Historyzm, modernizm	początek XX w.
1323.	Ludwika Pasteura 1		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
1324.	Ludwika Pasteura 1a		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
1325.	Ludwika Pasteura 2		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
1326.	Ludwika Pasteura 2a		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
1327.	Ludwika Pasteura 3		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
1328.	Ludwika Pasteura 3a		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
1329.	Ludwika Pasteura 4		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
1330.	Ludwika Pasteura 4a		zespół osiedla robotniczego	Modernizm (elementy), Historyzm ceglany	początek XX w., uzupełnienia i

				prosty	kaplica: lata międzywojenne
1331.	Ludwika Solskiego 1		dom w ogrodzie	Modernizm	lata międzywojenne
1332.	Ludwika Solskiego 2		dom w ogrodzie	Modernizm	lata międzywojenne
1333.	Ludwika Solskiego 3		dom w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm	lata międzywojenne
1334.	Ludwika Zamenhofska 1		zespół kamienic	Modernizm, art. deco	lata 20./30. XX w.
1335.	Ludwika Zamenhofska 2		zespół kamienic	Modernizm, art. deco	lata 20./30. XX w.
1336.	Ludwika Zamenhofska 3		zespół kamienic	Modernizm, art. deco	lata 20./30. XX w.
1337.	Ludwika Zamenhofska 4		zespół kamienic	Modernizm, art. deco	lata 20./30. XX w.
1338.	Ludwika Zamenhofska 5		zespół kamienic	Modernizm, art. deco	lata 20./30. XX w.
1339.	Ludwika Zamenhofska 6		zespół kamienic	Modernizm, art. deco	lata 20./30. XX w.
1340.	Ludwika Zamenhofska 7		zespół kamienic	Funkcjonalizm	ok. 1930
1341.	Ludwika Zamenhofska 8		zespół kamienic	Funkcjonalizm	ok. 1930
1342.	Ludwika Zamenhofska 9		zespół kamienic	Funkcjonalizm	ok. 1930
1343.	Ludwika Zamenhofska 10		zespół kamienic	Funkcjonalizm	ok. 1930
1344.	Ludwika Zamenhofska 11		zespół kamienic	Funkcjonalizm	ok. 1930
1345.	Ludwika Zamenhofska 12		zespół kamienic	Funkcjonalizm	ok. 1930
1346.	Lwowskich Dzieci 1	A/1396/90	kamienica ROZEBRANA		1892-1893
1347.	Łagiewnicka 2	A/447/15	zespół Wodociągów Miejskich (komin maszyny parowej), budynek spalarni śmieci i maszynowni dawnej oczyszczalni ścieków, komin oraz ich najbliższe otoczenie i elementy wyposażenia. Wpis obejmuje: 1) budynek spalarni śmieci i maszynowni dawnej oczyszczalni ścieków 2) komin 3) elementy wyposażenia		1905 r.

			budynku spalarni i maszynowni, czyli sprężarka firmy "Zwickauer" oraz gazogenerator tłokowy "Deutz" z prądnicą prądu stałego typu DG 92/4 ze wzbudnicą		
1348.	Łagiewnicka 2		stacja pomp w Zespole Wodociągów Miejskich		początek XX wieku
1349.	Łagiewnicka 17		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1350.	Łagiewnicka 19		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1351.	Łagiewnicka 21		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1352.	Łagiewnicka 23		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1353.	Łączna 9		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1354.	Łączna 11		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1355.	Łączna 12		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1356.	Łączna 13		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1357.	Łączna 14		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1358.	Łączna 15		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1359.	Łączna 16		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1360.	Łączna 17		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1361.	Łączna 18		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1362.	Łączna 19		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1363.	Łączna 20		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1364.	Łączna 21		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1365.	Łączna 22		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1366.	Łączna 23		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1367.	Łukasza Wallisa 1		willa w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
1368.	Łukasza Wallisa 3		dwie kamienice	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne

1369.	Łukasza Wallisa 4		zespół kamienic	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1370.	Łukasza Wallisa 5		dwie kamienice	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1371.	Łukasza Wallisa 6		zespół kamienic	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1372.	Łukasza Wallisa 7		dwie kamienice	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1373.	Łukasza Wallisa 8		zespół kamienic	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1374.	Łukasza Wallisa 9		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1375.	Łukasza Wallisa 10		zespół kamienic	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1376.	Łukasza Wallisa 11		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1377.	Łukasza Wallisa 12		zespół kamienic	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1378.	Łukasza Wallisa 13		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1379.	Łukasza Wallisa 14		zespół kamienic	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1380.	Łukasza Wallisa 15		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1381.	Łukasza Wallisa 16		zespół kamienic	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1382.	Łukasza Wallisa 17		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1383.	Łukasza Wallisa 18		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1384.	Łukasza Wallisa 19		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1385.	Łukasza Wallisa 20		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1386.	Łukasza Wallisa 21		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1387.	Łukasza Wallisa 22		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1388.	Łukasza Wallisa 23		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1389.	Łukasza Wallisa 24		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30. XX w.
1390.	Łukasza Wallisa 25		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1391.	Łukasza Wallisa 26		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1392.	Łukasza Wallisa 27		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1393.	Łukasza Wallisa 28		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.

1394.	Łużycka 7		zespół warsztatów mechanicznych i kuźni - zespół KWK "Bobrek-Centrum" ruch "Centrum"		1905 r., przebudowany w latach 30-tych XX wieku
1395.	Łużycka 7		kotłownia- zespół KWK "Bobrek - Centrum"		1904 r. i 1912-1913, rozbudowany w okresie międzywojennym (1927)
1396.	Łużycka 7		zespół budynków szybu "Staszic" z wieżą wyciągową - zespół KWK "Bobrek-Centrum" ruch "Centrum"		1 - budynek nadszybowy /basztowy/ z wieżą wyciągową szybu Staszic - lata 80 XIX wieku, modernizacja w 1905 r. i 1926 r. oraz w okresie powojennym 2 - budynek maszynowni szybu Staszic - 1905 r., przebudowany w 1926 r.
1397.	Łużycka 7		zespół łaźni dawnej KWK Centrum	Historyzm, modernizm	koniec XIX wieku, przebud.(skrzydło zach.), 1 ćw. XX wieku (skrzydło wsch.)
1398.	Łużycka 7		rozdzielnia dawnej KWK Centrum		lata międzywojenne
1399.	Łużycka 7		przepompownia dawnej KWK Centrum		lata 20-ste XX wieku
1400.	Łużycka 7		maszynownia Szybu Rejtan dawnej KWK Centrum	Modernizm	początek XX wieku
1401.	Łużycka 7		hala sprzęzarek dawnej KWK Centrum		początek XX wieku
1402.	Macieja Rataja 1		kamienica	Modernizm	1 ćwierć XX w.
1403.	Macieja Rataja 2		kamienica	Modernizm	1 ćwierć XX w.

1404.	Macieja Rataja 3		budynek szkoły podstawowej z salą gimnastyczną	Modernizm	lata 20. XX w.
1405.	Macieja Rataja 4		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
1406.	Macieja Rataja 6		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
1407.	Macieja Rataja 8		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
1408.	Małgorzatki 1		blok	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30. XX w.
1409.	Małgorzatki 2		blok	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30. XX w.
1410.	Małgorzatki 10		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1411.	Małgorzatki 11		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1412.	Małgorzatki 12		zespół bloków	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
1413.	Małgorzatki 13		zespół bloków	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
1414.	Małgorzatki 14		zespół bloków	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
1415.	Małgorzatki 15		zespół bloków	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
1416.	Małgorzatki 16		zespół bloków	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
1417.	Małgorzatki 17		zespół bloków	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
1418.	Małgorzatki 18		zespół bloków	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
1419.	Małgorzatki 19		zespół bloków	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
1420.	Małgorzatki 20		zespół bloków	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
1421.	Małgorzatki 21		zespół bloków	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
1422.	Małgorzatki 22		zespół bloków	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
1423.	Małgorzatki	1330/85	stanowisko archeologiczne-grodzisko wczesno-średniowieczne "Na Małgorzatce "		XI w.
1424.	Mariacka 5	A/1641/97	kamienica	Historyzm	1876
1425.	Marii Konopnickiej 1		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1426.	Marii Konopnickiej 2		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1427.	Marii Konopnickiej 3		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1428.	Marii Konopnickiej 4		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930

1429.	Marii Konopnickiej 5		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1430.	Marii Konopnickiej 6		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1920
1431.	Marii Konopnickiej 7		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1432.	Marii Konopnickiej 8		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1433.	Marii Konopnickiej 9		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
1434.	Marii Konopnickiej 10		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1435.	Marii Konopnickiej 11		zespół bloków	Modernizm	1937
1436.	Marii Konopnickiej 13		zespół bloków	Modernizm	1937
1437.	Marii Konopnickiej 15		zespół bloków	Modernizm	1937
1438.	Marii Konopnickiej 17		zespół bloków	Modernizm	1937
1439.	Marii Konopnickiej 19		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
1440.	Marii Konopnickiej 21		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
1441.	Marii Konopnickiej 23		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
1442.	Marii Konopnickiej 25		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
1443.	Marii Rodziewiczówny 2		dwie kamienice	Funkcjonalizm	ok. 1930
1444.	Marii Rodziewiczówny 3		kamienica	Modernizm	ok. 1915
1445.	Marii Rodziewiczówny 4		dwie kamienice	Funkcjonalizm	ok. 1930
1446.	Marii Rodziewiczówny 6		kamienica	Modernizm	ok. 1925
1447.	Marii Rodziewiczówny 8		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1448.	Marii Rodziewiczówny 10		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1449.	Marii Rodziewiczówny 12		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1450.	Marii Rodziewiczówny 14		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1451.	Marii Skłodowskiej-Curie 3		willa w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm	lata międzywojenne
1452.	Marii Skłodowskiej-Curie 4		budynek Okręgowego Urzędu Miar, ogrodzenie	Modernizm	lata międzywojenne
1453.	Marii Skłodowskiej-Curie 5		willa w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm	lata międzywojenne
1454.	Marii Skłodowskiej-Curie 6		blok	Socrealizm	lata 50.
1455.	Marii Skłodowskiej-Curie 7		willa w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm	lata międzywojenne
1456.	Marii Skłodowskiej-Curie 8		blok	Socrealizm	lata 50.
1457.	Marii Skłodowskiej-Curie 9		dom w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm	1 ćw. XX w.
1458.	Marii Skłodowskiej-Curie 11		dom w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm	1 ćw. XX w.
1459.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 1		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1460.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 1a		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1461.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 1b		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne

1462.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 2a		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
1463.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 2b		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
1464.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 3		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
1465.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 4		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
1466.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 4a		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
1467.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 4b		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
1468.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 5		kamienica "Pod Smokiem"	Secesja	1905
1469.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 6		kamienica	Neorenesans	1903
1470.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 7		kamienica	Secesja	1906
1471.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 8		kamienica	Neorenesans	lata 80. XIX w.
1472.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 10		kamienica	Neorenesans	1885
1473.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 11		kamienica	Neorenesans	ok. 1910
1474.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 12		kamienica	Neorenesans	lata 70./80. XIX w.
1475.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 13		kamienica	Neorenesans	1888
1476.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 14		kamienica	Neorenesans	1890
1477.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 15		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1478.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 16		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1479.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 17		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1480.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 18		kamienica	Neorenesans	1896
1481.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 19		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1482.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 20		kamienica	Neorenesans	ok. 1905
1483.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 21		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1484.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 23		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1485.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 24		budynek Zasadniczej Szkoły Zawodowej	Historyzm ceglany prosty	ok. 1890
1486.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 25		krzyż drewniany		1880 r
1487.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 25		kamienica	Modernizm późny	ok. 1920
1488.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 26		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.

1489.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 27		kamienica	Historyzm, secesja, neorenesans	1890, rozbud. 1900
1490.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 29		kamienica	Historyzm	1893
1491.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 30		kamienica	Historyzm, secesja, neorenesans	ok. 1890
1492.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 32		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
1493.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 33		kamienica	Neoklasycyzm	ok. 1890
1494.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 34		kamienica	Eklektyzm, secesja, modernizm	ok. 1900
1495.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 35		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1496.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 36		kamienica	Eklektyzm, secesja, modernizm	ok. 1900
1497.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 37		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1498.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 38		kamienica	Historyzm	ok. 1900, nadbud. lata międzywojenne
1499.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 39		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1500.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 40		kamienica	Modernizm	ok. 1910
1501.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 42		kamienica	Secesja	ok. 1900
1502.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 43		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1503.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 44		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1504.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 45		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1505.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 46		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1506.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 47		kamienica	Secesja	ok. 1900
1507.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 48		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1508.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 49		kamienica	Secesja, modernizm	ok. 1920
1509.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 50		kamienica	Neorenesans	lata 90. XIX w.
1510.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 53		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
1511.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 55		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1512.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 57		kamienica	Eklektyzm	1897
1513.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 59		kamienica	Modernizm (elementy)	XIX/XX w., przebud.
1514.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 61		kamienica	Historyzm prosty	koniec XIX w., przebud.
1515.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 63		kamienica	Neorenesans	1894
1516.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 65		kamienica	Art deco, modernizm	1925
1517.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 67		kamienica	Art deco, modernizm	1925
1518.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 69		kamienica	Art deco, modernizm	1925
1519.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 71		kamienica	Modernizm	ok. 1915
1520.	Marszałka Józefa Piłsudskiego 73		kamienica	Modernizm	ok. 1915

1521.	Matki Ewy 1	A/461/15	dom Elim w zespole kościoła ewangelicko-augsburskiego		ok. 1916 r.
1522.	Matki Ewy 1	1350/87	zespół parafii ewangelicko-augsburskiej: kościół, plebania, dom opieki "Ostoja Pokoju", dom "Cisza Syjonu", dom Matki Ewy, budynek w pd.-zach. części zespołu, nowy dom opieki, cmentarz, starodrzew, ławki		1896 (kościół); 1894 (plebania); 1890 (dom "Ostoja Pokoju"); 1905 (dom "Cisza Syjonu"); 1902 (dom Matki Ewy); pocz. XX w. (bud. pd.-zach.); lata 90. XX w. (nowy dom opieki)
1523.	Michała Drzymały 1		kamienica	Art deco, modernizm	1925
1524.	Michała Drzymały 2		kamienica	Secesja	1907
1525.	Michała Drzymały 3		budynek zakładu mleczarskiego	Modernizm	ok. 1925, przebudowa lata powojenne
1526.	Michała Drzymały 4		zespół kamienic	Art deco, modernizm	ok. 1925
1527.	Michała Drzymały 5		blok	Funkcjonalizm	ok. 1930
1528.	Michała Drzymały 6		willa + ogrodzenie	Modernizm	ok. 1920
1529.	Michała Drzymały 8		kamienica	Modernizm	ok. 1910
1530.	Michała Drzymały 9		kamienica	Funkcjonalizm	1929
1531.	Michała Drzymały 10		kamienica	Secesja	1903
1532.	Michała Drzymały 11		zespół kamienic	Modernizm	ok. 1910
1533.	Michała Drzymały 12		willa	Modernizm	ok. 1920
1534.	Michała Glinki 1		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
1535.	Michała Glinki 2		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
1536.	Michała Glinki 3		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
1537.	Michała Glinki 4		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
1538.	Michała Glinki 5		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
1539.	Michała Glinki 6		zespół bloków	Modernizm	początek XX w.
1540.	Michała Glinki 6b		zespół bloków	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
1541.	Mikołaja 5		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1542.	Mikołaja 6		osiedle domów	Modernizm	1934

			w ogrodach	(elementy)	
1543.	Mikołaja 7		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1544.	Mikołaja 8		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1545.	Mikołaja 9		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1546.	Mikołaja 10		osiedle domów w ogrodach	Modernizm (elementy)	1934
1547.	Mikołaja Reja		nastawa dysponująca Zespołu Stacji Kolei Wąskotorowej Bytom-Karb		początek XX wieku
1548.	Mikołaja Reja		budynek dworcowy Zespołu Stacji Kolei Wąskotorowej Bytom-Karb		lata 50-te XIX wieku
1549.	Mikołaja Reja		zespół Stacji Kolei Wąskotorowej Bytom-Karb - układ torowy z torami nr: 1,3,5,7,9,11,13,15, 17,19,21,23,25,27, 29,31		początek XX wieku
1550.	Mikołaja Reja		garaż drezyn z budynkiem socjalnym Zespołu Stacji Kolei Wąskotorowej Bytom-Karb		początek XX wieku
1551.	Mikołaja Reja		torowisko kolejki wąskotorowej linii Bytom-Karb- Miasteczko Śląskie w granicach administracyjnych Bytomia		początek XX wieku
1552.	Mikołaja Reja		budynek biurowy lokomotywni Zespołu Stacji Kolei Wąskotorowej Bytom-Karb		początek XX wieku
1553.	Mikołaja Reja		suszarnia piasku Zespołu Stacji Kolei Wąskotorowej		początek XX wieku

			Bytom-Karb		
1554.	Mikołaja Reja		żuraw wodny Zespołu Stacji Kolei Wąskotorowej Bytom-Karb		początek XX wieku
1555.	Mikołaja Reja		wieża ciśnień Zespołu Stacji Kolei Wąskotorowej Bytom-Karb		początek XX wieku
1556.	Mikołaja Reja		hala lokomotywni Zespołu Stacji Kolei Wąskotorowej Bytom-Karb		początek XX wieku
1557.	Mikołaja Reja		budynek dworcowy Zespołu Stacji Kolei Wąskotorowej Bytom-Karb		lata 50-te XIX wieku
1558.	Mikołaja Reja 1		blok, komórka gospodarcza	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne , przebud.
1559.	Mikołaja Reja 2		blok, komórka gospodarcza	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne , przebud.
1560.	Mikołaja Reja 2a		blok, komórka gospodarcza	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne , przebud.
1561.	Mikołaja Reja 3		blok, komórka gospodarcza	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne , przebud.
1562.	Młodzieżowa 9		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
1563.	Młodzieżowa 11		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
1564.	Młodzieżowa 13		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
1565.	Młodzieżowa 15		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
1566.	Niepodległości		kaplica przy skrzyżowaniu ze Strzelców Bytomskich	Neogotyck	koniec XIX w.
1567.	Obozowa 1		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1568.	Obozowa 2		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1569.	Obozowa 3		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1570.	Obozowa 4		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.

1571.	Obozowa 5		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1572.	Ogrodowa 4		dom, budynek gospodarczy	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
1573.	Okólna		rzeźba Forma przestrzenna przy ul. Okólnej 31		lata 70. XX w.
1574.	Olimpijska		rzeźba Złapał przy Stadionie Polonii Bytom		1969
1575.	Olimpijska, Tarnogórska, Wrocławska	A/1465/92	Park Miejski im. Franciszka Kachła		ok. 1840 r.
1576.	Orląt Lwowskich 1		kamienica	Secesja (elementy), modernizm	ok. 1900
1577.	Orląt Lwowskich 2		kamienica	Secesja (elementy), modernizm	ok. 1900
1578.	Orląt Lwowskich 3		kamienica	Secesja (elementy), modernizm	ok. 1905
1579.	Orląt Lwowskich 4		kamienica	Secesja (elementy), modernizm	ok. 1900
1580.	Orląt Lwowskich 5		kamienica	Historyzm	ok. 1900
1581.	Orląt Lwowskich 5a		kamienica	Eklektyzm	1902
1582.	Orląt Lwowskich 6		kamienica	Modernizm	ok. 1930
1583.	Orląt Lwowskich 7		kamienica	Secesja	ok. 1900
1584.	Orląt Lwowskich 7a		kamienica	Secesja	ok. 1905
1585.	Orląt Lwowskich 8		kamienica	Modernizm	ok. 1930
1586.	Orląt Lwowskich 8a		kamienica	Neogotyck	1904
1587.	Orląt Lwowskich 9		kamienica	Secesja	1907
1588.	Orląt Lwowskich 10		kamienica	Secesja	ok. 1910
1589.	Orląt Lwowskich 11		kamienica	Modernizm	ok. 1920
1590.	Orląt Lwowskich 12		kamienica	Modernizm	ok. 1920
1591.	Orląt Lwowskich 13		kamienica	Secesja, neogotyck	ok. 1900
1592.	Orląt Lwowskich 15		kamienica	Modernizm	ok. 1920
1593.	Orląt Lwowskich 17		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1594.	Orląt Lwowskich 19		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1595.	Orląt Lwowskich 21		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1596.	Orląt Lwowskich 23		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1597.	Orląt Lwowskich 25		dwie kamienice	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1925
1598.	Orląt Lwowskich 27		dwie kamienice	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1925

1599.	Orzegowska 1		kamienica/familok	Historyzm	XIX/XX w.
1600.	Orzegowska 2		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1601.	Orzegowska 3		zespół kamienic/familoków	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
1602.	Orzegowska 4		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1603.	Orzegowska 5		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1604.	Orzegowska 6		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1605.	Orzegowska 7		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1606.	Orzegowska 8		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1607.	Orzegowska 9		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1608.	Orzegowska 10		zespół kamienic/familoków	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
1609.	Orzegowska 11		zespół kamienic/familoków	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
1610.	Orzegowska 12		zespół kamienic/familoków	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
1611.	Orzegowska	1341/ 87	park krajobrazowy "Fazaniec"		2 poł. XIX w.
1612.	Oświęcimska 1		kamienica	Modernizm	ok. 1915
1613.	Oświęcimska 2		kamienica	Modernizm	ok. 1920
1614.	Oświęcimska 3		zespół kamienic	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1615.	Oświęcimska 3a		zespół kamienic	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1616.	Oświęcimska 4		kamienica	Modernizm	ok. 1920
1617.	Oświęcimska 5		zespół kamienic	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1618.	Oświęcimska 6		kamienica	Modernizm	ok. 1920
1619.	Oświęcimska 6a		kamienica	Modernizm	ok. 1920
1620.	Oświęcimska 7		kamienica	Secesja, modernizm	1907
1621.	Oświęcimska 8		kamienica	Modernizm	1907
1622.	Oświęcimska 9		zespół kamienic	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1623.	Oświęcimska 10		kamienica	Modernizm	ok. 1915
1624.	Oświęcimska 10a		kamienica	Secesja, modernizm	1907
1625.	Oświęcimska 11		willa	Modernizm	ok. 1925
1626.	Oświęcimska 11a		willa w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm	ok. 1925
1627.	Oświęcimska 12		kamienica	Modernizm	ok. 1920
1628.	Oświęcimska 13		dom wielorodzinny w	Neoklasycyzm, modernizm	ok. 1930

			ogrodzie, ogrodzenie		
1629.	Oświęcimska 14		kamienica	Modernizm	1914
1630.	Oświęcimska 15		willa w ogrodzie	Modernizm	ok. 1920
1631.	Oświęcimska 16		kamienica	Modernizm	ok. 1925
1632.	Oświęcimska 17		willa w ogrodzie (ob. przedszkole)	Modernizm	ok. 1915
1633.	Oświęcimska 18		kamienica	Modernizm	ok. 1925
1634.	Oświęcimska 19		willa w ogrodzie, ogrodzenie	Secesja, modernizm	1907
1635.	Oświęcimska 20		zespół bloków	Modernizm późny	ok. 1930
1636.	Oświęcimska 21		willa	Modernizm późny	ok. 1915
1637.	Oświęcimska 22		zespół bloków	Modernizm późny	ok. 1930
1638.	Oświęcimska 24		zespół bloków	Modernizm późny	ok. 1930
1639.	Oświęcimska 26		zespół bloków	Modernizm późny	ok. 1930
1640.	Oświęcimska 28		zespół bloków	Modernizm późny	ok. 1930
1641.	Oświęcimska 29	A/472/2016	wodociągowa wieża ciśnień, ogrodzenie	Funkcjonalizm	ok. 1930
1642.	Oświęcimska 30		zespół bloków	Modernizm późny	ok. 1930
1643.	Oświęcimska 32		willa	Modernizm	ok. 1930
1644.	Oświęcimska 33		zespół koszar wojskowych (budynki koszarowe, budynki biurowo- sztabowe, budynek kuchni i jadalni (stołówki), budynek magazyn mundurowy (dawny areszt), hala sportowa (dawny budynek ćwiczeń z końmi), kotłownia (dawna chlewnia))	Historyzm	pocz. XX w.
1645.	Oświęcimska 34		willa	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1646.	Oświęcimska 36		willa w ogrodzie, ogrodzenie	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1647.	Palińskiego 1		kamienica	Modernizm (elementy)	1934
1648.	Palińskiego 2		zespół kamienic/bloków	Modernizm	początek XX w.
1649.	Palińskiego 3		kamienica	Secesja (elementy), modernizm	1 ćwierć XX w.
1650.	Palińskiego 4		zespół kamienic/bloków	Modernizm	początek XX w.

1651.	Palińskiego 9		kamienica	Modernizm	1 ćwierć XX w.
1652.	Parkowa 1	1349/87	zakład kąpielowy	Funkcjonalizm	1929 - 1932
1653.	Parkowa 2	A/498/2018	budynek dawnego sądu, obecnie Urzędu Miejskiego	Modernizm	1915-1916
1654.	Piekarska 1	A/359/11, A/359/2016	sąd rejonowy	Renesans północny	1894
1655.	Piekarska 3		kamienica	Modernizm, neorenesans	początek XX w.
1656.	Piekarska 5		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
1657.	Piekarska 6-12	A/1498/92	budynek poczty głównej	Neorenesans	1908 r.
1658.	Piekarska 11		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1659.	Piekarska 15		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
1660.	Piekarska 18		zespół szkół medycznych	Modernizm późny, historyzm ceglany prosty	1890, rozbud. 1920
1661.	Piekarska 19		kamienica	Neorenesans	1891
1662.	Piekarska 21		kamienica	Neorenesans	1891
1663.	Piekarska 23		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1664.	Piekarska 24		kamienica	Neorenesans	1893
1665.	Piekarska 25		kamienica	Neorenesans	1893
1666.	Piekarska 27		kamienica	Neorenesans	lata 80. XIX w.
1667.	Piekarska 28		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1668.	Piekarska 29		kamienica	Neorenesans	lata 80. XIX w.
1669.	Piekarska 30		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1670.	Piekarska 32		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1671.	Piekarska 34		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1672.	Piekarska 36		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1673.	Piekarska 38		kamienica	Neorenesans	ok. 1880
1674.	Piekarska 39		kamienica	Neorenesans	ok. 1880
1675.	Piekarska 40		kamienica	Historyzm	ok. 1900, przeb. lata międzywojenne
1676.	Piekarska 42		kamienica	Secesja	ok. 1900
1677.	Piekarska 43		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1678.	Piekarska 44		kamienica	Historyzm	ok. 1890
1679.	Piekarska 45		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1680.	Piekarska 46		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1681.	Piekarska 48		kamienica	Secesja	ok. 1900
1682.	Piekarska 52		kamienica	Secesja (elementy)	koniec XIX w.
1683.	Piekarska 54		kamienica	Historyzm, funkcjonalizm	koniec XIX w., przebud. lata międzywojenne
1684.	Piekarska 56	A/324/11	Cmentarz żydowski przy ul. Piekarskiej		1866, najst. nagrobki z 1867

1685.	Piekarska 57		kamienica	Secesja, eklektyzm	ok. 1900
1686.	Piekarska 59		krzyż drewniany	Historyzm	ok. 1890
1687.	Piekarska 59		dom "Caritas"	Historyzm	ok. 1890
1688.	Piekarska 61		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1689.	Piekarska 63		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1690.	Piekarska 70		kamienica z kamieniem pamiątkowym wmurowanym w lico muru	Funkcjonalizm (elementy)	ok. 1930
1691.	Piekarska 71	1354/87	zespół cmentarza "Mater Dolorosa": układ przestrzenny w granicach ogrodzenia, ogrodzenie cmentarza, starodrzew w obrębie założenia cmentarnego, kaplica cmentarna, mauzolea i kaplice grobowe wg. Spisu, grobowce i nagrobki wg. spisu		2 poł XIX w.
1692.	Piekarska 75		cmentarz	Modernizm, historyzm	1 ćw. XX w.
1693.	Piekarska 77		kamienica	Modernizm, historyzm	XIX/XX w., lata międzywojenne
1694.	Piekarska 80		kamienica	Modernizm, historyzm	koniec XIX w., 1 ćw. XX w.
1695.	Piekarska 82		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
1696.	Piekarska 84		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
1697.	Piekarska 86		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
1698.	Piekarska 87		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1935
1699.	Piekarska 94		kamienica	Secesja	1908
1700.	Piekarska 96		kamienica	Art deco, modernizm	ok. 1925
1701.	Piekarska 97		kamienica, usługi	Modernizm	lata 20. XX w.
1702.	Piekarska 98		kamienica	Modernizm	ok. 1910
1703.	Piekarska 99	A/300/13	Dom Pogrzebowy	Funkcjonalizm	1933
1704.	Piekarska 100		kamienica	Modernizm, secesja	ok. 1910
1705.	Piekarska 104		kamienica	Modernizm, secesja	ok. 1910
1706.	Piekarska 108		cmentarz ewangelicki: dom grabarza, nagrobki	Historyzm, secesja, neorenesans	koniec XIX w., dom: 1897

			cmentarza ewangelickiego, brama cmentarza, ogrodzenie cmentarza		
1707.	Pilotów 1		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
1708.	Pilotów 2		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
1709.	Pilotów 3		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
1710.	Pilotów 4		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
1711.	Pilotów 5		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
1712.	Piotra Miętkiewicza 1		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
1713.	Piotra Miętkiewicza 2		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
1714.	Piotra Miętkiewicza 3		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
1715.	Piotra Miętkiewicza 4		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
1716.	Piotra Miętkiewicza 5		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
1717.	Piotra Miętkiewicza 6		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
1718.	Piotra Miętkiewicza 7		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
1719.	Piotra Miętkiewicza 8		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
1720.	Piotra Miętkiewicza 10		zespół bloków	Modernizm	ok. 1930
1721.	Piotra Woźniaka 1		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1722.	Piotra Woźniaka 1a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1723.	Piotra Woźniaka 2		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1921
1724.	Piotra Woźniaka 2a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1725.	Piotra Woźniaka 2b		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1726.	Piotra Woźniaka 3		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1727.	Piotra Woźniaka 3a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1728.	Piotra Woźniaka 3b		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1729.	Piotra Woźniaka 3c		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920

1730.	Piotra Woźniaka 4		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1731.	Piotra Woźniaka 4a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1732.	Piotra Woźniaka 4b		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1733.	Piotra Woźniaka 4c		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1734.	Piotra Woźniaka 5		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1735.	Piotra Woźniaka 5a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1736.	Piotra Woźniaka 6		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1921
1737.	Piotra Woźniaka 7		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1738.	Piotra Woźniaka 7a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1739.	Piotra Woźniaka 7b		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1740.	Piotra Woźniaka 8		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1741.	Piotra Woźniaka 8a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1742.	Piotra Woźniaka 8b		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1743.	Piotra Woźniaka 9		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1744.	Piotra Woźniaka 9a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1745.	Piotra Woźniaka 9b		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1746.	Piotra Woźniaka 10		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1747.	Piotra Woźniaka 10a		zespół domów	Modernizm	ok. 1920

			wokół dziedzińców		
1748.	Piotra Woźniaka 11		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1749.	Piotra Woźniaka 11a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1750.	Piotra Woźniaka 11b		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1751.	Piotra Woźniaka 11c		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1752.	Piotra Woźniaka 12		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1753.	Piotra Woźniaka 12a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1754.	Piotra Woźniaka 12b		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1755.	Piotra Woźniaka 13		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1756.	Piotra Woźniaka 13a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1757.	Piotra Woźniaka 14		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1758.	Piotra Woźniaka 14a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1759.	Piotra Woźniaka 15		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1760.	Piotra Woźniaka 15a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1761.	Piotra Woźniaka 15b		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1762.	Piotra Woźniaka 15c		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1763.	Piotra Woźniaka 16		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1764.	Piotra Woźniaka 16a		zespół domów wokół	Modernizm	ok. 1920

			dziedzińców		
1765.	Piotra Woźniaka 18		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1766.	Piotra Woźniaka 18a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1767.	Piotra Woźniaka 18b		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1768.	Piotra Woźniaka 19		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1769.	Piotra Woźniaka 19a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1770.	Piotra Woźniaka 20		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1771.	Piotra Woźniaka 20a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1772.	Piotra Woźniaka 21		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1773.	Piotra Woźniaka 21a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1774.	Piotra Woźniaka 22		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1775.	Piotra Woźniaka 22a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1776.	Piotra Woźniaka 22b		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1777.	Piotra Woźniaka 23		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1778.	Piotra Woźniaka 23a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1779.	Piotra Woźniaka 24		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1780.	Piotra Woźniaka 24a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1781.	Piotra Woźniaka 25		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920

1782.	Piotra Woźniaka 25a		zespół domów wokół dziedzińców	Modernizm	ok. 1920
1783.	Piotra Woźniaka 26		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1784.	Piotra Woźniaka 27		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
1785.	Piotra Woźniaka 28		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1786.	Piotra Woźniaka 30		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1787.	Piotra Woźniaka 32		kamienica	Modernizm późny	ok. 1925
1788.	Piotra Woźniaka 34		kamienica	Modernizm późny	ok. 1925
1789.	Piotra Woźniaka 36		zespół kamienic	Art deco, modernizm	ok. 1930
1790.	Piotra Woźniaka 36a		zespół kamienic	Art deco, modernizm	ok. 1930
1791.	Piotra Woźniaka 36b		zespół kamienic	Art deco, modernizm	ok. 1930
1792.	Piotra Woźniaka 37		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1793.	Piotra Woźniaka 38		domy wokół dziedzińca	Modernizm późny	ok. 1930
1794.	Piotra Woźniaka 39		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1795.	Piotra Woźniaka 40		domy wokół dziedzińca	Modernizm późny	ok. 1930
1796.	Piotra Woźniaka 41		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1797.	Piotra Woźniaka 42		blok	Modernizm późny	ok. 1930
1798.	Piotra Woźniaka 42a		blok	Modernizm późny	ok. 1930
1799.	Piotra Woźniaka 43		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1800.	Piotra Woźniaka 44		blok	Funkcjonalizm	ok. 1930
1801.	Piotra Woźniaka 44a		blok	Funkcjonalizm	ok. 1930
1802.	Piotra Woźniaka 45		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1803.	Piotra Woźniaka 46		blok	Funkcjonalizm	ok. 1930
1804.	Piotra Woźniaka 46a		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1805.	Piotra Woźniaka 46b		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1806.	Piotra Woźniaka 47		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1807.	Piotra Woźniaka 48		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1808.	Piotra Woźniaka 49		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1809.	Piotra Woźniaka 50		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1810.	Piotra Woźniaka 51		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1811.	Piotra Woźniaka 52		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1812.	Piotra Woźniaka 53		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
1813.	Piotra Woźniaka 54		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1814.	Piotra Woźniaka 55		willa	Funkcjonalizm	ok. 1930
1815.	Piotra Woźniaka 56		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1816.	Piotra Woźniaka 57		zespół bloków	Socrealizm	lata 50. XX w.
1817.	Piotra Woźniaka 58		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1818.	Piotra Woźniaka 59		zespół bloków	Socrealizm	lata 50. XX w.
1819.	Piotra Woźniaka 60		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1820.	Piotra Woźniaka 61		kamienica	Modernizm	ok. 1925
1821.	Piotra Woźniaka 62		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1822.	Piotra Woźniaka 63		kamienica	Modernizm	ok. 1925

1823.	Piotra Woźniaka 64		zespół kamienic	Art deco, modernizm	ok. 1925
1824.	Piotra Woźniaka 66		zespół kamienic	Art deco, modernizm	ok. 1925
1825.	Piotra Woźniaka 68		zespół kamienic	Art deco, modernizm	ok. 1925
1826.	Piotra Woźniaka 69		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
1827.	Piotra Woźniaka 71		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1828.	Piotra Woźniaka 72		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1829.	Piotra Woźniaka 73		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1830.	Piotra Woźniaka 74		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1831.	Piotra Woźniaka 75		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1832.	Piotra Woźniaka 76		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
1833.	Piotra Woźniaka 77		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1834.	Piotra Woźniaka 78		budynek Domu Dziecka nr 1	Historyzm	koniec XIX w.
1835.	Piotra Woźniaka 79		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1836.	pl. Akademicki		fontanna z dziećmi na morskich stworzeniach		1947 r.
1837.	pl. Akademicki		Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach, dawny budynek Bytomsko- Rudzkiego Gwarectwa Węglowego	Art deco, modernizm	1925-1926
1838.	pl. Akademicki 1		kamienica	Secesja, eklektyzm	ok. 1910
1839.	pl. Akademicki 3		kamienica	Historyzm	ok. 1900
1840.	pl. Akademicki 3a		kamienica	Historyzm	ok. 1900
1841.	pl. Akademicki 4		kamienica	Modernizm, art. deco	ok. 1925
1842.	pl. Akademicki 5		kamienica	Modernizm, art. deco	ok. 1925
1843.	pl. Akademicki 6		kamienica	Modernizm, art. deco	ok. 1925
1844.	pl. Akademicki 7		kamienica	Modernizm, art. deco	ok. 1925
1845.	pl. Akademicki 8		kamienica	Modernizm, art. deco	ok. 1925
1846.	pl. Akademicki 9		kamienica	Modernizm, art. deco	ok. 1925
1847.	pl. Akademicki 10		kamienica	Modernizm	ok. 1925
1848.	pl. Akademicki 11		kamienica	Modernizm, art. deco	ok. 1925
1849.	pl. Akademicki 12		kamienica	Modernizm	ok. 1925
1850.	pl. Akademicki 13		kamienica	Modernizm,	ok. 1910

				secesja	
1851.	pl.Akademicki 14		kamienica	Modernizm, art. deco	1925
1852.	pl.Akademicki 15		kamienica	Modernizm	ok. 1920
1853.	pl.Akademicki 16		kamienica	Modernizm, art. deco	1925
1854.	pl. Generała Władysława Sikorskiego		Popiersie Fryderyka Chopina		lata 30. XX w.
1855.	pl. Generała Władysława Sikorskiego 1	Księga A 1224/77	budynek szkoły, wystrój i wyposażenie wewnątrz	Secesja	1901
1856.	pl. Generała Władysława Sikorskiego 2		kamienica	Eklektyzm	1896
1857.	pl. Generała Władysława Sikorskiego 4		kamienica	Eklektyzm	1896
1858.	pl. Generała Władysława Sikorskiego 6		kamienica	Neogotyck	1896
1859.	pl. Generała Władysława Sikorskiego 8		kamienica	Eklektyzm	ok. 1890
1860.	pl. Generała Władysława Sikorskiego 10		kamienica	Eklektyzm	ok. 1890
1861.	pl. Generała Władysława Sikorskiego 12		kamienica	Neorenesans	1887
1862.	pl. Jana 13		dom dziecka w zespole osiedla	Modernizm późny	2 połowa lat 30. XX w.
1863.	pl. Jana		krucyfiks	Modernizm późny	2 połowa lat 30. XX w.
1864.	pl. Jana III Sobieskiego 1		szkoła	Modernizm	lata 20. XX w.
1865.	pl. Jana III Sobieskiego 2		Muzeum Górnośląskie		1929-1930
1866.	pl. Klasztorny 5	1148/70	kościół parafialny pod wezwaniem św. Wojciecha	Barok	XV w., przebudowany w 1783 roku
1867.	pl. Michała Wolskiego 1		zespół stacji kolejowej Bytom - Główny: Hala nad peronami		lata 1922-1925
1868.	pl. Michała Wolskiego 1		dworzec	Socrealizm	lata 50. XX w.
1869.	pl. Michała Wolskiego 2		kamienica	Art deco, modernizm	2 poł. XIX w., przebud. lata 20. XX w.
1870.	pl. Michała Wolskiego 3		kamienica	Secesja	1904
1871.	pl. Michała Wolskiego 4		kamienica	Secesja	1904
1872.	pl. Michała Wolskiego 6		kamienica	Eklektyzm	ok. 1900
1873.	pl. Michała Wolskiego 7		kamienica	Historyzm (elementy), modernizm	koniec XIX w., przebud. lata międzywojenne

1874.	pl. Michała Wolskiego		Wiadukt nad przedłużeniem ul. Jagiellońskiej w Zespole Stacji Kolejowej Bytom Główny		pocz. XX w.
1875.	pl. Rodła 1		zespół bloków	Modernizm późny, art. deco	ok. 1930
1876.	pl. Słoneczny 1		zespół bloków	Modernizm (elementy)	lata 30. XX w.
1877.	pl. Słoneczny 1a		szkoła	Modernizm (elementy)	
1878.	pl. Słoneczny 2		zespół bloków	Modernizm (elementy)	lata 30. XX w.
1879.	pl. Słoneczny 6		kamienica	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1880.	pl. Słoneczny 7		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
1881.	pl. Słowiański 1		kamienica	Secesja, modernizm	ok. 1900
1882.	pl. Słowiański 2		kamienica	Secesja, modernizm	ok. 1910
1883.	pl. Słowiański 3		kamienica	Secesja, modernizm	ok. 1910
1884.	pl. Słowiański 4		kamienica	Secesja, modernizm	ok. 1910
1885.	pl. Słowiański 5		kamienica	Modernizm	ok. 1920
1886.	pl. Słowiański 6		kamienica	Modernizm	ok. 1910
1887.	pl. Słowiański 7		kamienica	Secesja	ok. 1910
1888.	pl. Słowiański 8		kamienica	Secesja	ok. 1910
1889.	pl. Słowiański 9		kamienica	Secesja	ok. 1910
1890.	pl. Słowiański 10		kamienica	Secesja	
1891.	pl. Stanisława Witkiewicza 1		budynek Straży Pożarnej	Funkcjonalizm, modernizm	1 ćwierć XX w.
1892.	pl. Stanisława Witkiewicza 2		budynek przedszkola i Urzędu Miejskiego, ogrodzenie	Funkcjonalizm, modernizm	1 ćwierć XX w.
1893.	pl. Szpitalny		latarnia z ławeczką	Modernizm	lata 30 XX w.
1894.	pl. Szpitalny 3		kamienica/familok	Modernizm	1 ćwierć XX w.
1895.	pl. Szpitalny 3A		kamienica/familok	Modernizm	1 ćwierć XX w.
1896.	pl. Świętej Barbary 1		kamienica	Modernizm późny, art. deco	ok. 1930
1897.	pl. Świętej Barbary 2		kamienica	Modernizm późny, art. deco	ok. 1930
1898.	pl. Świętej Barbary 3		kamienica	Funkcjonalizm	po 1930
1899.	pl. Świętej Barbary 4		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930

1900.	pl. Świętej Barbary 4a		kamienica	Modernizm późny, art. deco	ok. 1930
1901.	Pogodna 2		kamienica/ familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1902.	Pogodna 4		kamienica/ familok, budynek gospodarczy	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1903.	Pogodna 5		kamienica/ familok, ogrodzenie	Modernizm	początek XX w.
1904.	Pogodna 11		dom	Modernizm	1 ćwierć XX w.
1905.	Pogodna 13		dom	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
1906.	Porucznika Serafina Myśliwca 1		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1907.	Porucznika Serafina Myśliwca 2		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1908.	Porucznika Serafina Myśliwca 3		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1909.	Porucznika Serafina Myśliwca 4		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1910.	Porucznika Serafina Myśliwca 5		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1911.	Porucznika Serafina Myśliwca 6		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1912.	Powstańców 27		dom	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30. XX w.
1913.	Powstańców 31		dom	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30. XX w.
1914.	Powstańców Śląskich		cmentarz parafialny WNMP		
1915.	Powstańców Śląskich 1		kamienica	Modernizm, secesja	ok. 1910
1916.	Powstańców Śląskich 3		kamienica	Modernizm	ok. 1925
1917.	Powstańców Śląskich 5		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1918.	Powstańców Śląskich 7		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
1919.	Powstańców Śląskich 9		kamienica	Modernizm, secesja	1915
1920.	Powstańców Śląskich 10		budynek Państwowych Szkół Budownictwa	Modernizm	1908-1910, rozbud. lata 30. XX w.
1921.	Powstańców Śląskich 11		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1922.	Powstańców Śląskich 13		dom	Secesja	1907
1923.	Powstańców Śląskich 15		dom	Eklektyzm, secesja,	ok. 1900
1924.	Powstańców Śląskich 17		willa	Neogotyck	ok. 1900
1925.	Powstańców Śląskich 19		dom	Historyzm ceglany prosty	ok. 1890

1926.	Powstańców Śląskich 21		dom wielorodzinny, ogrodzenie	Modernizm	ok. 1925
1927.	Powstańców Śląskich 25		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1928.	Powstańców Śląskich 27		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
1929.	Powstańców Śląskich 29		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1930.	Powstańców Śląskich 31		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1931.	Powstańców Warszawskich 1		dawny budynek PKP	Modernizm	1915
1932.	Powstańców Warszawskich 2		kamienica	neorenesans	1899
1933.	Powstańców Warszawskich 3		zespół kamienic	Historyzm, modernizm	lata 20. XX w.
1934.	Powstańców Warszawskich 4		kamienica	Historyzm, modernizm	ok. 1890, przebud. lata międzywojenne
1935.	Powstańców Warszawskich 5		zespół kamienic	Historyzm, modernizm	lata 20. XX w.
1936.	Powstańców Warszawskich 6		kamienica	Historyzm, modernizm	ok. 1890, przebud. lata międzywojenne
1937.	Powstańców Warszawskich 7		zespół kamienic	Historyzm, modernizm	lata 20. XX w.
1938.	Powstańców Warszawskich 8		kamienica	Historyzm, modernizm	1889, przebud. lata międzywojenne
1939.	Powstańców Warszawskich 9		zespół kamienic	Historyzm, modernizm	lata 20. XX w.
1940.	Powstańców Warszawskich 10		kamienica	Secesja	1906
1941.	Powstańców Warszawskich 11		kamienica	Modernizm	1922, przebud. lata 60. XX w.
1942.	Powstańców Warszawskich 12	A/302/10	Młodzieżowy Dom Kultury Nr 1	Klasycyzm (elementy), historyzm	1906 r.
1943.	Powstańców Warszawskich 13		kamienica	Secesja	1907
1944.	Powstańców Warszawskich 14		kamienica	Secesja, eklektyzm	po 1900
1945.	Powstańców Warszawskich 15		kamienica	Secesja, eklektyzm	ok. 1900
1946.	Powstańców Warszawskich 16		kamienica	Historyzm	1895
1947.	Powstańców Warszawskich 17		kamienica	Historyzm, neogotyck	ok. 1900
1948.	Powstańców Warszawskich 18		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1949.	Powstańców Warszawskich 19		kamienica	Historyzm ceglany prosty	ok. 1890
1950.	Powstańców Warszawskich 20		kamienica	Modernizm (elementy)	XIX/XX w., lata międzywojenne
1951.	Powstańców Warszawskich 22		kamienica	Neorenesans	ok. 1890

1952.	Powstańców Warszawskich 24		kamienica	Modernizm, secesja	ok. 1900
1953.	Powstańców Warszawskich 26		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1954.	Powstańców Warszawskich 30		kamienica	Eklektyzm	ok. 1900
1955.	Powstańców Warszawskich 31		budynek Rejonu Energetycznego Bytom	Modernizm	1910
1956.	Powstańców Warszawskich 32		kamienica	Secesja	ok. 1900
1957.	Powstańców Warszawskich 33		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
1958.	Powstańców Warszawskich 33a		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
1959.	Powstańców Warszawskich 34		kamienica, ogrodzenie	Secesja	1906
1960.	Powstańców Warszawskich 34a		kamienica	Historyzm	1895
1961.	Powstańców Warszawskich 34b		kamienica	Historyzm	1895
1962.	Powstańców Warszawskich 35		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
1963.	Powstańców Warszawskich 36		kamienica	Neorenesans	1897
1964.	Powstańców Warszawskich 37		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
1965.	Powstańców Warszawskich 38		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1966.	Powstańców Warszawskich 39		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
1967.	Powstańców Warszawskich 40		kamienica	Neorenesans	1896
1968.	Powstańców Warszawskich 41		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
1969.	Powstańców Warszawskich 42		kamienica	Neorenesans	1896
1970.	Powstańców Warszawskich 43		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.

1971.	Powstańców Warszawskich 44		kamienica	Eklektyzm	ok. 1890, przebud. lata międzywojenne
1972.	Powstańców Warszawskich 45		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
1973.	Powstańców Warszawskich 48		dom modlitwy Adwentystów	Neorenesans	1896
1974.	Powstańców Warszawskich 50		kamienica	Neorenesans	1898
1975.	Powstańców Warszawskich 52		kamienica	Neorenesans	1897
1976.	Powstańców Warszawskich 54		kamienica	Neorenesans	1873
1977.	Powstańców Warszawskich 56		kamienica	Neorenesans	1899
1978.	Powstańców Warszawskich 58		kamienica	Historyzm	1894
1979.	Powstańców Warszawskich 60		kamienica	Neorenesans	1903
1980.	Powstańców Warszawskich 62		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
1981.	Powstańców Warszawskich 74		budynek Komendy Rejonowej Policji	Funkcjonalizm	ok. 1940
1982.	Powstańców Warszawskich 76		blok	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930, przebud.
1983.	Powstańców Warszawskich 78		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930, przebud.
1984.	Powstańców Warszawskich 80		zespół bloków	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
1985.	Prosta 2		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	1 ćwierć XX w., nadbudowana w latach międzywojenn ych
1986.	Prosta 4	A/1471/92	remiza strażacka	Historyzm	1911 r.
1987.	Przelotowa 4		zespół kamienic	Historyzm ceglany prosty, modernizm	początek XX w.
1988.	Przelotowa 6		zespół kamienic	Historyzm ceglany prosty, modernizm	początek XX w.
1989.	Przelotowa 8		kamienica	Modernizm prosty	lata 20. XX w.
1990.	Przelotowa 9		kamienica	Modernizm	lata 30. XX w.
1991.	Przemysłowa 2		budynek Zakładów Graficznych	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1992.	Przemysłowa 4		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1993.	Przemysłowa 6		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1994.	Przemysłowa 7		budynek administracyjny "Carbonfix"u, hala, ogrodzenie	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
1995.	Przemysłowa 8		osiedle bloków	Funkcjonalizm,	lata 30./40. XX

				modernizm	w.
1996.	Przemysłowa 10		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1997.	Przemysłowa 13		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1998.	Przemysłowa 14		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
1999.	Przemysłowa 15		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2000.	Przemysłowa 16		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2001.	Przemysłowa 17		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2002.	Przemysłowa 18		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2003.	Przemysłowa 19		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2004.	Przemysłowa 20		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2005.	Przemysłowa 21		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2006.	Przemysłowa 23		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2007.	Przemysłowa 25		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2008.	Przemysłowa 27		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2009.	Przemysłowa 29		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2010.	Przemysłowa 31		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2011.	Przemysłowa 33		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2012.	Przemysłowa 35		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2013.	Przemysłowa 37		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2014.	Przemysłowa 39		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2015.	Przemysłowa 41		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2016.	Przemysłowa 43		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2017.	Przemysłowa 45		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2018.	Przemysłowa 47		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2019.	Przemysłowa 49		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.

2020.	Przemysłowa 51		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2021.	Przemysłowa 53		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2022.	Przemysłowa 55		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2023.	Przemysłowa 57		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2024.	Przemysłowa 59		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2025.	Przemysłowa 61		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2026.	Przyjemna 103		osiedle domów	Historyzm ceglany prosty	lata 30. XX w.
2027.	Przyjemna 105		osiedle domów	Historyzm ceglany prosty	lata 30. XX w.
2028.	Przyjemna 107		osiedle domów	Historyzm ceglany prosty	lata 30. XX w.
2029.	Ptakowicka		krucyfiks, ogrodzenie przy skrzyżowaniu z ul. Zgrzebnioka	Neogotyck	1904
2030.	Racjonalizatorów 3a		kamienica	Secesja, funkcjonalizm	lata 30. XX w.
2031.	Racjonalizatorów 5		kamienica	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
2032.	Raławicka 2		kamienica	Historyzm, modernizm	1908
2033.	Raławicka 4		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
2034.	Raławicka 6		kamienica/familok	Historyzm prosty	koniec XIX w.
2035.	Raławicka 10		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
2036.	Raławicka 16		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
2037.	Raławicka 18		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
2038.	Raławicka 20		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
2039.	Raławicka 22		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
2040.	Raławicka 26		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
2041.	Raławicka 28		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
2042.	Rajska 1		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2043.	Rajska 2		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2044.	Rajska 3		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2045.	Rajska 4		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2046.	Rajska 5		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2047.	Rajska 6		osiedle bloków	Funkcjonalizm,	lata 30./40. XX

				modernizm	w.
2048.	Rajska 7		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2049.	Rajska 8		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2050.	Rajska 9		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2051.	Rajska 10		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2052.	Rajska 11		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2053.	Rajska 12		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2054.	Rajska 13		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2055.	Rajska 14		osiedle bloków	Funkcjonalizm, modernizm	lata 30./40. XX w.
2056.	Reptowska 2		kamienica	Secesja (elementy), modernizm	początek XX w.
2057.	Reptowska 2a		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
2058.	Reptowska 3		kamienica	Secesja (elementy), modernizm	początek XX w.
2059.	Reptowska 4		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
2060.	Reptowska 9		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
2061.	Reptowska 11a		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2062.	Rycerska 1	A/1537/93	kamienica	Historyzm	ok. 1880 r.
2063.	Rynek 12	A/1429/91	kamienica	Neorenesans	1896 r.
2064.	Rynek 20	A/125/04	kamienica	Secesja	1903
2065.	Rynek 21	A/126/04	kamienica	Secesja	1909
2066.	Rynek 26	A/127/04	kamienica	Secesja (elementy), modernizm	1910
2067.	Sądowa 2		budynek użyteczności publicznej (m.in. kino, bank)	Neorenesans, modernizm	ok. 1890, przebud. 1922
2068.	Sądowa 3		kamienica	Neorenesans	koniec XIX w.
2069.	Sądowa 4		kamienica	Eklektyzm	ok. 1890
2070.	Sądowa 5		kamienica	Neorenesans	lata 80. XIX w.
2071.	Sądowa 6		kamienica	Neorenesans	1882
2072.	Sądowa 7		kamienica	Neorenesans	1889
2073.	Sądowa 8	A/1617/95	kamienica	Neorenesans	1887 r.
2074.	Sądowa 9		kamienica	Secesja	ok. 1904

2075.	Siemianowicka 2		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
2076.	Siemianowicka 3		kamienica	Historyzm, modernizm	XIX/XX w.
2077.	Siemianowicka 4		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm	lata międzywojenne
2078.	Siemianowicka 4a		kamienica	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
2079.	Siemianowicka 5		dwie kamienice	Historyzm, secesja	XIX/XX w.
2080.	Siemianowicka 7		dwie kamienice	Historyzm, secesja	XIX/XX w.
2081.	Siemianowicka 9		zespół kamienic	Historyzm, secesja	XIX/XX w.
2082.	Siemianowicka 11		zespół kamienic	Historyzm, secesja	XIX/XX w.
2083.	Siemianowicka 12		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2084.	Siemianowicka 13		zespół kamienic	Historyzm, secesja	XIX/XX w.
2085.	Siemianowicka 14		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2086.	Siemianowicka 15		dom	Modernizm, Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2087.	Siemianowicka 16		dwie kamienice	Historyzm prosty	XIX/XX w.
2088.	Siemianowicka 17		zespół kamienic z komórkami gospodarczymi	Historyzm	koniec XIX w.
2089.	Siemianowicka 17a		zespół kamienic z komórkami gospodarczymi	Historyzm	koniec XIX w.
2090.	Siemianowicka 17b		zespół kamienic z komórkami gospodarczymi	Historyzm	koniec XIX w.
2091.	Siemianowicka 17c		zespół kamienic z komórkami gospodarczymi	Historyzm	koniec XIX w.
2092.	Siemianowicka 17d		zespół kamienic z komórkami gospodarczymi	Historyzm	koniec XIX w.
2093.	Siemianowicka 18		dwie kamienice	Historyzm prosty	XIX/XX w.
2094.	Siemianowicka 29		kamienica	Historyzm, secesja	ok. 1900
2095.	Siemianowicka 31		kamienica	Historyzm	XIX/XX w.
2096.	Siemianowicka 33		kamienica	Historyzm	XIX/XX w.
2097.	Siemianowicka 33a		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
2098.	Siemianowicka 43		kamienica	Historyzm	XIX/XX w.
2099.	Siemianowicka 45		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
2100.	Siemianowicka 62		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
2101.	Siemianowicka 62a		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
2102.	Siemianowicka 62b		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
2103.	Siemianowicka 62c		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne

2104.	Siemianowicka 65		kamienica z oficyną	Historyzm	XIX/XX w.
2105.	Siemianowicka 67		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	1 ćwierć XX w.
2106.	Siemianowicka 69		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	1 ćwierć XX w.
2107.	Siemianowicka 71		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	1 ćwierć XX w.
2108.	Siemianowicka 73		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	1 ćwierć XX w.
2109.	Siemianowicka 98		budynek pieców przewałowych dawnej KWK Orzeł Biały		1926, częściowo przebudowany w 1956 r.
2110.	Siemianowicka 98		maszynownia i rozdzielnia dawnej KWK Orzeł Biały		1925-1926
2111.	Siemianowicka 98		budynek warsztatów dawnej KWK Orzeł Biały		1926, przebudowany w latach 50- tych XX wieku
2112.	Siemianowicka 98		budynek dyrekcji dawnej KWK Orzeł Biały		1925-1926
2113.	Siemianowicka 98		cechownia i łaźnia dawnej KWK Orzeł Biały, ob. biurowiec		1926 r., rozbudowa lata 50-te XX wieku
2114.	Siemianowicka 98		budynek laboratorium dawnej KWK Orzeł Biały		1928, rozbudowana w latach 50-tych i 60tych XX w.
2115.	Siemianowicka 98		budynek ambulatorium dawnej KWK Orzeł Biały, ob. portiernia		1926 r.
2116.	Siemianowicka 103		zespół domów robotniczych	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
2117.	Siemianowicka 105		zespół domów robotniczych	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
2118.	Sienna 2		kamienica	Historyzm ceglany prosty	1 ćw. XX w.
2119.	Sienna 3		familok	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2120.	Sienna 5		familok	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2121.	Sienna 9		familok	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2122.	Sienna 11		familok	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.

2123.	Sienna 13		kamienica	Modernizm, Funkcjonalizm	lata międzywojenne
2124.	Sienna 18		zespół bloków	Modernizm, Funkcjonalizm	ok. 1925
2125.	Sienna 18a		zespół bloków	Modernizm, Funkcjonalizm	ok. 1925
2126.	Sienna 18b		zespół bloków	Modernizm, Funkcjonalizm	ok. 1925
2127.	Sienna 24		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2128.	Sienna 25		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2129.	Skośna 1		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
2130.	Skromna 1		kamienica	Modernizm	lata 20. XX w.
2131.	Skromna 2		kamienica	Modernizm	lata 20. XX w.
2132.	Skromna 5		kamienica	Modernizm	lata 20. XX w.
2133.	skwer Na Stroszku		rzeźba Kogut		1978
2134.	Sokoła 2		kamienica	Historyzm	ok. 1890
2135.	Sokoła 4		kamienica	Secesja (elementy), historyzm	ok. 1905
2136.	Sokoła 6		zespół bloków	Modernizm prosty	ok. 1925
2137.	Sokoła 7		zespół bloków	Modernizm prosty	ok. 1925
2138.	Sokoła 8		zespół bloków	Modernizm prosty	ok. 1925
2139.	Sokoła 10		zespół bloków	Modernizm prosty	ok. 1925
2140.	Sokoła 12		zespół bloków	Modernizm prosty	ok. 1925
2141.	Sokoła 12a		zespół bloków	Modernizm prosty	ok. 1925
2142.	Sokoła 14		willa w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm	ok. 1920
2143.	Sokoła 14a		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
2144.	Sokoła 19		kamienica	Secesja	1905
2145.	Spacerowa		ciężki schron bojowy Zespołu Fortyfikacji Obszaru Warownego "Śląsk" - Punkt Oporu Łagiewniki		1936 r.
2146.	Stalowa 1		zespół osiedla robotniczego	Modernizm, Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
2147.	Stalowa 2		zespół osiedla robotniczego	Modernizm, Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne

2148.	Stalowa 2a		zespół osiedla robotniczego	Modernizm, Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
2149.	Stalowa 3		zespół osiedla robotniczego	Modernizm, Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
2150.	Stalowa 3a		zespół osiedla robotniczego	Modernizm, Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
2151.	Stalowa 4		zespół osiedla robotniczego	Modernizm, Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
2152.	Stalowa 4a		zespół osiedla robotniczego	Modernizm, Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
2153.	Stalowa 5 Bytom		zespół osiedla robotniczego	Modernizm, Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
2154.	Stalowa 5a Bytom		zespół osiedla robotniczego	Modernizm, Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
2155.	Stalowa 6 Bytom		zespół osiedla robotniczego	Modernizm, Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
2156.	Stalowa 6a Bytom		zespół osiedla robotniczego	Modernizm, Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
2157.	Stalowa 7 Bytom		zespół osiedla robotniczego	Modernizm, Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i kaplica: lata międzywojenne
2158.	Stalowa 7a Bytom		zespół osiedla robotniczego	Modernizm, Historyzm ceglany prosty	początek XX w., uzupełnienia i

					kaplica: lata międzywojenne
2159.	Stanisława Lema 1		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
2160.	Stanisława Lema 1a		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
2161.	Stanisława Lema 3		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
2162.	Stanisława Lema 3a		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
2163.	Stanisława Moniuszki		rzeźba Stanisława Moniuszki naprzeciw wejścia do Opery Śląskiej		1971
2164.	Stanisława Moniuszki 1		kamienica	Historyzm, modernizm	1893, nadbud. lata międzywojenne
2165.	Stanisława Moniuszki 2		kamienica	Historyzm, modernizm	ok. 1890
2166.	Stanisława Moniuszki 3		kamienica	Historyzm, modernizm	1893, nadbud. lata międzywojenne
2167.	Stanisława Moniuszki 4		kamienica	Historyzm, modernizm	1886
2168.	Stanisława Moniuszki 5		kamienica	Historyzm, modernizm	1886
2169.	Stanisława Moniuszki 6		kamienica	Historyzm, modernizm	1886
2170.	Stanisława Moniuszki 7		kamienica	Historyzm, modernizm	początek XX w.
2171.	Stanisława Moniuszki 8		kamienica	Secesja	1905
2172.	Stanisława Moniuszki 9		kamienica	Funkcjonalizm, historyzm	koniec XIX w., przebud. lata międzywojenne
2173.	Stanisława Moniuszki 12		kamienica	Secesja	1905
2174.	Stanisława Moniuszki 13		kamienica	Secesja	1906
2175.	Stanisława Moniuszki 14		kamienica	Secesja	1905
2176.	Stanisława Moniuszki 15		kamienica	Secesja	1906
2177.	Stanisława Moniuszki 16		kamienica	Eklektyzm	1886
2178.	Stanisława Moniuszki 17	A 1210/75	budynek Szkoły Muzycznej im. F. Chopina	Neogotyck	ok. 1870 r.
2179.	Stanisława Moniuszki 18		kamienica	Eklektyzm	1884
2180.	Stanisława Moniuszki 20		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
2181.	Stanisława Moniuszki 21-23	A-1225/77	gmach Opery Śląskiej wraz z wystrojem i wyposażeniem wnętrza	Neoklasycyzm, ekspresjonizm	1899 - 1901, przebudowa 1927 r., modernizacja po 1960 r.
2182.	Stanisława Moniuszki 22		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
2183.	Stanisława Moniuszki 24		kamienica	Neorenesans	1892

2184.	Stanisława Moniuszki 25	A/336/11	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Bytomiu (dawniej Königliches Hygienisches Institut)	Modernizm, historyzm, secesja	1902-1906, rozbudowany 1912
2185.	Stanisława Moniuszki 26		kamienica	Modernizm	początek XX w.
2186.	Stanisława Moniuszki 28		kamienica	Modernizm, historyzm	koniec XIX w., przebud. lata międzywojenne
2187.	Stanisława Moniuszki 30		kamienica	Modernizm, historyzm	koniec XIX w., przebud. lata międzywojenne
2188.	Stanisława Olejniczaka 1		willa w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm	1 ćw. XX w.
2189.	Stanisława Olejniczaka 3		kamienica w ogrodzie	Modernizm, art. deco	1 ćw. XX w.
2190.	Stanisława Olejniczaka 4	A/1503/92	willa i budynek garażowo-mieszkalny	Modernizm	1922-1924
2191.	Stanisława Olejniczaka 5		dom w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
2192.	Stanisława Olejniczaka 6		willa w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
2193.	Stanisława Olejniczaka 7		kamienica	Modernizm	1 ćw. XX w.
2194.	Stanisława Olejniczaka 8		willa bliźniacza w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
2195.	Stanisława Olejniczaka 9		kamienica	Modernizm	1 ćw. XX w.
2196.	Stanisława Olejniczaka 10		dom w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
2197.	Stanisława Olejniczaka 10a		dom w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
2198.	Stanisława Olejniczaka 11A		kamienica	Modernizm	1 ćw. XX w.
2199.	Stanisława Olejniczaka 12		dom w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
2200.	Stanisława Olejniczaka 13		kamienica	Modernizm	1 ćw. XX w.
2201.	Stanisława Olejniczaka 13a		kamienica	Modernizm	1 ćw. XX w.
2202.	Stanisława Olejniczaka 14		dom w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
2203.	Stanisława Olejniczaka 15		dom w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
2204.	Stanisława Olejniczaka 18		dom w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
2205.	Stanisława Olejniczaka 20a		dom w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
2206.	Stanisława Olejniczaka 21		willa w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
2207.	Stanisława Olejniczaka 22, 22a	A/455/15	willa wraz z oficyną, ogrodzeniem i wyposażeniem	Historyzm (zmodernizowany)	1925 r.
2208.	Stanisława Olejniczaka 23		kamienica, ogrodzenie	Modernizm	1 ćw. XX w.
2209.	Stanisława Olejniczaka 24		dom w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
2210.	Stanisława Olejniczaka 26		dom w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
2211.	Stanisława Olejniczaka 28		willa w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
2212.	Stanisława Olejniczaka 30		willa w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
2213.	Stanisława Olejniczaka 32		willa w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.

2214.	Stanisława Olejniczaka 34		willa w ogrodzie	Modernizm	1 ćw. XX w.
2215.	Stanisława Witzaka 5 Bytom		kamienica	Neorenesans	koniec XIX w.
2216.	Stanisława Witzaka 7 Bytom		kamienica	Historyzm	1893
2217.	Stanisława Witzaka 9 Bytom		kamienica	Secesja, historyzm	1908
2218.	Stanisława Witzaka 11 Bytom		kamienica	Modernizm późny, historyzm	koniec XIX w., przebud. lata międzywojenne
2219.	Stanisława Witzaka 20 Bytom		kamienica	Secesja, historyzm	1904
2220.	Stanisława Witzaka 24 Bytom		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
2221.	Stanisława Witzaka 26 Bytom		kamienica	Historyzm	pocz.XX w.
2222.	Stanisława Witzaka 28 Bytom		kamienica, w głębi działki stodoła	Historyzm	koniec XIX w.
2223.	Stanisława Witzaka 30 Bytom		kamienica, w głębi działki stodoła	Historyzm	koniec XIX w.
2224.	Stanisława Witzaka 32 Bytom		kamienica, w głębi działki stodoła	Historyzm	koniec XIX w.
2225.	Stanisława Witzaka 37 Bytom		kamienica	Secesja, historyzm	1906
2226.	Stanisława Witzaka 44		kamienica	Secesja, eklektyzm	1904
2227.	Stanisława Witzaka 46		budynek poczty	Historyzm	koniec XIX w.
2228.	Stanisława Witzaka 48		kamienica, w głębi działki stodoła	Historyzm	koniec XIX w.
2229.	Stanisława Witzaka 49		kamienica	Modernizm, secesja	1909
2230.	Stanisława Witzaka 51		kamienica	Neorenesans	1885
2231.	Stanisława Witzaka 52		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
2232.	Stanisława Witzaka 54		blok	Funkcjonalizm	ok. 1930
2233.	Stanisława Witzaka 55		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2234.	Stanisława Witzaka 59		zespół bloków	Funkcjonalizm	1924-1927
2235.	Stanisława Witzaka 61		zespół bloków	Funkcjonalizm	1924-1927
2236.	Stanisława Witzaka 62		kamienica	Modernizm (elementy), secesja, historyzm	1904
2237.	Stanisława Witzaka 63		zespół bloków	Funkcjonalizm	1924-1927
2238.	Stanisława Witzaka 64		kamienica	Modernizm (elementy), secesja, historyzm	ok. 1905
2239.	Stanisława Witzaka 65		zespół bloków	Funkcjonalizm	1924-1927
2240.	Stanisława Witzaka 66		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
2241.	Stanisława Witzaka 67		zespół bloków	Funkcjonalizm	1924-1927
2242.	Stanisława Witzaka 68		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
2243.	Stanisława Witzaka 69		zespół bloków	Funkcjonalizm	1924-1927
2244.	Stanisława Witzaka 71		zespół bloków	Funkcjonalizm	1924-1927
2245.	Stanisława Witzaka 73		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2246.	Stanisława Witzaka 74		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2247.	Stanisława Witzaka 76		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.

2248.	Stanisława Witzaka 78		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
2249.	Stanisława Witzaka 79		zespół budynków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2250.	Stanisława Witzaka 80	A/1555/94	kamienica	Modernizm (elementy), secesja, historyzm	ok. 1905 r.
2251.	Stanisława Witzaka 81		zespół budynków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2252.	Stanisława Witzaka 82		zespół bloków	Historyzm, modernizm	ok. 1900
2253.	Stanisława Witzaka 83		zespół budynków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2254.	Stanisława Witzaka 85		zespół budynków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2255.	Stanisława Witzaka 87		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2256.	Stanisława Witzaka 89		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2257.	Stanisława Witzaka 91		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2258.	Stanisława Witzaka 92		dom	Historyzm ceglany prosty	2 poł. XIX w.
2259.	Stanisława Witzaka 93		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2260.	Stanisława Witzaka 95		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2261.	Stanisława Witzaka 97		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2262.	Stanisława Witzaka 98		kamienica	Historyzm ceglany prosty	2 poł. XIX w.
2263.	Stanisława Witzaka 99		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2264.	Stanisława Witzaka 100		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
2265.	Stanisława Witzaka 101		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2266.	Stanisława Witzaka 102		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
2267.	Stanisława Witzaka 103		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2268.	Stanisława Witzaka 104		kamienica	Secesja	1907
2269.	Stanisława Witzaka 109		kamienica	Modernizm, secesja	1913
2270.	Stanisława Witzaka 110		dom	Funkcjonalizm	ok. 1925
2271.	Stanisława Witzaka 112		dom	Funkcjonalizm	ok. 1925
2272.	Stanisława Witzaka 115		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2273.	Stanisława Witzaka 129		kamienica	Modernizm	ok. 1920
2274.	Stanisława Witzaka 130		dom	Historyzm ceglany prosty	2 poł. XIX w.
2275.	Stanisława Witzaka 143		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2276.	Stanisława Witzaka 146		kamienica	Secesja, eklektyzm	1911
2277.	Stanisława Witzaka 149		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
2278.	Stanisława Witzaka 158		kamienica	Neorenesans	1904
2279.	Stanisława Witzaka 160		kamienica	Secesja	ok. 1905
2280.	Stanisława Witzaka 170		dom	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
2281.	Stanisława Witzaka 180		osiedle domów dwurodzinnych w ogródkach	Pozbawione cech stylowych	ok. 1930
2282.	Stanisława Witzaka 182		osiedle domów dwurodzinnych w	Pozbawione cech stylowych	ok. 1931

			ogródkach		
2283.	Stanisława Witczaka 182a		osiedle domów dwurodzinnych w ogródkach	Pozbawione cech stylowych	ok. 1932
2284.	Stanisława Witczaka 184		osiedle domów dwurodzinnych w ogródkach	Pozbawione cech stylowych	ok. 1933
2285.	Stanisława Witczaka 184a		osiedle domów dwurodzinnych w ogródkach	Pozbawione cech stylowych	ok. 1934
2286.	Stanisława Witczaka 186		osiedle domów dwurodzinnych w ogródkach	Pozbawione cech stylowych	ok. 1935
2287.	Stanisława Witczaka 186a		osiedle domów dwurodzinnych w ogródkach	Pozbawione cech stylowych	ok. 1936
2288.	Stanisława Witczaka 188		osiedle domów dwurodzinnych w ogródkach	Pozbawione cech stylowych	ok. 1937
2289.	Stanisława Wyspiańskiego 1		kamienica	Art deco, modernizm	1 ćw. XX w.
2290.	Stanisława Wyspiańskiego 2		willa w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm, funkcjonalizm	lata międzywojenne
2291.	Stanisława Wyspiańskiego 3		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
2292.	Stanisława Wyspiańskiego 4		kamienica	Modernizm, funkcjonalizm	lata międzywojenne
2293.	Stanisława Wyspiańskiego 6		kamienica	Modernizm, funkcjonalizm	lata międzywojenne
2294.	Stanisława Wyspiańskiego 8		kamienica, ogrodzenie	Modernizm	lata 30. XX w.
2295.	Staromiejska 2		kamienica	Historyzm	ok. 1890
2296.	Staromiejska 3		kamienica	Historyzm	ok. 1890
2297.	Stawowa 4		kamienica	Historyzm ceglany prosty	ok. 1900
2298.	Stawowa 5		kamienica	Historyzm ceglany prosty	ok. 1900
2299.	Stawowa 7		kamienica	Historyzm ceglany prosty	ok. 1900
2300.	Stawowa 9		kamienica	Historyzm ceglany prosty	ok. 1900
2301.	Stefana Batorego 1A		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm późny	lata międzywojenne
2302.	Stefana Batorego 2		willa, budynek przychodni	Funkcjonalizm, modernizm późny	początek XX w., rozbudowa lata międzywojenne
2303.	Stefana Batorego 3		kamienica	Funkcjonalizm, modernizm późny	lata międzywojenne
2304.	Stefana Batorego 5		kamienica	Modernizm późny, art. deco	lata międzywojenne

2305.	Stefana Batorego 6		willa	Modernizm	ok. 1915
2306.	Stefana Batorego 7		kamienica	Modernizm późny	lata międzywojenne
2307.	Stefana Batorego 9		kamienica	Modernizm późny	lata międzywojenne
2308.	Stefana Batorego 10		kamienica	Secesja, historyzm	1905
2309.	Stefana Batorego 11		kamienica	Modernizm późny	lata międzywojenne
2310.	Stefana Batorego 12		kamienica	Secesja	1904
2311.	Stefana Batorego 13		kamienica	Modernizm	1 ćw. XX w.
2312.	Stefana Batorego 13A		kamienica	Modernizm	1911
2313.	Stefana Batorego 14		kamienica	Secesja, historyzm	ok. 1900
2314.	Stefana Batorego 15		zespół szpitala	Modernizm, funkcjonalizm, historyzm ceglany prosty	początek XX w., lata międzywojenne
2315.	Stefana Batorego 16		kamienica	Secesja, eklektyzm	1903
2316.	Stefana Batorego 18		kamienica	Historyzm	XIX/XX w.
2317.	Stefana Batorego 20		kamienica	Neorenesans	1897
2318.	Stefana Batorego 22		kamienica	Neorenesans	1897
2319.	Stefana Batorego 24		kamienica	Neorenesans	1899
2320.	Stefana Batorego 26		kamienica	Neorenesans	1897
2321.	Stefana Batorego 28		kamienica	Modernizm (elementy), historyzm	ok. 1900
2322.	Stefana Batorego 30		kamienica	Neorenesans	1895
2323.	Stefana Batorego 32		kamienica	Secesja, modernizm	1904
2324.	Stefana Batorego 34		kamienica	Secesja, modernizm	1905
2325.	Stefana Batorego 36		zespół kamienic	Modernizm	1 ćw. XX w.
2326.	Stefana Batorego 36A		zespół kamienic	Modernizm	1 ćw. XX w.
2327.	Stefana Czarnieckiego 2		dom w ogrodzie	Modernizm	ok. 1920
2328.	Stefana Czarnieckiego 4		wille bliźniacze w ogrodach	Secesja, modernizm	1905
2329.	Stefana Czarnieckiego 5		dom w ogrodzie	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
2330.	Stefana Czarnieckiego 6		wille bliźniacze w ogrodach	Secesja, modernizm	1905
2331.	Stefana Czarnieckiego 7		willa "Maria"	Secesja	1909
2332.	Stefana Czarnieckiego 8		willa	Modernizm	ok. 1920
2333.	Stefana Czarnieckiego 9		willa	Secesja	1909
2334.	Stefana Czarnieckiego 10		willa	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
2335.	Stefana Czarnieckiego 12		willa w ogrodzie (klub garnizonowy)	Secesja	ok. 1920
2336.	Stefana Czarnieckiego 14		willa	Modernizm	ok. 1920

2337.	Stefana Żeromskiego 1		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
2338.	Stefana Żeromskiego 3		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
2339.	Stefana Żeromskiego 4		kamienica	Historyzm ceglany prosty	ok. 1890
2340.	Stefana Żeromskiego 5		kamienica	Historyzm	ok. 1890
2341.	Stefana Żeromskiego 6		kamienica	Historyzm	ok. 1890, przebud. lata międzywojenne
2342.	Stefana Żeromskiego 7	A/286/11	Szpital Specjalistyczny nr 1	Ekлекtyzm, secesja, modernizm	1897r. , rozbudowany w 1905r., 1930r.
2343.	Stefana Żeromskiego 8		kamienica	Historyzm	ok. 1890
2344.	Stefana Żeromskiego 10		kamienica	Neorenesans	1895
2345.	Stefana Żeromskiego 12		kamienica	Historyzm	ok. 1890
2346.	Stefana Żeromskiego 13		kamienica	Secesja, ekлекtyzm	1905
2347.	Stefana Żeromskiego 14		kamienica	Modernizm	początek XX w.
2348.	Stefana Żeromskiego 15		kamienica	Secesja, ekлекtyzm	1904
2349.	Stefana Żeromskiego 16		kamienica	Historyzm	ok. 1900
2350.	Stefana Żeromskiego 17		kamienica	Historyzm	ok. 1890
2351.	Stefana Żeromskiego 18		kamienica	Neorenesans	1895
2352.	Stefana Żeromskiego 19		kamienica	Neorenesans	1895
2353.	Stefana Żeromskiego 20		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
2354.	Stefana Żeromskiego 21		kamienica	Secesja, ekлекtyzm	ok. 1910
2355.	Stefana Żeromskiego 22		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
2356.	Stefana Żeromskiego 23		kamienica	Modernizm, secesja	ok. 1910, przebud. ok. 1960
2357.	Stefana Żeromskiego 25		kamienica	Modernizm, secesja	ok. 1910, przebud. ok. 1960
2358.	Stefana Żeromskiego 28		blok	Funkcjonalizm, modernizm	ok. 1930
2359.	Stefana Żeromskiego 30		kamienica	Historyzm	1887
2360.	Stefana Żeromskiego 32		kamienica	Historyzm	1880-1896
2361.	Stefana Żeromskiego 34		kamienica	Historyzm	1897
2362.	Stefana Żeromskiego 36		kamienica	Historyzm	1907
2363.	Stefana Żeromskiego 38		kamienica	Historyzm	1892
2364.	Stefana Żeromskiego 40		kamienica	Historyzm	1895
2365.	Stefana Żeromskiego 42		budynek warsztatów szkolnych	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2366.	Stefana Żeromskiego 44		dawny budynek "PEBEKA"	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2367.	Stefana Żeromskiego 46		budynek Liceum	Funkcjonalizm	lata 30./40. XX

			Ogólnokształcące go nr II		w.
2368.	Stefana Żeromskiego 48		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
2369.	Stolarzowicka		rzeźba Biegący przy nr 86		1978
2370.	Stolarzowicka		krucyfiks obok nr 218	Historyzm	z przed 1926 r.
2371.	Stolarzowicka 4		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
2372.	Stolarzowicka 6		dom	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2373.	Stolarzowicka 11		kamienica z oficyną	Secesja, modernizm	początek XX w.
2374.	Stolarzowicka 12		budynek przedszkola	Secesja	XIX/XX w.
2375.	Stolarzowicka 13	A/1627/96	kościół parafialny p. w. Bożego Ciała	Neobarok	1914 - 1917
2376.	Stolarzowicka 19		budynek szkoły podstawowej	Modernizm	lata 30. XX w.
2377.	Stolarzowicka 21		kamienica	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
2378.	Stolarzowicka 29		kamienica, komórka gospodarcza	Modernizm	1 ćwierć XX w.
2379.	Stolarzowicka 31		kamienica, komórka gospodarcza	Modernizm, neogotyck	1 ćwierć XX w.
2380.	Strażacka 8 Bytom	1149/70	piwnice " Domu Gorywodów "		XIV w.
2381.	Strzelców Bytomskich		rzeźba Nike przy skrzyżowaniu al. Legionów		lata 70. XX w.
2382.	Strzelców Bytomskich		rzeźba Leżący przy skrzyżowaniu z Wrocławską		1978
2383.	Strzelców Bytomskich		kapliczka pw. Wspomożenia Wiernych	Historyzm	początek XX w.
2384.	Strzelców Bytomskich		krucyfiks obok nr 282	Historyzm	1890
2385.	Strzelców Bytomskich 1		były budynek banku	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30. XX w.
2386.	Strzelców Bytomskich 2		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930, częściowo rozbud. lata 50. XX w.
2387.	Strzelców Bytomskich 11		budynek szkoły	Modernizm	1932
2388.	Strzelców Bytomskich 13		kamienica	Art deco, modernizm	ok. 1920
2389.	Strzelców Bytomskich 16a		willa w ogrodzie, ogrodzenie	Historyzm	ok. 1890

2390.	Strzelców Bytomskich 18		kamienica	Secesja, modernizm	1911
2391.	Strzelców Bytomskich 20		kamienica	Secesja, modernizm	1910
2392.	Strzelców Bytomskich 20a		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1925
2393.	Strzelców Bytomskich 21		kamienica	Neorenesans	1894
2394.	Strzelców Bytomskich 22		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1925
2395.	Strzelców Bytomskich 23		kamienica	Neorenesans	1893
2396.	Strzelców Bytomskich 24		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1925
2397.	Strzelców Bytomskich 25	A/1395/90	kamienica	Eklektyzm	koniec XIX
2398.	Strzelców Bytomskich 26		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1925
2399.	Strzelców Bytomskich 28		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1925
2400.	Strzelców Bytomskich 29		kamienica	Neorenesans	koniec XIX w.
2401.	Strzelców Bytomskich 30		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1925
2402.	Strzelców Bytomskich 30a		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
2403.	Strzelców Bytomskich 30b		kamienica, mur z arkadami	Art deco, Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
2404.	Strzelców Bytomskich 31		kamienica	Neorenesans	1889
2405.	Strzelców Bytomskich 31a		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
2406.	Strzelców Bytomskich 31b		kamienica	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
2407.	Strzelców Bytomskich 31c		kamienica	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
2408.	Strzelców Bytomskich 31d		kamienica	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
2409.	Strzelców Bytomskich 32		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2410.	Strzelców Bytomskich 32a		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2411.	Strzelców Bytomskich 33		kamienica	Secesja, historyzm	1905
2412.	Strzelców Bytomskich 34		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2413.	Strzelców Bytomskich 34a		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2414.	Strzelców Bytomskich 34b		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2415.	Strzelców Bytomskich 37a		kamienica	Modernizm późny	ok. 1930
2416.	Strzelców Bytomskich 39		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
2417.	Strzelców Bytomskich 39a		dom	Modernizm	ok. 1915
2418.	Strzelców Bytomskich 39b		dom	Modernizm	ok. 1915
2419.	Strzelców Bytomskich 43		kamienica	Modernizm	ok. 1920
2420.	Strzelców Bytomskich 66B		zespół kościoła p.w. św. Józefa: ok. 1928 (plebania)	Modernizm	ok. 1928 r.
2421.	Strzelców Bytomskich		krzyż współczesny w miejscu poprzedniego z lat 30 XX w. wraz z symbolicznymi grobnami	Historyzm	lata 30 XX w.

2422.	Strzelców Bytomskich 120		zespół bloków z komórkami gospodarczymi	Modernizm	lata międzywojenne
2423.	Strzelców Bytomskich 122		zespół bloków z komórkami gospodarczymi	Modernizm	lata międzywojenne
2424.	Strzelców Bytomskich 124		zespół bloków z komórkami gospodarczymi	Modernizm	lata międzywojenne
2425.	Strzelców Bytomskich 126		zespół bloków z komórkami gospodarczymi	Modernizm	lata międzywojenne
2426.	Strzelców Bytomskich 127		budynek dyrekcji dawnej KWK Powstańców Śląskich		lata 20-ste XX wieku
2427.	Strzelców Bytomskich		nadszybie Szybu Kopernik I dawnej KWK Powstańców Śląskich		Lata 20-te i 30-te XX wieku
2428.	Strzelców Bytomskich		maszynownia Szybu Kopernik I dawnej KWK Powstańców Śląskich		lata 20-ste XX wieku
2429.	Strzelców Bytomskich 128		zespół bloków z komórkami gospodarczymi	Modernizm	lata międzywojenne
2430.	Strzelców Bytomskich 130		zespół bloków z komórkami gospodarczymi	Modernizm	lata międzywojenne
2431.	Strzelców Bytomskich 132		zespół bloków z komórkami gospodarczymi	Modernizm	lata międzywojenne
2432.	Strzelców Bytomskich 134		zespół bloków z komórkami gospodarczymi	Modernizm	lata międzywojenne
2433.	Strzelców Bytomskich 136		zespół bloków z komórkami gospodarczymi	Modernizm	lata międzywojenne
2434.	Strzelców Bytomskich 197		zespół domów	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
2435.	Strzelców Bytomskich 199		zespół domów	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
2436.	Strzelców Bytomskich 340		budynek restauracji (d. zajazd)	Modernizm	początek XX w., przebud. lata 90. XX w.
2437.	Suchogórska		figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem naprzeciw nr 68	Historyzm	koniec XIX w.

2438.	Suchogórska 33		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
2439.	Suchogórska 35		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
2440.	Suchogórska 37		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
2441.	Suchogórska 98		szkoła	Modernizm	lata 30. XX w.
2442.	Suchogórska 100		dom, stodoła	Modernizm	lata 30. XX w.
2443.	Suchogórska 103		dom	Modernizm	lata 30. XX w.
2444.	Suchogórska 108		dom	Modernizm	lata 30. XX w.
2445.	Suchogórska 127		zespół kościoła p.w. Chrystusa Króla: kościół, plebania, ogrodzenie, pieta, grota, starodrzew	Modernizm	lata 30. XX w.
2446.	Suchogórska 144	663/66	spichlerz		XIX w.
2447.	Suchogórska 144	662/66	dwór		XVIII w., przeb. XIX w.
2448.	Szczęście Boże 5		kamienica	Secesja	ok. 1900
2449.	Szkolna 3		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
2450.	Szkolna 4		zespół bloków	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
2451.	Szkolna 5		kamienica	Modernizm, historyzm	1907
2452.	Szkolna 6		kamienica	Secesja, historyzm	1910
2453.	Szkolna 7		kamienica	Secesja, historyzm	1910
2454.	Szyb Zachodni	A/487/2017	budynek maszyny wyciągowej kopalni Preusen (późniejsze Miechowice)		1910 r.
2455.	Szyb Zachodni	A/486/2017	budynek Nadszybia Szybu Wentylacyjnego Zachodniego wraz ze stalową konstrukcją szybową kopalni Preusen (późniejsze Miechowice)		
2456.	Szyby Rycerskie		schron bojowy międzypola Zespołu Fortyfikacji Obszaru Warownego "Śląsk" - Punkt Oporu Łagiewniki i Godula		1937-1938 r., lata 70-80 XX wieku
2457.	Świętego Piotra 7		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2458.	Świętego Piotra 9		kamienica	Historyzm, modernizm	XIX/XX w.

2459.	Świętej Elżbiety		krzyż upamiętniający dawny cmentarz choleryczny przy skrzyżowaniu z ul. Worpie		koniec XIX w. W miejscu dawnego
2460.	Świętej Kingi 1		kamienica	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
2461.	Świętej Kingi 2		kamienica	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
2462.	Świętej Kingi 3		kamienica	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
2463.	Świętej Kingi 4		kamienica	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1935
2464.	Świętej Kingi 5		kamienica	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
2465.	Świętej Kingi 5a		kamienica	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
2466.	Świętej Kingi 6		kamienica	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1935
2467.	Świętej Kingi 7		kamienica	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1930
2468.	Świętej Kingi 8		kamienica	Modernizm, funkcjonalizm	ok. 1935
2469.	Świętej Kingi 9		kamienica	Modernizm	ok. 1930
2470.	Świętej Kingi 11		kamienica	Modernizm	ok. 1930 r.
2471.	Świętochłowicka		rzeźba Zabawa przy nr 3a		1978
2472.	Świętochłowicka		rzeźba Dwoje na terenie parku		1978
2473.	Świętochłowicka 2		kamienica/familok	Modernizm	początek XX w.
2474.	Świętochłowicka 3		willa w ogrodzie	Modernizm	początek XX w.
2475.	Świętochłowicka 4		kamienica	Historyzm (elementy)	1 ćwierć XX w.
2476.	Świętochłowicka 7		kamienica	Historyzm (elementy), modernizm	1 ćwierć XX w.
2477.	Świętochłowicka 9		kamienica	Historyzm (elementy), modernizm	1 ćwierć XX w.
2478.	Świętochłowicka 10		budynek zespołu szkół	Historyzm (elementy), modernizm	XIX/XX w., rozbudowany lata międzywojenne , lata 90. XX w. (sala gimnastyczna)
2479.	Świętochłowicka 11		kamienica	Historyzm (elementy), modernizm	1 ćwierć XX w.

2480.	Świętochłowicka 28		kamienica	Secesja, modernizm	początek XX w.
2481.	Świętochłowicka 44		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
2482.	Świętojańska 2		kamienica	Historyzm, modernizm	XIX/XX w., rozbudowany lata międzywojenne , lata 90. XX w. (sala gimnastyczna)
2483.	Świętojańska 4		kamienica	Historyzm, modernizm	XIX/XX w., rozbudowany lata międzywojenne , lata 90. XX w. (sala gimnastyczna)
2484.	Świętojańska 5		kamienica	Historyzm, modernizm	XIX/XX w., rozbudowany lata międzywojenne , lata 90. XX w. (sala gimnastyczna)
2485.	Świętojańska 6		kamienica	Historyzm, modernizm	XIX/XX w., rozbudowany lata międzywojenne , lata 90. XX w. (sala gimnastyczna)
2486.	Świętojańska 7		kamienica	Historyzm, modernizm	XIX/XX w., rozbudowany lata międzywojenne , lata 90. XX w. (sala gimnastyczna)
2487.	Świętych Cyryla i Metodego	B-498/75	krzyż przydrożny		XIX/XX w.
2488.	Świętych Cyryla i Metodego 4		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
2489.	Świętych Cyryla i Metodego 6		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
2490.	Świętych Cyryla i Metodego 8		budynek biurowy	Modernizm prosty	1 ćwierć XX w.
2491.	Świętych Cyryla i Metodego 10		kamienica	Modernizm prosty	1 ćwierć XX w.
2492.	Świętych Cyryla i Metodego 12		kamienica	Historyzm ceglany prosty	1902
2493.	Świętych Cyryla i Metodego 14		kamienica	Historyzm prosty	koniec XIX w.
2494.	Świętych Cyryla i Metodego 16		kamienica	Modernizm (elementy)	lata międzywojenne
2495.	Świętych Cyryla i Metodego 18		kamienice bliźniacze, za nr	Historyzm ceglany prosty	ok. 1900

			18 oficyna tylna		
2496.	Świętych Cyryla i Metodego 19		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2497.	Świętych Cyryla i Metodego 20		kamienice bliźniacze, za nr 18 oficyna tylna	Historyzm ceglany prosty	ok. 1900
2498.	Świętych Cyryla i Metodego 23		kamienica	Modernizm prosty	lata międzywojenne
2499.	Świętych Cyryla i Metodego 23a		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
2500.	Świętych Cyryla i Metodego 29		kamienica	Historyzm ceglany prosty	1902
2501.	Świętych Cyryla i Metodego 31		kamienica	Modernizm, Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2502.	Świętych Cyryla i Metodego 33		kamienica	Neorenesans	koniec XIX w.
2503.	Świętych Cyryla i Metodego 37		kamienica	Modernizm, secesja	początek XX w.
2504.	Świętych Cyryla i Metodego 38		budynek dawnego Urzędu Miejskiego, Urzędu Telekomunikacji, Policji	Historyzm, modernizm	początek XX w.
2505.	Świętych Cyryla i Metodego 42		kamienica, stodoła w głębi działki	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
2506.	Świętych Cyryla i Metodego 43		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
2507.	Świętych Cyryla i Metodego 44		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
2508.	Świętych Cyryla i Metodego 45		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
2509.	Świętych Cyryla i Metodego 46		kamienica z oficyną	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
2510.	Świętych Cyryla i Metodego 48		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
2511.	Świętych Cyryla i Metodego 49		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
2512.	Świętych Cyryla i Metodego 50b		zespół dawnego folwarku: dawne budynki gospodarcze i oficyny, mur kamienny		XIX w., XIX/XX w., przebudowane XX w.
2513.	Świętych Cyryla i Metodego 51		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
2514.	Świętych Cyryla i Metodego 56		kamienica/familok	Modernizm, Historyzm ceglany prosty	1 ćwierć XX w.
2515.	Świętych Cyryla i Metodego 59		kamienica/familok	Secesja, Historyzm ceglany prosty	1909

2516.	Świętych Cyryla i Metodego 62		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty, modernizm	początek XX w.
2517.	Świętych Cyryla i Metodego 64		zagroda: dom, stodoła	Historyzm	XIX/XX w.
2518.	Świętych Cyryla i Metodego 64		krucyfiks	Historyzm	1887
2519.	Świętych Cyryla i Metodego 68		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
2520.	Tadeusza Czackiego 1		dworzec kolejowy Bytom-Bobrek	Historyzm	lata 70 i 80 XIX wieku, przebudowa w latach międzywojennych w stylu historyzmu
2521.	Tadeusza Kościuszki 4		szkoła w zespole osiedla	Modernizm późny	lata 30. XX w.
2522.	Tadeusza Rejtana 1		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2523.	Tadeusza Rejtana 2		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2524.	Tadeusza Rejtana 3		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2525.	Tadeusza Rejtana 4		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2526.	Tadeusza Rejtana 5		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2527.	Tadeusza Rejtana 6		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2528.	Tadeusza Rejtana 7		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2529.	Tadeusza Rejtana 8		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2530.	Tarnogórska 2		budynek szkoły	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30. XX w.
2531.	Tatrzańska 2		budynek biurowy (m.in. Przedsiębiorstwa Handlu Opałem i Materiałami Budowlanymi) w ogrodzie	Modernizm	1 ćwierć XX w.
2532.	Techniczna 7		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
2533.	Teodora Axentowicza 1		zespół bloków	Modernizm, Art deco	początek XX w.
2534.	Teodora Axentowicza 2		zespół bloków	Modernizm, Art deco	początek XX w.
2535.	Teodora Axentowicza 3		zespół bloków	Modernizm, Art deco	początek XX w.
2536.	Teodora Axentowicza 4		zespół bloków	Modernizm, Art deco	początek XX w.

2537.	Teodora Axentowicza 5		zespół bloków	Modernizm, Art deco	początek XX w.
2538.	Teodora Axentowicza 6		zespół bloków	Modernizm, Art deco	początek XX w.
2539.	Teodora Axentowicza 7		zespół bloków	Modernizm, Art deco	początek XX w.
2540.	Teodora Axentowicza 8		zespół bloków	Modernizm, Art deco	początek XX w.
2541.	Teodora Axentowicza 9		zespół bloków	Modernizm, Art deco	początek XX w.
2542.	Teodora Axentowicza 11		zespół bloków	Modernizm, Art deco	początek XX w.
2543.	Teodora Axentowicza 13		zespół bloków	Modernizm, Art deco	początek XX w.
2544.	Teofila Aleksandra Lenartowicza		rzeźba Kobieta z gitarą na placu przed Bytomskim Centrum Kultury		lata 70. XX w.
2545.	Tomasza		krzyż, figura wcześniejsza w pobliżu skrzyżowania z ul. Marka	Historyzm	lata 20. XX w.
2546.	Ustronie 1		zespół osiedla robotniczego "Nowa kolonia robotnicza"	Modernizm	1907-1912
2547.	Ustronie 2		zespół osiedla robotniczego "Nowa kolonia robotnicza"	Modernizm	1907-1912
2548.	Ustronie 3		zespół osiedla robotniczego "Nowa kolonia robotnicza"	Modernizm	1907-1912
2549.	Ustronie 4		zespół osiedla robotniczego "Nowa kolonia robotnicza"	Modernizm	1907-1912
2550.	Ustronie 5		zespół osiedla robotniczego "Nowa kolonia robotnicza"	Modernizm	1907-1912
2551.	Ustronie 6		zespół osiedla robotniczego "Nowa kolonia robotnicza"	Modernizm	1907-1912
2552.	Ustronie 7		zespół osiedla robotniczego "Nowa kolonia robotnicza"	Modernizm	1907-1912
2553.	Ustronie 8		zespół osiedla	Modernizm	1907-1912

			robotniczego "Nowa kolonia robotnicza"		
2554.	Ustronie 9		zespół osiedla robotniczego "Nowa kolonia robotnicza"	Modernizm	1907-1912
2555.	Ustronie 10		zespół osiedla robotniczego "Nowa kolonia robotnicza"	Modernizm	1907-1912
2556.	Ustronie 11		zespół osiedla robotniczego "Nowa kolonia robotnicza"	Modernizm	1907-1912
2557.	Ustronie 12		zespół osiedla robotniczego "Nowa kolonia robotnicza"	Modernizm	1907-1912
2558.	Ustronie 13		zespół osiedla robotniczego "Nowa kolonia robotnicza"	Modernizm	1907-1912
2559.	Warszawska 8		blok, ogrodzenie	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
2560.	Warszawska 12		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
2561.	Warszawska 13		dom, komórki gospodarcze	Modernizm	lata międzywojenne
2562.	Warszawska 14		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
2563.	Warszawska 16		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
2564.	Warszawska 18		zespół bloków	Modernizm	lata międzywojenne
2565.	Warszawska 19		dom, komórki gospodarcze	Modernizm	lata międzywojenne
2566.	Warszawska 21		dom, komórki gospodarcze	Modernizm	lata międzywojenne
2567.	Warszawska 22		dom, komórki gospodarcze	Modernizm	lata międzywojenne
2568.	Warszawska 24		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
2569.	Warszawska 30		dom	Modernizm	lata 30. XX w.
2570.	Wesoła 17		kamienica	Historyzm	ok. 1915
2571.	Wincentego Janasa 1		zespół kamienic	Modernizm, funkcjonalizm	lata międzywojenne
2572.	Wincentego Janasa 2		dom	Modernizm	1 ćw. XX w.
2573.	Wincentego Janasa 3		zespół kamienic	Modernizm, funkcjonalizm	lata międzywojenne
2574.	Wincentego Janasa 5		zespół kamienic	Modernizm, funkcjonalizm	lata międzywojenne

2575.	Wincentego Janasa 6		dwie kamienice	Modernizm, funkcjonalizm	lata międzywojenne
2576.	Wincentego Janasa 8		dwie kamienice	Modernizm, funkcjonalizm	lata międzywojenne
2577.	Wincentego Styczyńskiego 9		zespół kamienic/bloków	Modernizm	lata międzywojenne
2578.	Wincentego Styczyńskiego 11		zespół kamienic/bloków	Modernizm	lata międzywojenne
2579.	Wincentego Witosa 1		kamienica/familok	Modernizm	1 ćwierć XX w.
2580.	Wincentego Witosa 6		kamienica	Modernizm	1 ćwierć XX w.
2581.	Wincentego Witosa 9		kamienica	Modernizm	1 ćwierć XX w.
2582.	Wincentego Witosa 10		kamienica	Modernizm	1 ćwierć XX w.
2583.	Wincentego Witosa 12		kamienica	Modernizm	1 ćwierć XX w.
2584.	Wincentego Witosa 14		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2585.	Wincentego Witosa 15		kamienica	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2586.	Wincentego Witosa 16		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2587.	Wincentego Witosa 17		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2588.	Wincentego Witosa 19		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2589.	Wincentego Witosa 21		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	koniec XIX w.
2590.	Wincentego Witosa 23		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2591.	Wincentego Witosa 25		kamienica/familok	Historyzm ceglany prosty	1 ćwierć XX w.
2592.	Wincentego Witosa 26		zespół kamienic/ familoków	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2593.	Wincentego Witosa 26a		zespół kamienic/ familoków	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2594.	Wincentego Witosa 29		zespół kamienic/ familoków	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2595.	Wincentego Witosa 30		zespół kamienic/ familoków	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2596.	Wincentego Witosa 31		zespół kamienic/ familoków	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2597.	Wincentego Witosa 32		zespół kamienic/ familoków	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2598.	Wincentego Witosa 33		zespół kamienic/ familoków	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2599.	Witolda Gombrowicza		wieża ciśnień	Modernizm późny	2 połowa lat 30. XX w.
2600.	Witolda Gombrowicza		transformator	Modernizm późny	2 połowa lat 30. XX w.
2601.	Władysława Łokietka 23		dom	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
2602.	Władysława Orkana 3		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
2603.	Władysława Orkana 4		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.

2604.	Władysława Orkana 5		zespół bloków	Modernizm	lata 30. XX w.
2605.	Władysława Reymonta 2		kamienica	Historyzm	ok. 1890
2606.	Władysława Reymonta 5		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2607.	Władysława Reymonta 6		kamienica	Historyzm	ok. 1890
2608.	Władysława Reymonta 7		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2609.	Władysława Reymonta 8		kamienica	Historyzm	ok. 1890
2610.	Władysława Reymonta 9		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2611.	Władysława Reymonta 10		kamienica	Historyzm	ok. 1890
2612.	Władysława Reymonta 11		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2613.	Władysława Reymonta 12		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
2614.	Władysława Reymonta 13		zespół bloków	Funkcjonalizm	ok. 1930
2615.	Władysława Reymonta 14		kamienica	Funkcjonalizm	ok. 1930
2616.	Władysława Reymonta 16		kamienica	Modernizm, eklektyzm, secesja	ok. 1910
2617.	Wojciecha Kilara 29	A/213/07	budynek cechowni dawnej KWK Rozbark		początek XXw., rozbudowa w latach międzywojenn ych
2618.	Wojciecha Korfantego 2		kamienica	Secesja, modernizm	1888, przebud. początek XX w.
2619.	Wojciecha Korfantego 6		kamienica	Modernizm	początek XX w., przebud. lata międzywojenne
2620.	Wojciecha Korfantego 10		kamienica	Historyzm	1895
2621.	Wojciecha Korfantego 14		budynek Ośrodka Szkolno- Wychowawczego	Modernizm, funkcjonalizm	lata międzywojenne
2622.	Wojciecha Korfantego 16		kamienica	Modernizm, funkcjonalizm	1874-1954
2623.	Wojciecha Korfantego 31	A/1556/94	kamienica	Neorenesans	ok. 1890 r.
2624.	Wojciecha Korfantego 34	A/392/12	ogrodzenie wokół budynku starostwa powiatowego i wozowni, obecnie Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu		pocz. lat 30. XX wieku
2625.	Wojciecha Korfantego 34	A/117/04	budynek filii Muzeum Górnośląskiego (dawniej Gmach Starostwa Powiatowego Wiejskiego) wraz z wystrojem wnętrza, oraz budynek	Historyzm	1897-1898 (budynek muzeum),

			powozowni		
2626.	Wojciecha Korfantego 36		kamienica	Secesja	1905
2627.	Wojciecha Korfantego 38		willa "Ul" - Dom Narodowy, (1910-1921 siedziba "Sokoła")	Historyzm	ok. 1880
2628.	Worpie		rzeźba Dwoje obok nr 13		1978
2629.	Wrocławska		rzeźba Skalary obok nr 55		1978
2630.	Wrocławska		Fontanna na terenie parku		1977
2631.	Wrocławska		Aleja Muz na terenie parku		1971
2632.	Wrocławska		rzeźba Misie I na terenie parku		1978
2633.	Wrocławska		rzeźba Pelikany na terenie parku		1978
2634.	Wrocławska 1		kamienica	Neorenesans	1906
2635.	Wrocławska 1a		kamienica	Historyzm	XIX/XX w.
2636.	Wrocławska 3		kamienica	Secesja, eklektyzm	1903
2637.	Wrocławska 4		zespół budynków więzienia, ogrodzenie	Styl okrągłych łuków	ok. 1860
2638.	Wrocławska 5		kamienica	Modernizm	lata międzywojenne
2639.	Wrocławska 6		willa w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm	1914
2640.	Wrocławska 6a		willa w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm	1914
2641.	Wrocławska 7		kamienica	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
2642.	Wrocławska 8		willa w ogrodzie, ogrodzenie	Neorenesans	1876
2643.	Wrocławska 9		kamienica	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
2644.	Wrocławska 11		kamienica, krzyż drewniany	Secesja, modernizm	ok. 1910
2645.	Wrocławska 12		kamienica	Neorenesans	1894
2646.	Wrocławska 13		kamienica	Historyzm	lata 70. XIX w.
2647.	Wrocławska 14		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
2648.	Wrocławska 16		kamienica	Neorenesans	ok. 1890
2649.	Wrocławska 18		kamienica	Neorenesans	1894
2650.	Wrocławska 20		kamienica	Eklektyzm	1896
2651.	Wrocławska 22		kamienica	Historyzm	koniec XIX w., przebud. lata międzywojenne
2652.	Wrocławska 24		kamienica	Neorenesans	1885
2653.	Wrocławska 26		kamienica	Neorenesans	1886
2654.	Wrocławska 28		kamienica	Historyzm	1894

2655.	Wrocławska 30		kamienica	Historyzm	1894
2656.	Wrocławska 36		willa	Modernizm	ok. 1925
2657.	Wrocławska 38		willa	Modernizm	ok. 1915
2658.	Wrocławska 40		willa	Funkcjonalizm, modernizm	lata 20./30. XX w.
2659.	Wrocławska 42		willa	Modernizm	ok. 1920
2660.	Wrocławska 42a		budynek mieszkalny	Modernizm	ok. 1920
2661.	Wrocławska 44		willa w ogrodzie (ob. przedszkole), ogrodzenie	Modernizm	ok. 1920
2662.	Wrocławska 46		willa (ob. Dom Dziecka)	Historyzm	1906
2663.	Wrocławska 48		kamienica	Historyzm (elementy)	początek XX w., lata międzywojenne
2664.	Wrocławska 58	A/1502/92	willa wraz z budynkiem mieszkalno- gospodarczym	Secesja (elementy), eklektyzm	1900-1902
2665.	Wrocławska 62		willa	Modernizm	1912
2666.	Wrocławska 72		kamienica	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
2667.	Wrocławska 74		blok	Modernizm, funkcjonalizm	lata międzywojenne
2668.	Wrocławska 76		blok	Modernizm, funkcjonalizm	lata międzywojenne
2669.	Wrocławska 76a		blok	Modernizm, funkcjonalizm	lata międzywojenne
2670.	Wrocławska 80		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata międzywojenne
2671.	Wrocławska 82		zespół bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata międzywojenne
2672.	Wrocławska 84		kamienice bliźniacze	Modernizm	1 ćw. XX w.
2673.	Wrocławska 86		kamienice bliźniacze	Modernizm	1 ćw. XX w.
2674.	Wrocławska 88		kamienice bliźniacze	Modernizm	1 ćw. XX w.
2675.	Wrocławska 90		kamienice bliźniacze	Modernizm	1 ćw. XX w.
2676.	Wysoka 1		kamienica	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2677.	Wysoka 3		kamienica	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2678.	Wysoka 5		kamienica	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2679.	Wysoka 7		kamienica	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2680.	Wytrwałych		krucyfiks (jeden z pięciu tzw. krzyży		1849 r.

			Karola Goduli) przy nr 13		
2681.	Zabrzańska		krucyfiks przy skrzyżowaniu z ul. Małgorzatką		
2682.	Zabrzańska		Rzeźba matki z dzieckiem obok nr 49		1978 r.
2683.	Zabrzańska		rzeźba Sztygarka obok nr 127		1978 r.
2684.	Zabrzańska	1151/70	kaplica p.w. NMP i św. Józefa	Neogotyck	1854 r.
2685.	Zabrzańska 1		kamienica	Modernizm (elementy), historyzm	koniec XIX w.
2686.	Zabrzańska		system obronny schronów byłej KWK Szombierki pomiędzy szybem Ewa, a szybem Krystyna		okres międzywojenn y
2687.	Zabrzańska 7		budynek dyrekcji dawnej KWK Szombierki		1896 r., przebudowany w 1922 r.
2688.	Zabrzańska 7	A/135/04	wieża wyciągowa szybu Krystyna dawnej KWK Szombierki wraz z najbliższym otoczeniem oraz pozostałościami wyposażenia w postaci elektrycznej maszyny wyciągowej przedziału zachodniego i elektrycznej maszyny wyciągowej przedziału wschodniego.		1929
2689.	Zabrzańska 9		zespół Szybu Ewa dawnej KWK Szombierki		lata 80. XIX w., przebudowany, wieża wyciągowa z lat 70. XX w.
2690.	Zabrzańska 11		dom wielorodzinny, garaże	Secesja, modernizm	1 ćwierć XX w.
2691.	Zabrzańska 35		zespół bloków	Socrealizm	lata 50. XX w.

2692.	Zabrzańska 37		zespół bloków	Socrealizm	lata 50. XX w.
2693.	Zabrzańska 39		zespół bloków	Socrealizm	lata 50. XX w.
2694.	Zabrzańska 41		zespół bloków	Socrealizm	lata 50. XX w.
2695.	Zabrzańska 43		zespół bloków	Socrealizm	lata 50. XX w.
2696.	Zabrzańska 55		zespół klasztoru SS. Elżbietanek: klasztor, budynek administracyjny, budynek gospodarczy, ogrodzenie, starodrzew	Historyzm, secesja, modernizm	
2697.	Zabrzańska 57		zespół kamienic/familoków	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2698.	Zabrzańska 61		zespół kamienic/familoków	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2699.	Zabrzańska 63		zespół kamienic/familoków	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2700.	Zabrzańska 65		zespół kamienic/familoków	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2701.	Zabrzańska 67		zespół kamienic/familoków	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2702.	Zabrzańska 69		zespół kamienic/familoków	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2703.	Zabrzańska 71		zespół kamienic/familoków	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2704.	Zabrzańska 73		zespół kamienic/familoków	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2705.	Zabrzańska 75		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
2706.	Zabrzańska 77		kamienica/familok	Modernizm (elementy)	1 ćwierć XX w.
2707.	Zabrzańska 79		kamienica/familok	Modernizm (elementy)	2 ćwierć XX w.
2708.	Zabrzańska 81		kamienica/familok	Modernizm (elementy)	3 ćwierć XX w.
2709.	Zabrzańska 85		kamienice, ogrodzenie	Historyzm ceglany prosty, modernizm	początek XX w.
2710.	Zabrzańska 85a		kamienice, ogrodzenie	Historyzm ceglany prosty, modernizm	początek XX w.
2711.	Zabrzańska 89		dom wielorodzinny, ogrodzenie	Modernizm	lata międzywojenne
2712.	Zabrzańska 91		budynek Komisariatu Policji w ogrodzie, ogrodzenie	Modernizm	początek XX w.
2713.	Zabrzańska 93		budynek szkoły	Modernizm	początek XX w.
2714.	Zabrzańska 95		zespół domów z komórkami gospodarczymi	Historyzm ceglany prosty, modernizm	początek XX w.

2715.	Zabrzańska 97		zespół domów z komórkami gospodarczymi	Historyzm ceglany prosty, modernizm	początek XX w.
2716.	Zabrzańska 101		zespół domów z komórkami gospodarczymi	Historyzm ceglany prosty, modernizm	początek XX w.
2717.	Zabrzańska 111		kamienica/familok	Modernizm	1 ćwierć XX w.
2718.	Zabrzańska 113		kamienica/familok	Modernizm	1 ćwierć XX w.
2719.	Zabrzańska 115		kamienica/familok	Historyzm (elementy), modernizm	początek XX w.
2720.	Zabrzańska 117		kamienica/familok	Historyzm (elementy), modernizm	początek XX w.
2721.	Zabrzańska 126		kamienica/familok	Historyzm (elementy), modernizm	początek XX w.
2722.	Zabrzańska 128		kamienica/familok	Historyzm (elementy), modernizm	początek XX w.
2723.	Zabrzańska 130		kamienica/familok	Historyzm (elementy), modernizm	początek XX w.
2724.	Zabrzańska 132		kamienica/familok	Historyzm (elementy), modernizm	początek XX w.
2725.	Zabrzańska 134		kamienica/familok	Historyzm (elementy), modernizm	początek XX w.
2726.	Zabrzańska 136		kamienica/familok	Historyzm (elementy), modernizm	początek XX w.
2727.	Zabrzańska 137		kamienica/familok	Historyzm (elementy), modernizm	początek XX w.
2728.	Zabrzańska 138		kamienica/familok	Historyzm (elementy), modernizm	początek XX w.
2729.	Zabrzańska 139		kamienica/familok	Historyzm (elementy)	początek XX w.
2730.	Zabrzańska 141		kamienica/familok	Historyzm (elementy)	początek XX w.
2731.	Zabrzańska 143		kamienica/familok	Historyzm (elementy)	początek XX w.
2732.	Zabrzańska 145		kamienica/familok	Historyzm (elementy)	początek XX w.
2733.	Zabrzańska 147		kamienica/familok	Historyzm (elementy)	początek XX w.
2734.	Zabrzańska 149		kamienica/familok	Historyzm (elementy)	1 poł. XX w.
2735.	Zabrzańska 151		kamienica/familok	Historyzm	początek XX

				(elementy)	w.
2736.	Zabrzańska 153		kamienica/familok	Historyzm (elementy)	początek XX w.
2737.	Zabrzańska 155		kamienica/familok	Historyzm (elementy)	początek XX w.
2738.	Zabrzańska 157		kamienica/familok	Historyzm (elementy)	początek XX w.
2739.	Zabrzańska 163		kamienica/familok	Historyzm (elementy)	początek XX w.
2740.	Zakątek 10		zespół domów robotniczych	Modernizm	lata międzywojenne
2741.	Zakątek 11		zespół domów robotniczych	Modernizm	lata międzywojenne
2742.	Zamkowa 3		kamienica	Historyzm (elementy), modernizm	lata międzywojenne
2743.	Zamkowa 13		dom	Historyzm (elementy), modernizm	lata międzywojenne
2744.	Zamkowa 23		dom, budynek gospodarczy, ogrodzenie	Historyzm ceglany prosty	początek XX w.
2745.	Zamkowa 24		dom z oficyną	Historyzm ceglany prosty	XIX/XX w.
2746.	Zjednoczenia 5		kamienica	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
2747.	Zjednoczenia 6		kamienica	Funkcjonalizm	lata 30. XX w.
2748.	Zygmunta Starego 1		kamienica, ogrodzenie	Modernizm, funkcjonalizm	lata międzywojenne
2749.	Zygmunta Starego 2		kamienica, ogrodzenie	Modernizm, funkcjonalizm	lata międzywojenne
2750.	Zygmunta Starego 3		kamienica, ogrodzenie	Modernizm, funkcjonalizm	lata międzywojenne
2751.	Zygmunta Starego 4		kamienica, ogrodzenie	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
2752.	Zygmunta Starego 6		kamienica, ogrodzenie	Funkcjonalizm	lata międzywojenne
2753.	Żołnierska		zespół cmentarza parafialnego: kaplica, krucyfiks, ogrodzenie	Modernizm	1 ćwierć XX w.
2754.	Żołnierska		krucyfiks obok nr 52	Historyzm	1925
2755.	Żołnierska		krucyfiks	Historyzm	pocz. XX w.
2756.	Żołnierska 36		budynek szkoły podstawowej	Modernizm	lata międzywojenne
2757.	Żołnierza Polskiego 1		kamienica	Historyzm, modernizm	ok. 1890, przebud. lata międzywojenne
2758.	Żołnierza Polskiego 3		kamienica	Secesja (elementy), historyzm	1902

2759.	Żołnierza Polskiego 5		kamienica	Historyzm	koniec XIX w.
2760.	Żołnierza Polskiego 9		budynek mieszkalny	Historyzm	koniec XIX w.
2761.	Żołnierza Polskiego 13		kamienica	Modernizm	ok. 1910
2762.	Żołnierza Polskiego 15		kamienica	Historyzm ceglany prosty	ok. 1890
2763.	Żołnierza Polskiego 17		kamienica	Historyzm ceglany prosty	ok. 1890
2764.	Żołnierza Polskiego 19		kamienica	Historyzm ceglany prosty	ok. 1890
2765.	Żołnierza Polskiego 21		kamienica	Neorenesans	1894
2766.	Żołnierza Polskiego 23		kamienica	Neorenesans	1894
2767.	Żwirki i Wigury 1		osiedle bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2768.	Żwirki i Wigury 2		osiedle bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2769.	Żwirki i Wigury 3		osiedle bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2770.	Żwirki i Wigury 4		osiedle bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2771.	Żwirki i Wigury 5		osiedle bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2772.	Żwirki i Wigury 6		osiedle bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2773.	Żwirki i Wigury 7		osiedle bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2774.	Żwirki i Wigury 8		osiedle bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2775.	Żwirki i Wigury 9		osiedle bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2776.	Żwirki i Wigury 10		osiedle bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2777.	Żwirki i Wigury 11		osiedle bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2778.	Żwirki i Wigury 12		osiedle bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2779.	Żwirki i Wigury 13		osiedle bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.
2780.	Żwirki i Wigury 14		osiedle bloków	Modernizm, funkcjonalizm	lata 30./40. XX w.

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

	Miejscowość	Gmina	Powiat	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	AZP nr obszaru	Chronologia	Funkcja obiektu
1.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	41	11	95 – 45	ep.kamienia	śląd osadnictwa
2.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	42	12	95 – 45	ep.kamienia	osada
3.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	43	13	95 – 45	XVI – XVII w.	cmentarzysko szkieletowe
4.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	44	14	95 – 45	ep.kamienia	śląd osadnictwa
5.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	45	15	95 – 45	ep.kamienia, starożytność	osada; śląd osadnictwa
6.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	39	16	95 – 45	ep.kamienia, średniowiecze	śląd osadnictwa; śląd osadnictwa
7.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	40	17	95 – 45	średniowiecze	osada
8.	Zabrze – Helenka	Zabrze	zabrzański	1	18	95 – 45	ep.kamienia, średniowiecze	osada; osada
9.	Bytom – Górniki	Bytom	bytomski	46	19	95 – 45	ep.kamienia, średniowiecze	śląd osadnictwa; osada
10.	Bytom – Górniki	Bytom	bytomski	47	20	95 – 45	średniowiecze	osada
11.	Bytom – Górniki	Bytom	bytomski	48	21	95 – 45	ep.kamienia	osada
12.	Bytom – Górniki	Bytom	bytomski	49	22	95 – 45	ok. rzymski	śląd osadnictwa
13.	Bytom – Stroszek	Bytom	bytomski	23	4	95 – 46	XI w. (?)	śląd osadnictwa
14.	Bytom – Sucha Góra	Bytom	bytomski	24	5	95 – 46	k. łużycka (?)	cmentarzysko
15.	Bytom – Błachówka	Bytom	bytomski	25	6	95 – 46	neolit	śląd osadnictwa
16.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	26	7	95 – 46	ep.kamienia	osada
17.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	27	8	95 – 46	ep.kamienia, średniowiecze	osada; osada
18.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	28	9	95 – 46	średniowiecze	śląd osadnictwa
19.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	29	10	95 – 46	średniowiecze	śląd osadnictwa
20.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	30	11	95 – 46	ep.kamienia, wczesne średniowiecze, średniowiecze	śląd osadnictwa; śląd osadnictwa; osada
21.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	31	12	95 – 46	ep.kamienia	śląd osadnictwa

22.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	32	13	95 – 46	ep.kamienia	osada
23.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	33	14	95 – 46	ep.kamienia	śląd osadnictwa
24.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	34	15	95 – 46	ep.kamienia	śląd osadnictwa
25.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	35	16	95 – 46	ep.kamienia	osada
26.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	36	17	95 – 46	średniowiecze	osada
27.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	37	18	95 – 46	ep.kamienia, średniowiecze	śląd osadnictwa; śląd osadnictwa
28.	Bytom – Stolarzowice	Bytom	bytomski	38	19	95 – 46	?	śląd osadnictwa
29.	Bytom – Miechowice	Bytom	bytomski	16	1	96 – 46	mezolit, średniowiecze	osada; śląd osadnictwa
30.	Bytom – Miechowice	Bytom	bytomski	17	2	96 – 46	ep.kamienia	śląd osadnictwa
31.	Bytom – Miechowice	Bytom	bytomski	18	3	96 – 46	ep.kamienia	śląd osadnictwa
32.	Bytom – Miechowice	Bytom	bytomski	19	4	96 – 46	neolit, k.łużycka (halsztat), wczesne średniowiecze, średniowiecze	śląd osadnictwa; śląd osadnictwa; śląd osadnictwa; śląd osadnictwa; śląd osadnictwa; śląd osadnictwa
33.	Bytom – Miechowice	Bytom	bytomski	20	5	96 – 46	ep.kamienia, średniowiecze	śląd osadnictwa; śląd osadnictwa; śląd osadnictwa
34.	Bytom – Miechowice	Bytom	bytomski	21	6	96 – 46	neolit	śląd osadnictwa
35.	Bytom – Bobrek	Bytom	bytomski	13	7	96 – 46	ep.brązu	śląd osadnictwa
36.	Bytom – Bobrek	Bytom	bytomski	14	8	96 – 46	k.łużycka (halsztat)	śląd osadnictwa
37.	Bytom – Bobrek	Bytom	bytomski	15	9	96 – 46	neolit	śląd osadnictwa
38.	Bytom – Szombierki	Bytom	bytomski	5	10	96 – 46	neolit, k.łużycka (ep.brązu/halsztat)	śląd osadnictwa; śląd osadnictwa
39.	Bytom	Bytom	bytomski	1	11	96 – 46	ep.kamienia, XI – XIV w.	śląd osadnictwa; grodzisko; rej.: C/1330/85 28 III 1985

40.	Bytom	Bytom	bytomski	2	12	96 – 46	średniowiecze	miasto średniowieczne otoczone murami
41.	Bytom	Bytom	bytomski	3	13	96 – 46	średniowiecze	śląd osadnictwa
42.	Bytom	Bytom	bytomski	4	14	96 – 46	średniowiecze	osada
43.	Bytom	Bytom	bytomski	6	15	96 – 46	średniowiecze	osada
44.	Bytom	Bytom	bytomski	7	16	96 – 46	wczesne średniowiecze, średniowiecze	śląd osadnictwa; śląd osadnictwa
45.	Bytom	Bytom	bytomski	8	17	96 – 46	średniowiecze	śląd osadnictwa
46.	Bytom	Bytom	bytomski	9	18	96 – 46	neolit	śląd osadnictwa
47.	Bytom – Północny	Bytom	bytomski	10	19	96 – 46	ep. kamienia	śląd osadnictwa
48.	Bytom – Północny	Bytom	bytomski	11	20	96 – 46	neolit	śląd osadnictwa
49.	Bytom	Bytom	bytomski	2a	36	96 – 47	średniowiecze (XIII – XIV w.)	cmentarzysko, groby szkieletowe
50.	Bytom	Bytom	bytomski	2b	36	96 – 47	średniowiecze (XII – XIV w.)	fragmenty zabudowy miejskiej
51.	Bytom	Bytom	bytomski	2c	36	96 – 47	średniowiecze (XII – XIV w.)	fragmenty zabudowy miejskiej
52.	Bytom	Bytom	bytomski	2d	36	96 – 47	średniowiecze (XIII – XIV w.), po XV w.	podgrodzie, cmentarzysko
53.	Bytom	Bytom	bytomski	2e	36	96 – 47	średniowiecze (XII – XV w.)	podgrodzie
54.	Bytom	Bytom	bytomski	2f	36	96 – 47	średniowiecze (XII – XIV w.)	fragmenty zabudowy miejskiej
55.	Bytom	Bytom	bytomski	2g	36	96 – 47	średniowiecze (XII – XIV w.)	podgrodzie
56.	Bytom	Bytom	bytomski	47	37	96 – 47	średniowiecze	nieokreślone; nieokreślone
57.	Bytom	Bytom	bytomski	41	38	96 – 47	średniowiecze	osada
58.	Bytom	Bytom	bytomski	45	39	96 – 47	średniowiecze	nieokreślone
59.	Bytom	Bytom	bytomski	43	40	96 – 47	średniowiecze	nieokreślone
60.	Bytom	Bytom	bytomski	46	41	96 – 47	wczesne, średniowiecze, średniowiecze	śląd osadnictwa; nieokreślone
61.	Bytom	Bytom	bytomski	42	42	96 – 47	średniowiecze	śląd osadnictwa
62.	Bytom	Bytom	bytomski	40	43	96 – 47	średniowiecze	nieokreślone
63.	Bytom	Bytom	bytomski	44	44	96 – 47	średniowiecze	nieokreślone
64.	Bytom	Bytom	bytomski	39	45	96 – 47	wczesne średniowiecze	nieokreślone

65.	Bytom	Bytom	bytomski	48	46	96 – 47	k.łużycka	?
66.	Bytom	Bytom	bytomski	49	47	96 – 47	?	?
67.	Bytom	Bytom	bytomski	50	48	96 – 47	k.celtycka	?
68.	Bytom	Bytom	bytomski	51	49	96 – 47	neolit	?
69.	Bytom	Bytom	bytomski	52	50	96 – 47	k.łużycka	cmentarzysko
70.	Bytom	Bytom	bytomski	53	51	96 – 47	średniowiecze (XIII – XIV w.)	?
71.	Bytom	Bytom	bytomski	54	52	96 – 47	średniowiecze	?
72.	Bytom	Bytom	bytomski	24	53	96 – 47	średniowiecze	śląd osadnictwa